

KADÉT ERNŐ | VARRÓ GABRIELLA

A ROMA LAKOSSÁG HOZZÁFÉRÉSE AZ UNIÓS FEJLESZTÉSI FORRÁSOKHOZ

SZABOLCS-SZATMÁR-BEREG ÉS BORSOD-ABAÚJ-ZEMPLÉN MEGYÉBEN

TASZ

TÁRSASÁG A SZEGÉNYEKÉRT

Budapest, **2010. március**

**A ROMA LAKOSSÁG
HOZZÁFÉRÉSE AZ UNIÓS
FEJLESZTÉSI FORRÁSOKHOZ
SZABOLCS-SZATMÁR-BEREG ÉS
BORSOD-ABAÚJ-ZEMPLÉN
MEGYÉBEN**

KADÉT ERNŐ - VARRÓ GABRIELLA

Budapest, 2010. március

**TASZ Romaprogram keretében a Szólj bele! projekt
kutatása**

A kutatást az Open Society Institute támogatta

Nevezd meg! – Ne add el! – Ne változtasd!

<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.5/hu/>

Tartalom

KUTATÁSI ÖSSZEFOGLALÓ	5
BEVEZETŐ	7
SZABOLCS-SZATMÁR-BEREG MEGYE	15
I. Uniós források esélyegyenlőségi szempontú eloszlása Szabolcs-Szatmár-Bereg megye LHH kistérségeiben - összefoglaló.....	16
1. Roma népesség.....	17
2. Szegregátumok	18
3. Infrastruktúra	20
4. Oktatási szegregáció.....	21
5. Problématérkép.....	22
6. A kistérségek forráslelívó képessége	24
7. Területi egyenlőtlenségek.....	27
II. Részletes adatok Szabolcs-Szatmár-Bereg megye LHH kistérségeiről.....	29
1. Baktalórántházi kistérség	29
1.1. Szegregátumok	29
1.2. Roma lakosok aránya	33
1.3. Infrastruktúra	33
1.4. Közoktatási helyzet	37
1.5. A kistérség forráslelívó képessége	38
1.6. Néhány esélyegyenlőség szempontjából releváns projekt	39
2. Csengeri kistérség	42
2.1. Szegregátumok	42
2.2. Roma lakosok aránya	44
2.3. Infrastruktúra	45
2.4. Közoktatási helyzet	46
2.5. A kistérség forráslelívó képessége	47
2.6. Néhány esélyegyenlőség szempontjából releváns projekt	48
3. Fehérgyarmati kistérség	50
3.1. Szegregátumok	50
3.2. Roma lakosok aránya	51
3.3. Infrastruktúra	54
3.4. Közoktatási helyzet	57
3.5. A kistérség forráslelívó képessége	57
3.6. Néhány esélyegyenlőség szempontjából releváns projekt	61
4. Mátészalkai kistérség	63
4.1. Szegregátumok	63
4.2. Roma lakosok aránya	65
4.3. Infrastruktúra	66
4.4. Közoktatási helyzet	67
4.5. A kistérség forráslelívó képessége	68
4.6. Néhány esélyegyenlőség szempontjából releváns projekt	69
5. Nyírbátori kistérség	71
5.1. Szegregátumok	71
5.2. Roma lakosok aránya	73
5.3. Infrastruktúra	74

5.4. Közoktatási helyzet	77
5.5. A kistérség forráslelő képessége	78
5.6. Néhány, esélyegyenlőség szempontjából releváns projekt	79
6. Vásárosnaményi kistérség	81
6.1. Szegregátumok:	81
6.2. Roma lakosok aránya	81
6.3. Infrastruktúra	82
6.4. Közoktatási helyzet	84
6.5. A kistérség forráslelő képessége	85
6.6. Néhány esélyegyenlőség szempontjából releváns projekt	85
BORSOD-ABAÚJ-ZEMPLÉN MEGYE	87
I. Uniós források esélyegyenlőségi szempontú eloszlása Borsod-Abaúj-Zemplén megye LHH	
kistérségeiben - összefoglaló	88
1. Roma népesség	89
2. Szegregátumok	90
3. Oktatási szegregáció	90
4. Problématérkép	91
5. A kistérségek forráslelő képessége	92
6. Területi egyenlőtlenségek	94
II. Részletes adatok Borsod-Abaúj-Zemplén megye kistérségeiről	96
1. Abaúj-Hegyközi kistérség	96
1.1. A roma népesség	96
1.2. Lakóhelyi szegregáció	97
1.3. Foglalkoztatottsági, iskolázottsági mutatók	98
1.4. Közoktatási helyzet	100
1.5. A kistérség forráslelő képessége	102
1.6. Néhány esélyegyenlőség kapcsán releváns projekt	103
2. Bodrogi kistérség	107
2.1. A roma népesség	107
2.2. Lakóhelyi szegregáció	109
2.3. Foglalkoztatottsági, iskolázottsági mutatók	110
2.4. Közoktatási helyzet	111
2.5. A kistérség forráslelő képessége	112
2.6. Néhány esélyegyenlőség kapcsán releváns projekt	112
3. Edelényi kistérség	114
3.1. Roma népesség	114
3.2. Lakóhelyi szegregáció	116
3.3. Foglalkoztatottsági, iskolázottsági mutatók	117
3.4. Közoktatási helyzet	118
3.5. A kistérség forráslelő képessége	119
3.6. Néhány esélyegyenlőség kapcsán releváns projekt	119
4. Encsi kistérség	123
4.1. Roma népesség	123
4.2. Lakóhelyi szegregáció	124
4.3. Foglalkoztatottsági, iskolázottsági mutatók	124
4.4. Közoktatási helyzet	125
4.5. A kistérség forráslelő képessége	125
4.6. Néhány esélyegyenlőség kapcsán releváns projekt	126
5. Mezőcsáti kistérség	129
5.1. Roma népesség	129

5.2. Lakóhelyi szegregáció	130
5.3. Foglalkoztatottsági, iskolázottsági mutatók	131
5.4. Közoktatási helyzet	132
5.5. A kistérség forráslelő képessége	133
5.6. Néhány esélyegyenlőség kapcsán releváns projekt.....	133
6. Ózdi kistérség	136
6.1. Roma népesség a kistérségben	136
6.2. Lakóhelyi szegregáció	138
6.3. Közoktatási helyzet	141
6.4. A kistérség forráslelő képessége	142
6.5. Néhány esélyegyenlőség kapcsán releváns projekt.....	143
7. Sárospataki kistérség	144
7.1. Roma népesség aránya	144
7.2. Lakóhelyi szegregáció	145
7.3. Foglalkoztatottsági, iskolázottsági mutatók	146
7.4. Közoktatási helyzet	146
7.5. A kistérség forráslelő képessége	147
7.6. Néhány esélyegyenlőség kapcsán releváns projekt.....	148
8. Szerencsi kistérség	151
8.1. Roma népesség aránya	151
8.2. Lakóhelyi szegregáció	152
8.3. Foglalkoztatottsági, iskolázottsági mutatók	153
8.4. Közoktatási helyzet	153
8.5. A kistérség forráslelő képessége	154
8.6. Néhány esélyegyenlőség kapcsán releváns projekt.....	154
9. Szikszói kistérség	157
9.1. Roma népesség aránya	157
9.2. Lakóhelyi szegregáció	158
9.3. Foglalkoztatottsági, iskolázottsági mutatók	160
9.4. Közoktatási helyzet	161
9.5. A kistérség forráslelő képessége	162
9.6. Néhány esélyegyenlőség kapcsán releváns projekt.....	162
10. Tokaji kistérség	164
10.1. Roma népesség	164
10.2. Lakóhelyi szegregáció	165
10.3. Foglalkoztatási, iskolázottsági mutatók	166
10.4. Közoktatási helyzet	167
10.5. A kistérség forráslelő képessége	168
10.6. Néhány esélyegyenlőség kapcsán releváns projekt.....	168
Mellékletek.....	170
1. sz. melléklet: Települések listája Szabolcs-Szatmár-Bereg megye LHH kistérségeiben	170
2. sz. melléklet: Roma népesség száma a rendelkezésre álló adatok alapján Szabolcs-Szatmár-Bereg megye LHH kistérségeiben	171
3. sz. melléklet: Települések listája Borsod-Abaúj-Zemplén megye LHH kistérségeiben	176
4. sz. melléklet: Roma népesség száma a rendelkezésre álló adatok alapján Borsod-Abaúj-Zemplén megye LHH kistérségeiben	178
5. sz. melléklet: LHH program eljárásrend	185

KUTATÁSI ÖSSZEFOGLALÓ

Kutatások szerint ma Magyarországon a mintegy 600 ezres roma közösség többsége olyan településen, vagy településrészen él, ahol a romák többségben vannak. A szegregált lakónegyedekben túlszűfoltak az épületek, a lakás- és környezeti körülmények gyakran az egészségre ártalmasak, a közszolgáltatások hiányosak, vagy megszűntek. A lakóhelyi szegregáció szorosan korrelál az oktatásban is tapasztalható szegregációval, ám nem csak abból ered. A szegregált területek társadalma szervezetlen, magas a munkanélküliség. A legrosszabb érdekérvényesítési képességgel rendelkező, hátrányos helyzetű, gyakran diszkriminációval is sújtott romák nem férnek hozzá azokhoz a fejlesztési forrásokhoz, melyek a település többi lakosa számára adottak. Minden fejlesztés, amiből a legszegényebbek kimaradnak, még mélyebbé teszi a társadalmi különbségeket és fokozza a konfliktusokat.

Az elemzés célja volt annak bemutatása, hogy az Új Magyarország Fejlesztési Terv (ÚMFT) időszakában a romák által sűrűn lakott területeken a fejlesztések milyen mértékben érik el a roma lakosokat.

Az elemzés során Borsod-Abaúj-Zemplén és Szabolcs Szatmár Bereg megyében található 16 leghátrányosabb helyzetű kistérséget vizsgáltuk. A leghátrányosabb helyzetű (LHH) kistérségekre jellemző, hogy itt található a romák által legsűrűbben lakott, a legrosszabb szociális és gazdasági mutatókkal rendelkező települések. Ebben a két megyében található az LHH kistérségek közel fele. Az LHH kistérségek felzárkóztatására a Kormány ráadásul külön célzott programot indított 2008-ban.

Az elemzés során az LHH kistérségekben 2008-ban készült *esélyegyenlőségi helyzetelemzéseket* vettük alapul,¹ melyekben a kistérségeknek településenként részletes helyzetelemzést kellett készíteniük a demográfiai, szociális, lakhatási, oktatási stb. helyzetről. Az esélyegyenlőségi terv előfeltétele volt az LHH programban való részvételnek. A tervek elkészítését az oktatási és a szociális tárca kirendelt szakértői segítették.

Az LHH program keretében készült kistérségi esélyegyenlőségi helyzetelemzésekre jellemző volt ugyanakkor, hogy sok esetben nem tartalmaztak adatokat a szegregátumokra, a roma lakosok települési és a halmozottan hátrányos helyzetű gyerekek óvodai/iskolai arányára vonatkozóan.

Az adatszolgáltatási hiányosságok és pontatlanságok ellenére a tervek adatelemzéséből mindkét megyében beazonosíthatóak voltak a legrosszabb helyzetben lévő, legmagasabb roma lakosságsszámmal, vagy szegregátummal rendelkező, illetve iskolai szegregációval veszélyeztetett települések.

Az esélyegyenlőségi helyzetelemzésekből leszűrt problématerképet kistérségenként összevetettük a kistérségekben nyertes ÚMFT pályázatokkal.

¹ A közoktatási-, és a településfejlesztési pályázati forrásokhoz az önkormányzatok az utóbbi években csak abban az esetben férhetnek hozzá, ha úgynevezett közoktatási esélyegyenlőségi tervvel, illetve anti-szegregációs tervvel rendelkeznek. Az **Antiszegregációs tervet** 2007 óta a szociális városrehabilitációs, illetve funkcióbővítő városfejlesztési pályázatokhoz kell csatolnia az önkormányzatnak az Integrált Városfejlesztési Stratégiájuk részeként. Célja a lakóhelyi szegregáció felszámolása. **Közoktatási esélyegyenlőségi tervet** 2006 óta kötelesek készíteni az oktatási célú fejlesztésekre pályázó önkormányzatok az iskolai szegregáció felszámolására. Az LHH program keretében készített kistérségi szintű esélyegyenlőségi terv az előbbi két terv ötvözetete.

Megállapítások:

A vizsgált 16 kistérség esetében elmondható, hogy még a leghátrányosabb helyzetű kistérségeket célzó uniós fejlesztési források között is csak kis arányban szerepelnek a romákat célzó projektek, illetve az esélyegyenlőséget előmozdító programok is az összes nyertes pályázat aránytalanul kis részét képezik.

Roma szervezet által működtetett programok száma elenyésző mindkét megye esetében. BAZ megyében nagyjából minden kilencvenedik nyertes pályázatra jut egy olyan, amelyet roma szervezet valósít meg (1,1%, 8 db.), Szabolcsban minden negyvenötödikre (2,2%, 6 db).

A BAZ megyei LHH kistérségek nyertes pályázatainak mindössze 12%-a, a Szabolcsi pályázatok 25%-a releváns a romák esélyegyenlősége szempontjából.

A BAZ megyei nyertes projektek mindössze 3,14%-a célozza kifejezetten a romák, vagy a hátrányos helyzetű lakosság helyzetének javítását, miközben a roma lakosság aránya a térségben a legóvatosabb becslések szerint is ennek öt-hatszorosa. A Szabolcsi LHH kistérségekben ez az arány 6,6 %.

A nagy arányban romák lakta települések pályázói aktivitását tekintve elmondható, hogy kevesebb sikeres pályázatot tudtak megvalósítani az ÚMFT keretében (Szabolcsban másfélszer, BAZ megyében két- két és félszer kevesebbet), mint az alacsonyabb roma aránnyal rendelkezők. Különösen utóbbi aránytalanság még akkor is szembetűnő, ha a romák által nagyobb arányban lakott települések átlagosan alacsonyabb lélekszámúak, amely nyilvánvalóan szintén befolyásolja a forráslehívó képességüket.

A nyertes pályázatok megoszlását vizsgálva megfigyelhető a nagyobb települések, városok, kistérségi centrumok erőfölénye. BAZ megye esetében a kilenc 5000 fő fölötti lakosságszámú település viszi el az LHH kistérségekben nyertes ÚMFT pályázatok közel felét (45,5 %), Szabolcsban a hasonló lélekszámú hét település a harmadát (28,1 %).

A 2000 fő alatti települések 41 %-án (82 település) nem született nyertes pályázat BAZ megyében, 58,3 %-án (67 település) Szabolcsban, miközben ezek közül a települések közül nem egy jelentős számú roma lakossággal rendelkezik.

Összességében tehát elmondható, hogy az LHH kistérségek roma lakossága a fejlesztésekhez történő hozzáférés tekintetében esetenként többszörös hátrányban van – még az LHH kistérségek fejlesztését direkte célzó programok ellenére is meglehetősen kevés a roma szervezetek által vezetett, a romákat vagy a hátrányos helyzetűeket támogató projekt. Az esélyegyenlőséget előmozdító fejlesztések helyett a kistérségek inkább az általános infrastrukturális fejlesztéseket (buszmegálló építés, orvosi rendelő felújítás, stb.) részesítették előnyben. Az esélyegyenlőségi helyzetelemzésekben feltárt hiányosságokra, problémákra (szegregátumok infrastrukturális fejletlensége, óvodai férőhelyhiány, sajátos nevelési igényű tanulók magas iskolai aránya, stb.) az ÚMFT forrásaiból többségében nem reagáltak.

BEVEZETŐ

Kutatások szerint ma Magyarországon a mintegy 600 ezres roma közösség többsége olyan településen, vagy településrészen él, ahol a romák többségben vannak. A szegregált lakónegyedekben túlszűfoltak az épületek, a lakás- és környezeti körülmények gyakran az egészségre ártalmasak, a közszolgáltatások hiányosak, vagy megszűntek. A lakóhelyi szegregáció szorosan korrelál az oktatásban is tapasztalható szegregációval, ám nem csak abból ered. A szegregált területek társadalma szervezetlen, magas a munkanélküliség. A legrosszabb érdekérvényesítési képességgel rendelkező, hátrányos helyzetű, gyakran diszkriminációval is sújtott romák nem férnek hozzá azokhoz a fejlesztési forrásokhoz, melyek a település többi lakosa számára adottak. Minden fejlesztés, amiből a legszegényebbek kimaradnak, még mélyebbé teszi a társadalmi különbségeket és fokozza a konfliktusokat.

A közoktatási-, és a településfejlesztési pályázati forrásokhoz az önkormányzatok az utóbbi években csak abban az esetben férhetnek hozzá, ha úgynevezett közoktatási esélyegyenlőségi tervvel, illetve antiszegregációs tervvel rendelkeznek. Ennek során az önkormányzatok részletes helyzetelemzést készítenek (demográfiai, szociális, lakhatási stb. helyzet), majd az alapján a fennálló oktatási és lakhatási szegregációs problémák felszámolására, az esélyegyenlőtlenségek kezelésére beavatkozásokat terveznek.

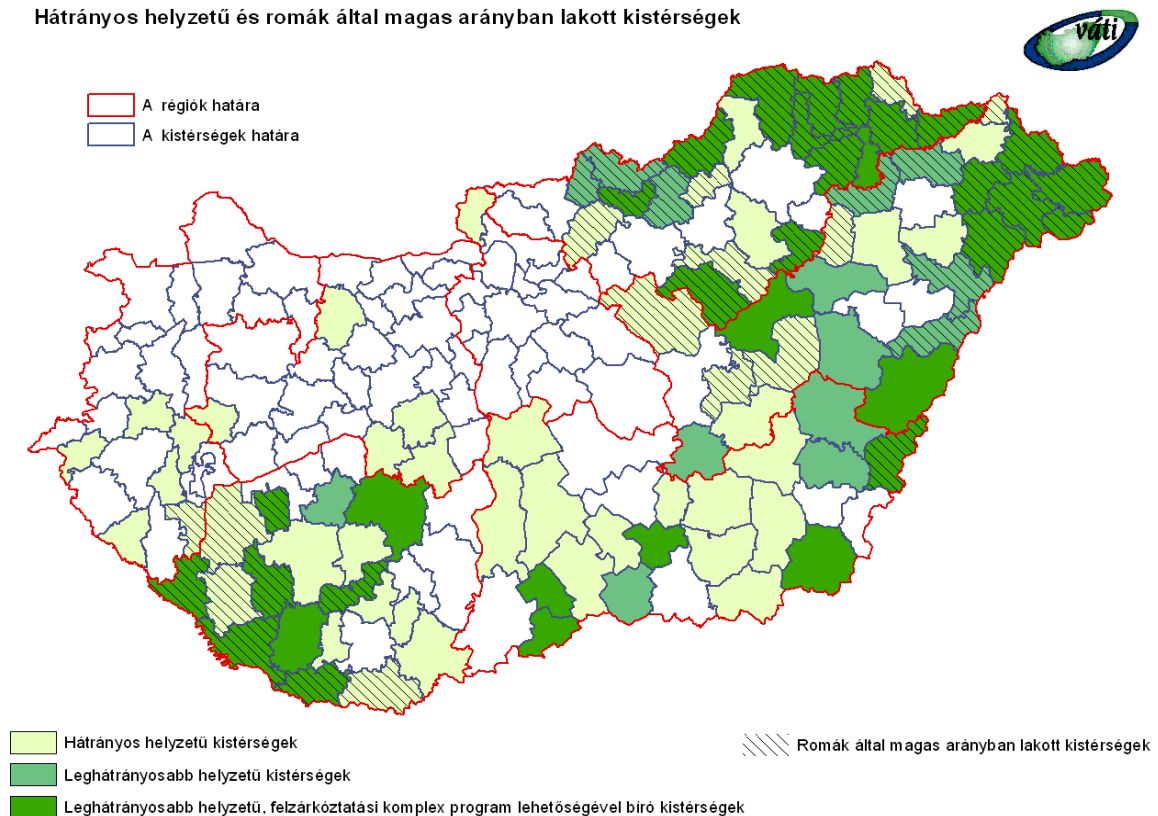
Egyes kiemelt pályázati kiírások esetében² a benyújtott pályázatok külön esélyegyenlőségi relevanciavizsgálaton is átesnek. A relevanciavizsgálat a benyújtott projekteket abból a szempontból értékeli, hogy azok a település esélyegyenlőségi és antiszegregációs tervében foglalt célok elérését segítik-e, vagy épp azok ellenében hatnak. A forráselosztások – bírálat - során így elvileg tehát érvényesülnie kellene az esélyegyenlőségi szempontoknak. Tereptapasztalatok ugyanakkor sok esetben ennek épp az ellenkezőjét mutatják.

² Pl.: „Nem mondunk le senkiről!” ÚMFT program

Az elemzés célja volt annak bemutatása, hogy az Új Magyarország Fejlesztési Terv (ÚMFT) időszakában a romák által sűrűn lakott területeken a fejlesztések milyen mértékben érik el a roma lakosokat.

A legadekvátabb módszer, ha azokat a területeket választjuk az elemzés tárgyául, amelyekben a legmagasabb a roma lakosság aránya, és amelyek felzárkóztatására a kormány külön programot indított (LHH felzárkóztatási program). A leghátrányosabb helyzetű (LHH) kistérségekbe országosan 717 település tartozik, itt található a romák által legsűrűbben lakott, a legrosszabb szociális és gazdasági mutatókkal rendelkező települések. Az elemzés során Borsod-Abaúj-Zemplén és Szabolcs Szatmár Bereg megyében található leghátrányosabb helyzetű kistérségeket vizsgáltuk.

Hátrányos helyzetű és romák által magas arányban lakott kistérségek

Az LHH területek felzárkóztatására a kormány célzott, csak ezen települések számára hozzáférhető forrást különített el az ÚMFT-ben. Az LHH települések esetében ezért adatelemzéssel megállapítható, hogy

- a települések milyen arányban pályáztak lényeges esélyegyenlőségi problémáik megoldására;

- hol mennyire erős a romák érdekérvényesítő képessége a forráslehívások során és mely települések elkötelezettek/kevésbé elkötelezettek az esélyegyenlőségi kérdések iránt;
- hol vannak önálló roma kezdeményezések.

Az elemzés tárgya:

Az elemzés során Borsod-Abaúj-Zemplén és Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében található, összesen 16 leghátrányosabb helyzetű kistérséget vizsgáltuk:

Borsod-Abaúj-Zemplén	Szabolcs Szatmár Bereg
Abaúj-Hegyközi	Baktalórántházai
Bodrogközi	Csengeri
Edelényi	Fehérgyarmati
Encsi	Mátészalkai
Mezőcsáti	Nyírbátori
Ózdi	Vásárosnaményi
Sárospataki	
Szerencsi	
Szikszói	
Tokaji	

Az elemzés módszere:

Az elemzés során az LHH kistérségekben 2008-ban készült esélyegyenlőségi terveket vettük alapul.

A tervek adatelemzéséből nagyjából megállapítható, hogy hol van lakóhelyi, illetve iskolai szegregáció, továbbá milyen specifikus esélyegyenlőtlenségi problémákkal küzdenek az egyes települések.

Az esélyegyenlőségi helyzetelemzésekből leszűrt problématérképet kistérségenként összevetettük a kistérségekben nyertes ÚMFT pályázatokkal.

A kistérségi esélyegyenlőségi helyzetelemzésekre jellemző volt, hogy sok esetben nem tartalmaztak adatokat a szegregátumokra vonatkozóan, különösen igaz ez a BAZ megyei esélyegyenlőségi tervekre. Amennyiben rendelkezésre álltak, a KSH 2001-es szegregációs adatai és szegregációs térképe alapján pótoltuk a hiányzó információkat. (Meg kell ugyanakkor jelezni, hogy ez utóbbiak csak a 2000 fő fölötti népességszámú települések esetében állnak rendelkezésre). Egyes települések esetében a szociális tárca által felügyelt „*A romák lakhatási és társadalmi integrációját elősegítő komplex telep-program*” keretében 2010. februárjában készült szegregátum felmérések is segítségünkre voltak.

Szintén jellemzően hiányos volt az adatszolgáltatás a halmozottan hátrányos helyzetű gyerekek számára, illetve a sajátos nevelési igényű tanulókra vonatkozóan. Ezekben az esetekben a hivatalos közoktatási statisztikából pótoltuk az információkat. A roma lakosok számára vonatkozóan egyes kistérségek esetében szintén nem álltak rendelkezésre friss települési adatok.

A két megyében készült kistérségi esélyegyenlőségi helyzetelemzések a kiküldött szakértőktől függően különböző struktúrákban készültek, és a települések adatszolgáltatásától függően különböző mélységű adatokat tartalmaztak. Míg a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei dokumentumokból viszonylag részletes információk voltak kinyerhetők a szegregátumok elhelyezkedéséről, a BAZ megyei adatszolgáltatás jóval hiányosabb. A közoktatási adatok vonatkozásában a helyzet fordított.

Az adathiány ellenére mindkét megyében beazonosíthatóak voltak a legrosszabb helyzetben lévő, legmagasabb roma lakosságszámmal, vagy szegregátummal rendelkező települések.

Az elemzés főbb megállapításai:

A vizsgált 16 kistérség esetében elmondható, hogy még a leghátrányosabb helyzetű kistérségeket célzó uniós fejlesztési források között is csak kis arányban szerepelnek a romákat célzó projektek, illetve az esélyegyenlőséget előmozdító programok is az összes nyertes pályázat aránytalanul kis részét képezik.

Roma szervezet által működtetett programok száma elenyésző mindkét megye esetében. BAZ megyében nagyjából minden kilencvenedik nyertes pályázatra jut egy olyan, amelyet

roma szervezet valósít meg (1,1%, 8 db.), Szabolcsban minden negyvenötödikre (2,2 %, 6 db).

A BAZ megyei LHH kistérségek nyertes pályázatainak mindössze 12 %-a, a Szabolcsi pályázatok 25 %-a releváns a romák esélyegyenlősége szempontjából.

A BAZ megyei nyertes projektek mindössze 3,14%-a célozza kifejezetten a romák, vagy a hátrányos helyzetű lakosság helyzetének javítását, miközben a roma lakosság aránya a térségben a legóvatosabb becslések szerint is ennek öt-hatszorosa. A Szabolcsi LHH kistérségekben ez az arány 6,6 %.

A nagy arányban romák lakta települések pályázói aktivitását tekintve elmondható, hogy kevesebb sikeres pályázatot tudtak megvalósítani az ÚMFT keretében (Szabolcsban másfélszer, BAZ megyében két- két és félszer kevesebbet), mint az alacsonyabb roma aránnyal rendelkezők. Különösen utóbbi aránytalanság még akkor is szembetűnő, ha a romák által nagyobb arányban lakott települések átlagosan alacsonyabb lélekszámúak, amely nyilvánvalóan szintén befolyásolja a forráslehívó képességüket.

A nyertes pályázatok megoszlását vizsgálva megfigyelhető a nagyobb települések, városok, kistérségi centrumok erőfölénye. BAZ megye esetében a kilenc 5000 fő fölötti lakosságszámú település viszi el az LHH kistérségekben nyertes ÚMFT pályázatok közel felét (45,5 %), Szabolcsban a hasonló lélekszámú hét település a harmadát (28,1 %).

A 2000 fő alatti települések 41 %-án (82 település) nem született nyertes pályázat BAZ megyében, 58,3 %-án (67 település) Szabolcsban, miközben ezek közül a települések közül nem egy jelentős számú roma lakossággal rendelkezik.

Összességében tehát elmondható, hogy az LHH kistérségek roma lakossága a fejlesztésekhez történő hozzáférés tekintetében esetenként többszörös hátrányban van – még az LHH kistérségek fejlesztését direkte célzó programok ellenére is meglehetősen kevés a roma szervezetek által vezetett, a romákat vagy a hátrányos helyzetűeket támogató projekt. Az esélyegyenlőséget előmozdító fejlesztések helyett a kistérségek inkább az általános infrastrukturális fejlesztéseket (buszmegálló építés, orvosi rendelő felújítás, stb.) részesítették előnyben. Az esélyegyenlőségi helyzetelemzésekben feltárt hiányosságokra, problémákra (szegregátumok infrastrukturális fejletlensége, óvodai férőhelyhiány, sajátos nevelési igényű tanulók magas iskolai aránya, stb.) az ÚMFT forrásaiból többségében nem reagáltak.

Az elemzés során használt fogalmak:

A szegregáció fogalma:

Szegregációnak nevezzük azt a jelenséget, amikor a különböző csoportok közötti társadalmi távolság egyúttal térbeli távossággá válik, pl. egy-egy településen a különböző társadalmi rétegek, etnikai csoportok stb. lakóhelye erősen elkülönül egymástól. A szegregáció állandósítja a jövedelmi viszonyok, a települési infrastruktúra, és a különböző szolgáltatásokhoz való hozzáférés egyenlőtlenségeit. Magyarországon a lakóhelyi szegregáció térségek, települések között és településeken belül is megjelenik.

A szegregáció gyakori előfordulási formája a társadalmi csoportok elszigetelése intézményi szinten (pl. az iskolában a különböző társadalmi státuszú, képességű, származású stb. tanulók elkülönített oktatása). A szegregáció Magyarországon jellemzően a faji alapú társadalmi kirekesztéssel is összekapcsolódik, és a romákat/cigányokat sújtja.

Szegregátum:

A Központi Statisztikai Hivatal (KSH) a 2001-es népszámlálásnál szegregátumnak tekintette azokat a területeket, ahol a rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkező aktív korú, 8 általános iskolai osztálynál nem többet végző lakosok aránya legalább 50 százalék - Budapest esetében 35 százalék - és a terület lakónépességének száma eléri az 50 főt.

Az Antiszegregációs terv a KSH definícióját kibővíti, és bevezet egy, a segélyezési adatokon alapuló szegregációs mutatót is. Szegregátumnak nevezi azokat a területeket, ahol a rendszeres szociális támogatásoknak a lakossághoz/lakások számához viszonyított aránya eléri a városi (kerületi) átlag kétszeresét. Szegregációval veszélyeztetett területnek tekinti azokat a területeket, ahol a rendszeres szociális támogatásoknak a lakosságokhoz/ lakások számához viszonyított aránya eléri a városi átlag 1,7-szeresét. Az antiszegregációs terv így szegregátumnak azokat a területeket tekinti, melyek megfelelnek a KSH, vagy a segélyezési mutatók egyikének és a terület lakónépességének száma eléri az 50 főt.

Szegregációval veszélyeztetett terület:

A KSH szegregációval veszélyeztetett területnek tekinti a legalább 50 fős lakónépesség mellett azokat a területeket, ahol előbbi mutató aránya 30-40 százalék, Budapest esetében 25-35 százalék. A KSH által készített szegregációs térkép tartalmazza a 2001-ben feltárt szegregátumokat.

Hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyerekek, tanuló:

A közoktatási esélyegyenlőségi intézkedések közvetlen célcsoportjai – etnikai hovatartozástól függetlenül – minden esetben a halmozottan hátrányos helyzetűnek (HHH), illetve a hátrányos helyzetűnek (HH) minősülő tanulók csoportja, melyet a közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. tv. 121. § 14. pontja határoz meg.³

A közoktatási esélyegyenlőségi intézkedések tehát egy olyan körülhatárolható társadalmi csoportot érintenek elsősorban, akik a magyar társadalmon belül a legrosszabb körülmények között élnek, ezért a lehető legnagyobb szükségük van a támogatásra. Közöttük jelentős számban találhatók roma gyermekek. Az országos kompetenciamérés háttérkérdőívei alapján a halmozottan hátrányos helyzetű általános iskolai tanulók több mint 50%-a nem roma származású, szegénysorban élő gyermek. Hátrányos helyzetű tanulónak minősül jelenleg az általános iskolai tanulók egyharmada.

Leghátrányosabb helyzetű kistérségek (LHH):

A társadalmi-gazdasági és infrastrukturális szempontból elmaradott vagy jelentős munkanélküliséggel sújtott települések. A komplex programmal segített 33 leghátrányosabb helyzetű kistérség a kedvezményezett térségek besorolásáról szóló 311/2007. (XI. 17.) Korm. Rendeletben került meghatározásra.

LHH program:

A leghátrányosabb helyzetű kistérségeket célzó komplex program keretében a kistérségek projektcsomagokat készítettek, melyben a kistérség benyújtani kívánt pályázatai szerepeltek. A projektcsomag benyújtását követően konzultációra került sor a kistérség képviselői és az NFÜ által vezetett zsűri között. A projektcsomagok értékelése, bírálata és a konzultációs ülés után került csak sor a projektjavaslatok részletes kidolgozására, majd az elkészült részletes projektek elbírálása után a projektek megvalósítására. Az LHH program sajátossága volt, hogy az előzetesen jóváhagyott projektek nem versenyeztek más projektekkel. A kistérségi esélyegyenlőségi helyzetelemzések a projektcsomagok mellett kerültek benyújtásra.

Közoktatási esélyegyenlőségi helyzetelemzés és intézkedési terv:

³ **Hátrányos helyzetű:** az, akit családi körülményei, szociális helyzete miatt rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre való jogosultságát a jegyző megállapította; e csoporton belül **halmozottan hátrányos helyzetű** az a gyermek, az a tanuló, akinek a törvényes felügyeletét ellátó szülője - a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló törvényben szabályozott eljárásban tett önkéntes nyilatkozata szerint - óvodás gyermek esetén a gyermek három éves korában, tanuló esetében a tankötelezettség beállításának időpontjában legfeljebb az iskola nyolcadik évfolyamán folytatott tanulmányait fejezte be sikeresen; halmozottan hátrányos helyzetű az a gyermek, az a tanuló is, akit tartós nevelésbe vettek.

A közoktatási törvény 2006-os módosítása következtében a közoktatási intézményfenntartóknak kötelező közoktatási esélyegyenlőségi helyzetelemzést és intézkedési tervet készíteniük⁴ az oktatásért felelős miniszter által kiadott útmutató figyelembevételével, amely tartalmazza a gyermekek, tanulók esélyegyenlőségét szolgáló intézkedéseket. Az intézkedési terv nélkül a fenntartó nem indulhat semmilyen közoktatási célú hazai vagy nemzetközi forrásokra kiírt pályázaton.

Kistérségi esélyegyenlőségi helyzetelemzések:

Az LHH program keretében 2008-ban minden pályázó kistérségnek kistérségi esélyegyenlőségi helyzetelemzést kellett készítenie. A helyzetelemzések a lakóhelyi és az iskolai szegregációt egyaránt vizsgálják, illetve a kistérség településeit érintő esélyegyenlőtlenségi problémákat tárják fel. A helyzetelemzések elkészítését a szociális és az oktatási tárca által kirendelt esélyegyenlőségi szakértők segítették.

Integrációs és képesség-kibontakoztató felkészítés:

A HHH tanulók integrált keretek között, heterogén osztályban, csoportban való oktatását segíti az integrációs és képesség-kibontakoztató felkészítés és az utána járó támogatás, amit az általános, közép- és szakiskolák 2003 óta igényelhetnek.

A 2007/2008-as tanév óta a HHH gyerekek integrált nevelése esetén óvodák is igényelhetnek támogatást. Az igénylés feltétele, hogy az óvoda körzetében élő, három éves korú HHH gyermekek legalább hetven százaléka részt vegyen az óvodai nevelésben, és az óvodában a HHH gyermekek aránya elérje a tizenöt százalékot.

⁴ Kt. 105. §.

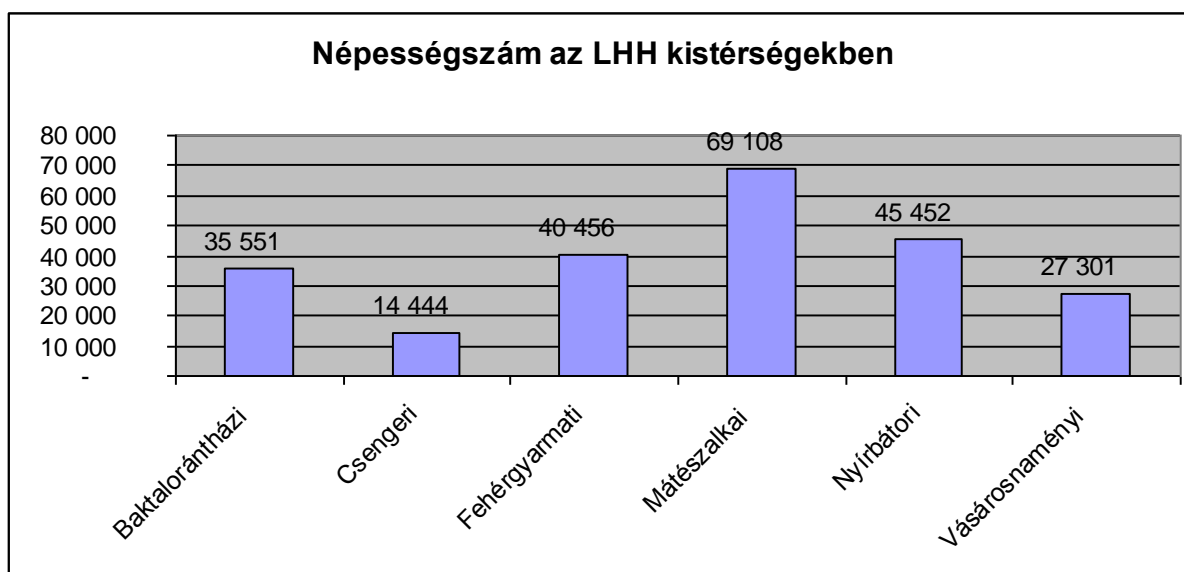
SZABOLCS-SZATMÁR-BEREG MEGYE

I. Uniós források esélyegyenlőségi szempontú eloszlása Szabolcs-Szatmár-Bereg megye LHH kistérségeiben - összefoglaló

A Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében található 11 kistérség közül 6 tartozik a leghátrányosabb helyzetű (LHH) kistérségek közé, összesen 153 településsel: Baktalórántházi (19 település, központ: Baktalórántháza), Csengeri (11 település, központ: Csenger), Fehérgyarmati (50 település, központ: Fehérgyarmat), Mátészalkai (26 település, központ: Fehérgyarmat), Nyírbátori (20 település, központ: Nyírbátor), Vásárosnaményi kistérség (27 település, központ: Vásárosnamény).

A megye településeinek valamivel több mint 45 %-át aprófalvak, kisközségek alkotják, 30 %-ban pedig ugyancsak 2000-nél kevesebb ember él. A városok közül 5-ben 5000-nél kevesebb, 8-ban 5000-10 000 közötti a népességszám. Az LHH kistérségekben a települések több mint fele 1000 fő alatti. A legkisebb lélekszámú település a Fehérgyarmati kistérségben található (Kishódos 89 fővel).

Az LHH kistérségek közül a Fehérgyarmati kistérség területe a legnagyobb kiterjedésű és itt található a legtöbb település is. Népességszámot tekintve a legtöbb lakossal a Mátészalkai kistérség rendelkezik (69 108 fő), a legkevesebbel a Csengeri kistérség (14 444 fő).

1. Roma népesség

A vizsgált 153 településből 41 nem szolgáltatott adatot a roma lakosok számáról.

A hiányzó adatokat többnyire a KSH 2001-es népszámlálási adataival pótoltuk. Ez utóbbit azonban fenntartásokkal kell kezelni, mivel az adatok egyrészt 9 évesek, másrészt a legtöbb esetben a valóságnál jóval kevesebben vallották magukat romának. Az adathiányos településeken a KSH szerint 10 százalék alatti a romák aránya, így kikerültek vizsgálatunk fókuszából.

A Szabolcs Szatmár Bereg megyei LHH kistérségekben a települések

- 38,93 százalékán a roma lakosság aránya 10 százalék alatt van,
- 22,15 százalékán 10-20 százalék között,
- 14 százalékán 20-30 százalék között,
- 10,74 százalékán 30-40 százalék között,
- 6 százalékán 40-50 százalék között és
- 3,36 százalékán 50 százalék fölött.

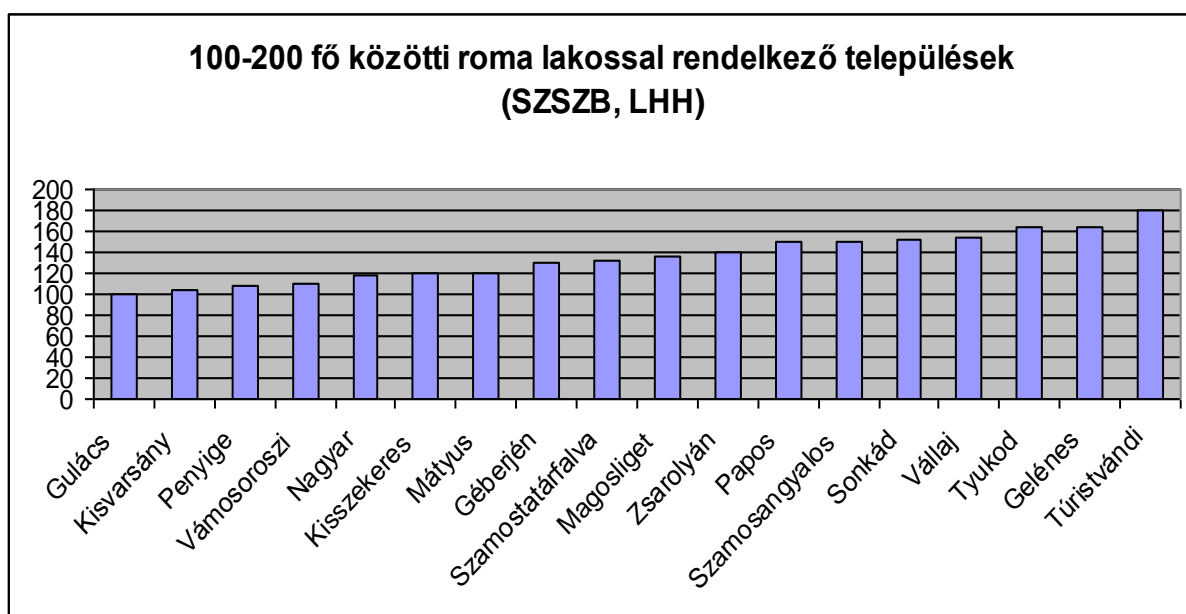
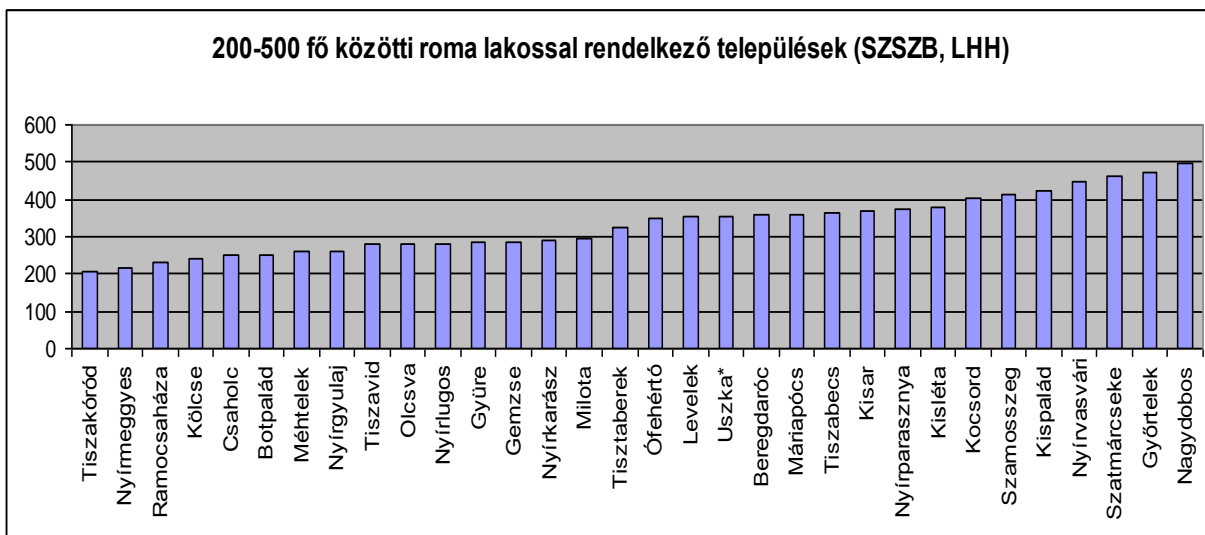
A legnagyobb roma aránnyal rendelkező - 40 százalék fölötti – települések: Botpalád, Nyírkáta, Nyírparasznya, Beregdaróc, Nyírmihálydi, Aranyosapáti, Csaholc, Kántorjánosi, Magosliget, Hodász, Tiszavid, Kispalád, Nyírpilis, Uszka. Szamostatárfalván és Tisztabereken közelíti a 40 százalékot (39,52 % és 47,4 %).

Nyírkátát és Nyírparasznyát leszámítva mindegyik településen található szegregátum, vagy az egész település annak minősül.

A roma lakosok számát tekintve a legnagyobb számban Nyírbátorban (2700 fő), Hodászon (1755 fő) Csengeren (1200 fő), Vásárosnaményben (1200 fő), Kántorjánosiban (1058 fő), Nagyecsedben (2175 fő) élnek. Közelíti az 1000 főt Aranyosapátiban, ahol az összlakosság 44,98 százalékát teszik ki.

500-1000 fő közötti jelentős számú roma lakosság található Nyírpilisen, Encsencsen, Porcsalmán, Tarpán, Nyírbélteken, Nyírmihálydiban.

200-500 fő közötti roma lakosa van 29 településnek:

2. Szegregátumok

67 településen található szegregátum a 6 kistérségben, vagyis a települések 44 százalékán. További 11 település szegregációval veszélyeztetettnek számít. A legtöbb szegregált település arányaiban a Csengeri kistérségben van: az itt található települések 63 százalékán van szegregált terület.

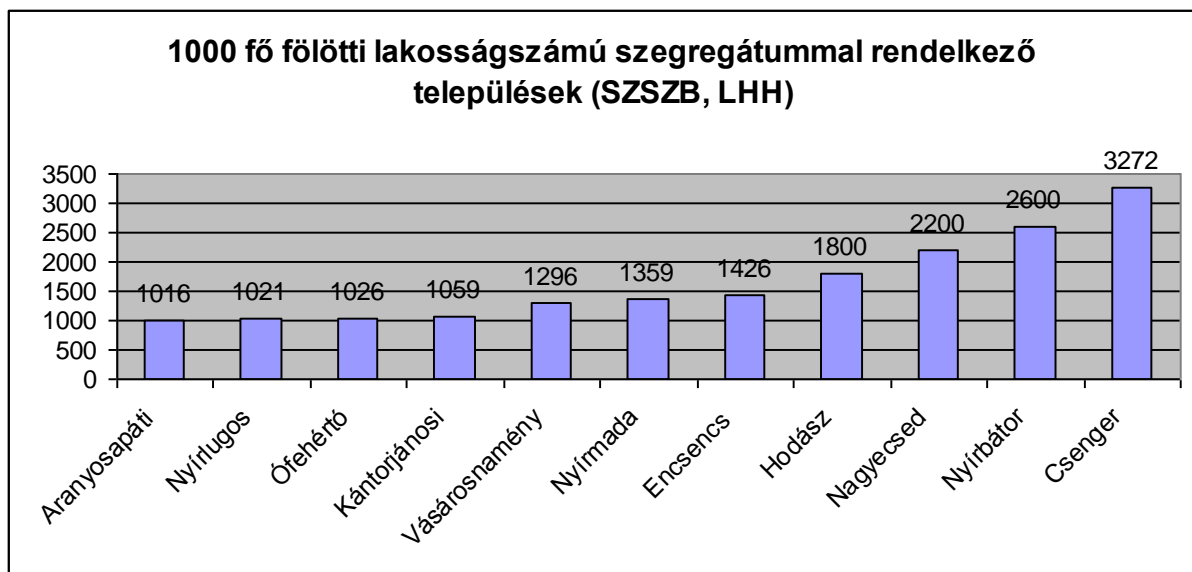
A szegregátumokban élők számának elemzésekor az LHH program keretében készített kistérségi esélyegyenlőségi helyzetelemzések és a szociális tárca telep programjának

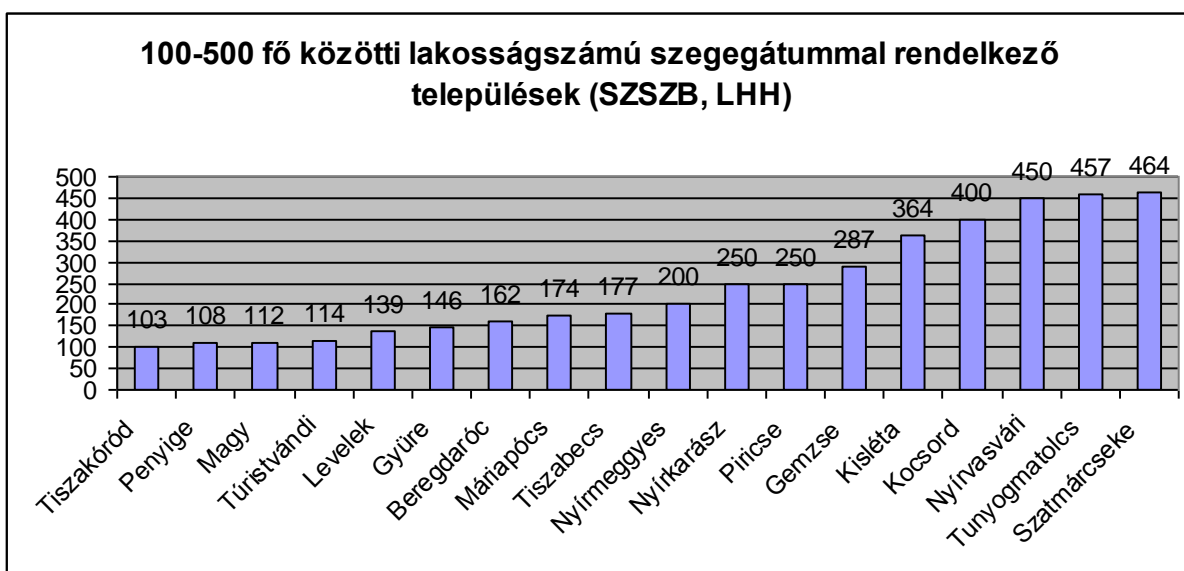
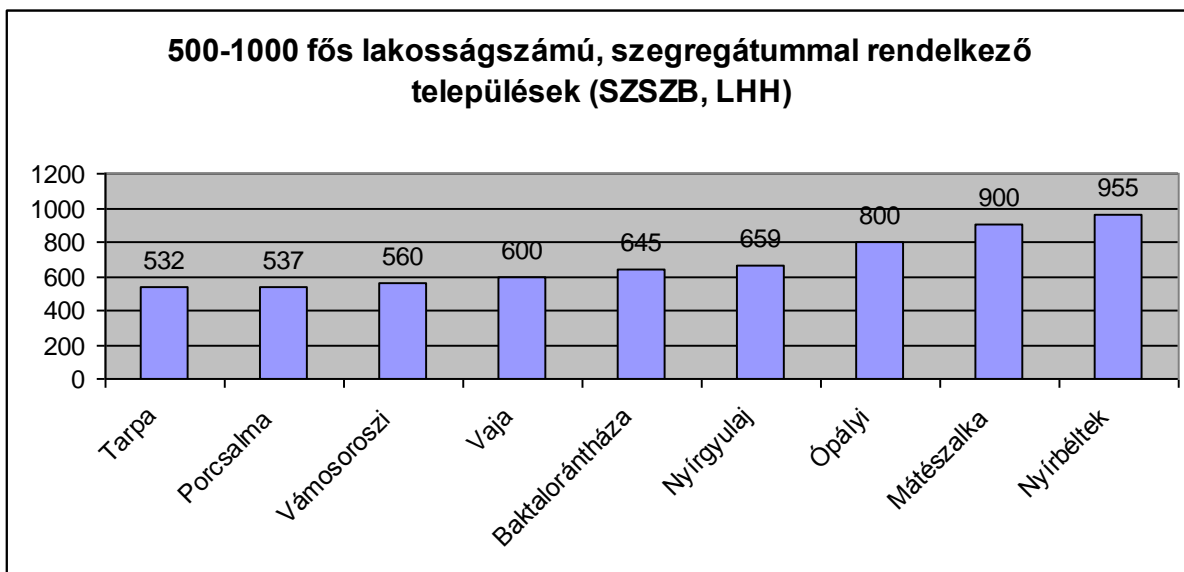
előkészítése keretében 2010-ben készített felmérések adatait használtuk. A hiányzó információkat a KSH szegregációs adataival pótoltuk, bár utóbbiak 2001-ben születtek, így pontatlanok lehetnek.

Az adatelemzés során megállapítható, hogy a legnagyobb népességszámú szegregátum Csenger városban található (3272 fő). (Meg kell ugyanakkor jegyezni, hogy a csengeri szegregátum lakosságának alig 20 százalékát teszik ki a roma lakosok a település adatszolgáltatása szerint.) A második legnépesebb szegregátum 2600 fővel Nyírbátor, ezt követi Nagyecsed 2200 lakossal. További 1000 fő lakos fölötti szegregátum található 8 településen.

A 6 kistérségi központból Baktalórántháza és Mátészalka szegregátumainak lakosságszáma van 1000 fő alatt, Fehérgyarmatról nincs adat, a többi négy központ a legnagyobb népességszámú szegregátummal rendelkezik.

500 és 1000 fő között van a lakossága 9 település szegregátumának, 100 és 500 fő között 18 település szegregátumának.

3. Infrastruktúra

A szegregátumokat és a szegregált területeket általában rosszabb közmű-ellátottság jellemzi, különösen a csatornázottság és a vezetékes vízellátás tekintetében. A kistérségek településeit ugyanakkor általánosságban is jellemzi a csatornázás hiánya. A szolgáltatások kiépítettsége a szegregátumokban bár a legtöbb esetben megfelel a települési átlagnak például az áramellátás terén, ugyanakkor fizetés elmaradás miatt sok esetben kikapcsolják a szolgáltatást a lakásokból. Az összes szegregátum küzd valamilyen infrastrukturális hiányossággal. A szolgáltatások elérhetőségéről ld. a kistérségi elemzéseket.

4. Oktatási szegregáció

A rendelkezésre álló adatok alapján 68 olyan település van, ahol van olyan közoktatási intézmény, ahol 40 % fölött van a halmozottan hátrányos helyzetű (HHH) gyerekek aránya. Az adatokat ugyanakkor fenntartással kell kezelni, mivel a közoktatási intézmények több esetben a valóságosnál kevesebb HHH tanulólétszámot jelentenek le, vagy nincsenek birtokában a HHH adatoknak.

Az óvodai férőhelyhiányra vonatkozó adatokat az esélyegyenlőségi szakértők nem minden esetben jelezték, a Vásárosnaményi, Mátészalkai és Fehérgyarmati kistérségben egyáltalán nincsen erre vonatkozó információ.

A sajátos nevelési igényű tanulók aránya 39 település közoktatási intézményében magas – az országos 7 százalékos átlag fölött van – a statisztikák alapján. A magas HHH létszámadatok és a magas SNI arány között több esetben átfedés van.

1. A magas HHH arányokat tekintve veszélyeztetett települések:

Aranyosapáti, Baktalórántháza, Bátorliget, Besenyőd, Botpalád, Csaholc, Csegöld, Csenger, Csengerújfalú, Encsencs, Fülesd, Fábianháza, Gacsály, Gemzse, Gyüre, Győrtelek, Hodász, Ilk, Jánkmajtis, Jánd, Kántorjánosi, Kisnamény, Kispalád, Kisar, Kisléta, Kocsord, Levelek, Lónya, Máriapócs, Méhtelek, Mérk, Milota, Nagyar, Nagydobos, Nagyszekeres, Nyírbátor, Nyírkarász, Nyírcaholy, Nyírmada, Nyírkáta, Nyírmihálydi, Nyírparasznya, Nyírpilis, Nyírvasvári, Ófehértó, Ópályi, Ökörítőfülpös, Önböly, Penészlek, Piricse, Pusztadobos, Porcsalma, Ramocsaháza, Rohod, Rozsály, Szamosbecs, Szatmárcseke, Tarpa, Terem, Tiszaadony, Tiszabecs, Tiszakóród, Tizzaszalka, Tunyogmatolcs, Tyukod, Túristvándi, Vaja, Zajta.

2. A magas SNI arányokat tekintve veszélyeztetett települések:

Besenyőd, Géberjén, Győrtelek, Gyüre, Hodász, Ilk, Jármí, Kántorjánosi, Kisar, Kisléta, Kömörő, Levelek, Magosliget, Magy, Mátészalka, Milota, Nábrád, Nagydobos, Nagyecsed, Nagyszekeres, Nyírkarász, Nyírbátor, Nyírcaholy, Nyírkáta, Nyírmihálydi, Nyírpilis, Nyírtrét, Nyírvasvári, Ófehértó, Ópályi, Ökörítőfülpös, Penészlek, Piricse, Porcsalma, Szamosszeg, Tarpa, Tisztaberek.

3. Magas HHH és/vagy magas SNI arányt és óvodai férőhelyhiányt jelez az esélyegyenlőségi szakértő:

Baktalórántháza, Ramocsaháza, Nyíribrony, Csengersima, Piricse, Nyírbátor, Encsencs, Nyírmihálydi, Nyírpilis, Nyírbátor, Encsencs, Nyírmihálydi, Nyírpilis

5. Problématérkép

A vizsgált települések vonatkozásában nem állnak rendelkezésre egységes adatok a helyi közoktatásban tapasztalható problémákról. Az esélyegyenlőségi helyzetelemzésekben nem minden település vonatkozásában találunk információt a HHH gyerekek számáról, illetve az óvodai férőhelyhiányról, az oktatási statisztikában szereplő HHH adatok sem mindig megbízhatóak. A rendelkezésre álló információk alapján az alábbiakban igyekeztünk meghatározni azokat a településeket, ahol a lakóhelyi szegregáció, illetve az oktatásban tapasztalható egyenlőtlenségek halmozódnak.

Szegregátum, vagy szegregációval veszélyeztetett (SZV)+magas HHH		Nem szegregátum, de magas HHH
Baktalórántháza	Tisztaberek	Bátorliget
Nyírmada	Vásárosnamény	Csegöld
Pusztadobos	Levelek	Besenyőd
Ófehértó	Nyírkarász	Nyírfákó
Aranyosapáti	Ramocsaháza	Nyírtét
Gemzse	Tarpa	Rohod
Csenger	Tyukod	Ilk
Porcsalma	Piricse	Tiszaszalka
Győrtelek	Jánkmajtis (SZV)	Jármi
Hodász	Nagyszekeres (SZV)	Kántorjánosi
Kántorjánosi	Tunyogmatolcs	Mérk
Kocsord	Tiszakóród	Nagydobos
Ópályi	Tiszabecs	Fábiánháza
Vaja	Rozsály (SZV)	Ökörítőfülpös
Máriapócs	Nagyecsed	Szamosszeg
Nyírvasvári	Nyírbéltek	Fülesd
Nyírbátor		Jánd
Encsencs		Kisnamény
Nyírmihálydi		Lónya

Nyírpilis		
Kisléta		Nyírcsaholy
Botpalád		Nyírkáta
Gacsály		Nyírparasznya
Gyüre		Ómböly
Méhtelek		Penészlek
Csaholc (SZV)		Szamosbecs
Magosliget		Terem
Kisar (SZV)		Tiszaadony
Nagyar (SZV)		Zajta
Milota		Géberjén
Szatmárcseke		Kömörő
Túristvándi		Nábrád

Magas HHH = 40 % fölötti HHH arány

A roma lakosok számát tekintve szintén sok esetben nem állnak rendelkezésre adatok, így több, magas roma arányú település is kikerülhetett látókörünkből. A fejlesztési források elosztása során szintén figyelembe vehető az alacsony társadalmi státuszú, illetve roma lakosság számbeli aránya. A rendelkezésre álló adatok alapján az előzőekben be nem sorolható, ugyanakkor magas – 500 fő fölötti – roma lakossági aránnyal rendelkező települések:

- **Mátészalka (934 fő)**
- **Nyírkáta (771 fő)**
- **Nyírcsaholy (552 fő)**

A lakóhelyi szegregációt tekintve az összes, szegregátummal rendelkező település kiemelt célcsoportja kellene, hogy legyen a hazai és uniós fejlesztéseknek.

A kistérségekben található szegregátummal rendelkező, vagy szegregációval veszélyeztetett települések:

Baktalórántházi kistérség	Vásárosnaményi kistérség	Csengeri kistérség	Mátészalkai kistérség	Nyírbátori kistérség	Fehérgyarmati kistérség	
Apagy	Aranyosapáti	Csenger	Győrtelek	Piricse	Botpalád	Milota

Baktalórántháza	Gemzse	Csengersima	Hodász	Nyírlugos	Császló	Kölcse
Levelek	Gyüre	Komlódtótfalu (SZV)	Kántorjánosi	Máriapócs	Darnó	Fehérgyarmat
Magy	Tarpa	Porcsalma	Kocsord	Nyírvasvári	Gacsály	Penyige
Nyírkarász	Vásárosnamény	Szamosatárfalva	Mátészalka	Nyírbátor	Garbolc	Szatmárcseke
Nyírmada	Tiszavid	Ura (SZV)	Nagyecsed	Nyírbéltek	Kishódos	Sonkád
Nyírtass	Beregdaróc	Tyukod	Ópályi	Nyírbogát	Kispalád	Túrístvándi
Ófehértó		Szamosangyalos (SZV)	Vaja	Nyírderzs	Magosliget	Tunyogmatolcs
Ramocsaháza			Nyírmeggyes*	Encsencs	Méhtelek	Tiszakóród
Pusztadobos				Nyírgyulaj	Tiszacsécse	Tiszabecs
				Nyírmihálydi	Tisztaberek	Vámosoroszi
				Nyírpilis	Uszka*	Rozsály (SZV)
				Kisléta	Csaholc (SZV)	Olcsvaapáti (SZV)
					Jánkmajtis (SZV)	Nemesborzova (SZV)
					Nagyar (SZV)	Kisar (SZV)
					Nagyszekeres (SZV)	

*A szociális tárca 2010. évi felmérésekor Nyírmeggyes nem roma telep, hanem két kisebb „tanyát” jelölt meg, ahol alacsony státuszú lakosok élnek.

6. A kistérségek forráslelővő képessége

A kistérségek és településeik által elnyert támogatásokon belül három, a romák fejlesztési forrásokhoz történő hozzáférése kapcsán releváns kategóriát különböztettünk meg.

1. Roma szervezet által megvalósítandó projektek száma:

Bár hangsúlyozzuk, hogy a romák helyzetének javítását pusztán roma szervezetek által megvalósítandó projektektől elvárni illúzió, a népcsoport forrásokhoz történő hozzáférését kiválóan szemlélteti, hogy mennyire képesek roma szervezeteken keresztül megfogalmazni fejlesztési elvárásaikat. Ebbe a kategóriába csak olyan projektek kerültek, amelyekben a főpályázó (a neve, vagy egyéb információk alapján) beazonosíthatóan roma civil szervezet.

2. Kifejezetten romákat célzó projektek:

Ebbe a kategóriába azon projektek kerültek, amelyek nem csak relevánsak, hanem kifejezetten a romákat, vagy olyan társadalmi csoportokat céloznak, amelyekben a romák nagy arányban vannak jelen (például HHH gyerekek, mélyszegénységben élők stb.)

3. Romák esélyegyenlősége szempontjából releváns projektek száma:

Ide azokat a projekteket soroltuk, amelyek bármilyen szempontból (tehát akár közvetett, akár közvetlen módon) a projekt céljai és rövid leírása alapján javíthatják a romák helyzetét. A célzott projektek mellett idesoroltuk például a közoktatási intézmények tartalmi fejlesztését, mert azok kötelezően tartalmazznak esélyegyenlőségi elemeket, a magas HHH arányú iskolák infrastrukturális fejlesztését, a szociális intézmények fejlesztését, vagy különböző munkahelyteremtő projekteket. Nem soroltuk ide viszont például a vállalkozás-fejlesztési, vagy útfelújítási pályázatokat, mert hatásuk a célcsoportra a rendelkezésre álló információk alapján másodlagos, vagy nem eldönthető.

A vizsgált kistérségek nyertes ÚMFT pályázatainak 6,6 százaléka célozza csak kifejezetten a romákat, illetve 25 százaléka releváns a romák esélyegyenlősége szempontjából.

Romákat célzó projekt az LHH program keretében az összes vizsgált kistérségben van. A legaktívabb a Fehérgyarmati kistérség volt.

Releváns projektek megoszlása

	Nyertes ÚMFT projektek száma (db)	Romák által működtetett programok (db)	Kifejezetten romákat célzó projektek (db)	Romákat is érintő esélyegyenlőségi projektek (db)
Fehérgyarmati kistérség	56	3	5	14-15
Baktalórántházi kistérség	56	1	2	16+1 csatornázási program beadása Magyarországon folyamatban van
Mátészalkai kistérség	50	2	2	11

Csengeri kistérség	24	0	1	7
Nyírbátori kistérség	52	0	1	15
Vásárosnaményi kistérség	33	0	1	4 (ebből kettőt nem önkormányzat vezet)
összesen	271	6	12	67-69

Az ÚMFT program keretében a Fehérgyarmati kistérség esetében született 3 olyan nyertes pályázat, amelynek megvalósítója cigány kisebbségi önkormányzat – konzorciumban további 4 CKÖ-vel –, s ezzel a legaktívabbnak számít ebből a szempontból a vizsgált 6 kistérség közül. Ezt követi a mátészalkai kistérség 2 romák által vezetett pályázattal, valamint a kistérség 1 projekttel. A többi kistérségben nem született romák által vezetett nyertes ÚMFT pályázat. **A vizsgált kistérségekben nagyjából minden negyvenötödik nyertes pályázatra jut egy olyan, amelyet roma szervezet valósít meg (2,2 %, 6 db).**

Roma oldalról aktív szervezetek az alábbiak a forráselosztás során:

- Csegöldi CKÖ,
- Tiszabecse CKÖ,
- Gacsályi CKÖ,
- Szatmárcsekei CKÖ,
- Magosligeti CKÖ,
- Tiszabecsi CKÖ,
- Kocsordi CKÖ,
- Szatmári Cigány Kistérségi Egyesület és a
- Nyírmadai CKÖ.

Az ÚMFT keretében nyertes pályázatokra jellemző, hogy a szegregátumok és az óvodai férőhelyhiány problémáit nem kezelik. (Az elemzés nem terjedt ki ugyanakkor a hazai forrású pályázati lehetőségekre, így például az óvodai férőhelybővítésre is lehetőséget adó, az Önkormányzati és Területfejlesztési Minisztérium által évente kiírt pályázatokra.)

7. Területi egyenlőtlenségek

A Szabolcs-Szatmár- Bereg megyében vizsgált 6 kistérség esetében elmondható, hogy még a leghátrányosabb helyzetű kistérségeket célzó uniós fejlesztési források között is csak kis arányban szerepelnek a romákat célzó projektek, illetve az esélyegyenlőséget előmozdító programok is az összes nyertes pályázat kisebbik részét képezik. A megállapítás az ÚMFT források egészét nézve még lehangolóbb képet mutat.

A legmagasabb – 40 százalék fölötti – roma aránnyal rendelkező 16 település közül 11-ben semmilyen esélyegyenlőség szempontjából releváns projekt nem született. Ezeken a településeken 2 nyertes ÚMFT pályázat volt.

5 magas roma arányú településen született esélyegyenlőség szempontjából releváns pályázat, összesen 10 darab.

A magas roma arányú településeken ugyanakkor nagyobb arányban fordulnak elő romák esélyegyenlősége szempontjából releváns projektek: magas roma lakossági aránnyal rendelkező településeken a nyertes ÚMFT pályázatok 62,5 százaléka esélyegyenlőséget célzó intézkedés, míg az alacsonyabb – 40 százalék alatti - roma arányú településeken a projekteknek csak 26,6 százaléka releváns ebből a szempontból (ha a kifejezetten romákat célzó programokat is nézzük, akkor is csak 32 százalék).

A vizsgált kistérségekben nyertes esélyegyenlőségi tartalmú (romákat, vagy hátrányos helyzetűeket célzó) pályázatok 11,6 százaléka valósul meg magas roma lakossági arányú településen. A roma szervezetek által vezetett, illetve a kifejezetten romákat célzó projektek ugyanakkor nem ezeken a településeken működnek.

A nyertes pályázatok megoszlását vizsgálva megfigyelhető a nagyobb települések, városok, kistérségi centrumok erőfölénye.

Míg a 2000 fő alatti kistérségekre átlag 0,8 nyertes pályázat jut, az 5000 fő fölöttiekre 8,7.

Népességszám	Települések száma	Pályázat	Pályázat/település
2000 alatti	115	88	0,8
2000-5000	31	68	2,2
5000 feletti	7	61	8,7

A fent bemutatott, a helyi közoktatásban tapasztalható problémák ellenére csak kevés település kezeli azokat. Az óvodai férőhelyhiányt egy pályázat kezeli (Hodász), a rendkívül magas SNI arány csökkentése megoldatlan marad. A direkte az oktatási esélyegyenlőség

előmozdítására, az iskolai szegregáció csökkentésére kiírt TÁMOP 3.3.7-es pályázaton is csak összesen 7 projekt nyert.

II. Részletes adatok Szabolcs-Szatmár-Bereg megye LHH kistérségeiről

1. Baktalórántházi kistérség

A kistérségben 19 település található: Apagy, Baktalórántháza, Berkesz, Besenyőd, Laskod, Levelek, Magy, Nyíribrony, Nyírájkó, Nyírkarász, Nyírkércs, Nyírmada, Nyírtass, Nyírtét, Ófehértó, Petneháza, Pusztadobos, Ramocsaháza, Rohod

1.1. Szegregátumok

A KSH 2001-es népszámlálási adatai szerint a kistérségben összesen öt olyan 2000 főt meghaladó népességű település van, ahol statisztikailag kimutathatóak a túlnyomórészt alacsony státuszú népesség (a legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők és rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők) által lakott szegregátumok: Apagy, Baktalórántháza, Levelek, Nyírkarász, Nyírtass, Ófehértó. A kistérségben az esélyegyenlőségi szakértők által végzett adatgyűjtés alapján további szegregátumok találhatóak az alábbi településeken: Magy (1 szegregátum), Nyírmada (3 szegregátum), Ramocsaháza (2 szegregátum) és Pusztadobos (2 szegregátum).

A kistérség településein található szegregátumok:

Település	Szegregátum 1	Szegregátum 2	Szegregátum 3		
Apagy	az Ady Endre utca mindkét oldala a vasúti pályától a településhatárig – a 41-es főút és a vasúti pálya között az Ady Endre utca Ny-i oldalától a településhatárig				
Baktalórántháza	Nyírbaktai telep: Petőfi u – Táncsics u. – Ady köz –Zalka	Lórántházai telep: településhatár – Szent István u.-			

	M. u. –Naményi u. –Csongrád u. –Ibolya u. –településhatár	Árpád u. Somogyi B. u.			
Levelek	Virág utca és a településhatár				
Nyírkarász	Zrínyi út - Tass Vezér út - településhatár	Leveles utca			
Nyírtass	Kossuth út - Táncsics út - Ady út - településhatár	Árpád út - József A. út - Martinovics út - Budai Nagy A. út - Rákóczi út - Gorkij út			
Ófehértó	Vörös Csillag u. - vasútvonal - településhatár -	Besenyődi út mindkét oldala – településhatár Táncsics u. - Kiss E. u	Novákkert u. - Sallai I. u. - Alkotmány u. - Kiss E. u.	Kormány telep - Mező u. - Kiss E. u. - Petőfi S. u. - Erdőalja u. - Novákkert u. - Sallai I. u. - Kiss E. u. - Kossuth u. - Szabadság u. - Széchenyi I. u.	Bátori út - Dózsa Gy. u. mindkét oldala - Szálláskert u
Magy	Kauzsai tanyák				
Nyírmada	Arany J. u. - névtelen u. - településhatár - vasúti pálya	Rákóczi u. - településhatár - Ady lakótelep - Ady E. út - településhatár - Vasvári P. út - Ady E. út	településhatár - Szabolcs út - Kisvárdai út - Árpád út mindkét oldala – településhatár	Vásár tér - településhatár - Petneházi út - Kisvárdai út	
Ramocsháza	Új utca (újtelep)	Dankó telep			
Pusztadobos	József Attila út	Virág tér és környéke			
Nyírmada	Táncsics-Csokonai u	Hársfa út.			

Apagyon a népszámlálási adatok alapján egy szegregátum található. Itt 2001-ben 97 fő lakott, a legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők és rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korúakon belül 53,5%.

A szociális tárca 2010-ben végzett felmérése szerint 2001 óta a szegregátum megszűnt, a telepen élők folyamatosan költöztek a település más utcáiba integrált lakókörnyezetbe.

A roma lakosság kisebb része él telepszerű környezetben. A telepszerű környezetben hat közepes állapotú lakás található. A lakások kb. 40 m²-es szoba-konyhások, komfortnélküliek.

Baktalórántházán két szegregátumot jelölnek az adatok, az egyik a lakosság 5%-a, a másikon 10%-a élt 2001-ben (Lórántházai 210 és Nyírbaktai 435 fő), a szegregációs mutatók 51,6% és 64,9% volt.

Nyírbaktai telep: A szegregátum területén mintegy 43 olyan lakás található, amelyben romák élnek. A többi részen nem romák laknak.

Lórántházai telep: A telep a 2001. évi népszámlálás óta átalakult részben a szegregációs mutatók javulása, másrészt az új építkezések következtében. Ezen a területen 10-11 olyan ház áll, amelyekben romák élnek. A házak viszonylag jó minőségű „szoc.pol-os” épületek.

Leveleken 3 szegregátumot mutatnak a 2001-es KSH adatok, ahol a lakónépesség 2-3%-a élt (105, 60, 92 fő). A szociális tárca esélyegyenlőségi szakértői által folytatott 2010-es tereplátogatás során azonban már csak egy, a Virág utca és a településhatár közti szegregátumot találták. Ezen a területen az elmúlt 10 évben növekedett a népesség száma, jelenleg 139 fő.

Az itt élő munkaképes korú lakosság 96%-a nem rendelkezik munkajövedelemmel, valamint iskolai végzettség szerint 8 általános vagy az alatti végzettséggel a munkaképes korú lakosság 86%-a rendelkezik. A gyerekek 100 százalékban halmozottan hátrányos helyzetűek.

Nyírkarászon a két lehatárolt szegregátumban a lakosság 2 és 10%-a élt 2001-ben (58 és 234 fő). Az 1. szegregátumban nem éltek/élnek romák koncentrálnak. A 2. szegregátumon belül a Leveles utcában alakult ki a hagyományos cigánytelep. Ma már itt „szoc.pol-os” lakások találhatók. A romák és nem-romák vegyesen lakják az utcákat. Egy-két ház félig-kész állapotban van.

Nyírtasson két szegregátum található a népszámlálási adatai alapján, itt a lakónépesség 10-10%-a élt (208 és 204 fő).

Ófehértó: A 2001. évi népszámlálási adatok alapján 5 szegregátumot határolt le a KSH a község területén.

2001-ben 1026 fő élt szegregált területeken, amely a népesség 38,2 százalékát tette ki. De az adatok alapján az egész település szegregátumnak tekinthető, hiszen jelentősek a szegregációval veszélyeztetett területek is.

Magy: A mikro-térségben, Magy település közigazgatási területén, attól mintegy 5 kilométerre található az ún. Kauzsai tanyák. A szegregált településrészen ma kizárólag romák élnek, mintegy 200 fő. A házak az út két oldalán, részben az erdő fái között található elszórtan. A területen nagyon nehéz körülmények között élnek az emberek, alapvető ellátások nélkül, rendkívül rossz higiéniai körülmények között.

Nyírmada településen két nagy szegregátum van, ahol a tanulók 45,2%-a él.

1, Táncsics- Csokonai u.

2, Hársfa út.

Mindkét terület a település északkeleti részén helyezkedik el, nem összefüggően, hanem egymástól külön elhatárolható részekben.

Táncsics-Csokonai út: egymásba nyúló két útszakasz, mely együtt L alakban helyezkedik el. A szegregátumban a lakóházak száma 64 db, melyekben 2-3 generáció él együtt, átlagosan 13-15 fő/lakás. A becsült lakónépesség: 896 fő.

Hársfa út: A lakásállomány 39 db, a lakónépesség 463 fő. A lakások itt is túlzásúfoltak, rossz állapotúak. Hasonló viszonyok uralkodnak, mint az előző telepen.

Ramocsaháza

Két szegregátum található a településen:

- Új utca (újtelep)
- Dankó telep

Dankó telep: a telepen 13 „cs” lakás található. A lakások állapota folyamatosan romlik és süllyed, mivel vizenyős területen helyezkednek el. A lakások egy vagy kétszobásak, egy-egy lakásban 8-10 fő, 2-3 család is lakik. A szociális tárca szakértője szerint a telepet nem lehet rehabilitálni, mivel a terület vizenyős és veszélyes, ezért a telep felszámolása indokolt lenne.

Új telep: a telepen 15 lakás található, mindegyik szocpolos lakás, állapotuk elmarad a települési átlagtól. A lakások kétszobásak komfort nélküliek. Egy-egy lakásban 2-3 család is lakik.

Pusztadobos

A település két végletében található egy-egy szegregált településrész hasonló infrastrukturális és szociális helyzettel. Az egyik szegregált alvég a József Attila út, a másik szegregált alvég a Virág tér és környéke.

1.2. Roma lakosok aránya

Mind lakosságában, mind az összlakossághoz viszonyítva a kistérségi központban, Baktalórántházán laknak a legnagyobb számban romák.

Település	népességszám	roma (fő)	roma arány (%)	Szegregátum
Apagy	2412	46	1,9	X
Baktalórántháza	3810	1181	31	X
Levelek	2941	353	12	X
Magy	1032	37	3,74	X
Nyírkarász	2460	290	11,7	X
Nyírmada	5046	390	8,45	X
Nyírtass	2181	13	0,6	X
Ófehértó	2665	425	16	X
Ramocsháza	1551	233	15	X
Berkesz	865	45	4,82	
Besenyőd	713	6	0,85	
Laskod	1095			
Nyíribrony	1202	73	6,5	
Nyírkőr	910	3	0,32	
Nyírkércs	799			
Nyírtét	1080			
Petneháza	1927	23	1,18	
Pusztadobos	1442	102	7,94	X
Rohod	1325	258	19,75	

1.3. Infrastruktúra

Baktalórántháza:

Nyírbaktai telep

A területen a villany -, a víz-szennyvíz és gázhálózat kiépített, a szemétszállítás megoldott. Ugyanakkor a cigány családok nagyobb része fizetéseképtelenség miatt kirekesztődött a szolgáltatásokból. A terület azon részén, amelyen cigányok laknak, nincs műút, a járda is

hiányos. A szegregátum közelében nincs egészségkárosító és környezetterhelő objektum, távolabbi részeken egy-két kisebb ipari jellegű üzem található.

A terület nincs rosszabb helyzetben, mint a város többi része a közszolgáltatások elérése szempontjából.

Lórántházai telep

A területen a villany -, a víz-szennyvíz és gázhálózat kiépített, a szemétszállítás megoldott. Az utcában kiépített műút és járda található. A szegregátum közelében nincs egészségkárosító és környezetterhelő objektum, az épületek illeszkednek a lakókörnyezethez. A közszolgáltatások elérése innen valamivel könnyebb, mint a nyírbaktai telepről.

Levelek:

A Virág utca a településközpontból könnyen megközelíthető, a közlekedést nem akadályozzák a rossz útviszonyok, az utak 90%-a aszfalt burkolattal van ellátva. A település jól működő tömegközlekedéssel rendelkezik, könnyen megközelíthető vasúton és országúton egyaránt. A telepen valamennyi közszolgáltatás elérhető.

A közüzemi ivóvízhálózatba bekapcsolt lakások aránya 100%. A közcsatorna-hálózatba a lakások 100%-a (CKÖ adatai) van rácsatlakozva. A telepen elérhető továbbá az internet szolgáltatás is. A faluközpont könnyen megközelíthető, a szolgáltatásokhoz való hozzáférésnek fizikai akadályai nincsenek.

Leveleken a roma lakosság aránya 12 % körüli, ebből a telepen él 10 %-a. A telepet 28 db lakóház alkotja, melyek az aszfalttal borított útszakasz két oldalán helyezkednek el. A Szegfű úton található 4 lakóház közül 2 komfort nélküli, erősen leromlott állagú, túlszűfolt. A házak alapozással készültek, túlnyomó részük karbantartott, rendezett családi ház. A lakások 2-3 illetve 4 szobásak, 80 %-a „szoc.pol-os”.

Életveszélyesnek nyilvánított lakás nem található a telepen, viszont a lakások 20 százaléka túlszűfolt, 6 főnél többen laknak. A közüzemi szolgáltatásokból több család van kikapcsolva, túlnyomó részük a gázszolgáltatásból.

Nyírkarász

A cigány lakosság nagy része elvegyül a nem a cigány lakosság között, lakhatási különbségek nem igazán vehetők észre.

Ugyanakkor a Leveles utcából nyíló Új utcában található házakból 4 félig kész „szoc.pol-os” épület rosszabb állapotban van.

A romák által is lakott utcák a település szerves részét képezik, közüzemi ellátottsága megegyezik a falu többi részével. Villany, ivóvízhálózat kiépített, az erre való rácsatlakozás szinte teljes körű. A gázvezeték is megtalálható a faluban, bár erre csak a falu háromnegyed része van rákötve.

Az Új utcában bár megtalálhatók a közművek, a lakók fele még nem tudott rákapcsolódni. Az utcában nincs járda és betonozott út.

Nyírmada

Táncsics- Csokonai u.

A telepen a gyermek és fiatalok aránya magas, az összes lakosság több mint 50%-a. Az emberek gettószerű lakókörnyezetben élnek, a házak a hetvenes évek elején épültek vályogból és téglából. A lakások 20%-a alapozás nélkül épült, süllyednek, a vizenyős terület még gyorsítja is a folyamatot. A telep 20-25%-át esős időszakban víz és sár borítja, a közlekedés nehézkes. A terület imént említett részei feltöltött gödrök, amelyekből folyamatosan feljön a talajvíz. Két lakóház életveszélyes, az alapozás hiánya és a talajvíz miatt.

Hársfa u.

A Hársfa úton található szegregátum lakhatási viszonyai hasonlóak. Méretét tekintve kisebb, 39 lakóház alkotja, a lakónépesség száma 463 fő. A lakások szintén túlszűfoltak, több generáció él itt is együtt. A közműhálózat a településen ki van építve, de a telepeken elenyésző százalékban csatlakoztak ezekre a lakóházak. Villanyáram a családok 65-70 százalékánál elérhető működő szolgáltatásként. Az út aszfalttal borított, kiépített járda csak az egyik oldalon van. Vezetékes víz a lakások 0,5 százalékában fordul elő, közkutakról hordják a vizet, melyért több száz métert is kell gyalogolni.

Magy

A településen 14 ház található kb. 80-150 m távolságra, ezekben jelenleg is laknak, négyenél rendezett a tulajdoni viszony. A szegregátumban egy közkút található a családok innen hordják a napi szükséges vízmennyiséget, csatornarendszer az egész településen nincs, de jelenleg a második fordulónál tart a beadott fejlesztési pályázat elbírálása. Gázszolgáltatás a telepre nem ért el, és a nagy mértékű közüzemi tartozások miatt a szolgáltató az áramot már kikapcsolta a legtöbb családnál.

Ófehértó

A Ligettanyán ma összesen 34 ház található. Ebből 29 ingatlan lakott, melyből 3-4 épülhetett szoc.pol.-ból, a többi régi parasztház. Összes népessége 150-160 fő.

Ligettanya az anyatelepüléstől, Ófehértótól kb. 3 km-re fekszik. A külvilágtól szinte teljesen elzárt. A gyerekeket iskolabusz viszi-hozza az iskolába reggel-délután, amire a felnőttek nem szállhatnak fel. A tömegközlekedést napi két buszjárat biztosítja reggel és kora délután. A további buszjáratok csak Ófehértót érintik, eléréséhez meg kell tenni a 3 km-s utat az országút mentén.

Ligettanyán az áramszolgáltatás kiépített, de az ott élők többségét már lekapcsolták a szolgáltatásból. Az önkormányzat pár évvel ezelőtt kivitte a vizet a tanyára, de a többségnek nincs víz a lakásában, a közkutat használják. Más közüzemi hálózat nincs a tanyán, sem út, sem járda.

Pusztadobos

Pusztadoboson kb. 40 lakóház található szegregátumként. A házak tulajdonviszonyai zömében rendezettek, vályogból épültek. A település mellett folyik a nyíltfedésű csatorna, mi fertőzés és járvány lehetőségét hordozz magával. A kb. 80 házból 15 db „szoc.pol-ból” épült. A telepen élőknek gyenge az érdekérvényesítésük, elszigetelten élnek a település mindennapjaiban nem vesznek részt.

Ramocsaháza

Dankó telep: A telepre vezető utcában megtalálható minden közműszolgáltatás. A telepen lévő lakásokban vízvezetékellés nincs, csak villany-vezetékellés van. Ezek közül a 13 lakásból már csak 6 lakásban van áram, a többit a szolgáltató kikapcsolta köztartozás miatt. Az ivóvizet az utcában található közkútról hordják a családok. A telepen nincs szilárd útburkolat.

Új telep: A telepen minden közszolgáltató megtalálható. A lakások többségében vízvezetékellés is megtalálható, de már több házból kikapcsolták. A villanyvezeték minden lakásba be lett kötve, de már több lakásban is kikapcsolta a szolgáltató köztartozás miatt. Az utca el van látva közkúttal, így a családok többsége onnan hordja az ivóvizet. A telepen van szilárd útburkolat, és közvilágítás is.

Infrastrukturális hiányosságok a szegregátumokban:

Település	Vezetékes víz	Vezetékes gáz	Áram	Szennyvíz csatorna	- Pormentes út	Járda
Apagy	Nincs adat	Nincs adat	Nincs adat	Nincs adat	Nincs adat	Nincs adat
Baktalórántháza		X	X		X	X
Levelek		X				
Nyírkarász					X	X
Nyírtass	X	X	X	X	X	X
Ófehértó	X	X	X	X	X	X
Magy	X	X		X		
Nyírmada		X	X	X	X	X
Ramocsaháza	X	X	X		X	X
Pusztadobos				X		

1.4. Közoktatási helyzet

Nyírmadán 50, Nyírkarászon 10-15, Ramocsaházán 26, Nyíribronyban 16, Baktalórántházán 67 hiányzó óvodai hely van.

Két településen nem működik 1-8 évfolyam: Nyírkércs és Nyíribronyban. Az óvodai ellátás mindenhol biztosított.

Az országos átlagnál (7%) jelentősen magasabb SNI tanulói arány található – az adatszolgáltatás alapján Berkeszen (10,87 %), Besenyődön (11,82 %), Magyon (13,19 %), Nyíjrákón (7,14 %) és Nyírtéten (15,17 %).

Kiemelten magas a halmozottan hátrányos helyzetű tanulók aránya Baktalórántházán, Nyíribronyban, Pusztadoboson, Ramocsaházán és Rohodon. A 250 óránál többet mulasztott tanulók aránya Berkesz településen kiemelkedően magas, az évfolyamismétlőké Berkeszen, Besenyődön.

Baktalórántháza-Nyíjrákó intézmény társulásban öt szakos tanár hiányzott 2008-ban.

1.5. A kistérség forráslelővő képessége

Az 56 nyertes kistérségi ÚMFT projekt közül csak 2 célozza kifejezetten a romákat, további 16 esélyegyenlőséget előmozdító projekt.

Az LHH program keretében 1 nyertes pályázat született, amelynek egyik gazdája a **Nyírmadai Cigány Kisebbségi Önkormányzat** (a másik projektvezető a települési önkormányzat). „A kistérségi roma ifjúság, hátrányuk leküzdésének elősegítéséért” c. projekt célja a roma fiatalok számára képzések biztosítása, munkahely keresés.

A két legnagyobb város erőfölénye mindenképpen kimutatható: a kistérségi központ Baktalórántháza, és a második legnagyobb népességszámú város, Nyírmada vitte el a kistérség nyertes ÚMFT pályázatainak több mint harmadát (32 %).

A kistérségben 3, kifejezetten a **roma lakosságot célzó program** született:

- A fent említett roma képzési program.
- „Szabadidős programszervezés a felzárkóztatás és az integráció érdekében – roma-magyar lakosság körében”: Apagy, Nyírtét, Levelek, Besenyőd, Magy, Ófehértó, Nyíribrony, Nyírkércs, Ramocsaháza településeken kulturális programok felnőtteknek (projektgazda: Apagyi Református Egyház)
- 1 roma képzési projekt a Baktalórántházi kistérségben valósul meg ("Egy út" módszertani központ a roma emberekért c. projekt a Közép-Nyírségi Önkormányzati Többcélú Kistérségi Társulás gondozásában.)

Romákat is célzó programok:

„Küzdelem a munka világából való kirekesztődés ellen II.” címmel a tartós munkanélkülieket célozza egy program, amelynek célcsoportját képezik a romák is.

A „Munkaerő-piaci reintegrációs szolgáltatási rendszer a Baktalórántházi kistérségben” címmel szintén munkanélkülieket célzó képzés valósul meg, amely a pályázó szerint érinteni fogja a romákat is.

Nyírmada és Pusztadobos települések, részt vesznek az esélyegyenlőség biztosítását célzó TÁMOP 3.3.7 programban általános iskoláikkal, valamint Baktalórántházán is két iskola bekapcsolódik.

A kistérségben 3 Biztos Kezdet Gyerekház program indult el Nyírmadán, Pusztadoboson és Baktalórántházán. Több projekt célozza a hátrányos helyzetű emberek foglalkoztatását, társadalmi integrációját. CKÖ, roma civil szervezet által vezetett program a fentiekén kívül nincs. Nyírmadán a szociális tárca szakértője szerint a Biztos Kezdet Gyerekház programba

eddig 15 hátrányos helyzetű kisgyermeket és édesanyját vonták be. A szolgáltatást igénybe vevők köre alacsonynak mondható, hiszen a 0-3 éves korosztály a telepeken több száz főre tehető. A távolmaradások oka az esélyegyenlőségi szakértő szerint a nem megfelelő információ átadás a szolgáltatásról.

Ófehértó jelenleg a TÁMOP 5.2.1. Kistérségi Gyerekesély Program keretén belül együttműködik az MTA Gyerekszegénység Elleni Programirodával, ennek keretén belül közösségi ház létrehozását tervezik.

Apagy települési önkormányzata 2005-ben már nyújtott be pályázatot a telepfelszámolására. A polgármester elmondása szerint azonban pályázatuk nem jutott túl a második fordulón.

Pusztadoboson az utóbbi években több beruházás is volt a Nemzeti Fejlesztési Terv és az ÚMFT keretében. A pedagógusok átképzésével megindulta helyi iskolában a kompetencia alapú oktatás a TÁMOP-3.1.4 programból. További öt magas HHH, vagy SNI aránnyal rendelkező közoktatási intézmény felújítására került sor uniós forrásból (Ramocsaháza, Nyíribrony, Rohod, Nyírbákó településeken). Szintén kompetencia alapú fejlesztés indult uniós forrásból Apagyon.

Magy a település egészén hiányzó csatornarendszer kiépítésére pályázatot nyújtott be, jelenleg a második fordulónál tart a fejlesztési pályázat elbírálása.

1.6. Néhány esélyegyenlőség szempontjából releváns projekt

Projekt címe: A kistérségi roma ifjúság, hátrányuk leküzdésének elősegítéséért

Projektgazda: Nyírmada Nagyközség Önkormányzata-Nyírmadai Cigány

Kisebbségi Önkormányzat

Támogatás: 30 millió Ft

A projekt célja: A kistérségi roma fiatalok helyzetének felmérése és a hátrányuk leküzdésének az elősegítése, különböző programokkal, képzésekkel. A vállalkozók felkeresése, a munkaerő piaci szükségletek felmérése.

Projekt címe: „Szabadidős programszervezés a felzárkóztatás és az integráció érdekében – roma- magyar lakosság körében”

Projektgazda: Apagyi Református Egyház

Támogatás: 12 millió Ft

A projekt célja:

7-14 éves kor: személyiségfejlesztés, önismereti és közösségi tudat, kreativitás készségének fokozása, sikerélmény, kulturált szabadidős foglalkozás, tehetséggondozás

7-29 éves kor; ált. isk. és fiatalkorúak (Apagy, Nyírtét, Ófehértó községekből): személyiségfejlesztés, saját belső értékek feltárása, fejlesztése, kulturált szabadidős foglalkozás, melyben életvezetési beszélgetésekkel életmód változtatási igény kerül ösztönzésre, roma kultúra értékének felmutatása, és művelése, sportfoglalkozások során az összetartozás, a kölcsönös elfogadás erősítése, tehetséggondozás.

Felnőtt korú lakosság (Apagy, Nyírtét, Levelek, Besenyőd, Magy, Ófehértó, Nyíribrony, Nyírkércs, Ramocsaháza községekből): a többségi lakossággal együtt szervezett szabadidős kulturális program, melynek során önismeret, saját belső értékek feltárása, fejlesztése, valamint a kölcsönös elfogadás kerülhet természetes módon kimunkálásra, a közösen megélt élmények következtében pedig harmonizált társadalmi közgondolkodás fejlődhet ki.

Projekt címe: "Egy út" módszertani központ a roma emberekért c. projekt

Projektgazda: Közép-Nyírségi Önkormányzati Többcélú Kistérségi Társulás

Támogatás: 5 millió Ft

Projekt célja: A Cigány Kisebbségi Önkormányzatok, civil szervezetek, szülők, roma értelmiségi réteg helyzetbe hozása a hátrányos helyzetű roma emberek minél gyorsabb integrációja érdekében. A CKÖ-k a kisebbségi törvényben előírt feladataikat minél eredményesebben, hatékonyabban tudják ellátni a többségi és a kisebbségi társadalom közötti összefogás erősítésével.

Projekt címe: „Küzdelem a munka világából való kirekesztődés ellen II.”

Projektgazda: Nyírtét KHT.

Támogatás: 50 millió Ft

Cél az érintett célcsoportok részére – tartós munkanélküliek, hátrányos helyzetűek, roma etnikumhoz tartozók, szakképesítéssel egyáltalán nem, vagy nem piacképes szakképesítéssel rendelkezők – a piacképes szakképesítés megszerzése, munkaerő-piaci integrációjuk.

Projekt címe: „Munkaerő-piaci reintegrációs szolgáltatási rendszer a Baktalórántházi kistérségben”

Projektgazda: Közép-Nyírségi Önkormányzati Többcélú Kistérségi Társulás

Támogatás: 100 millió Ft

Projekt célja: A projekt hármas célt határoz meg:

A projekt első célkitűzése, hogy a munkaerő-piaci reintegrációban érintett szakemberek pontosan lássák lehetőségeiket, feladataikat és szerepüket a helyi – a tartósan munka nélkül lévő emberek foglalkoztathatóságának fejlesztését célzó komplex megközelítésű, integratív szemléletű – szolgáltatástervezés és fejlesztés folyamatában. A projekt következő célkitűzése, hogy a kistérségben/mikrotérségben dolgozó szakemberek a helyi erőforrások figyelembe vételével – külső szakértők bevonásával – kidolgozzák saját szolgáltatási protokolljukat.

A projekt harmadik célkitűzése, hogy a kialakított szolgáltatási protokoll működtetésével javítsa a célcsoport foglalkoztathatóságát, a munkára való felkészítés és az ehhez szükséges kompetenciák kialakításával, illetve fejlesztésével elősegítse társadalmi (re)integrációjukat.

2. Csengeri kistérség

A kistérségbe 11 település tartozik: Csenger; Porcsalma, Tyukod, Csengersima, Csengerújfalva, Komlódtótfalu, Pátyod, Szamosangyalos, Szamosbecs, Szamostatárfalva, Ura

2.1. Szegregátumok

A kistérség településein található szegregátumok:

Település	szegregátum 1.	szegregátum 2.	szegregátum 3.	Szegregátum 4.
Csenger	Szamos u. – településhatár - Új élet u. által határolt terület	Tisza u.- Tisza köz- Alkotmány u.- Arany J. u. - Dankó u.- Tisza u. - településhatár által határolt terület	Toldi Miklós u. - Nagykárolyi u. - településhatár által határolt terület	Nagykárolyi u. - Táncsics M. u. - településhatár - vasúti pálya (Csak a KSH által jelzett szegregátum)
Csengersima	Rákóczi utca			
Komlódtótfalu	Petőfi utca			
Porcsalma	Lehel út - Lehel köz - településhatár - Toldi M. u. - településhatár			
Szamostatárfalva	Temető utca			
Ura	nincs adat			
Tyukod	Rákóczi u. - Hunyadi u. mindkét oldala - Dózsa Gy. u. - Kis köz - Kis u. (Csak KSH által azonosított szegregátum)	Dózsa Gy. u. – településhatár (Csak KSH által azonosított szegregátum)	Kossuth u. - Bajcsy Zs. út - Árpád út - településhatár (Csak KSH által azonosított szegregátum)	Ady E. köz - Vasvári P. u. - Ady E. u. - Szabadság tér - településhatár (Csak KSH által azonosított szegregátum)

A kistérségi központban, Csengeren az LHH program keretében szolgáltatott adatok szerint 3, a KSH szerint 4 szegregátum található. A város lakónépességének közel kétharmada (62,6%), a roma népességének több mint a fele (52,3%) él a település által azonosított 3 szegregátumban. Az 1. és 3. szegregátumokban a települési értéknél alacsonyabb a roma lakosok aránya (6,5 ill. 7,2%), a 2. sz. szegregátumban a lakosok egyharmada roma.

A települések és a KSH által szolgáltatott adatok között azonban olyan nagy eltérés van, hogy a szegregátumok lakosság számára vonatkozóan óvatosan kell kezelni a megállapításokat.⁵

A romák aránya a kistérségben **Csengersimán** a legalacsonyabb (4,84 %). A település által azonosított szegregátumban él a helyi lakosság 5,2%-a, a település roma lakosságának 86%-a (30/35 fő). Mivel a település által szegregátumként jelzett terület lakónépessége nem éri el az 50 főt, a KSH szerint ezért hivatalosan nem tekinthető szegregátumnak. Roma civil szervezet nem működik a településen.

Kistérségi viszonylatban **Szamostatárfalván** a legmagasabb a romák települési aránya (40%, 132 fő). A településen élő romák közel egyharmada (31,8%) él a település által azonosított szegregátumban, a szegregátum lakosságának 56%-a roma.

A KSH adatai alapján a legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők és rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korúakon belül a kistérségben Szamostatárfalván a legmagasabb, 57 %. A KSH szegregációs mutatója szerint ezért a település egésze szegregátumnak tekinthető (ez nem zárja ki, hogy a településen belül szegregátum kerüljön azonosításra).

Komlódtótfalun a romák aránya 17%. A településen élő 20 romából 18 a szegregált területen lakik. A jelzett szegregált terület lakosságának csaknem fele roma. A szegregátumként azonosított terület lakónépessége nem éri el az 50 főt ezért a KSH mutatója szerint hivatalosan nem tekinthető szegregátumnak, a KSH szegregációs mutatója alapján azonban szegregációval veszélyeztetett település. A településen a legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők és rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korúakon belül 46,9 %, a harmadik legsúlyosabb mutató a kistérségben.

Ura a második legalacsonyabb roma népesség arányú település a kistérségben (6,43%, 45 fő). Az itt élő romák egyharmada (14 fő) él szegregált körülmények között az LHH helyzetelemzés szerint. A terület a KSH definíciója szerint hivatalosan nem számít szegregátumnak, mivel a lakónépesség nem éri el az 50 főt, ugyanakkor a szegregációs mutató alapján szegregációval veszélyeztetett településnek minősítették.

⁵ Pl.: Az 1. szegregátumban a település 945, míg a KSH 172 lakost jelez, a településrész mérete alapján a KSH-adat tűnik reálisnak. A 2. szegregátumban a település 1521, a KSH 601 lakost jelzett. A 3. szegregátumban a település 806, a KSH 65 lakost jelzett.

Porcsalma a kistérségi központ után a legnagyobb lakosságszámú település 2832 lakossal. A romák aránya a településen 27,33 % (774 fő). A porcsalmi szegregátum etnikai összetételére vonatkozóan nem állnak rendelkezésre adatok, de a terület lakosságszáma meghaladja az 50 főt. A KSH továbbá szegregációval veszélyeztetett településrészként azonosította a település ÉNy-i végét.

Tyukod a harmadik legnagyobb lélekszámú település a kistérségben 2055 fővel. A lakosság közel 8 %-a roma, 164 fő. A KSH-adatok szerint a szegregált településrészek lakosságszáma összesen 565 fő volt 2001-ben. Frissebb adat nem áll rendelkezésre, az LHH program keretében a település nem jelölt szegregátumot.

A KSH szegregációval veszélyeztetett településrészként azonosította a településtől földrajzilag elváló, de közigazgatásilag odatarozó Szalmavárost.

Az LHH program keretében bár nem jelölt szegregátumot, de jelentősebb roma lakossággal rendelkezik még **Szamosangyalos** (27 %, 150 fő). A KSH szegregációs mutatója szerint a település szegregációval veszélyeztetetteknek tekinthető, mivel a településen a legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők és rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korúakon belül 49,9 %, a második legsúlyosabb mutató a kistérségben.

Az alacsony iskolai végzettségű, rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkező aktív korúak arányát tekintve a legsúlyosabb a helyzet a már fentebb említett Szamostartárfalván (57 %), ezt követően Szamosangyaloson (49,9 %), Komlódtótfalun (46,9 %) és Porcsalmán (40,9%), a legkedvezőbb Csengeren (29,1 %). A mutató 30-40 % között van Csengersimán, Csengerújfalun, Pátyodon, Szamosbecsen, közel 40 % Tyukodon (39,2 %).

Az aktív korúak iskolai végzettségét tekintve is hasonló a helyzet: a legfeljebb nyolc osztályos végzettséggel rendelkezők legnagyobb arányban Szamostatárfalván (62 %) vannak, ezt követi Komlódtótfalu (59,4 %), Szamosangyaloson (56,5 %), Ura (51,3 %). A mutató 40-50 % között van Tyukodon, Csengerújfalun, Csengersimán.

2.2. Roma lakosok aránya

A települések által az LHH programban jelzett adatok szerint

10 % alatt van a romák aránya: Pátyod, Csengersima, Ura, Tyukod, Szamosbecs

10-30 % között van: Csengerújfalu, Komlódtótfalu, Csenger, Szamosangyalos, Porcsalma

30 % fölött: Szamostatárfalva esetében. Utóbbi település mutatja a kistérségben a legmagasabb értéket: 39,52 %.

TELEPÜLÉS	népességszám	roma (fő)	roma arány (%)	szegregátum	szegregációval veszélyeztetett településrész KSH mutató szerint
Csenger	5223	1200	22,98	X	
Csengersima	723	35	4,84	X	
Csengerújfalú	855	90	10,53		
Komlódtótfalu	120	20	16,67	X	X
Pátyod	666	0	-		
Porcsalma	2832	774	27,33	X	X
Szamosangyalos	559	150	26,83		X
Szamosbecs	377	30	7,96		
Szamostatárfalva	334	132	39,52	X	
Tyukod	2055	164	7,98	X (KSH)	X
Ura	700	45	6,43	X	

2.3. Infrastruktúra

A szegregátumokat és szegregált területeket – kivéve a legtöbb esetben az árammal való ellátottságot – általában rosszabb közmű-ellátottság jellemzi, különösen a csatornázottság tekintetében.

A térségben a vezetékes **vízálózat** kiépítettsége jónak mondható, 90 % fölötti, kivéve Porcsalmát, Szamosangyalost és Tyukodot (mindhárom szegregációval veszélyeztetett).

Az **áramellátás** szinte minden településen 100 %-os, kivétel Komlódtótfalu, ahol 98 %-os.

A **gázszolgáltatás** ellátottsága jónak mondható, alacsonyabb a már említett, szegregációval veszélyeztetett Szamosangyaloson, Tyukodon, és Komlódtótfaluban, ahol 80 % alatti.

A **szennyvízálózat kiépítettsége** 75%-os Csengersimán, a lakások körülbelül 2/3-át eléri Porcsalmán, Szamosbecsen, Szamostatárfalván és Tyukodon. A kistérség-központ Csengerben a rendelkezésre álló adatok szerint minimális (6,3%), nincs csatorna az 1. és a 3. határolt terület szegregátumban. Nincs kiépített csatornahálózat az adatszolgáltatás

szerint Csengerújfaluban, Pátyodon, Komlódtótfaluban és Urán, utóbbi kettő szegregációval veszélyeztetett.

A **közvilágítás, pormentes út, járda** kiépítettsége a település egészét nézve magas, a szegregált területen a közvilágítás kiépített. Nem teljes a pormentes utak kiépítettsége Csenger 2. sz. szegregátumában (90%), nincs pormentes út Csengersima szegregált területén, csak részlegesen van járda Csenger szegregátumaiban és Csengersima szegregált területén, nincs járda a Komlódtótfalu és Szamostatárfalva szegregált területein.

Infrastrukturális hiányosságok a szegregátumokban:

	Vezetékes víz (80 % alatti kiépítettség)	Áram	Gáz (75 % alatti kiépítettség)	Szennyvíz csatorna (nincs, vagy 10 % alatti kiépítettség)	Pormentes út	Járda	Szegregátum van
Csenger				X (6,3 %)	X	X	X
Csengersima					X	X	X
Csengerújfalva				X			
Komlódtótfalu		X	X	X		X	X
Pátyod				X			
Porcsalma	X						X
Szamosangyalos	X		X	X			X (veszélyeztetett)
Szamosbecs							
Szamostatárfalva			X?			X	X
Tyukod	X		X				X
Úra				X			X

2.4. Közoktatási helyzet

1-8 évfolyamos általános iskola működik Csengeren, Csengersimán, Pátyodon, Porcsalmán, Tyukodon, csak alsó tagozat Csengerújfalun és Urán. Nem működik általános iskola az alábbi településeken: Komlódtótfalu, Szamosangyalos, Szamosbecs, Szamostatárfalva. Pátyodot kivéve mindegyik általános iskola részt vesz a képesség-kibontakoztató és integrációs felkészítésben. Pátyodon a hátrányos helyzetű gyerekek aránya igen magas, 75

%, a halmozottan hátrányos helyzetűeké ezzel szemben indokolatlanul alacsony, alig 7 %. Az SNI-tanulók aránya Porcsalmán a legmagasabb (6.1 %), oktatásuk szegregáltan folyik. Iskolában szükségstanterem a 2008-as esélyegyenlőségi terv szerint Porcsalmán vannak (2 tanterem).

Nincs Óvoda Komlódtótfalun és Szamostatárfalván. Komlódtótfalun a 3-5 éves gyerekek létszáma 3-6 fő között mozgott az elmúlt években. A két településről 4 és 7 km-es távolságban érhető el a legközelebbi óvoda. Óvodabusz csak Csengersimán van. Csengersimán a 3 éves kortól történő beóvodázáshoz nincs elég férőhely.

Szamosangyaloson a hivatalos oktatási statisztika szerint nincs hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyerek, így nem is vesz részt óvodai integrációs programban. Ugyanakkor meg kell jegyezni, hogy az adatok feltételezhetően torzítanak, hiszen a településen az aktív korúak között 56,6% a legfeljebb nyolc osztályos végzettséggel rendelkezők aránya.

2.5. A kistérség forráslelő képessége

Az LHH projektcsomagban a kistérség nem nyújtott be olyan pályázatot, amelynek megvalósítója cigány kisebbségi önkormányzat, vagy roma civil szervezet lenne. A 24 nyertes ÚMFT pályázatból 1 célozza kifejezetten a romákat, további 7 projekt támogatja az esélyegyenlőséget. A kistérségi nyertes ÚMFT projektek több mint 70%-át a kistérségi központ Csenger és a második legnagyobb település, Porcsalma vitte el.

Romákat célzó program:

A kifejezetten romákat célzó program („Kistérségi roma integrációs program”) gazdája Csenger és Porcsalma Önkormányzata. A program megvalósulásának helyszínei: Csenger, Csengersima, Csengerújfalva, Komlódtótfalu, Pátyod, Porcsalma, Szamosangyalos, Szamosbecs, Szamostatárfalva, Tyukod, Ura. A projekt célja a roma munkanélküliek segítése álláskeresésben, roma civil szervezetek szervezetfejlesztése, közös programok a Munkaügyi Központtal. A program megvalósításába nem vontak be CKÖ-t.

Romákat is célzó programok:

- 2 felnőttoktatási program indul a kistérségben. Az egyik Tyukodon a hátrányos helyzetű felnőttek esti képzésére, a másik egy Wifi-falu program, utóbbi a mélyszegénységben élőkre irányul, nincsenek nevesítve célcsoportként a romák.

- Az ÚMFT keretében a 0-3 éves korú gyerekek ellátására Biztos kezdet program működik Porcsalma településen.
- További egy kompetencia alapú fejlesztés indul a csengeri Petőfi Sándor ÁMK-ban, illetve integrált oktatás és hozzá kapcsolódó fejlesztések Porcsalmán.
- Sor került a magas SNI aránnyal rendelkező tarpai és 50 százalékos aránnyal rendelkező tyukodi iskola felújítására uniós forrásból.
- Porcsalmán és Tyukodon szociális fejlesztésekre került sor. Mindkét településen van szegregátum.

Az LHH programban egyetlen egy romákra irányuló program van. A szegregátumok helyzetének javítására a kistérség nem nyújtott be pályázatot.

A Csengersimán létező óvodai férőhelyhiányt nem sikerült megoldani sem az LHH program, sem más ÚMFT pályázat keretében.

Az egyéb ÚMFT pályázatokon a Csengeri kistérség inaktív volt, Csenger Többcélú Kistérségi Társulás két pályázatot nyújtott be, Csenger Város Önkormányzata hármat, egyet Csenger és Csengersima települések vonatkozásában egy ÁMK, további hármat pedig Porcsalma. Pátyodot kivéve mindegyik általános iskola részt vesz a képesség-kibontakoztató és integrációs felkészítésben.

2.6. Néhány esélyegyenlőség szempontjából releváns projekt

Projekt címe: Kistérségi roma integrációs program

Projektgazda: Csenger és Porcsalma Önkormányzat

Igényelt támogatás: 50 millió Ft

A projekt célja: A projekt a teljes kistérséget érintő, előzetes igényfelmérésen és az ott élők szükségletein alapuló átfogó fejlesztési program. Célja az oktatás és képzés révén a felnőtt korú lakosság munkaerő-piaci helyzetének javítása – illetve a feltételek megteremtése kistérségi szintű interszektorális (intézményi, civil szervezeti és vállalkozási) együttműködések generálásával.

1. Hátrányos helyzetű roma és nem roma lakosság munkaerő-piaci és oktatási helyzetének javítása.

A foglalkoztatási komponens részeként a roma és nem roma közösség önmaga eltartását képes lenne biztosítani, a civil szervezetek megalakításával pedig a helyi közösség helyi igényekre alapozott különböző programokat lesz képes megvalósítani, ezáltal is hozzájárulva a foglalkoztathatóság növeléséhez.

2. Civil szervezetek hatékonyságának és forrásteremtő képességének növelése.

A kistérségben működő és alakuló civil szervezetek fejlesztése, forrásteremtő hatékonyságának növelése, együttműködések fejlesztése.

3. Települések és intézmények közötti együttműködés fejlesztése, rendszeres fórumok és kezdeményezések generálása, megvalósítása.

A program közösségfejlesztési komponense javítani kívánja a kisebbségi és többségi viszonyokat, megcélozva így a roma és nem roma lakosságot egyaránt, mindhárom szektor bevonásával.

Projekt címe: A felnőttképzés esti oktatással az 5.-6.-7.-8. osztályokban

Projektgazda: Tyukod Nagyközség Önkormányzata

Igényelt támogatás: 50 millió Ft

Projekt célja: A hátrányos helyzetű felnőtt lakosság kistérségi szintű szintre hozó esti iskolai képzése, esélyteremtés a foglalkoztathatóság növelésére.

Projekt címe: Wifi Falu

Projektgazda: Az Internet Terjesztéséért Alapítvány

Igényelt támogatás: 45,6 millió Ft

Projekt célja: A projekt célja az, hogy elősegítse a mélyszegénységben élő családok és gyermekek társadalmi integrációját, illetve csökkentse a munkaerő-piaci hátrányokat.

A programban nyújtott négyszintű térségspecifikus képzés célzottan a munkaerőpiacra való belépésre készíti fel a résztvevőket, ezzel jelentősen javul a térségben élők foglalkoztathatósága, előmozdítva a leghátrányosabb helyzetű kistérségekben élők életminőségének javulását. A projekt célja továbbá az is, hogy minél nagyobb arányban vonjon be térségbeli vállalkozókat bizonyos fázisok megvalósításába. A program építkezik korábban létrehozott távoktatási kezdeményezésekre. Az ezeknek a kialakításában résztvevőket bevonják segítőként, szakoktatóként a képzéseikbe.

3. Fehérgyarmati kistérség

Fehérgyarmati kistérség 50 településből áll, jellemzően kistelepülés térség. 17 településen még az 500 főt sem éri el a lélekszám. Egyetlen kisvárosa maga a térségközpont, Fehérgyarmat, második legnagyobb településének (Tunyogmatolcs) népessége alig 2700 fő, és az 1000 fős küszöböt is csupán további 5 településé haladja meg. Az elaprózott településhálózat hátrányt jelent a gazdasági fejlődésben, ezt többszörösen perifériális helyzete tovább fokozza.

A kistérségi központban él a kistérség összlakosságának valamivel több mint 1/5-e (20,2%).

Települések: Botpalád, Cégénydányád, Csaholc, Császló, Csegöld, Darnó, Fehérgyarmat, Fülesd, Gacsály, Garbolc, Gyügye, Hermánszeg, Jánkmajtis, Kérsemjén, Kisar, Kishódos, Kísnamény, Kispalád, Kisszekeres, Kölcse, Kömörő, Magosliget, Mánd, Méhtelek, Milota, Nábrád, Nagyar, Nagyhódos, Nagyszekeres, Nemesborzova, Olcsvaapáti, Panyola, Penyige, Rozsály, Sonkád, Szamossályi, Szamosújlak, Szatmárcseke, Tiszabecs, Tiszacsécse, Tizsakóród, Tisztaberek, Tunyogmatolcs, Túristvándi, Túrricse, Uszka, Vámosoroszi, Zajta, Zsarolyán.

3.1. Szegregátumok

A KSH szegregációs mutatói szerint szegregált települések a kistérségben: Tiszacsécse, Méhtelek, (romák aránya 33 %) Császló, Garbolc, Gacsály, Darnó, Tisztaberek, (romák aránya 47,4 %), Botpalád, (romák aránya 40 %) Uszka, (romák aránya 90 %), Magosliget, (romák aránya 49,10 %), Kispalád, (romák aránya 70 %), Kishódos.

A KSH szerint szegregációval veszélyeztetett településnek minősül: Tizsakóród, (romák aránya 25 %), Szatmárcseke, (romák aránya 30 %), Túristvándi, Csaholc, (romák aránya 47,5 %), Nagyar, (romák aránya 16,4 %), Zajta, (romák aránya 19,6 %), Milota, (romák aránya 31,4 %), Rozsály, Sonkád, (romák aránya 20,3 %), Nemesborzova, (romák aránya 14,9 %).

A kritikus érték határán van (a mutató 39,3-39,8%): Olcsvaapáti, Kisar, (romák aránya 34 %) Jánkmajtis, Nagyszekeres.

A településeken belül létező szegregátumok esetében településenként az alábbi területeket azonosította a KSH, illetve a kistérség:

Település	Szegregátum 1. neve	szegregátum 2. neve	szegregátum 3. neve
Fehérgyarmat	Szegregátum_1. (Arany J. u. - Zöldfa u. - településhatár - Árpád u. - Bercsényi u.)		
Kölcse	Dankó utca		
Milota	Rákóczi u		
Penyige	Alkotmány utca (cigánysor)		
Sonkád	Móricz Zsigmond utca	Új Élet utca	
Szatmárcseke	"Cigánysor"		
Tiszabecs	„szegregátum”		
Tizsakóród	Szabadság utcai telep		
Tunyogmatolcs	Rózsa Sándor utca "Rózsadomb"	Toldi Miklós utca	Liszt Ferenc és Dankó utcák
Túristvándi	Petőfi u.		
Vámosoroszi	„A település egy szegregátum”		

Vámosoroszi adatszolgáltatása szerint az egész település egy szegregátum, ugyanakkor a település a KSH adatszolgáltatás szerint kistérségi viszonylatban relatíve kedvező helyzetű, a szegregációs mutatója 30%

3.2. Roma lakosok aránya

Nincs roma lakos Cégénydányádon, Gügyén és Szamosújlakon.

10 % alatti a romák aránya Hermánszegen és Tivadaron, illetve valamivel 10 százalék fölött van Szamossályin. Ezeken a településeken nem található szegregátum.

10-20 % között van a romák aránya Penyigén, Kölcsen, Nemesborzován, Nagyaron, Fülesden, Vámosorosziban és Kiszekeresen és Vámosorosziban. Penyigén a településen lakó összes roma (108 fő) a szegregátumban lakik. Kölcsen a településen élő romák közel 40 %-a lakik a szegregátumban, ugyanakkor a szegregált rész homogén romák lakta terület. Vámosorosziban nincs adat, hogy a romák hány százaléka lakik a szegregátumban. Nemesborzova és Nagyar a KSH szerint szegregációval veszélyeztetett települések.

20-40 % között van a romák aránya a következő településeken: Sonkád, Túristvándi, Tizsakóród, Szatmárcseke, Milota, Zsarolyán, Tiszabecs, Méhtelek, Kisar, Botpalád. Ezek közül egyedül Zsarolyán nincs szegregátum, illetve Kisar szegregációval veszélyeztetett település lehet a mutatói alapján. Feltűnő, hogy Szatmárcsekén a településen élő összes roma a szegregátumban lakik (464 fő!), míg Tizsakóródon is a romák 60 %-a.

40-50 százalék között van a romák aránya Tisztabereken, Csaholcon, Magosligetén.

Szinte teljes mértékben romák lakta településnek számít Kispalád (70 %) és Uszka (90 %).

Nincs adatszolgáltatás a romák arányáról:

- Csegöld, Kérsemjén, Kisnamény, Kömörő, Mánd, Túrricse, Nábrád, Nagyhódos, Panyola, Zajta
- Jánkmajtis, Rozsály, Olcsvaapáti, Nagyszekeres
- Császló, Darnó, Gacsály, Garbolc, Kishódos, Fehérgyarmat, Tiszacsécse, Tunyogmatolcs⁶

esetében. A hiányzó adatokat a KSH 2001-es adataival pótoltuk. Ezek alapján egyik településen sem éri el a romák aránya a 10 százalékot. Az adatokat ugyanakkor erős fenntartással kell kezelni, hiszen a ténylegesnél feltételezhetően jóval kevesebben vallották magukat cigánynak a népszámlálás alkalmával.

Az 1. csoportba tartozó településeken sem a KSH, sem a település adatszolgáltatása szerint nem található szegregátum. A 2. csoportba tartozó települések a KSH szerint szegregációval veszélyeztetettek, a 3. csoportba tartozók településeken pedig szegregált részek találhatóak, vagy épp az egész település szegregátumnak minősül, ezért feltételezhetően laknak romák.

Csak romák élnek Kölcse, Szatmárcseke és valószínűsíthetően Tiszakóród⁷ szegregátumában, Sonkád 1. számú szegregátumában és a penyigei szegregátumban.

Szinte 100 százalékban romák laknak a milotai (94%) és a tiszabecsi (95%) szegregátumokban.

TELEPÜLÉS	népességszám	roma (fő)	roma arány (%)	szegregátum	szegregációval veszélyeztetett településrész KSH mutató szerint
Botpalád	626	250	39,90%	X (település)	
Cégénydányád	694	0	0,00%		
Csaholc	526	250	47,50%		X
Császló	392	nincs adat	nincs adat	X (település)	
Csegöld	731	74 (KSH,	nincs adat		

⁶ Tunyogmatolcs esetében ugyanakkor rendelkezésre áll KSH adat a szegregátum vonatkozásában. E szerint az összlakosság közel 17 %-a lakik a szegregátumban.

⁷ Tiszakóród esetében az adatszolgáltató szerint 103-an élnek a szegregátumban, amelyből 123 fő a roma

		2001)			
Darnó	207	18 (KSH, 2001)	nincs adat	X (település)	
Fehérgyarmat	8334	34 (KSH, 2001)	nincs adat	X	
Fülesd	499	76	15,20%		
Gacsály	927	60 (KSH, 2001)	nincs adat	X (település)	
Garbolc	153	31 (KSH, 2001)	nincs adat	X (település)	
Gyügye	275	0	0,00%		
Hermánszeg	279	25	9,00%		
Jánkmajtis	1770	215 (KSH, 2001)	nincs adat		X (majdnem)
Kérsemjén	337	22 (KSH, 2001)	nincs adat		
Kisar	1079	367	34,00%		X (majdnem)
Kishódos	89	9 KSH, 2001)	nincs adat	X (település)	
Kisnamény	362	21 (KSH, 2001)	nincs adat		
Kispalád	603	422	70,00%	X (település)	
Kisszekeres	608	120	19,70%		
Kölcse	1376	239	17,40%	X	
Kömörő	602	37 (KSH, 2001)	nincs adat		
Magosliget	279	137	49,10%	X (település)	
Mánd	271	10 (KSH, 2001)	nincs adat		
Méhtelek	791	260	32,90%	X (település)	
Milota	943	296	31,40%	X	X
Nábrád	987	nincs adat	nincs adat		
Nagyar	724	119	16,40%		X
Nagyhódos	134	nincs adat	nincs adat		
Nagyszekeres	594	19 (KSH, 2001)	nincs adat		X (majdnem)
Nemesborzova	101	15	14,90%		X
Olcsvaapáti	342	43 (KSH, 2001)	nincs adat		X (majdnem)
Panyola	630	4 (KSH, 2001)	nincs adat		
Penyige	799	108	13,50%	X	
Rozsály	791	19 (KSH, 2001)	nincs adat		X
Sonkád	752	153	20,30%	X	X
Szamossályi	779	81	10,40%		
Szamosújlak	431	0	0,00%		
Szatmárcseke	1547	464	30,00%	X	X
Tiszabecs	1121	364	32,50%	X	

Tiszacsécse	271	6 (KSH, 2001)	nincs adat	X (település)	
Tiszakóród	822	205	24,90%	X	X
Tisztaberek	685	325	47,40%	X (település)	
Tivadar	224	11	4,90%		
Tunyogmatolcs	2682	99 (KSH, 2001)	nincs adat	X	
Túristvándi	775	180	23,20%	X	X
Túrricse	715	nincs adat	nincs adat		
Uszka*	396		90%	X (település)	
Vámosoroszi	560	110	19,60%	X	
Zajta	408	22 (KSH, 2001)	nincs adat		
Zsarolyán	433	140	32,30%		

3.3. Infrastruktúra

Wifi-falu program működik jelenleg 4 településen: Csegöldön, Gacsályon, Tunyogmatolcson 10-nél kevesebb felhasználóval, Kölcsen 11-20 közötti felhasználóval (utóbbi három település közül Gacsály és Kölcse szegregált településnek tekinthető, Tunyogmatolcson szegregátumok vannak).

Vezetékes víz:

A közüzemi vízhálózatba bekapcsolt lakások aránya a kistérségben 83,9%, ami megyei és kistérségi összehasonlításban kedvezőnek mondható. A települések közel 84%-ában 75% fölötti a bekötési arány. 75% alatti ez az arány Gyügyén, Kispaládon és Uszka (utóbbi kettő szegregált település). Két település esetében 100%-os az ellátottság (Fehérgyarmat és Mánd).

A szegregátumokban átlagosan 76,1%-ban van vezetékes víz, ami a települési értéknél alacsonyabb.

A legalacsonyabb a vezetékes víz elérhetősége Tunyogmatolcs szegregátumában (50%), Kölcse szegregátumában (68 %). 80 % alatt van még Milótán és Szatmárcsekén (75-75%). A többi szegregátumban kielégítő a szolgáltatáshoz való hozzáférés.

Szennyvíz, csatorna:

A szennyvíz-csatorna hálózat kiépítettsége kistérségi szinten 35,4%-os, ez alacsonyabb, mint a régió hasonló adata (52,3%), és fele az országos átlagnak.

Egyetlen településen sincs 100%-os kiépítettség, a maximum érték Kölcsen tapasztalható (89%).

A kistérség településeinek több mint a fele (26 település) nem rendelkezik szennyvíz-csatorna hálózattal. Ezek: Botpalád, Cégénydányád, Csegöld, Darnó, Füledd, Gyügye, Hermánszeg, Jánkmajtis, Kisar, Kisnamény, Kispalád, Kisszekeres, Kömörő, Magosliget, Mánd, Magyar, Nagyszekeres, Nemesborzova, Olcsvaapáti, Penyige, Sonkád, Szamossályi, Szamosújlak, Szatmárcseke, Túrístvándi, Uszka, Zsarolyán

A szegregátumokban minimális, vagy megoldatlan a szennyvíz elvezetése, a szegregátumokban átlagosan 11,6%-os a kiépítettség.

Néhány esetben aránytalanság tapasztalható a település és a szegregátumok esetében a szolgáltatásokhoz való hozzáférés tekintetében:

- Nincs szennyvíz csatorna Tunyogmatolcs szegregátumában, míg a településen belül 14%-os a kiépítettség).
- Kölcse Dankó utcai szegregátumában 9%-os a kiépítettség, míg a településen 74 %.
- Milota Rákóczi utcai szegregátumában a lakások 1/3-ában megoldott a szennyvízelvezetés, míg a településen 62%-os a kiépítettség.
- Hasonló az arány Tiszabecs szegregátumában, míg a településen a lakások valamivel több, mint felében (56%) van szennyvíz.
- Sonkád 80%-os a kiépítettség, ennek fele a szegregátumbeli arány. A legmagasabb a szennyvíz kiépítettsége Sonkád Új Élet utcai szegregátumban, ahol a kistérségi átlag közel kétszerese ez az érték. A Móricz Zsigmond utcai szegregátumában ugyanakkor nincs szennyvízelvezetés.

Vezetékes gázellátás:

A Fehérgyarmati kistérség valamennyi települése ellátott vezetékes gázzal, de a bekötési arány széles skálán mozog. A minimum érték 15% (Magosliget), a maximum érték 90% (Tunyogmatolcs).

Alacsony vezetékes gázfogyasztó települések közé tartozik Botpalád, Kispalád, Magosliget, Tiszacsécse és Uszka (kivételek nélkül szegregált települések).

A szegregátumokban átlagosan 20,6%-os a vezetékes gáz kiépítettsége. Ez a kistérségi átlag 1/3-a.

A kistérségi arány alatt van jóval Milota (1%), Szatmárcseke (5%), Kölcse (9%), illetve Tiszabecse (30%). Egyáltalán nincs vezetékes gáz Sonkád 1. Sz. szegregátumában (Móricz Zsigmond utca), illetve Tunyogmatolcs 2. sz. szegregátumában (Liszt Ferenc és Dankó utcákban).

A kistérségi átlagot csak Tunyogmatolcs 2. sz. szegregátuma (Toldi Miklós utca), Sonkád 2. sz. szegregátuma (Új Élet utca) közelíti meg. Penyige mutatója a kistérségi átlagnál jobb.

Villamos áram:

A kistérség átlagos bekötöttsége közel 100 százalékos.

A települések szegregátumainak áramellátása megoldott, a szegregátumok átlagosan 72,3%-ában elérhető a villamos energia. 100%-os Kölcshén, Penyigén, Sonkádön, Tunyogmatolcs 1. és 2. sz. szegregátumában, Tiszabecsen, Túrístvándiban. Szatmárcseke szegregátumában 90%-os a kiépítettség. A legrosszabb helyzetben Tunyogmatolcs 3. Sz. szegregátuma, a Liszt Ferenc és Dankó utcák vannak, ahol mindössze 30%-os a villamos energia elérhetősége.

Áttekintés:

Súlyos infrastrukturális hiányosságokkal küzd Tunyogmatolcs, Szatmárcseke, Milota, Kölcse a vezetékes víz, vezetékes gáz és a csatornázás terén egyaránt, Tunyogmatolcs esetében az árammal való ellátottság is nagyon gyenge. Mindegyik településen található szegregátum. A romák települési aránya 30% között van ezeken a településeken, kivéve Kölcse, ahol 17,4%.

Legalább két infrastrukturális mutató tekintetében rossz helyzetben van Kispalád és Uszka, ahol a roma lakosok aránya a kistérségben a legmagasabb, 70-90%! Mindkét település szegregátumnak minősül.

Legalább két infrastrukturális mutató tekintetében rossz helyzetben van és magas a romák aránya az alábbi településeken: Magosliget (49,1%), Botpalád (39,9%), Tiszabecs (32,5%), Sonkád (20,3%). Mindegyik településen van szegregátum.

Magas roma arányú települések, ahol hiányzik a csatornázás (a településeken nincs szegregátum): Kisar (34%), Zsarolyán (32,3%).

Magas roma arányú települések, ahol a helyzetelemzések nem jeleztek infrastrukturális hiányosságokat:

- Csaholc (47,5 %)
- Tisztaberek (47,4 %) szegregátum az egész település
- Méhtelek (32,9 %) szegregátum az egész település
- Tizsakóród (24,9 %) szegregátum

Település	Vezetékes víz	Gáz	Csatorna	Villany
Fehérgyarmat		X		
Kölcse	X		X	
Milota	X	X	X	
Penyige				
Sonkád		X (1 sz. szegregátum)	X	
Szatmárcseke	X	X		
Tiszabecs		X	X	
Tizsakórod				
Tunyogmatolcs	X	X (2. sz. szegregátum)	X	X (3. Sz. szegregátum)
Túristvándi				

3.4. Közoktatási helyzet

Magas a HHH gyerekek arány Botpalád, Gacsály, Magosliget, Méhtelek, Tisztaberek, Uszka, Csaholc, Kisar, Nagyar, Milota, Szatmárcseke, Tizsakórod, Tiszabecs, Rozsály települések közoktatási intézményeiben.

Magas az SNI tanulók aránya Csaholc 8, 33% (2 fő), Milota (7% körül) esetében, továbbá Szatmárcsekén (10% fölötti arány), Tizsakórodon (6,98%) és Nagyszekeres általános iskolájában (6,43%).

3.5. A kistérség forráslelívó képessége

A kistérségben 56 nyertes ÚMFT pályázat született. Összesen 6 célazza kifejezetten a romákat, további 14-15 program támogatja az esélyegyenlőség megvalósulását.

Az LHH program keretében a kistérségben ebből közel 30 program indul. A projektek közül kettőt a Csegöldi Cigány Kisebbségi Önkormányzat vezet, konzorciumi partnerségben további 4 CKÖ-vel. A többi pályázatban CKÖ, vagy helyi roma civil szervezet nincs nevesítve. A kistérségi ÚMFT projektek 21 százalékát a kistérségi központ Fehérgyarmat nyerte, ami egyértelműen a központ erőfölényét mutatja.

Romák által működtetett programok:

- *Kistérségi roma integrációs hálózat kialakítása és a szükségletekre alapuló képzések megvalósítása a Fehérgyarmati kistérségben:*

A Csegöldi CKÖ konzorciumban valósítja meg a programot a tiszabecsi, gacsályi, szatmárcsekei és magosligeti CKÖ-vel. A projekt eredményeképp 5 roma információs iroda jön létre a Cigány Kisebbségi Önkormányzatok irodáiban az 5 településen, 5 fiatal pályázatkészítő munkába áll az információs központokban a munkaügyi központ támogatásával.

A projekt konkrét célja, hogy a Fehérgyarmati kistérségben működő Cigány Kisebbségi Önkormányzatok munkatársai és képviselői olyan pályázatkészítési és projektmenedzsment ismereteket szerezzenek, amelyek felhasználásával az Európai Unió és hazai forrásokra sikeres pályázatokat tudnak készíteni, és az elnyert támogatásokat az előírásoknak megfelelően felhasználni. A projekt keretében 15 fő pályázati író kerül felkészítésre.

A projekt másik célja a Fehérgyarmati kistérség roma lakosságának körében komplex képzési program megvalósítása 70 fő részére.

Igényelt támogatás: 83 millió Ft.

- *Roma közösségi hálózat kialakítása a Fehérgyarmati kistérségben:*

Szintén a Csegöldi CKÖ vezeti a programot konzorciumban a tiszabecsi, gacsályi, szatmárcsekei és magosligeti CKÖ-vel. A projekt célja, hogy 5 Cigány Kisebbségi Önkormányzat székhelyén a szabadidő hasznos eltöltésére alkalmas közösségi tér jöjjön létre. A projekt eszközfejlesztésre irányul.

Igényelt támogatás: 8 millió Ft.

- Tiszabecs község Cigány Kisebbségi Önkormányzata szintén nyertes pályázó a kistérségben (A fenntartható életmódot és az ehhez kapcsolódó viselkedésmintákat ösztönző kampányok [szemléletformálás, informálás, képzés]; elnyert támogatás: 4,5 millió Ft)

Egyéb, célzottan romákra irányuló program:

- *Közösségi tér, pihenőpark, a roma integráció érdekében:*

A projekt gazdája Fehérgyarmat város Önkormányzata. A projekt célja pihenőpark létrehozása a város Észak-keleti részén öt, nagyrészt romák által lakott utcák által határolt területen.

- A foglalkoztatási programok közül 1 program célcsoportját alkotják az aktív korú munkanélküliek, romák és nők, további 1 program célcsoportja kifejezetten a romák. (fentebb ismertetett CKÖ program)

- 1 egészségügyi program jelöli meg direkt célcsoportjaként a romákat („Komplex egészségfejlesztés a Fehérgyarmati kistérségben”), aminek keretében sor kerül a kistérségben élő, hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű, jellemzően roma lakosság körében egészségtudatos életmód, egészséges életvitel elveinek és lehetőségeinek ismertetésére, tájékoztató előadások, oktatások keretein belül.
- A közlekedési beruházások közül egy érinti a romákat: Fehérgyarmaton kerékpárút-építés a romák lakta területen. A többi beruházás forgalomtechnikai jellegű (gyalogos átkelő, forgalomlassítás közoktatási intézmények közelében), a szegregátumok infrastrukturális hiányosságait egyáltalán nem érintik.
- Szociális tárca telep rehabilitációs programja Uszán és Tunyogmatolcson (Nem ÚMFT forrás)

Romákat is érintő projektek:

- Egy program a megváltozott munkaképességű személyekre irányul.
- Képzési programok: A képzési programok közül egyik a nyolc osztállyal nem rendelkezőknek, főként romáknak szól, míg a másik (tranzitfoglalkoztatás) ebből a szempontból nem releváns.
- A közoktatási intézményekre irányuló beruházások Rozsályon és Tunyogmatolcson infrastrukturálisan indokoltak.
- Kölcse tanoda programot indít az önkormányzat a hátrányos, halmozottan hátrányos helyzetű, roma tanulóknak.
- A szintén Kölcse által indítandó tehetséggondozó program emelt szintű oktatás megvalósítására irányul a hátrányos/halmozottan hátrányos helyzetű, környező települések felső tagozatos diákjai körében.
- Oktatási esélyegyenlőségi programokra a kistérségből Botpalád pályázott.
- Infrastrukturális fejlesztés indul a szegregátummal rendelkező Botpaládon, Csaholcon, Kölcse, Jánkmajtison, Nagyszekresen Tunyogmatolcson és Tiszabecsen. Az itt található közoktatási intézmények egy részében magas az SNI és a HHH gyerekek száma.

További két program irányul közoktatásra, melyből egyik a pedagógiai szakszolgálatok megnövekedett munkája miatt indokolt fejlesztés (utazó pedagógusok munkakörülményeinek fejlesztése a magas sajátos nevelési igényű tanulói arány miatt). A másik esetben ugyanakkor („XXI. Századi oktatási feltételek megteremtése”) nem ítéhető meg, hogy mennyiben érinti a romákat.

Az egészségügyi programok közül négy pusztán infrastrukturális felújítás, ami nem növeli önmagában a romák esélyegyenlőségét.

Szociális programok: A szociális intézményi fejlesztések a szociális alapellátás infrastrukturális és humán feltételeinek fejlesztésére irányul.

Az ÚMFT pályázati kiírásain 2007 óta a kistérség önkormányzatai közül a legaktívabb a kistérségi központ, Fehérgyarmat volt. Ebben a kistérségben született a legtöbb romák által vezetett projekt is (három db). A többi település jellemzően egy-két pályázaton nyert támogatást. Oktatási esélyegyenlőségi programokra a kistérségből pályázott Botpalád és Kölcse, telep rehabilitációs programban Tunyogmatolcs és Uszka vett részt.

További három kompetencia alapú fejlesztés valósul meg a kistérségben Nagyszekeresen, Csaholcon és Fehérgyarmaton. Vízügyi, szennyvízelvezetési projekt egyedül Túrístvándiban, Jáánkajtison és Csegöldön volt.

A szegregátumok hiányos infrastrukturális ellátottságára sem az LHH program, sem egyéb ÚMFT pályázatokon nem született megoldás.

Szegregátumokra irányuló programok a kistérségben:

Tunyogmatolcs:

Tunyogmatolcs részt vett a szociális tárca „Telepen és telepszerű lakókörülmények között élők lakhatási, szociális és foglalkoztatási projektjében”. Az 1. sz. szegregátumban a következő beavatkozások történtek: a legrosszabb állapotban lévő lakások állagmegóvásának biztosításával (tető, kémény, falak javítása) a lakók életkörülményeinek javítása volt a cél.

A 2. szegregátumban az SZMM előbb említett pályázati forrásából sor került az utak szilárd burkolattal történő ellátására.

A 3. szegregátumban a program keretében öt ház lakóinak lakhatási körülményei változtak meg oly módon, hogy önkormányzati bérlakásba költöztek a település integrált részébe.

Uszka:

Uszka szintén részt vett az SZMM telep programjában. Ennek keretében 67 családnál végeztek állagmegóvó felújításokat, ezek közül sok esetben fürdőszobát építettek, bevezették a vizet, negyven háznál emésztőaknát létesítettek. Életveszélyes házakat erősítettek meg.

Hat család új önkormányzati bérlakásba költözött, ebből 5 ház újonnan került felépítésre, egy házat megvásároltak.

3.6. Néhány esélyegyenlőség szempontjából releváns projekt

Projekt címe: Kistérségi roma integrációs hálózat kialakítása és a szükségletekre alapuló képzések megvalósítása a Fehérgyarmati kistérségben, TÁMOP 5.1.1.

Projektgazda: CKÖ Csegöld

Projekt célja: öt roma információs iroda jön létre a Cigány Kisebbségi Önkormányzatok irodáiban Csegöldön, Tiszabecsen, Gacsályban, Szatmárcsekén és Magosligeten. Öt fiatal pályázatkészítő munkába áll az információs központokban a munkaügyi központ támogatásával. 70 fő nagyobb eséllyel talál munkát a munkaügyi központ segítségével

Projekt címe: Roma közösségi hálózat kialakítása a Fehérgyarmati kistérségben, TÁMOP 5.1.1.

Projektgazda: CKÖ Csegöld

Projekt célja: A projekt célja, hogy öt Cigány Kisebbségi Önkormányzat székhelyén a szabadidő hasznos eltöltésére alkalmas közösségi tér jöjjön létre, és ezek a terek megteljenek élettel.

Projekt címe: Iskolázottság növelése a halmozottan hátrányos helyzetű munkavállalók számára Rozsály mikrotérségben, TÁMOP 5.1.1.

Projektgazda: Maróthy János Általános Iskola Rozsály

Projekt célja: 12 településen – Nagyhódos-Kishódos-Garbolc-Méhtelek-Zajta-Rozsály-Tisztabereké-Túrricse-Csaholc-Vámosoroszi-Gacsály-Császló – a felmért 35 éven aluli, hátrányos helyzetű családok munkavállalóinak ismételt beiskolázása, akik felvételt nyertek középfokú intézménybe

Projekt címe: Megváltozott munkaképességű emberek fejlesztő-felkészítő foglalkoztató helyének kialakítása, TÁMOP 5.1.1.

Projektgazda: Túristvándi Község Önkormányzata

Projekt célja: 33 képzetlen, megváltozott munkaképességű ember képzettséghez juttatása

Projekt címe: Tehetséggondozó program Kölcseben, TÁMOP 3.3.7.

Projektgazda: Kölcsey Ferenc ÁMK

Projekt célja: Kölcse település egy mikrotérségi központ, jelenleg is három település alapszintű oktatási-nevelési feladatait látja el, valamint már 3 másik településről is járatták a szülők ide gyermekeiket, elismerve az itt folyó oktatási-nevelési munkát. A ROP keretében megvalósuló iskolafelújítás megteremti a tárgyi feltételeit az emelt szintű osztályok indításának, a TÁMOP programmal pedig lehetőség nyílna a személyi feltételek megteremtésére.

Projekt címe: Az esélyegyenlőség biztosítása az iskolai lemorzsolódás csökkentése a Kölcsey Ferenc ÁMK-ban tanoda foglalkozások szervezésében, TÁMOP 3.3.7.

Projektgazda: Kölcse Nagyközségi Önkormányzat

Projekt célja: Az iskolában hatékony integrációs program működik. A délelőtti tanítási órákat, egyéni foglalkozásokat, a délutáni napközit és tanórán kívüli tevékenységeket azonban eredményesen egészítené ki a felsoroltaktól részben eltérő tevékenység és más csoportokat is megcélzó tanoda.

Projekt címe: Kerékpárút a Szatmári úton, ÉAOP 3.1.3/B

Projektgazda: Fehérgyarmat Város Önkormányzata

Projekt célja: Munkahelyekhez való eljutás biztonságossá tétele, a munkába járók közlekedési formájának átalakítása. A fehérgyarmati roma közösség ezen a területen lakik, akik anyagi helyzetük miatt a gyalogos és a kerékpáros közlekedést részesítik előnyben.

4. Mátészalkai kistérség

A kistérségi központ Mátészalka kiemelkedő elsőrendű központi szerepet tölt be a kistérség társadalmi-gazdasági életében. Vonatkozik ez a gazdaság koncentrációjára, az intézményi, szolgáltatási és kereskedelmi ellátásra, az infrastruktúrára egyaránt. A városok közül egyedül Mátészalka tekinthető teljes körű városi ellátást biztosító központnak, egyben a megye második legnagyobb városa is. Nagyecsed mindössze részleges városi ellátást és részleges városi igazgatást biztosító alközpontként értelmezhető.

A Mátészalkai Kistérségben 26 település van: Mátészalka, Fábianháza, Fülöpösdaróc, Géberjén, Györtelek, Hodász, Jármí, Kántorjánosi, Kocsord, Mátészalka, Mérc, Nagydobos, Nagyecsed, Nyírcsaholy, Nyírkáta, Nyírmeggyes, Nyírparasznya, Ópályi, Ökörítőfülpös, Őr, Papos, Rápol, Szamoskér, Szamoszeg, Tiborszállás, Vaja, Vállaj

4.1. Szegregátumok

A kistérség lakónépességének több mint 12%-a szegregátumban él.

Az LHH program keretében a települések közül az alábbiak jeleztek szegregátumot: Györtelek, Kántorjánosi, Nagyecsed, Nyírmeggyes, Vaja (2 db), Ópályi (2 db).

A KSH mutatói alapján további szegregátumok találhatóak Mátészalkán (4 db), Hodászon (4 db), Kocsordon (2 db).

A szegregátum elnevezés alatt a szociális tárca 2010-es évi felmérésekor Nyírmeggyes nem roma telepét, hanem két kisebb „tanyát” jelölt, ahol alacsony státuszú lakosok élnek.

Györtelek esetében ellentmondásos, hogy míg az LHH program keretében készült helyzetelemzés említést tesz szegregátumról, a település 2010-ben ennek ellenkezőjéről nyilatkozott a szociális tárca szakértőjének.

A legnagyobb kiterjedésű szegregátum Nagyecsedben, Hodászon és Kántorjánosiban van, utóbbi két településen a lakosság közel fele szegregáltan él. Ezt követi Mátészalka és Ópályi, de a többi szegregátum lakosság száma is jelentősnek mondható.

Település	Szegregátum 1	Szegregátum 2	Szegregátum 3	Szegregátum 4	Szegregátum 5
Györtelek	Nincs információ				
Kántorjánosi	Béke u. - Hunyadi J. u. - Gyulaji u. - településhatár	Mező I. u. - Bajcsy-Zs. u. - József A. u. - Kossuth L. u. - Ságvári E. u. - Ady E.u. - településhatár	Ady E. u. - 2.szegregátum által nem érintett mindkét oldala - településhatár	Marx K. u. - Zalka M. u. - Arany J. köz - Arany J. u. - Táncsics M. u. - településhatár	
Vaja	Kossuth, Gyár utca	Nyírfa utca, Schweid	Móra Ferenc, Móricz Zsigmond, Görgös, József Attila, Árok u.	Kert utca, Kert köz	
Ópályi	Széchenyi, Nyíl és Dankó utcák				
Mátészalka	Kocsordi út és M-49 Főúttal párhuzamosan futó vasúti pályától D-re eső terület a közig.határig	Jármi u. - Képes G. u. - Móricz Zs. u. - vasúti pálya	vasúti pálya - Kalmár sor - Kalmár köz - Kalmár u. - Kalmár sor - Vásár tér - Szél köz - Ifjúság tér - Mosolygó u. - Széchenyi köz - Széchenyi u. - közig.határ	Csokonai köz - Mátyás király u. - Bencsi köz - Csokonai u. - Balassi B. u.	
Nagyecsed	Vasúti pálya - településhatár - Ady E. u. - névtelen u. - Deák F. u. - névtelen u. - Ady E. u. - Vasút u. - névtelen u. - Damjanich J. u	Zöldfa u. - településhatár - vasúti pálya - névtelen u.	Komoróczi u. - Hunyadi J. u. - Dobó I. u. - Sárvár u. - Dózsa Gy. u. - Vörösmarty M. u. - Móricz Zs. u. - Sárvár u. - településhatár - Vörösmarty M. u. - patak - Honvéd u.	Sziget köz - Aradi u. - Temesvári u. - patak - Vásártér u. - Komoróczi u. - településhatár	településhatár - Kiscecedi u. - Petőfi S. u
Hodász	Ady Endre utca, Vörösmarty utca, Liszt Ferenc utca, Bajcsy-Zsilinszky utca, József Attila utca,				

	Dankó utca, Kölcsey utca				
Kocsord	Lakatos Lajos utca, Dankó utca, Ady Endre utca				

A szegregátummal rendelkező településeken szegregáltan élők száma és aránya:

Település	összlakosság	szegregáltan száma/aránya	élők
Mátészalka	18676	900 fő – 5%	
Nagyecsed	6797	2200 fő - 32%	
Ópályi	3127	800 fő – 25%	
Vaja	3745	600 fő – 18%	
Hodász	3510	1800 fő – 50%	
Kocsord	3109	400 fő – 8%	
Győrtelek	1748	476 fő – 27%	
Kántorjánosi	2205	1059 fő – 48%	

A legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezőket tekintve elmondható, hogy kiugróan magas arányok találhatóak az alábbi településeken: Hodász 60 %, Ópályi 44,8%, Nyírkáta 45,4%, Nagyecsed 29,4%. Ezekon a településeken nagyobb számú cigány közösség él. Ezzel szemben ahol a roma lakosság aránya nem kiugróan magas vagy nem releváns (Jármi, Tiborszállás), ott ez az arány adott esetben több 10 százalékponttal alacsonyabb.

4.2. Roma lakosok aránya

A települések által szolgáltatott adatok szerint:

10-20 % között van a romák aránya: Kocsord, Vállalj, Papos, Vaja, Szamosszeg;

20-30 % között: Géberjen, Nagydobos, Nyírcsaholy, Ópályi, Ökörítőfülpös, Mérk, Győrtelek;

30-40 % között: Nagyecsed, Fábiánháza, Nyírkáta, Nyírparasznya.

A két legmagasabb roma lakosságszámú település Kántorjánosi (48 %) és Hodász (50 %).

Nincs adat Fülöpösdaróc, Jármi, Tiborszállás esetében. A legnagyobb város és egyben kistérségi központ, Mátészalka esetében a romák aránya jóval a kistérségi átlag alatt van.

település	népességszám	roma arány (%)	szegregátum
Fábiánháza	2045	35	
Fülpösdaróc	348	n.a	
Géberjén	590	22	
Győrtelek	1748	27	X
Hodász	3510	50	X
Jármi	1333	n.a	
Kántorjánosi	2205	48	X
Kocsord	3109	13	X
Mátészalka	18676	5	X
Mérk	2349	26	
Nagydobos	2270	22	
Nagyecsed	6797	32	X
Nyírcsaholy	2400	20-25	
Nyírkáta	1928	40	
Nyírmeggyes	2731	8	X
Nyírparasznya	931	40	
Ópályi	3127	25	X
Ökörítőfülpös	2038	25	
Ór	1410	1	
Papos	883	17	
Rápolt	176	10	
Szamoskér	466	0	
Szamosszeg	2168	19	
Tiborszállás	1100	n.a.	
Vaja	3745	18	X
Vállaj	1025	15	

4.3. Infrastruktúra

A településeken a vezetékes vízellátás 85%-ban kiépített, ezzel szemben a szegregátumokban már csak 70%-os. A vezetékes áramellátás közel 100%-os a településeken, a szegregátumokban 90%-os. A vezetékes gáz ellátás a településeken 70%-os, a szegregátumokban 60%, de van olyan település ahol 0% (Vaja).

A szennyvíz-csatorna kiépítettsége hiányos, a települések felében nincs ilyen szolgáltatás. A szegregátumok esetében csatornázás többnyire akkor sem jellemző, ha egyébként a település nagy részén ki van építve.

A településeken – beleértve a szegregátumokat is – a közvilágítás 100 %-os. Ezzel ellentétben a pormentes út és a járdák esetében a szegregátumokban a települési átlaghoz képest sokkal rosszabb a helyzet.

A 9 településből 5 település szegregátumáról állnak rendelkezésre részletes adatok:

Település	Szegregátum	Vezetékes víz	Áram	Gáz	Szennyvíz-csatorna	Közvilágítás	Pormentes út	Járda
Győr-telek	szegregátum1	70%	80%	50%	0	100%	90%	50%
Kántorjánosi	szegregátum1	90%	100%	70%	60%	100%	100%	0
	szegregátum2	98%	100%	50%	70%	100%	100%	0
	szegregátum3	80%	100%	70%	60%	100%	100%	0
	szegregátum4	80%	100%	50%	10%	100%	0	0
Nagyecsed	szegregátum1	100%	100%	60%	0	100%	35%	60%
	Szegregátum2	100%	100%	90%	0	100%	100%	80%
	Szegregátum3	90%	100%	60%	0	100%	37%	40%
	Szegregátum4	80%	80%	50%	0	100%	0	50%
	Szegregátum5	100%	100%	80%	0	100%	50%	95%
Vaja	szegregátum1	50%	98%	0%	0%	100%	0%	0%
	szegregátum2	70%	100%	0%	0%	100%	0%	0%
	szegregátum3	60%	100%	0%	0%	100%	0%	0%

A településeken szeméttelp, dögkút, illegális szeméttelp, fehérje feldolgozó nem működik. Belvízzel két település küzd - Győrtelek és Tiborszállás.

4.4. Közoktatási helyzet

A kistérségi átlagot (27,98%) meghaladó arányú halmozottan hátrányos helyzetű gyermek jár iskolába Hodász, Jármí, Kántorjánosi, Mérk, Nagydobos, Nagyecsed, Ópályi községben. Nagyecsed ennek ellenére sem kapcsolódott be az integrációs és képesség-kibontakoztató felkészítésbe. A kistérségben található többi általános iskola folytatja az IPR-t.

Indokolt lenne az óvodai integrációs program bevezetése még Jármí, Vaja és Ópályi óvodáiban

A Mátészalkai kistérségben több olyan intézmény van, ahol gyógypedagógiai tanterv szerint oktatnak gyermekeket: Győrtelek, Kántorjánosi, Mátészalkán a Kossuth utcai iskola, Nagydobos, Nagyecsed, Nyírcsaholy, Nyírkáta és Ópályi működtet ilyen iskolát.

Az enyhe értelmi fogyatékosra nyilvánított gyermekek aránya az országos átlagnál magasabb Fábánházán, Hodászon, Mérk, Ökörítőfülpös és Szamosszeg település általános iskolájában. Felülvizsgálati programba való részvételük mindenképpen indokolt és szükséges.

Nem teljes körű a beóvodázás: Hodász, Kántorjánosi, Kocsord (1 fő csak) Nyírparasznya, Ópályi, Őr, és Vaja településeken.

A kistérség általános iskoláinak kompetenciaeredményei alacsonyak, alig van olyan iskola, ahol a lemorzsolódás, hiányzás aránya ne lenne magas, ha mégis akkor a magántanulóvá nyilvánítás jelent problémát (pl. Kántorjánosi). A továbbtanulásra a szakiskolai irány választása jellemző.

4.5. A kistérség forráslelővő képessége

A kistérségben 50 nyertes ÚMFT pályázat született. Összesen kettő célzottan kifejezetten a romákat, további 11 program támogatja az esélyegyenlőség megvalósulását.

Az LHH program keretében a kistérségben ebből 23 program indul. Egy foglalkoztatási program megvalósítója a Szatmári Cigány Kistérségi Egyesület. Egyéb roma szervezet nincs az LHH projektek között. Az LHH programon kívül, az ÚMFT-ben Kocsord Község Cigány Kisebbségi Önkormányzata az egyetlen roma szervezet a kistérségben, aki nyert támogatást. A kistérségi nyertes ÚMFT projektek 20 százalékát a kistérségi központ Mátészalka vitte el.

Romákat célzó programok:

Az LHH programon belül a romák esélyegyenlőségének előmozdítására három pályázat van.

- A 10 egészségügyhöz kapcsolódó infrastrukturális beruházások közül egy egészségügyi program indul Ópályiban romák számára, további egy program célcsoportját képezi a roma lakosságot a kistérségben.

- Öt foglalkoztatást támogató program közül egy program kifejezetten a szatmári kistérségben élő aktív korú romákat célozza.

Romákat is célzó programok:

- Az oktatási esélyegyenlőség előmozdítása érdekében részt vesznek a TÁMOP 3.3.7 pályázaton tanoda program indításával a hátrányos helyzetű, roma gyerekeknek a Mátészalkai kistérségben. (részletesen ld. lentebb).
- Mátészalkán és Hodászon kompetencia alapú fejlesztések bevezetésére nyertek támogatást, ami hozzájárul az esélyegyenlőség előmozdításához.
- A szegregátummal rendelkező Hodászon új óvoda és bölcsőde építésére kerül sor.
- Mátészalkán sor kerül a Négy Évszak óvoda és a Képes Géza Általános Iskola felújítására.
- Bővítésre kerül a magas HHH aránnyal rendelkező nagydobosi napközi otthonos óvoda.
- Nagyecseden bölcsőde bővítés valósul meg,
- A magas SNI aránnyal rendelkező Szamosszegen iskolát célzó fejlesztésre nyertek támogatást.
- Szintén fejlesztés irányul a nagyecsedei iskolában, ahol 50 százalékot közelíti a HHH tanulók aránya.
- Győrtelek és Vaja településeken szociális intézményi fejlesztés valósul meg, mindkét településen van szegregátum.
- További egy foglalkoztatási program indul a munkanélküliek segítésére.

A kistérség települései közül a legaktívabb Mátészalka volt, az elmúlt években 8 pályázatot nyújtott be.

A szennyvízelvezetés, csatornázás általános problémájának megoldására Hodászon született pályázat csak, az LHH keretében nem kezelik ezt a hiányosságot. A fentebb említett többi infrastrukturális hiányosság kezelésére sem kerül sor pályázati forrásból. A szegregátumokat célzó pályázat nem született.

4.6. Néhány esélyegyenlőség szempontjából releváns projekt

Projekt neve: Minőségi oktatás feltételeinek megteremtése a mátészalkai kistérségben, TÁMOP 3.3.7

Projektgazda: Szatmári Többcélú Kistérségi Társulás

Projekt célja: Az oktatás-nevelés tárgyi, és tartalmi feltételeinek javítása a következő programokkal: Tanoda mintaprogram, ovisuli mintaprogram, pedagógus továbbképzések, kulturális és tanulmányi versenyek.

Projekt neve: Szatmári-Létra képzési programok szatmári cigány munkavállalók számára, TÁMOP 5.1.1.

Projektgazda: Szatmári Cigány Kistérségi Egyesület

Projekt célja: A komplex munkaerő-piaci reintegrációs projekt elsődleges célcsoportját a hátrányos helyzetű lakosság alkotja. A projekt főként ennek a társadalmi csoportnak a tartós munkaerő-piaci jelenlétét kívánja elősegíteni a kistérségi stabilitása és a szociális konfliktusok elkerülése céljából.

Projekt címe: Halmozottan hátrányos helyzetű emberek kistérségi tudatformáló modell programja, TÁMOP 6.1.2

Projekt célja: A program Ópályi hátrányos helyzetű, elsősorban roma lakosai, illetve az igényfelmérés függvényében a résztvevő 10 településről 20 000 főt céloz. Célja az egészségtudatos gondolkodás elősegítése, szociális hátrányok csökkentése, a hátrányos helyzetű társadalmi rétegek tudatformálásának elősegítése.

Projekt címe: „Mit tegyünk, hogy jól legyünk”, avagy a mátészalkai kistérség komplex egészségfejlesztő, prevenciós programja, TÁMOP 6.1.2

Projektgazda: Szatmári Kistérségi Egyesített Szociális és Egészségügyi Alapellátási Intézmények.

Projekt célja: A programon keresztül a kistérség (26 település) lakosságának egészségügyi állapot felmérése, kistérségi egészségterv elkészítése, komplex prevenciós programsorozat (600 fő), előadássorozat, és egészségterv-képzés valósul meg. Célcsoportjai a fiatalkorúak, várandós anyák, bűnelkövetők, munkanélküliek, fogyatékkal élők.

5. Nyírbátori kistérség

A kistérségbe 20 település tartozik: Bátorliget, Encsencs, Kisléta, Máriapócs, Nyírbátor, Nyírbéltek, Nyírbogát, Nyírcsászári, Nyínderzs, Nyírgelse, Nyírgyulaj, Nyírlugos, Nyírmihálydi, Nyírpilis, Nyírvasvári, Ömböly, Penészlek, Piricse, Pócspetri, Terem.

5.1. Szegregátumok

A települések több mint felén található szegregátum az LHH programban született esélyegyenlőségi helyzetelemzések alapján.

Település	szegregátum neve 1.	szegregátum neve 2.	szegregátum 3. neve
Encsencs	településhatár - Dobó u. - Bogáti út - Fő u. - Sport u. mindkét oldala - Vörösmarty u.	Vörösmarty u. - Bélteki út mindkét oldala a településhatárig	Béke u. - településhatár - Károlyi u. mindkét oldala - Arany J.u
Kisléta	Bocskai	Gyöngyvirág	Béke
Máriapócs	Dózsa u.	Jókai u.	
Nyírbátor	északi városrész		
Nyírbogát	Istvántanya - egyéb belterület	vasútvonal - Jókai u. - Teleki u. - Hajnal u. - településhatár	
Nyírbéltek	Kossuth L. u. - Táncsics M. u. - Hunyadi J. u. - településhatár	patak - településhatár - Vasút u. - Ifjúság u. - településhatár - Vasvári P. u. - Dózsa Gy. u. - Rózsa F. u. - településhatár - patak	
Nyírcsászári	Kátai utca		
Nyínderzs	Gebei út	Szőlő	
Nyírgyulaj	Bercsényi utca	Pipacs utca és térsége	Kerekhalmi utca és térsége
Nyírlugos	Mihálydi út - településhatár	Nagy u. - Bem u. - Széchenyi tér - településhatár	Szabadságtelep egyéb belterület, kivéve: TSZ Telep és a Zrínyi I. u. 42. sz
Nyírmihálydi	Rákóczi, Gelsi, József Attila, Úttörő, Temető utca		
Nyírpilis	gettó település		
Nyírvasvári	van		
Piricse	C telep		

A KSH 2001-es népszámlálása alapján szegregációs térkép áll rendelkezésre a következő településekről: Encsencs, Nyírbétek, Nyírgyulaj, Nyírlugos.

A demográfiai adatokból megállapítható, hogy a kistérség 10 településén az aktív korú lakosságon belül 50%-nál magasabb a legfeljebb 8 általános iskolai végzettséggel rendelkezők aránya. Ezen települések közé tartoznak: Kisléta, Nyírbétek, Nyírderzs, Nyírgelse, Nyírlugos, Nyírpilis, Nyírvasvári, Ömböly, Penészlek, Piricse.

Az említett településeken magas azok száma is, akik nem rendelkeznek rendszeres munkajövedelemmel az aktív korú lakosságon belül. Kiemelkedő számot mutat: Encsencs, Máriapócs, Nyírcsászári, Nyírderzs, Nyírgelse, Nyírlugos, Nyírmihálydi, Penészlek, Pócspetri, Terem.

A szegregátumokban élőkre vonatkozó részletesebb adatok (lakosság szám, foglalkoztatottsági mutatók stb.) az alábbi 6 település esetében állnak rendelkezésre:

Kisléta

Kisléta esetében a 3 megjelölt szegregátumot kizárólag romák lakják (167-94-51 fő).

A szegregátumokban magas a rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők száma (36,6%; 23,9%; 93,3%), a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményt igénylők aránya (25,1%; 20,2%; 31,3%), valamint a rendszeres szociális segélyben részesülők száma és aránya (21,5%; 12,7%; 31,3%). Megállapítható, hogy bár a szegregátumok tekintetében egyaránt hátrányos helyzetről beszélhetünk, az adatok nem minden vonatkozásban térnek el a települési átlagtól, hiszen települési szinten a rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya 25,1%; a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülők aránya 15,5%; a rendszeres szociális segélyben részesülők aránya 10,8%.

A szegregátumokat vizsgálva azonban azt láthatjuk, hogy a 3. szegregátum esetében a legrosszabbak a mutatók

Nyírbátor

A szegregátum területén élők 96,1%-a roma. A rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korú lakosságon belül 87,2%, rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre a szegregátum lakosságának 15,8%-a, rendszeres szociális segélyben pedig 15,4%-a részesül.

Nyírbátor esetében egy szegregátum került feldolgozásra, de fontos kiemelni, hogy a KSH adatai alapján szegregátum található a Tavasz u. - Nyírfu u. - településhatár területen is, ahol a lakónépség 50 fő, ezen belül pedig legfeljebb általános iskolai végzettséggel és rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezik az itt élő lakosság 72,7%-a.

Nyírderzs

Nyírderzs területén két szegregátum található, az ún. Gebei út és a Szőlő. A Szőlő valamivel népesebb, 103 fő él a területen, viszont a romák becsült aránya lényegesen alacsonyabb. A két szegregátumban az aktív korú lakosságon belül rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezik a lakosság 60,7% és 43,6%-a. Rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben a családok 13,1 és 9,7%-a részesül, rendszeres szociális segélyben pedig 8,1 és 13,2%-a.

Nyírgyulaj

Nyírgyulajban 3 szegregátum került feltüntetésre, ezek: 1. Bercsényi utca, 2. Pipacs utca és térsége, 3. Kerekhalmi utca és térsége. A 3 szegregátumból kettőben élnek romák is, ezek közül a harmadikban a legnagyobb az arány: 33,9%. Az aktív korú lakosságot tekintve rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezik a szegregátumokban élő lakosság 69,5%; 27,6%; 33,3%. A rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülők aránya: 13,8%; 14,7%; 18,9%. A rendszeres szociális segélyben részesülők aránya: 13,8%; 5%; 12,8%.

Piricse

Piricsén az ún. C-telep jelenti a szegregátumot, ahol a lakosság 100%-a roma. Az itt élő aktív korúak 92,6%-a nem rendelkezik rendszeres munkajövedelemmel, 28%-uk részesül rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben, valamint ugyanilyen arányban rendszeres szociális segélyben.

Máriapócs

A Máriapócson található két szegregátum közül az 1. szegregátumban kizárólag romák laknak. Az aktív korú lakosság 88,2%-a nem rendelkezik rendszeres munkajövedelemmel. A lakosság 40%-a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesül, rendszeres szociális segélyben pedig 20%-uk.

A 2. szegregátumban a lakosság 75%-a roma származású. Az aktív korú lakosság 83,6%-a nem rendelkezik rendszeres munkajövedelemmel. A szegregátum lakosságának 33,6%-a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesül, 28,8%-a pedig rendszeres szociális segélyben.

5.2. Roma lakosok aránya

10-20 % között van a roma lakosok aránya Nyírgyulaj, Máriapócs, Kisléta esetében;

20-30 % között Nyírvasvári, Nyírbélték;

30-50 % között van Encsencs, Nyírmihálydi településeken.

A legmagasabb roma arányú település Nyírpilis 72,3 %-kal, így gyakorlatilag gettó településnek minősül.

Település	Lakónépesség száma (fő)	Lakónépességen belül a romák becsült száma	Lakónépességen belül a romák becsült aránya	Szegregátum
Bátorliget	725	11	1,517241	
Encsencs	2042	720	35,25955	X
Kisléta	1893	378	19,9683	X
Máriapócs	2252	360	15,98579	X
Nyírbátor	13135	2700	20,55577	X
Nyírbéltek	3036	820	27,00922	X
Nyírbogát	3318	n.a.		X
Nyírcsászári	1220		0	
Nyínderzs	659	59	8,952959	X
Nyírgelse	1240	20	1,612903	
Nyírgyulaj	2088	260	12,45211	X
Nyírlugos	3032	280	9,234828	X
Nyírmihálydi	2056	916	44,55253	X
Nyírpilis	857	620	72,34539	X
Nyírvasvári	2028	450	22,18935	X
Önböly	466	35	7,51073	
Penészlek	1015		0	
Piricse	1917	95%	0,049557	X
Pócspetri	1772		0	
Terem	701	18	2,56776	

5.3. Infrastruktúra

A kistérség településeit vizsgálva megállapítható, hogy a vezetékes víz, a gáz és a szennyvízcsatorna fejlesztésre szorul. Az elektromos szolgáltatás a leginkább elérhető, bár **Bátorliget** esetében további fejlesztés indokolt lenne. **Nyírgelsén** nincs kiépítve a teljes

közvilágítás. Pormentes út tekintetében **Encsencsen** találhatunk súlyos hiányosságot. A települések többségében 50%-nál alacsonyabb a járdák kiépítettsége.

A szegregátumokban az egyes szolgáltatások elérhetősége rosszabb, mint a település egészét tekintve.

Kisléta esetében a településen átlag 90%-os a vezetékes vízellátás, ugyanakkor a szegregátumokban 44-72% között van; a gáz-hozzáférhetőség lényegesen rosszabb, a települési 76%-hoz képest, alig egy-két százalék. A szennyvízcsatorna kiépítettsége a teljes település tekintetében szükséges. Alacsony értéket mutat a települési 85%-hoz képest a járdák kiépítettsége, amelyre vonatkozóan csak az 1. szegregátumra van adatunk (itt 50%-os).

Nyírbátor esetében a vezetékes víz elérhetősége 3%-kal marad el a települési arányoktól, a gázszolgáltatáshoz való hozzáférés csupán 35%-os, míg a települési átlag 91%. A szennyvízcsatorna kiépítettsége csupán 20%, míg a települési átlag 91%. További lényeges különbség a szegregátumok esetében a pormentes út (25%) és a járda kiépítettségében mutatkozik (40%), ezek a településen 78% és 60%. A KSH által jelzett 2. Nyírbátori szegregátumról nem állnak rendelkezésre adatok.

Nyírcsászári esetében csupán a járda kiépítettsége kisebb a szegregátumban, amely 20%, míg a települési átlag 40%. Az egész települést érinti a szennyvízcsatorna hiánya.

Nyírderzsen a 2. szegregátumban a települési átlagnál (60%) alacsonyabb a gázhálózathoz való hozzáférés. Az 1. szegregátumban a járda kiépítettsége 0%, a települési átlag 30%.

Nyírvasvári szegregátumaiban a közművek kiépítettsége és ezek elérhetősége a közölt adatok alapján a települési átlaggal azonos.

Nyírgyulaj esetében a vízvezeték kiépítettsége a 2. szegregátumban alacsonyabb (90%), mint a települési átlag (98%), az áramellátás a 3. szegregátum esetében (90%) marad el a települési arányoktól (99%). A gázszolgáltatás elérése a szegregátumok esetében is biztosított, a települési átlag (52%) közelében van, vagy azt meghaladja. A járda kiépítettsége elmarad az 1. szegregátumban (0%) a települési átlaghoz (15%) képest. A másik két szegregátum esetében ez meghaladja a települési átlagot.

A **piricsei** szegregátumot vizsgálva lényegesen alacsonyabb a vízhálózat kiépítettsége (20%) a települési átlaghoz (90%) képest. Szintén rosszabb a gázszolgáltatás elérhetősége

(10%), ami a település egészét tekintve 50%. A szegregátumban a pormentes út és a járda teljes hiánya tapasztalható (a települési átlag pormentes út esetében 96%, járda esetében 40%).

Máriapócs szegregátumaiban a vízhálózat mutat hiányosságokat (44 és 70%), a gázszolgáltatás elérhetősége szintén alacsonyabb arányt mutat (0 és 35%) a települési átlaghoz képest (75%). A szennyvízhálózat lényegesen rosszabb képet mutat (0 és 10%), hiszen a települési átlag 62%. A szegregátumokban a közvilágítás megoldott, az 1. szegregátumban a pormentes út (40%) és a járda hiánya (0%) tapasztalható.

A közölt adatok alapján megállapítható, hogy Nyírvasvári kivételével, minden szegregátumban tapasztalható valamilyen infrastrukturális hiányosság a települési átlaghoz viszonyítva. A csatornázás az összes szegregátumban problémát jelent, hasonlóan a települések egészéhez. A szegregátumok átgondolt fejlesztése indokolt. A KSH adatai alapján feltételezhető, hogy további szegregátumok is vannak a kistérség településein, melyek esetében azonban nem állnak rendelkezésre adatok. Máriapócs, Nyírcse, Nyírcsászári, Nyírbátor és Kisléta rendelkezik a legtöbb infrastrukturális hiányossággal a településeken elérhető átlagos szolgáltatásokhoz viszonyítva.

Hiányosság a szolgáltatások elérhetőségében a szegregátumokban a rendelkezésre álló adatok alapján:

Település	Szegregátum	Vezetékes víz	Áram	Gáz	Szennyvíz-csatorna	Közvilágítás	Pormentes út	Járda
Kisléta	Szegregátum 1	X		X	X			X
	Szegregátum 2	X			X			
	Szegregátum 3	X			X			
Nyírbátor	Szegregátum 1			X	X		X	X
Nyírcsászári	Szegregátum 1	X		X	X			X
	Szegregátum 2			X	X			
Nyírcse	Szegregátum 1				X			X
	Szegregátum 2			X	X			
Nyírvasvári					X			
Nyírgyulaj	Szegregátum 1				X			X
	Szegregátum 2	X			X			

	Szegregátum 3		X		X			
Piricse	Szegregátum 1	X		X	X		X	X
Máriapócs	Szegregátum 1	X		X	X		X	X
	Szegregátum 2	X		X	X			

5.4. Közoktatási helyzet

Bölcsődei ellátás csak a kistérségi központban vehető igénybe.

Óvodai férőhelyhiány jellemzi a Nyírbátori, Nyírgyulaji, Nyírmihálydi, Nyírpilisi óvodát, a 2008-ban elkészített közoktatási esélyegyenlőségi helyzetelemzések adatai alapján még Piricsén és Encsencsen szükséges a bővítés. Encsencs esetében humánerőforrás-fejlesztés is szükséges. Több településen (Penészlek, Nyírpilis, Nyírbátor, Nyírderzs) az óvodai férőhelyek száma lehetővé tenné az összes 3-5 éves gyermek fogadását, de a gyermekek jelentős része (pontos adat nem áll rendelkezésre) nincs beíratva.

Nyírmihálydiban, Bátorligeten az óvoda épülete leromlott állapotú, balesetveszélyes, felújítása szükséges.

Az LHH program keretében készült esélyegyenlőségi helyzetelemzés szerint a kistérségben működő összes általános iskola felújításra, korszerűsítésre szorul.

A kistérség több általános iskolájára jellemző az SNI tanulók magas aránya (Piricse, Nyírvasvári, Nyírmihálydi, Encsencs, Nyírpilis, Máriapócs, Nyírbátor). Több településen többszörösen meghaladja az országos átlagot az évfolyamismétlők aránya (Nyírvasvári, Piricse, Nyírmihálydi, Nyírpilis, Máriapócs, Nyírbátor, Nyírbogát). Az intézmények több esetben is humánerőforrás-hiánnyal küzdenek. Ez egyrészt a szakos ellátottságot jelenti (Nyírvasvári, Nyírlugos, Nyírmihálydi, Encsencs, Nyírbogát), másrészt a fejlesztőpedagógusok és gyógypedagógusok hiányát (Nyírmihálydi).

A térség összes alapfokú oktatási intézményére jellemző, hogy a kompetencia mérések eredményei az országos átlag alattiak. Jellemző még továbbá a kedvezőtlen továbbtanulási mutató a HHH tanulók körében. Az érintett gyerekek túlnyomórészt szakiskolai képzésben folytatják tanulmányaikat.

Nem igényel óvodai integrációs támogatást Encsencs, miközben óvodájában 40% körüli a HHH gyerekek aránya. Az Encsencsen működő általános iskolában hasonlóan indokolt lenne az integrációs és képesség-kibontakoztató felkészítés bevezetése, mivel a HHH tanulók aránya 55%.

A Penészleken található iskola két tagintézményében 50 és 96 % a HHH tanulók aránya, ami szintén indokolná a támogatás felvételét.

Nyírbátorban 30% körüli a HHH arány az iskolában, Nyírbélteken 35-50% közötti a két tagiskolában, Nyírgelsén 24%. Egyik intézmény sem vesz részt a programban.

Pócspeletriben 72%-nyi HH tanuló van lejelentve, míg HHH 0%, ami felülvizsgálatra szorul.

Az óvodákat tekintve ugyanezek a települések maradtak ki a programból.

5.5. A kistérség forrásle hívó képessége

A kistérségben 52 nyertes ÚMFT pályázat született.

Az LHH program keretében cigány kisebbségi önkormányzat, roma civil szervezet nem nyújtott be pályázatot. A kistérség 25 LHH projektjéből egy projekt (foglalkoztatási) célcsoportját képezik kifejezetten a romák, további egy projekt keretében irodát adnak a helyi CKÖ-nek. Az oktatási fejlesztések a kistérség magas hátrányos helyzetű, halmozottan hátrányos helyzetű és roma gyerek aránya miatt érintik a roma célcsoportot. Az esélyegyenlőség megvalósulását a kistérségben összesen 15 program támogatja. A kistérségi nyertes ÚMFT projektek 25 százalékát a kistérségi központ vitte el.

Romákat is célzó programok:

- Szolgáltató ház létrehozása Kislétán, amelyben helyt kap a helyi CKÖ irodája is.
- Foglalkoztatási program hátrányos helyzetű és roma fiatalok foglalkoztatási esélyeinek javítására.
- Gyerekház jön létre Nyírvásváriban
- "Együtt a járható úton" címmel a Nyírbátori kistérségi tárulás indít programot uniós forrásból a hátrányokkal küzdő gyermekek és családjaik integrációs esélyeinek növelésére.
- Nyírbélteken óvoda felújításra kerül sor. A településen található szegregátum, továbbá az intézményben magas a HH gyermekek aránya.
- Nyírmihálydi, nyírpilisi és nyírvasvári általános iskoláira infrastrukturális fejlesztés is irányul. Az intézményekben magas a HHH és SNI tanulók aránya, a fejlesztés indokolt.
- Nyírbátori kistérségben szociális szövetkezet létrehozása, működtetése, a hátrányos helyzetű munkanélküliek munkaerő-piaci reintegrációja érdekében foglalkoztatási program indul.

- Nyírbátor és környezetében szociális alapszolgáltatások és gyermekjóléti alapellátások infrastrukturális fejlesztésére nyertek támogatást.

Az LHH program keretében a kistérség nem kezeli a szegregátumokkal kapcsolatos hiányosságokat. A benyújtott projekttervek jelentős részét teszik ki az oktatási infrastruktúra fejlesztések és az egészségügyhöz kapcsolódó programok. Foglalkoztatási, munkahely-teremtési program csak egy van, felnőttképzésre irányuló projekt pedig egy sem.

A legaktívabb pályázó a kistérségi központ, Nyírbátor volt, ezt követi Bátorliget, Máriapócs, Nyírlugos és Nyírmihálydi.

CKÖ, roma civil szervezet nem pályázott az ÚMFT-ben. A Többcélú Kistérségi Társulás egy pályázatot nyújtott be hátrányos helyzetű gyerekek vonatkozásában, további egy Gyerekház jön létre Nyírvasváriban. Nyírgyulaj kompetencia alapú fejlesztést folytat, ami az esélyegyenlőség szempontjából releváns pályázat.

Miközben óvodai férőhelyhiány jellemzi a nyírbátori, nyírgyulaji, nyírmihálydi, nyírpilisi óvodát, ezen probléma megoldására nem született pályázat!

5.6. Néhány, esélyegyenlőség szempontjából releváns projekt

Projekt címe: Minőségi oktatás a kistérségben – Óvodapedagógus-továbbképzés, TÁMOP 3.3.7

Több információ nem áll rendelkezésre

Projekt címe: Hátrányos helyzetű roma fiatalok foglalkoztatási esélyeinek javítása, TÁMOP 5.1.1

Projektgazda: Inspi-Ráció Egyesület

Projekt célja: A projekt célja a romák foglalkoztatási esélyeinek javítása helyi képzési programok segítségével, a támogatások érthetővé és elérhetővé tételével, az önálló életvitelhez és a munkavállaláshoz szükséges kulcskompetenciák megerősítésével, a kisebbségi önkormányzatok és civil szervezetek képviselőinek képzésével, együttműködésben a katolikus egyházzal. A projekt egyik célcsoportja a nyírbátori kistérségben élő pályakezdő roma fiatalok, a roma kisebbségi önkormányzatok és civil érdekképviseleti szervezetek.

Projekt címe: Szolgáltató Ház létesítése Kislétán, TIOP 3.5.1.

Projektgazda: Kisléta Község Önkormányzata

A projekt célja: a lakosság egészségét megcélzó, integrált szolgáltatásokat kulturált körülmények között biztosítsa az önkormányzat a település lakossága számára. A településen nincs megfelelő létesítmény, ahol lehetőség lenne a kisebbség részére irodát, közösségi teret biztosítani. Nincs megfelelően elhelyezve a gyermekjóléti szolgálat és a falugazdász sem.

Projekt címe: Nyírbátori kistérségben szociális szövetkezet létrehozása, működtetése, a hátrányos helyzetű munkanélküliek munkaerő-piaci reintegrációja érdekében, TÁMOP 5.1.1

Projektgazda: Nyírbátor és Vonzáskörzete TKT

Projekt célja: A program elsődleges lépése a programba bevont személyek (a leginkább rászorult családok) kiválasztása, majd a kiválasztott célcsoportra szabott speciális komplex felzárkóztató program kialakítása, amely felzárkóztató képzésből, szakmai képzésekből, családsegítésből és foglalkoztatásból áll.

6. Vásárosnaményi kistérség

A Vásárosnaményi Kistérségben 27 település van: Aranyosapáti, Barabás, Beregdaróc, Beregsurány, Csaroda, Gelénes, Gemzse, Gulács, Gyüre, Hetefejércse, Jánd, Kisvarsány, Lónya, Márokpapi, Mátyus, Olcsva, Tákos, Tarpa, Tizzaszalka, Tiszavid, Tivadar, Vámosatya, Vásárosnamény, Ilk, Nagyvarsány, Tiszaadony, Tizsakerecsen

6.1. Szegregátumok:

A kistérség lakónépességének több mint 12%-a szegregátumban él. Szegregátumok találhatóak a következő településeken: Vásárosnamény (2), Aranyosapáti (3), Gyüre, Tarpa (2), Beregdaróc, Gemzse.

Tiszavid település az LHH adatszolgáltatás során nem jelölt szegregátumot annak ellenére, hogy az összlakosság több mint 50%-a cigány.

Aranyosapátiban az összlakosság 47,6%-a él szegregátumban, Gemzsén 33,4%-a. Az arányokat tekintve ezt követi Tarpa 23,2%-kal. A legnagyobb népességszámú szegregátum Vásárosnaményban van (1296 fő), ahol a település összlakosságának 14,2%-él, ezt követi Aranyosapáti 1015 fővel.

A legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők aránya az aktív korúakon belül Gemzse, Gyüre és Kisvarsány esetében 50 % fölött van, közelíti az 50 %-ot Tiszavidon.

6.2. Roma lakosok aránya

10% fölötti roma aránnyal rendelkezik Kisvarsány, Gulács, Vásárosnamény, Tákos és Hetefejércse;

20-40% közöttivel Gyüre, Gelénes, Gemzse, Tarpa, Mátyus, Olcsva;

40% fölöttivel Beregdaróc, Aranyosapáti, Tiszavid.

Település	Lakónépesség száma (fő)	roma (fő)	roma arány (%)	szegregátum
Aranyosapáti	2134	960	44,98	X
Barabás	828	20	2,4	
Beregdaróc	870	360	41,38	X
Beregsurány	598	30	5	
Csaroda	605	3	0,5	
Gelénes	601	165	27,5	
Gemzse	857	287	33,5	X
Gulács	978	100	10,2	
Gyüre	1301	286	22	X
Hetefejércse	265	43	16	
Jánd	851	76	8,9	
Kisvarsány	1036	104	10	
Lónya	824	72	8,7	
Márokpapi	429	5 (2001, KSH)	nincs adat	nincs adat
Mátyus	336	120	35,7	
Olcsva	736	280	38	
Tákos	368	57	15,5	
Tarpa	2292	802	35	X
Tiszaszalka	969	0	0	
Tiszavid	515	279	54	
Tivadar	224	11	5	
Vámosatya	584	25	4,2	
Vásárosnamény	9088	1200	13,2	X

6.3. Infrastruktúra

A közevilágítás az összes településen és a szegregátumokban is 100%-os.

A településeken elérhető szolgáltatásokhoz viszonyítva ugyanakkor több szegregátum is lényegesen rosszabb helyzetben van a vezetékes víz, gáz, pormentes út tekintetében, mint a település egésze. A szennyvízelvezetés a kistérségben csak 4 településen megoldott, de ezek közül is Vásárosnamény 1. szegregátuma és a Gemzsén található szegregátum esetében rosszabb a helyzet.

A legtöbb szolgáltatásbeli hiányossággal a 3. legnagyobb roma aránnyal rendelkező település, Gemzse rendelkezik: míg a vezetékes vízhez való hozzáférés a településen 80, a szegregátumban csak 10 %-os. A pormentes utak aránya is 40 %-kal rosszabb a települési átlagnál. Gáz és csatorna a szegregátumban egyáltalán nincs (a településen előbbi 50, utóbbi 60 %-ban érhető el).

Gemzse után a legtöbb infrastrukturális hiányosság Aranyosapáti két szegregátumában van, a közvilágítást leszámítva minden mutató tekintetében.

A Vásárosnamény 2. szegregátumában a közmű ellátottság megegyezik a települési átlaggal, míg az 1. szegregátumában a pormentes út és járda aránya 20 %-kal rosszabb.

Beregdaróc két szegregátuma közül az egyik szintén a települési átlaggal megegyező közműellátottsággal rendelkezik, a másikban a vezetékes víz és a gáz tekintetében van nem jelentős elmaradás (7 és 18%-ban).

Gyüre szegregátuma és a települési átlag között szintén nincs eltérés.

Infasrtruktúrális hiányosságok a szegregátumokban a települési átlaghoz képest:

		Vezetéke s víz	Ára m	Gá z	Szennyvíz -csatorna	Közvilágítá s	Pormente s út	Járd a
Vásárosnamény	Szegregátum 1				X		X	X
	Szegregátum 2							
Beregdaróc	Szegregátum 1	X		X				
	Szegregátum 2							
Gyüre	Szegregátum 1							
Gemzse	Szegregátum 1	X		X	X		X	X
Aranyosapáti	Szegregátum 1	X		X				
	Szegregátum 2	X	X	X			X	
	Szegregátum 3			X				

Tarpa	Szegregátum 1							
	Szegregátum 2							

A kistérségben négy településen működik szeméttelen; illegális szeméttelen Gemzse községben található, döngút nincs sehol, sem fehérje feldolgozó üzem. Belvízzel négy település küzd: Barabás, Tarpa, Jánd és Kisvarsány.

6.4. Közoktatási helyzet

A kistérségben minden településen működik óvoda. Kiemelkedően magas a HH/HHH gyerekek száma Aranyosapáti, Gemzse, Gulács, Gyüre és Tizzaszalka óvodáiban.

Tiszakereseny, Barabás, Tizzaszalka, Lónya, Tiszaadony, Vásárosnamény, Jánd, Kisvarsány, Beregsurány települések esetében intézményi társulás keretében látják el a közoktatási feladatokat. Aranyosapáti, Csaroda, Gulács, Ilk, Nagyvarsány, Tarpa saját fenntartásban működtetik iskolájukat. A Magyarországi Evangélikus Testvérközösség működtet iskolát Beregdarócon, Gemzsén, Gulácson, Gyürén és Márokpapin.

A kistérségben két önkormányzat (Aranyosapáti és Ilk) igényel csak iskolai integrációs és képesség – kibontakoztató, valamint óvodai integrációs támogatást. Integrált oktatás terén az egyetlen aktív szereplő a kistérségben az adatok alapján a Magyarországi Evangélikus Testvérközösség, amely öt településsel kapcsolódott be a programba (ebből két helyen csak iskolai integrációban vesznek részt).

Halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek száma nem minden településen ismert, ezért az iskolák nem tudják felvenni a fenti támogatásokat. A szociális háttér és az iskolai végzettséget vizsgálva azonban valószínűsíthető, hogy az iskolába járó gyerekek nagy százaléka HH és HHH tanuló.

Kiemelkedő a HHH tanulói arány Aranyosapáti (54,9%), Ilk (86,5%), Tizzaszalka (81-100%) és erősen ingadozó Vásárosnamény általános iskoláiban (11-40% között, miközben egyes helyeken a hátrányos helyzetű tanuló aránya 100%-os).

Kiugró az SNI tanulók száma a kistérség egyes iskoláiban, sok esetben meghaladja az országos átlag ötszörösét is (Ilk – 12,88%, Tarpa – 8%, Gemzse). A sajátos nevelési igényű gyermekek korai szűrésére sehol nem utalnak jelek, mivel az óvodások körében elenyésző a SNI-s gyermekek száma.

Magas a lemorzsolódási arány, a tovább nem tanulók aránya, és az iskolák továbbtanulási mutatói jelentősen elmaradnak az országos átlagtól.

Az iskolák épületei leromlottak, életveszélyesek, felújításra szorulnak, eszközfelszereltségük a kistérség esélyegyenlőségi helyzetelemzése szerint.

6.5. A kistérség forráslelő képessége

A kistérségben 33 nyertes ÚMFT pályázat született.

Az LHH program keretében CKÖ, roma civil szervezet nem nyújtott be pályázatot. A projektek közül kettőnek célcsoportjába tartoznak romák is: a Vásárosnaményban létrejövő Tanoda program és az egyik egészségügyi program keretében megvalósuló „roma nurse tréning”, amely 40 fős részvétel mellett 20 fő számára ad OKJ-s képzettséget.

Képzési program indul hátrányos helyzetű fiataloknak, amely érintheti a roma lakosokat is („Segítő-Hálózat” kialakítása a vásárosnaményi kistérségben). Kompetencia alapú oktatást célzó program indult Gemzsen a Magyarországi Evangéliumi Testvérközösség vezetésével.

A szegregátumok infrastrukturális hiányosságait egyik pályázat sem kezeli.

A kistérségi központ kevésbé volt aktív, mint az előző kistérségek nagyvárosai, csupán a nyertes ÚMFT projektek 12 százalékát tudhatja magáénak.

6.6. Néhány esélyegyenlőség szempontjából releváns projekt

Projekt címe: „Kedves Ház” Tanoda

Projektgazda: Magyarországi Evangéliumi Testvérközösség

Projekt célja: Pályakezdő pedagógusok, illetve munkanélküli fiatalok foglalkoztatása, hátrányos helyzetű fiatalok esélyegyenlőségének növelése. Célcsoport felzárkóztatása, tehetséggondozás

Projekt címe: „Segítő-Hálózat” kialakítása a vásárosnaményi kistérségben, TÁMOP

5.1.1

Projektgazda: Beregtót Önkormányzat

Projekt célja: Komplex segítő szolgáltatás kialakítása a térség valamennyi településén (27 település), hálózat kiépítésével, az informatikai háttér és hozzáférés teljes körű biztosításával a célcsoport részére, 100 fő munkanélküli foglalkoztatásával 24 hónapon keresztül.

Projekt címe: „DOLOGSULI” Hátrányos helyzetű fiatalok képzési programja, TÁMOP 5.1.1

Projektgazda: Wesley Szakiskola (fenntartó: MET Egyház), Beregi Ifjúságért Közművelődési Egyesület

Projekt célja: A képzetleneknek megélhetést biztosító szakmák oktatása, foglalkoztatás a végzetteknek

Projekt címe: Komplex egészségfejlesztés a Vásárosnaményi Kistérségben

Projektgazda: Szatmár-Beregi Kórház és Gyógyfürdő

Projekt célja: 1. szakképzetlen és szakképzett dolgozók magasabb szintű szakképzésének megvalósítása

2. jelenleg munkanélküli státuszban lévő, arra alkalmas emberek szakképzése a Szatmár-Beregi Kórház és Gyógyfürdő munkaerő mozgási mutatóinak megfelelően, valós munkaerőigény alapján

3. A vásárosnaményi kistérségben élő, hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű, jellemzően roma származású lakosság körében egészségtudatos életmód, egészséges életvitel elveinek és lehetőségeinek ismertetése, helyi szintű tájékoztató-nevelő célú előadások, oktatások keretein belül.

4. Az érintett társadalmi csoportokból, a megvalósításban közreműködő szervezetek által kiválasztott és delegált résztvevők számára „roma nurse” tréning és gondozó, ápoló szakképzés megvalósítása. Az előadások fő témái a térségre és az adott társadalmi csoportra leginkább jellemző betegségek, fertőzések, ezek megelőzésének és kezelésének lehetőségeit, jellemzőit tartalmazzák.

BORSOD-ABAÚJ-ZEMPLÉN MEGYE

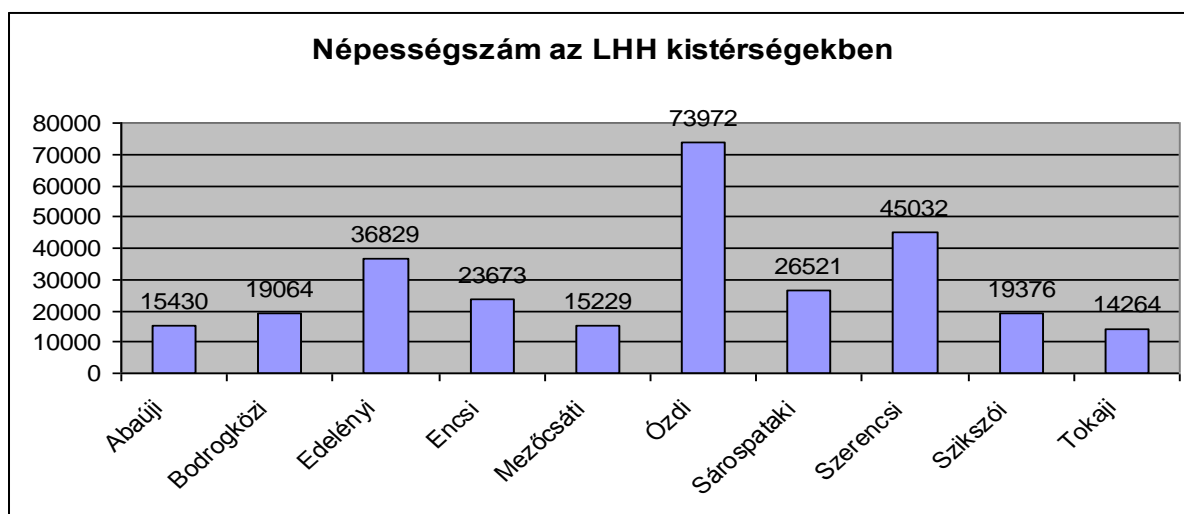
I. Uniós források esélyegyenlőségi szempontú eloszlása Borsod-Abaúj-Zemplén megye LHH kistérségeiben - összefoglaló

Borsod-Abaúj-Zemplén megye az Észak-magyarországi régióban helyezkedik el. A régió területe 13.430 km², amely az ország területének 14,4%-át teszi ki, és ezzel a régiók között a 4. legnagyobb. Borsod-Abaúj-Zemplén a régió területének 54%-át adja.

A megyében található 15 kistérség közül 10 tartozik a leghátrányosabb helyzetű (LHH) kistérségek közé: Abaúj–Hegyközi kistérség (24 település, központ: Gönc), Bodrogközi kistérség (17 település, központ: Cigánd), Edelényi kistérség (47 település, központ: Edelény), Encsi kistérség (36 település, központ: Encs), Mezőcsáti kistérség (9 település, központ: Mezőcsát), Ózdi kistérség (29 település, központ: Ózd), Sárospataki kistérség (16 település, központ: Sárospatak), Szerencsi kistérség (18 település, központ: Szerencs), Szikszói kistérség (23 település, központ: Szikszó), Tokaji kistérség (11 település, központ: Tokaj).

Aprófalvas településszerkezet jellemzi, a 358 település 64%-a 1000 fő alatti kistelepülés, 140 község lélekszáma az 500 főt sem éri el. A megyében egy megyei jogú város, 25 város, 11 nagyközség, 321 község található.

Az LHH kistérségek közül az Edelényi kistérség területe a legnagyobb kiterjedésű és itt található a legtöbb település is (47). Népességszámot tekintve a legtöbb lakossal az Ózdi kistérség rendelkezik (72.266 fő), a legkevesebbel a Tokaji kistérség (14.222 fő).

1. Roma népesség

A roma lakosság arányának megállapításánál a következő adatokra támaszkodtunk:

- Elsődleges információforrás az LHH kistérségek településeinek 2008-ban az esélyegyenlőségi helyzetelemzésekhez szolgáltatott becslései.
- Másodlagos adatforrás az elmúlt években a térségben végzett különböző szegregációs kutatások adatai. (Óvoda kutatás, Havas 2003., Iskola kutatás, Havas-Liskó 2004., Óvoda kutatás, Havas 2005.; a kutatásba bevont településeken mind a három kutatás keretében megkérdezték az önkormányzatoktól, hogy mennyire becsülik az ott élő romák számát.)
- Harmadlagos információforrás pedig jobb híján a KSH 2001-es népszámlálási adatai.

Ez utóbbi azonban, túl azon, hogy 9 éves adatokat tartalmaz, már csak azért is fenntartásokkal kezelendő, mert a legtöbb esetben a valóságnál jóval kevesebben vallották magukat romának.

A vizsgált 230 településből 40 településen (17%) csak a KSH népszámlálási adatai álltak rendelkezésre. További 58 településen (25%) a különböző szegregációs kutatások eredményeivel tudtuk pótolni az adathiányt. Összesen 132 településre (58%) vonatkozóan rendelkezünk friss, 2008-as becslésekkel.

A Borsod-Abaúj-Zemplén megyei LHH kistérségekben a települések

- 41,55 százaléknál a roma lakosság aránya 10 százalék alatt van (96 település);
- 18,61 százaléknál 10-20 százalék között (43 település);
- 15,15 százaléknál 20-30 százalék között (35 település);
- 10,38 százaléknál 30-40 százalék között (24 település);
- 5,2 százaléknál 40-50 százalék között (12 település) és
- 9 százaléknál 50 százalék fölött (21 település).

A legnagyobb roma aránnyal rendelkező – 40 százalék fölötti – települések: Arló, Ároktő, Balajt, Beret, Bódvalenke, Boldogkőújfalu, Borsodbóta, Csenyete, Csernely, Domaháza, Fancsal, Farkaslyuk, Fony, Fulókércs, Gadna, Gagypáti, Hernádpetri, Hernádvécse, Kázmárk, Lak, Makkoshotyka, Martonyi, Pusztaradvány, Rakaca, Rakacaszend, Selyeb, Szakácsi, Szemere, Szendrőlád, Szin, Taktakenéz, Tiszadorogma, Tornanádaska, Vilmány.

2. Szegregátumok

A BAZ megyében található szegregátumokról meglehetősen hiányos adatok állnak rendelkezésünkre. Ellentétben Szabolcs-Szatmár-Bereg megyével, az esélyegyenlőségi helyzetelemzések itt nem minden esetben tartalmaznak részletes információkat a szegregátumokról. Az Encsi kistérségben például az LHH program keretében a kistérség nem szolgáltatott semmilyen erre vonatkozó adatot. Ugyanígy rendkívül hiányosak a szegregátumokban élők számára vonatkozó adatok is, így összehasonlításra nem ad lehetőséget.

Szegregátumok a kistérségekben az adatszolgáltatás alapján:

Abaúji	Bodrogközi	Edelényi	Mezőcsáti	Ózdi	Sárospataki	Szerencsi	Szikszói	Tokaji
Abaújszántó	Cigánd	Edelény	Mezőcsát	Ózd	Sárospatak	Sóstófalva	Halmaj	Tiszata rdos
Boldogkőújfalú	Karacs a	Szendrő	Tiszakeszi	Arló	Erdőhorváti	Tiszalúc	Gadna	Tiszaladány
		Balajt		Putnok	Makkoshotyka		Sziks zó	Tarcal
		Becskeháza		Borsodszentgyörgy	Vajdác ka			
		Bódvalenke		Csermely				
		Ládbesen yő		Királd				
		Színpetri		Csokvomán y				
		Tornakápolna		Borsodnád asd				
		Tornanádaska						
		Tornaszentjakab						
		Varbóc						

3. Oktatási szegregáció

A rendelkezésre álló adatok alapján 63 olyan település van, ahol van olyan közoktatási intézmény, ahol 40% fölött van a halmozottan hátrányos helyzetű gyerekek aránya. Az adatokat ugyanakkor fenntartással kell kezelni, mivel a közoktatási intézmények több esetben a valóságosnál kevesebb HHH tanulólétszámot jelentenek le, illetve nincsenek birtokában a HHH adatoknak.

A magas HHH arányokat tekintve veszélyeztetett települések:

Alsóvadász, Arló, Ároktő, Aszaló, Baktakék, Bánréve, Bodroghalom, Bódvaszilas, Boldogkőváralja, Boldva, Borsodbóta, Borsodnásasd, Borsodszirák, Csenyéte, Csernely, Domaháza, Fáj, Farkaslyuk, Felsődobsza, Felsővadász, Forró, Fulókércs, Gönc, Hangony, Hernádvécse, Hidasnémeti, Hidvégardó, Igrici, Járdánháza, Karos, Kázsmárk, Kelemér, Krasznokvajda, Lak, Legyesbénye, Megyaszó, Méra, Mezőzombor, Monok, Nagyrozvány, Novajdrány, Pácin, Prügy, Rakaca, Rakacaszend, Rásonysápberencs, Sajópüspöki, Selyeb, Serényfalva, Szalonna, Szegi, Szemere, Szendrő, Szendrőlád, Szin, Taktabáj, Taktaharkány, Taktakenéz, Taktaszada, Tiszacsermely, Tiszakarád, Vilmány, Vizsoly.

4. Problématérkép

A vizsgált települések vonatkozásában nem állnak rendelkezésre egységes adatok a helyi közoktatásban tapasztalható problémákról. Az esélyegyenlőségi helyzetelemzésekben nem minden település vonatkozásában találunk információt a HHH gyerekek számáról, illetve az óvodai férőhelyhiányról, az oktatási statisztikában szereplő HHH adatok sem mindig megbízhatóak. BAZ megye esetében ráadásul súlyos adatszolgáltatási hiány volt tapasztalható a szegregátumok tekintetében. A rendelkezésre álló információk alapján az alábbiakban igyekeztünk meghatározni azokat a településeket, ahol lakóhelyi szegregáció, illetve az oktatásban tapasztalható egyenlőtlenségek halmozódnak, bár a fent jelzett adathiány miatt több település is kimaradhatott az osztályozásból.

Szegregátum + magas HHH arány	Nem szegregátum, de magas HHH	
Vizsoly	Ároktő	Járdánháza
Boldogkőváralja	Baktakék	Karos
Gönc	Bánréve	Kázsmárk
Tiszakarád	Bodroghalom	Kelemér
Szin	Boldva	Krasznokvajda
Bódvaszilas	Borsodbóta	Lak
Hidvégardó	Borsodszirák	Legyesbénye
Rakaca	Csenyéte	Megyaszó
Szendrőlád	Farkaslyuk	Méra
Domaháza	Felsődobsza	Monok

Mezőzombor	Csernely	Nagyrozvagy
Prügy	Fáj	Novajdrány
Taktaharkány	Forró	Pácin
Taktakenéz	Fulókércs	Rakacaszend
Taktaszada	Hangony	Rásonysápberencs
Aszaló	Hernádvécse	Sajópüspöki
Felsővadász	Hidasnémeti	Selyeb
Alsóvadász	Igrici	Serényfalva
	Taktabáj	Szalonna
	Szemere	Szegi
	Szendrő	Vilmány
	Tizzacsermely	

A szegregátumokra és a HHH arányra vonatkozó további adatokat a 3. alfejezet tartalmazza.

5. A kistérségek forrásle hívó képessége

A különböző kistérségek forrásle hívási képességének vizsgálatakor az Új Magyarország Fejlesztési Terv (ÚMFT) keretében megnyert pályázatokra koncentráltunk. Csak olyan pályázatokat tekintettünk nyertesnek, amelyek érvényes támogatási szerződéssel rendelkeznek. Az ÚMFT-n belül természetesen mind a leghátrányosabb helyzetű kistérségek felzárkóztatására indított komplex program (LHH program) keretében kiosztott, mind a többi nyílt pályázat során elnyert támogatásokat is vizsgáltuk. Az LHH program keretében azonban létezhetnek olyan projektervek, amelyek a közeljövőbeli indítását tervezik, de még nem rendelkeznek szerződéssel, így azokat nem vontuk be a vizsgálandók körébe.

A lenti táblázatból látható, hogy a közel hétszáz elnyert támogatás egyenlőtlenül oszlik meg a kistérségek között. A legerősebb három kistérség az Ózdi (142), az Edelényi (8139) és a Szerencsi (118) kistérségek, míg a leggyengébbek a Sárospataki (26), a Bodrogközi (29) és a Mezőcsáti (34) kistérségek. A kistérségek közötti eltéréseket csak részben magyarázzák a lakosság-, illetve település számbéli különbségek.

A roma lakosság hozzájárulása az uniós forrásokhoz:

A kistérségek és településeik által elnyert támogatásokon belül három, a romák fejlesztési forrásokhoz történő hozzájárulása kapcsán releváns kategóriát különböztettünk meg.

1. Roma szervezet által megvalósítandó projektek száma

Bár hangsúlyozzuk, hogy a romák helyzetének javítását pusztán roma szervezetek által megvalósítandó projektektől elvárni illúzió, a népcsoport forrásokhoz történő hozzájárulását kiválóan szemlélteti, hogy mennyire képesek roma szervezeteken keresztül megfogalmazni fejlesztési elvárásaikat. Ebbe a kategóriába csak olyan projektek kerültek, amelyekben a főpályázó (a neve, vagy egyéb információk alapján) beazonosíthatóan roma civil szervezet.

2. Kifejezetten romákat, vagy hátrányos helyzetűeket célzó projektek:

Ebbe a kategóriába azon projektek kerültek, amelyek nem csak relevánsak, hanem kifejezetten romákat, vagy olyan társadalmi csoportokat céloznak, amelyekben a romák nagy arányban vannak jelen (például HHH gyerekek, mélyszegénységben élők stb.) E projekteket általában fele-fele arányban civilek, vagy települési önkormányzatok valósítják meg. A legtöbb esetben oktatáshoz, vagy gyerekeket célzó fejlesztések jelennek meg ebben a kategóriában, de előfordult például a cigány telep úthálózatának fejlesztése, és ritkán munkahelyteremtő projektek is.

3. Romák esélyegyenlősége szempontjából releváns projektek száma:

Ide azokat a projekteket soroltuk, amelyek bármilyen szempontból (tehát akár közvetett, akár közvetlen módon) a projekt céljai és rövid leírása alapján javíthatják a romák helyzetét. A célzott projektek mellett idesoroltuk például a közoktatási intézmények tartalmi fejlesztését, mert azok kötelezően tartalmazznak esélyegyenlőségi elemeket, a magas HHH arányú iskolák infrastrukturális fejlesztését, a szociális intézmények fejlesztését, vagy különböző munkahelyteremtő projekteket. Nem soroltuk ide viszont például a vállalkozás-fejlesztési, vagy útfelújítási pályázatokat, mert hatásuk a célcsoportra a rendelkezésre álló információk alapján másodlagos, vagy nem eldönthető.

Releváns projektek megoszlása

Kistérség	Nyertes ÚMFT projektek száma	Romák esélyegyenlőség e szempontjából releváns projektek száma	Kifejezetten romákat, vagy hátrányos helyzetűeket célzó projektek száma	Roma szervezet által megvalósítandó projektek száma
Abaúj-hegyközi	45	12	3	0
Bodrogközi	29	6	0	0
Edelényi	139	18	7	3
Encsi	60	10	5	3
Mezőcsáti	34	7	3	2
Ózdi	142	7	0	0
Sárospataki	26	4	3	0
Szerencsi	118	10	0	0
Szikszerői	55	7	0	0
Tokaji	51	3	1	0
Összesen	699	84	22	8

A fenti tábla alapján a BAZ megyei LHH kistérségek nyertes pályázatainak mindössze 12%-a releváns a romák esélyegyenlősége szempontjából. Elgondolkodtató, hogy a 699 nyertes pályázat közül összesen 22 db olyan fejlesztés indult a térségben, amelyek kifejezetten a romák vagy a hátrányos helyzetű lakosság helyzetének javítását célozzák. Ez mindössze a projektek 3,14%-át jelenti, miközben a roma lakosság aránya a térségben a legóvatosabb becslések szerint is ennek öt-hatszorosa. A harmadik kategóriában még alacsonyabb arányt találunk – nagyjából minden kilencven nyertes pályázatra jut egy olyan, amelyet roma szervezet valósít meg (1,1%).

Aktív roma szervezetek az ÚMFT pályázatainak az alábbi településeken voltak: Edelény, Tomor, Szendrőlád, Méra, Encs, Tiszatarján, Sárospatak.

6. Területi egyenlőtlenségek

A romák forráshoz jutását megközelíthetjük oly módon is, hogy megvizsgáljuk a nagy arányban romák lakta települések pályázói aktivitását.

A kiválasztott 35 településen, ahol a romák aránya 40% feletti összesen 48 db nyertes pályázat született, ez településenként 1,37 projekt. Azokon a településeken, ahol a romák aránya 40% alatti ez a szorzó 3,38 projekt/település. Az alacsonyabb roma aránnyal rendelkező települések tehát közel két és félszer annyi sikeres pályázatot tudnak megvalósítani az ÚMFT keretére.

A magas roma arányú településeken ugyanakkor nagyobb arányban fordulnak elő romák esélyegyenlősége szempontjából releváns projektek. Míg az alacsonyabb roma arányú településeken a pályázatok 10,44% releváns a romák szempontjából, addig a jelentős roma lakosságú településeken ez az arány 33,33%, tehát több mint háromszorosa.

A romákat vagy hátrányos helyzetűeket direkt módon célzó projektek még inkább felülreprezentáltak a magas roma arányú településeken. E településkörben nagyjából minden tizedik (10,41%) fejlesztés célzott, szemben az alacsonyabb roma arányú településekkel, ahol alig több mint minden negyvenedik (2,61%) projekt fő célcsoportja a roma, vagy hátrányos helyzetű lakosság.

A roma szervezetek által megvalósított projektek aránya szintén magasabb a magas roma arányú településeken (2% az 1%-kal szemben), ez azonban az alacsony esetszám miatt nem tekinthető mérvadónak, hiszen mindez a 48 projektből mindössze 1 db fejlesztést jelent.

A nyertes pályázatok megoszlását vizsgálva megfigyelhető a nagyobb települések, városok, kistérségi centrumok erőfölénye BAZ megyében, míg a 2000 fő alatti kistépülésekre átlag 1,4 nyertes pályázat jut, az 5000 fő fölöttiekre 38,1.

Népességszám	Település száma	Pályázat	Pályázat/település
2000 alatti	199	287	1,4
2000-5000 közötti	21	124	5,9
5000 feletti	9	343	38,1

Összességében tehát elmondható, hogy mind területi szempontból, mind a fejlesztések irányát illetően jelentős, esetenként többszörös hátrányban van az LHH kistérségek roma lakossága a fejlesztésekhez történő hozzáférés tekintetében.

II. Részletes adatok Borsod-Abaúj-Zemplén megye kistérségeiről

1. Abaúj-Hegyközi kistérség

Az Abaúj-Hegyközi kistérség 24 településből áll, központja Gönc város 2294 lakossal, legnagyobb települése Abaújszántó város (3231 lakos). Utóbbi részben elkülönül az északabbra fekvő falvaktól, és jobban kötődik a kistérségen kívül eső Szerencshez, kisebb részben Tokajhoz. A kistérség teljes lakónépessége 15 123 fő, területe 440,48 km².

A kistérség települései: Abaújszántó, Abaújvár, Arka, Baskó, Boldogkőújfalu, Boldogkőváralja, Fony, Gönc, Göncruszka, Hejce, Hernádcéce, Hernádszurdok, Hidasnémeti, Kéked, Korlát, Mogyoróska, Pányok, Regéc, Sima, Telkibánya, Tornyosnémeti, Vilmány, Vizsoly, Zsujta.

A kistérség jelentős munkaerő-felesleggel rendelkezik, a munkanélküli ráta 24,5%, az országos átlag (7,7%) háromszorosa. Más adatok – amelyek csak a regisztrált munkanélküliek számát tartalmazzák – 18,6%-os munkanélküliséggel számolnak.

1.1. A roma népesség

A kistérségben csak a KSH 2001-es népszámlálási adatai állnak rendelkezésre. A roma népesség száma ez alapján:

Település	Romák száma	Romák aránya
Abaújszántó	172	5%
Árka	14	12%
Hejce*	nincs adat	nincs adat
Hernádszurdok	24	10,5%
Mogyoróska*	nincs adat	nincs adat
Regéc*	nincs adat	nincs adat
Vizsoly	207	22,5%
Baskó	6	1,5%

Hernádcéce	15	6%
Korlát	38	12%
Sima*	nincs adat	nincs adat

*Ezekon a településeken 2001-ben nem létezett önálló önkormányzat.

A Kemény-Havas-Kertesi-féle megismételt cigányvizsgálatok szerint országosan mintegy hármas szorzóval állapítható meg a romák (a környezet által romának tartott népesség) valószínű létszáma a népszámlálási adatokhoz képest. E szerint Abaújszántón a romák 2001-ben 516-an lehettek, ami az akkori népességhez viszonyítva kb. 15,5%, és hasonlóképpen becsülhető meg a többi településen is a cigányság száma és aránya.

A fenti számok alapján a kistérségben kb. 3000-4000 romával számolhatunk (Ennél pontosabb és megbízhatóbb számok a rendelkezésre álló információkból nem állapíthatók meg).

A kistérségi tervdokumentáció szerint a 24 településből 19-en élnek romák, főként a kisebb lélekszámú (500 fő alatti) aprófalvakban, zsáktelepüléseken. Vilmányban található az egyik legnagyobb cigány telep.

Mivel a romákra vonatkozó adatok meglehetősen régiek, a hátrányos helyzetű lakossággal kapcsolatos statisztikák adhatnak támpontot az árnyaltabb kép kialakításához. A továbbiakban ezekből kiindulva próbáljuk meghatározni a magas hátrányos helyzetű népességszámmal rendelkező településeket.

1.2. Lakóhelyi szegregáció

A lakóhelyi szegregációra vonatkozóan csak hiányosan állnak rendelkezésre adatok a kistérségből. Az LHH program keretében készült helyzetelemzés csak településszinten azonosít szegregátumokat, azok elhelyezkedéséről a településen belül nincsen információ. A szegregátumok népességszámáról is hiányosan állnak rendelkezésre adatok.

Település	Szegregátum lakosságszáma (fő)
Abaújszántó	70
Vizsoly	301
Boldogkőújfalu	103
Boldogkőváralja	110
Vilmány	
Gönc	575 (KSH adat)
Abaújvár	
Fony	

A 24 településből mindössze 4 jelzett szegregátumot: Abaújszántó, Vizsoly, Boldogkőújfalu és Boldogkőváralja.

Az esélyegyenlőségi szakértők személyes tapasztalatai szerint azonban nagy cigány telepek találhatóak még Vilmányban, és a szegregáció jelei mutatkoznak Göncön, Abaújváron is. (Ugyanakkor Abaújváron megszűnőben van a cigány telep a szlovákiai betelepülők hétvégi ingatlanvásárlásai miatt, a cigányság jelenléte is rohamosan csökken, a vevők épületeiket lebontják, a roma lakosság a polgármester szerint ismeretlen helyre távozik. Hasonló jelenség – a cigányok házainak kivásárlása – játszódott le a szomszédos Kéked községben is.)

Kisebb, néhány házból álló cigány telep található még Fonyban. Egyes települések a romák lakóhelyi integrációjával egy időben „elcigányosodás” képét mutatják, azaz az alacsony státuszú népesség a település egészén nagy arányban jelenik meg. Pl. Vizsoly, Vilmány, Boldogkőváralja, Boldogkőújfalu.

KSH szegregátum térkép és adat egyedül Göncről áll rendelkezésre.

1.3. Foglalkoztatottsági, iskolázottsági mutatók

Az Abaúj-Hegyközi kistérségben a beérkezett adatlapok alapján 2203 a rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korúakon belül. Az adatlapok pontatlan kitöltése miatt azonban ez az adat sem megbízható: Abaújszántó egyáltalán nem, Vizsoly pedig csak a szegregátumra vonatkoztatva küldött adatokat.

A regisztrált munkanélküliek aránya 18,6%, kiugróan magas. (A megyei átlag is magas: 10,7%, de a kistérségi arány ezt is 80%-kal meghaladja.) A regisztrált munkanélküliek háromnegyede tartós munkanélküli, 60%-uk rendszeres szociális segélyben részesül.

A kistérségi tervdokumentum adatai szerint mindössze két 50 főnél több munkavállalót foglalkoztató cég működik a kistérségben: a gönci tsz, illetve a hernádcécei állami gazdaság. Foglalkoztatási szempontból meghatározó az önkormányzatok által szervezett közhasznú, illetve közcélú munka, sok családnál gyakorlatilag ez az egyetlen munkából származó jövedelemforrás.

Település	Legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők aránya az aktívkorú népességben	Rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők száma az aktív korúakon belül	Rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre jogosultak	Regisztrált álláskeresők aránya	Rendszeres szociális segélyben részesülők száma a telje népességhez viszonyítva
Abaújszántó	6%		12,60%	13,70%	8,2%
Abaújvár	19%	19 %	9,80%	58,80%	8,5%
Arka	48,30%		2,80%	4,80%	
Baskó					
Boldogkőújfalu	76,30%	18,7 %	11,80%	33,30%	21%
Boldogkőváralja	45,20%	47,9%	6,70%	22,60%	13,5%
Fony	44,60%	30,3%	28,90%	35,70%	17,4%
Gönc	30,50%	68,9%	7,70%	24,20%	9,4%
Göncruszka		20,4%	8,30%	29,80%	11,7%
Hejce	1,20%	22,1%	4%	13,30%	3,7%
Hernádcéce					
Hernádszurdok			7,80%		9,7%
Hidasnémeti			6,20%	13,70%	
Kéked	51,70%	32,6%	8,60%	21,90%	14,7%
Korlát					
Mogyoróska		19,4%	5,90%	19,40%	1,2%
Pányok	74,40%	23,4%	6,40%	17,10%	6,4%
Regéc	80,60%	25,8%	3,80%	4,80%	6,7%
Sima					
Telkibánya	41,40%	19,9%	5,80%	39,10%	7,0%
Tornyosnémeti	20%	37,8%	6,90%	28,50%	10,8%
Vilmány		33,9%	29,90%	39,60%	19,2%
Vizsoly					
Zsujta	60,60%	22,7%	10%	25,70%	11,1%

Baskó, Hernádcéce, Korlát, Sima és Vizsoly településekről nem kaptak az esélyegyenlőségi szakértők a hátrányos helyzetre vonatkozó (képzettségi, foglalkoztatási, segélyezési) adatokat.

Fenti adatok alapján megállapítható, hogy a hátrányos helyzetben lévő, alacsony képzettségű népesség koncentrációja különösen magas Boldogkőújfaluban (76,3%), Pányokon (74,4%), Regécen (80,6%).

A regisztrált álláskeresők aránya – amely adat általában nem ad igazán jó információt a munkanélküliség nagyságáról – extrém magas Abaújváron (58,8%), Boldogkőújfaluban (33,3%), Fonyban (35,7%), Göncruszán (29,8%), Telkibányán (39,1%), Tornyosnémetiben (28,5%), Vilmányban (39,6%), illetve Zsujtán (25,7%). Vizsoly csak a szegregátumokra vonatkozóan adott adatokat, amelyeket nem tudunk százalékos formában megjeleníteni, mert a szegregátumok teljes lakosságának száma hiányzik.

Foglalkoztatási szempontból is a legrosszabb helyzetben a romák által sűrűn lakott, szegregátumokkal is rendelkező települések vannak: Vilmány, Boldogkőújfaluba, Boldogkővára, Vizsoly és Vilmány, és valószínűleg ide tartoznak még az abaújszántói szegregátumban élők is. Magas a munkanélküliség a szlovák határ melletti Abaújváron is.

Összességében megállapítható, hogy a kistérség demográfiai, foglalkoztatási, infrastrukturális mutatói minden tekintetben a legrosszabbak közé tartoznak Magyarországon. Bár tapasztalható különbség a romák és a többségi lakosság szociális kondíciói között, megállapítható, hogy a munkahelyek, az közlekedési lehetőségek hiánya miatt mindkét csoportban hatalmas a munkanélküliség.

1.4. Közoktatási helyzet

Az általános iskola szintjén a legmagasabb, 50 százalék fölötti HHH tanulói aránnyal Vizsoly és Boldogkővára rendelkezik, de Vilmány és Gönc is közelíti az 50 százalékot.

Kiemelkedően magas az SNI tanulók aránya a fonyi tagiskolában, Boldogkővára, Vilmányban, Abaújszántón és Telkibányán.

Óvodáztatás

Valamennyi óvoda intézményfenntartó társulások fenntartásában működik. Egy óvoda (Abaújszántó) és két tagóvodája (Fony, Telkibánya) kivételével a többi, azaz 8 óvoda közös igazgatású közoktatási intézményben, tehát iskola tagintézményeként működik.

A HH gyerekek aránya a fonyi és a telkibányi tagóvodákat leszámítva mindenhol 50 százalék fölött van. A HHH gyerekek aránya a legmagasabb (50 százalék fölötti) Boldogkőújfalu és Göncruszkán. Közelíti az 50 százalékot Boldogkőváralján.

Telephely	Összlét szám	HH	Összlétszám %	HHH	Összlétszám %-a	SNI	%
Abaújszántó	114	62	54,38 %	17	14,91 %	2	1,75%
Fonyi Tagóvoda	27	0	0 %	0	0 %	0	
Telkibányai Tagóvoda	30	0	0 %	0	0 %	0	
Boldogkőváralja	45	31	68,88 %	22	48,88 %	0	
Boldogkőújfalu	48	45	93,75 %	38	79,16 %	0	
Gönc	93	76	81,72 %	39	41,93 %	0	
Tornyosnémeti Tagóvoda	26	20	76,92 %	5	19,23 %	0	
Hidasnémeti	51	28	54,9 %	16	31,37 %	0	
Göncruszkai Tagóvodája	21	15	71,42 %	12	57,14 %	0	
Vilmány	75	59	78,66 %	23	30,66 %	3	4%
Vizsoly	56	48	85,71 %	25	44,64 %	4	7,1%
Összesen:	586	384	65,52 %	197	33,61 %	9	1,53%

Általános iskola:

Feladatellátási hely	Gyermekek, tanulók száma	HH gyermekek, tanulók		HHH		SNI gyermekek, tanulók száma	
		száma	aránya	száma	aránya	SNI	arány
Abaújszántó	406	223	54,92%	116	28,57	34	8,37
Fony	17	16	94,1%	0	0	2	11,76%
Telkibánya	74	19	25,67%	17	22,97%	6	8,1%

Boldogkőváralja	215	156	72,55%	131	60,93%	23	10,69%
Gönc	327	235	71,86%	143	43,73%	17	5,19%
Hidasnémeti	205	128	62,43%	82	40%	7	3,41%
Göncruszka	59	44	74,57%	15	25,42%	1	1,69%
Vilmány	218	202	92,66%	100	45,87%	21	9,63%
Vizsoly	184	169	91,84%	129	70,10%	10	5,43%
Összesen	1705	1192	70,14%	733	42,99%	121	7,09%

Jelen adatok a kistérségi közoktatási szakreferens forrásából származnak. Vilmány és Hidasnémeti intézményfenntartói társulásánál nem biztos a HHH-s gyermekek száma, a beazonosítás érdekében tervet kell kidolgozni a védőnői és családsegítői hálózat munkatársainak a bevonásával.

1.5. A kistérség forrásle hívási képessége

A kistérség az ÚMFT keretében összesen 45 projektre nyert támogatást az elmúlt években. A többi LHH kistérséggel összehasonlítva, ez önmagában jelzi a kistérség rendkívül gyenge érdekérvényesítő képességét. Összesen három romákat célzó projekt született a kistérségben ÚMFT-ben. Romák által vezetett projekt ez idáig nem indult az ÚMFT terhére. A 45 ÚMFT pályázat közül esélyegyenlőségi szempontból 12 projekt releváns. A romák vagy a hátrányos helyzetű népesség esélyegyenlőségének kérdése még a relevánsnak tekintett projekteken is általában másodlagos szempont. Célzottan a romák esélyegyenlőségével foglalkozó projekt pedig a kistérség problémáihoz képest elenyésző.

A nyertes projektek az alábbi csoportokba sorolhatók:

- Települési szolgáltatásfejlesztési projektek, ezek közül kiemelkednek az egészségügyi szolgáltatások fejlesztését, valamint a közoktatási szolgáltatások fejlesztését célzó projektek.
- Civil szervezetek által elnyert projektek – jellemzően ezek a projektek célozzák a hátrányos helyzetű csoportokat.
- Gazdasági versenyképességet fejlesztő projektek – az igényhez képest elenyésző a számuk
- Infrastruktúrafejlesztési projektek – itt a szennyvízelvezetéstől, az utépítésen keresztül az iskola felújításokig változatos projekteket találunk. Jellemző, hogy míg a kistérségben jelentős az óvodai férőhelyhiány (melynek következtében jelentős a

későn fejlesztéshez jutó halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek száma), egyetlen pályázat sem célozza ennek enyhítését.

1.6. Néhány esélyegyenlőség kapcsán releváns projekt

Nyertes: Abaújrakezdés Közhasznú Egyesület - Abaúji Szervezetfejlesztési és Innovációs Központ az Abaúj-Hegyközi kistérségben (TÁMOP 5.1.1.-09/5 – 28457861 HUF).

A projekt célja a három szektor (civil, vállalkozói, közszféra) és az abaúji kistérségek közötti kapcsolat- és partnerség építés, a térség szervezetségi szintjének növelése új források elérése és meglévő források felhasználásának hatékonyabbá tétele érdekében. A projekt a térségi fejlesztési elképzelések és kezdeményezések szubszidiaritás elvén alapuló összehangolt továbbfejlesztését, széleskörű társadalmisítását és helyi beágyazódását, innovatív társadalmi struktúrák kiépítését célozza meg. Gyakorlatilag a három abaúji kistérségre (Abaúj-Hegyköz, Encs, Szikszó) vonatkozóan, három összefüggő projektben, a hátrányos helyzetű települési és társadalmi csoportok bevonásával valósul meg abból az alapvető tételből kiindulva, hogy ezekben a térségekben kizárólag a szervezetségi szint növelése teszi lehetővé a rendelkezésre álló források, intézmények hatékony felhasználását, új, innovatív társ-gazdasági struktúrák kialakulását és az újabb projektek közötti szinergikus hatások eredményességét.

Nyertes: Boldogkőváralja Község Önkormányzata, cél: Az általános iskola korszerűsítése Boldogkőváralján (ÉMOP 4.3.1/2/2f- 69.224.546 HUF).

A beruházás Boldogkőváralján, Magyarország egyik leghátrányosabb településén valósul meg. Az iskola kezdetei az 1950-es évekre nyúlik vissza. Az intézmény épülete már nem felel meg a tevékenység végzéséhez szükséges követelményeknek, napjaink elvárt fejlettségi színvonalának. Célkitűzések: korszerűbb épület kialakítása, energiamegtakarítás, épület bővítése, akadálymentesítés, korszerű oktatási segédeszközök beszerzése.

Nyertes: HÍD - Kultúrák, Korosztályok, Közösségek Között Egyesület, cél: Gyermekek és fiatalok integrációs programjai (TÁMOP 5.2.5-08/1 - 19 988 950 HUF).

A 16 hónapos projekt célja a Gönci kistérségben és Miskolcon, 100 fő, 12-29 év közötti, szociális, gazdasági, földrajzi akadályokkal és iskolai nehézségekkel küzdő fiatal egyéni és közösségi kompetenciáinak fejlesztése – iskolában tartásuk, pályaválasztásuk, elhelyezkedésük, helyi társadalomban való szerepvállalásuk érdekében. Ifjúsági Információs és Tanácsadó Iroda létrehozásával, saját fejlesztésű programelemek próbamunka, próbaképzés, SZIA-önsegítő klub, Ifjúsági E-Pont működtetésével.

Nyertes: HÍD Kultúrák, Korosztályok, Közösségek Között Egyesület, cél: A hátrányos helyzetűek társadalmi integrációjának javítása (TÁMOP 5.3.1-08/2 - 70 551 090 HUF).

A Gönci Kapcsolatok HÍDja projektben, a 2009.05.01.től 2011.04.30.-ig terjedő projektidőszakban 80 fő Göncön és térségében élő – roma, utógondozott vagy abból kikerült fiatal, alacsony iskolai végzettséggel vagy elavult szakmával rendelkező, pályakezdő, munkatapasztalattal nem rendelkező, többgenerációs munkanélküliségben érintett fiatal, Gyes, Gyed, főállású anyasági támogatás megszűnésével munkanélkülivé vált anya – alacsony foglalkoztatási eséllyel rendelkező, munkavállalásában korlátozott ember programba vonása és 64 fő egyéni fejlesztési tervében megfogalmazott feladatok maradéktalan teljesítése. A következő eszközök bevonásával: egyéni fejlesztő foglalkozások, csoportos tréningek, képzések, próbaképzés, próbamunka, önsegítő klub, "önsegítő faluprogram".

Nyertes: Hidasnémeti Közoktatási Intézményfenntartó Társulás, cél: Kompetencia alapú oktatás bevezetése Hidasnémeti intézményeiben (TÁMOP 3.1.4-08/2 - 54 000 000 HUF).

Nyertes: Hidasnémeti Községi Önkormányzat, cél: Hidasnémeti, Tornyosnémeti és Hernádszurdok községek szennyvízelvezetésének és szennyvíztisztító-telepének kiépítése (KEOP 7.1.2.0 - 48 110 000 HUF).

A projekt keretében Hidasnémeti, Tornyosnémeti és Hernádszurdok településeken megvalósul a szennyvízelvezetés és a szennyvíztisztítás. Összességében a településen élők életminősége javul, a település vonzereje a növekszik a térségben. A településeken élők magas munkanélküliséggel küzdenek, élethelyzetükből adódóan önerőből nem tudnák megvalósítani a szennyvíz környezetvédelmi szempontból biztonságos elvezetését és tisztítását.

Nyertes: Községi Önkormányzat Hidasnémeti, cél: Hidasnémeti közoktatásának a térségi sajátosságokhoz igazodó szervezése egy korszerű iskola megteremtésével (ÉMOP 4.3.1/2F - 208 593 864 HUF).

A projekt az esélyegyenlőség javulásához, a tanulók integrációjának növeléséhez járul hozzá a minőségi oktatás megteremtéséhez szükséges infrastruktúra, eszköz és tartalmi fejlesztésen keresztül az IKT technológiák használata, a bővítés tekintetében akadálymentes környezet megteremtése mellett. Háromszintes épület tantermei, informatika terme, szertárai, mosdók, tanári szoba és tornaterem is érintve lesz a beruházással. Az építés 1855,28 m² alapterületen történik, 202 diák részesül eredményeiből.

Nyertes: Phralipe Független Cigány Szervezet Országos Szervezete Korláti Tagszervezet, cél: "Egymásért" képzés és foglalkoztatási program Korlát településen (TÁMOP 1.4.1-07/1 - 29 646 212 HUF).

A projekt 15 hátrányos helyzetű, elsősorban többgyermekes roma nő dísznövény termesztési képzését és közülük 9 fő foglalkoztatását kívánja megoldani Korlát, Fony, Vizsoly és Boldogkőújfalu településekről. Ennek érdekében képzést biztosítanak, foglalkoztatást szerveznek, valamint mentori tevékenységet végeznek. A szélesebb nyilvánosság biztosítása céljából 3 tájékoztató fórumon, plakátok segítségével, valamint a helyi sajtó és az internet bevonásával tájékoztatják a településen élőket.

Nyertes: Tiszáninneri Református Egyházkerület, cél: „Esélyt adunk” - iskolán kívüli oktató és fejlesztő programok működtetése Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Vilmány településen. (TÁMOP 3.3.5/A-08/1- 21 987 000 HUF).

A Tiszáninneri Református Egyházkerület fő célja a halmozottan hátrányos helyzetű tanulók iskolai sikerességének, továbbtanulásának elősegítése, javítva ezáltal esélyeiket a munkaerő-piacon való érvényesülésre és a társadalmi beilleszkedésre. Kiemelt célcsoportként tartják számon a roma/cigány tanulókat, ahol a szociális hátrányok még inkább megnehezítik iskolai előmenetelt és a továbbtanulást. Céljuk, hogy a diákoknak és családjaiknak elérhetővé tegyék az eredményes tanuláshoz szükséges háttérrel, (kapcsolatokat, művelődési, utazási, informatikai, sport stb. lehetőségeket) amely általában a magasabb társadalmi helyzetű szülők gyermekei számára adott. Fő céluk a tanulmányi tevékenységhez való kapcsolódás érdekében a diák és a család látókörének szélesítése, valamint az iskolai sikerességéhez, továbbtanulásához, illetve munkapiaci érvényesüléséhez szükséges kompetenciák megszerzése és fejlesztése.

Nyertes: Vilmány Község Önkormányzata – cél: Kompetencia alapú oktatás megvalósítása Vilmány Községben (TÁMOP 3.1.4-08/2 - 31 938 510 HUF).

Nyertes: Vilmány Község Önkormányzata, cél: Esélyt a vilmányi mikrokörzetben a halmozottan hátrányosan helyzetű és sajátos nevelési igényű gyerekek oktatására (ÉMOP 4.3.1/2F-2f - 230 000 000 HUF).

A vilmányi általános iskolában 3 telephelyen 198 diák tanul, akikből 89% roma származású, a diákok 92%-a hátrányos, 73%-a halmozottan hátrányos helyzetű, 2%-a SNI-s. A fejlesztés keretében az eddigi oktatási feltételekhez méltatlan tantermek helyett egy hat tantermes, többcélú intézménybővítéssel, a meglévő iskola rekonstrukciójával, illetve tartalmi fejlesztéssel biztosítható a hátrányos helyzet csökkentése, növelve ezzel az itt élő diákok középiskolai és felnőttkori esélyeit.

Nyertes: Vizsoly Község Önkormányzata, cél: Kompetencia alapú oktatás megvalósítása Vizsoly községben (TÁMOP 3.1.4-08/2 - 31 942 830 HUF).

Nyertes: Vizsoly Község Önkormányzata, cél: A vizsolyi Rákóczi Zsigmond Általános Iskola és Napközi Otthonos Óvoda korszerűsítése (TÁMOP 4.3.1/2F).

Nyertes: Zempléni Szakképzés-szervezési Társulás, cél: Zempléni Térségi Integrált Szakképző Központ létrehozása (TÁMOP 2.2.3-07/2-2F - 397 169 200 HUF).

A gazdaság igényeinek megfelelő szak- és felnőttképzés fejlesztésével a TISZK a munkaerő-piaci keresletre rugalmasan reagáló diverzifikált képzési struktúrát hoz létre a lemorzsolódás csökkentésére.

2. Bodrogi kistérség

Bodrogköz az ország 174 kistérsége közül a második leghátrányosabb. Perifériás helyzetéből adódóan gazdasági problémákkal küszködik, a munkahelyek hiánya, az alacsony foglalkoztatottság, a hiányos infrastruktúra, kedvezőtlen demográfiai és társadalmi összetétel jellemzi.

A Bodrogi kistérség lakosainak száma 1990-ben még 21.390 volt, amely 2007-re 19064 főre csökkent. Ez igen jelentős, 10,9 százalékos csökkenést jelent, amely leginkább Lácacsékét, Révleányvart, Kisrosvályót, Zemplénagárdot, Dámócot érintette legérzékenyebben, vagyis a Bodrogköz csücskében található községeket. Ezekben a falvakban 20 százalék feletti a népességvesztés.

Öt településnek 500 fő alatti, hat településnek 501-1000 fő közötti a lélekszáma. Négy faluban 1501-2000 fő közötti a népességszám, és csupán kettő tekinthető nagyobb községnek 2501-3000 fő, ill. 3001-3500 fő közötti lakossággal. A kistérségi központ, Cigánd, hiába a legnagyobb település, lakosai számát tekintve még súlytalan, csupán a térségi népesség 17,4 százalékát mondhatja magáénak.

Települések a kistérségben: Alsóberecki, Bodroghalom, Cigánd, Dámóc, Felsőberecki, Karcsa, Karos, Kisrosvály, Lácacséke, Nagyhomok, Nagyrosvály, Pácin, Péterhomok, Révleányvár, Ricse, Semjén, Tiszacsermely, Tiszakarád, Zemplénagárd.

2.1. A roma népesség

Tekintettel arra, hogy az LHH program keretében a települések nem szolgáltatottak adatot a roma népességről, a szakértők a 2001-es népszámlálási adatokból és az 1993-as cigány kutatás adataiból indultak ki. A 2001 évi népszámlálás adatai szerint a kistérség lakosainak 11,0 százalék a roma, az önbevallásos jelleg miatt azonban a tényleges arány ennél jóval magasabb lehet, a polgármesteri hivatalok becsléseit alapul véve 21% feletti. Ez több mint háromszorosan meghaladja az országos mértéket (a 2003-as országos romakutatás becslése szerint 6%)⁸, és a kistérségben sem egyenletes az eloszlás.

⁸ Kemény István - Jankó Béla - Lengyel Gabriella: A magyarországi cigányság, 1971-2003. Gondolat Kiadó-MTA Etnikai-nemzeti Kisebbségkutató Intézet, Budapest, 2004.

Település	Lakosság 2007	Romák aránya 1993	Magukat romának vallók száma 2001 népszámlálás	Magukat romának vallók aránya, 2001 népszámlálás
ALSÓBERECKI	876	9,9	26	3,2
BODROGHALOM	1521	6,3	69	4,9
CIGÁND	3336	25,3	579	18,1
DÁMÓC	424	1,5	61	13,9
FELSŐBERECKI	315	0	1	0,3
KARCSA	1991	12,6	142	7,2
KAROS	555	1,5	18	3,8
KISROZVÁGY	210	0	3	1,4
LÁCACSÉKE	414	4,5	108	25,1
NAGYROZVÁGY	769	5,7	5	0,7
PÁCIN	1552	15,7	90	6,1
RÉVLEÁNYVÁR	583	0	0	0
RICSE	1875	10,5	277	14,8
SEMJÉN	493	12,9	92	21,1
TISZACSERMELY	704	43,7	132	21,7
TISZAKARÁD	2579	22,1	486	19,1
ZEMPLÉNAGÁRD	867	14,8	32	3,5
összesen	19064	11	2121	11,5

A 2001-es népszámlálás adatai szerint:

Nem éltek romák a 2001-es népszámlálás és az 1993-as adatfelvétel szerint Révleányváron, alig néhány roma élt Felsőbereckin, Kisrozvagyban és Nagyrozvagyban.

10-20% közötti volt a cigány népesség aránya: Dámóc, Cigánd, Ricse, Tiszakarád, 20 százalék fölött volt a romák aránya Semjén, Tiszacsermely és Lácacséke településeken (25,1 %). A 2001-es népszámlálás szerint ez volt a legmagasabb érték a kistérségben.

A 93-as adatok szerint:

10-20% közötti aránnyal rendelkezett még: Karcsa, Pácín, Ricse, Semjén, 20% százalék fölött volt a romák aránya még: Cigádon, Tiszakarádon és Tiszacsermelyen .

Tizacsermelyen elindult a gettó-faluvá válás folyamata, hiszen a lakosság majdnem fele (43,7 százalék) cigány volt 1993-ban.

A 2001-es népszámlálás során a 93-as adatokhoz képest jelentősen alulbecsült adatok születtek Karcsán és Pácinban. Ricsén még ez az alábecsült adat is 15%-ra teszi a romák arányát, Semjénben 2001-ben még a népszámlálás szerint is 20% feletti (21%) volt a romák aránya.

Földrajzilag két vonal mentén koncentrálódnak a romák: az egyik Pácin-Karcsa vonal, a másik, amely lényegesen nagyobb problémát jelenít meg, Dámóc-Lácacséke-Semjén-Ricse-Cigánd-Tizacsermely-Tizakarád térsége.

2.2. Lakóhelyi szegregáció

A KSH két településen végzett szegregátum vizsgálatot: Cigándon 3, Tizakarádon 4 szegregátum került kimutatásra, melyek lakóinak száma összesen 2966 fő. Ezek közül a legnagyobb a tizakarádi 2. szegregátum, ahol egy falunyi emberről van szó, de a cigándi 1. és 2. szegregátum is jelentős lakosságot foglal magába.

Szegregátumok a kistérségben:

Település	Szegregátum 1	Szegregátum 2	Szegregátum3	Szegregátum 4
Cigánd (KSH adat)	településhatár - Jókai M. u. - Déryné u. - Füzes u. - Petőfi S. u. - Határ u. - Kiss u. - Fő u. - Dózsa Gy. u. - Fő u. - Kertköz u. - névtelen u. - településhatár - Fő u. - Tisza	Vasút u. - Árpád u. - Arany J. u. - Petőfi S. u. - Rózsa u. - településhatár	településhatár - Gárdonyi u. - Fő u. - Vasút u. - Táncsics M. u. - településhatár - Fő u. - településhatár	
Tizakarád (KSH adat)	Sárospataki u. - Arany J. u. - Bekötő u.	Legelőszél u. - településhatár - Dankó telep - Marx K. u. - Áchim A. u. - Budai Nagy A. u. - Jókai M. u.	Rákóczi F. u. - névtelen u. - Dózsa Gy. tér	Fürjén T. u. - Rákóczi F. u. - Ady E. u. - Berceli u. - Petőfi S. u
Karcsa (esély szakértő)				

KSH-adat csak a 2000 fő feletti településekről állt rendelkezésre, és a települési adatszolgáltatás sem jelzett máshol szegregátumokat. Informálisan tudomásunk van azonban a Karcshoz tartozó Becsked nevű településrészről, mely – minden bizonnyal – ugyancsak szegregátumnak minősül. A 300 fős lakónépességéből 50 fő nem roma (15%), a becsült aktivitási ráta a fele (10% körül) lehet a kistérség átlagának, bár az itt működő mezőgazdasági nagyüzem idénymunkát tud biztosítani. A településen (Karcshán) megtalálható összes közműrendelkezésre áll, bár nem mindenki éri el. A településrész helyzetére jellemző, hogy ún. makadám úton közelíthető meg, így az iskolabusz nem tud behajtani közvetlenül, az itt élő tanulóknak 200-300 métert gyalog kell megtenniük.

2.3. Foglalkoztatottsági, iskolázottsági mutatók

A kistérség 17 településéből Lácacsékén, Semjénben, Cigándon, Tiszakarádon és Tizzacsermelyen a roma népesség aránya a kistérségi becsült 20 százalékos átlagnál jelentősen nagyobbra tehető. Ezekben a falvakban a cigány és az alacsony státusú népesség további koncentrációja várható, a lakosságcsere valószínűleg tovább fog folytatódni, ami a település gettósodását eredményezheti (Lácacséke és Tizzacsermely a szociális mutatói alapján már most szegregátum, Cigánd és Tiszakarád szegregációval veszélyeztetett).

A kistérség 17 települése közül három esetében az alacsony státuszúak aránya az aktív korú lakosság esetében meghaladja az 50%-ot (Lácacséke, Tizzacsermely, Révleányvár), ebből két településen a roma lakosság aránya is kistérségi átlag feletti (Lácacséke, Tizzacsermely). E településeken a korstruktúra a kistérségi átlagnál is fiatalabb (a lakosság 25-40%-a 0-14 éves). Hat további településen 40-50% közötti ez a mutató, ezek a települések szegregációval veszélyeztetettnek tekinthetők (Tiszakarád, Dámóc, a kistérség-központ Cigánd, Zemplénagárd, Ricse és Semjén). Ezek közül Zemplénagárd kivételével mindenhol jelentősen meghaladja a kistérségi átlagot a romák lakosság-aránya.

A kistérség népesség-megtartó képessége rossz, a következő települések népességfogyása igen intenzív (csökkenő sorrendben): Lácacséke, Révleányvár, Kisrosvány, Zemplénagárd, Dámóc.

Rendszeres munkajövedelemmel a kistérség aktív korú lakosságának kétharmada (63,2 százalék) nem rendelkezik, amely jóval felette van az országos átlagnak (35-40 százalék). A legmagasabb ez az arány Lácacsékén és Tizzacsermelyen, de az aktív korúak alig

egynegyede rendelkezik rendszeres munkajövedelemmel Révleányváron és Zemplénagárdon is. A szegregátumok esetében – kivéve Tiszakarád 3. sz. szegregátumát, ahol a települési értéknél alacsonyabb ez a mutató (63% a települési 71%-al szemben) – lényegesen rosszabb a helyzet, mint az adott településeken, 80-85% a rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya.

A szegregátumokban élő aktív korú népesség 30 százaléka rendelkezik 8 osztálynál magasabb iskolai végzettséggel és alig 20 százalékuk van jelen a munkaerőpiacon (elsődleges-másodlagos), kétharmaduk alacsony társadalmi státusú.

2.4. Közoktatási helyzet

A kistérségben a 0-18 évesek száma 5115 fő, amely az össznépesség 26,8 százalékát teszi ki.

A kistérségben összesen 784 óvodai férőhely áll rendelkezésre az óvodáskorú gyermekek számára, amely a három-öt évesek számát tekintve elvileg elegendő lenne, bár nem tudjuk, hogy a hat éves gyermekek milyen arányban érik el az iskolaköteles kort, ill. az iskolai érettséget. A fiatalabb generációt figyelembe véve ez a férőhely mennyiség középtávon ki tudja elégíteni az igényeket.

A 17 településből nincsen óvoda Dámócon, Kisrosvágyon, Lácacsékén és Semjénben. Ezek közül csak Kisrosvágyon nem indokolt az óvoda fenntartása, mert a nulla-öt évesek száma összesen 12 fő.

A kistérség 17 településéből 12 településen van általános iskolai feladat ellátási hely, amely kilenc önálló intézményt jelent, három településen tagintézmény működik. Ezeket a telephelyeket továbbra is szeretnék megtartani az önkormányzatok, azonban a gyermeklétszám csökkenése az intézményi struktúra átgondolását teszi szükségessé. A gazdaságosan nem működtethető alacsony létszámú iskolákban ugyanis nem biztosított megfelelő minőségű oktatási szolgáltatás, és ezáltal korlátozott az ilyen intézményekben tanuló, jellemzően HHH tanulók oktatásának eredményessége.

2.5. A kistérség forrásle hívási képessége

A kistérség mindaddig mindössze 29 db nyertes projektet nyújtott be az ÚMFT terhére, amely extrém alacsony még a hozzáférésben egyébként gyengébb többi LHH kistérséghez képest is. A kistérségben csak másodlagos célcsoportnak tekintik a hátrányos helyzetű lakosságot, hiszen egyetlen projekt sem készült direkt a romákat, vagy a szegényeket célozva. Mindemellett az esélyegyenlőségi szempontból egyáltalán relevánsnak tekinthető projektek száma is rendkívül alacsony, mindösszesen hat darab. Roma szervezet által megvalósítandó projekt nincs.

A projektek alapvetően a következő kategóriákba sorolhatók:

- Települési szolgáltatásfejlesztési projektek, köztük kiemelten egészségügyi és oktatásfejlesztési programok.
- Civilszervezetek által benyújtott, leginkább a hátrányos helyzetű lakosságot célzó projektek.
- Gazdaságfejlesztési projektek.
- Infrastruktúrafejlesztési projektek (a községháza felújításától kezdve az iskolabővítésig széles a paletta).

2.6. Néhány esélyegyenlőség kapcsán releváns projekt

Nyertes: Karacs Község Önkormányzata, cél: Szociális alapszolgáltatási központ kialakítása Karcsán (ÉMOP 4.2.1/A - 34 259 873 HUF).

A projekt célja az Alapszolgáltatási Központ Karcsán található 117,07 m² alapterületű székhely épületének az infrastrukturális fejlesztése, szociális alapszolgáltatási központ kialakítása. Az elvárt eredménye a szociális alapszolgáltatások színvonalának fejlesztésével a helyi lakosság életminőségének javításához való hozzájárulás, a gazdaságilag és társadalmilag is hátrányos helyzetű kistérség fejlesztése. Ennek érdekében az építési tevékenység mellett irodatechnikai eszközbeszerzés is megvalósul

Nyertes: Községi Önkormányzat Tiszakarád, cél: Sánta Erzsébet Általános Iskola bővítése és rekonstrukciója, Tiszakarád (ÉMoP 4.3.1/B-09 - 148 566 280 HUF).

Nyertes: Pácin Község Önkormányzata, cél: Az óvoda korszerűsítése és bővítése Pácin községben (ÉMOP 4.3.1/B-09 - 70 000 000 HUF).

A projekt keretében a Pácin Község Önkormányzatának tulajdonában álló közoktatási intézmény, óvodai feladat ellátási helyének infrastrukturális fejlesztése a cél. Az óvoda épülete (542 m²) kerül felújításra. Az óvoda épülete csoportszobával és vizesblokkal bővül, ami összesen 216 m². Az épülethez tartozó telken 200 m² felületen füvesítés, játszótér kialakítás és járdaépítés a cél. Eszközbeszerzés részeként a 11/1194 MKM rendeletben szereplő bútorzat beszerzését tervezik.

Nyertes: Pácin Község Önkormányzata, cél: Kompetencia alapú oktatás, egyenlő hozzáférés Pácin községben (TÁMOP 3.1.4-08/2 - 21 798 200 HUF).

Nyertes: Ricse Nagyközség Önkormányzata, cél: Alapszolgáltatási Központ fejlesztése Ricsén (ÉMOP 4.2.1/A - 49 078 561 HUF).

Nyertes: Ricse Nagyközség Önkormányzata, cél: A kompetencia alapú oktatás bevezetése a ricsei II. Rákóczi Ferenc Általános Iskola, Óvoda és Alapfokú Művészetoktatási Intézményben az integráció jegyében. (TÁMOP 3.1.4-08/2 - 28 217 400 HUF).

3. Edelényi kistérség

Az Edelényi kistérségbe jelenleg negyvenhét település tartozik: Abod, Aggtelek, Balajt, Becskháza, Bódvalenke, Bódvarákó, Bódvaszilás, Boldva, Borsodszirák, Damak, Debréte, Edelény, Égerszög, Galvács, Hangács, Hegymeg, Hidvégardó, Irota, Jósmafő, Komjáti, Ládbesenyő, Lak, Martonyi, Meszes, Nyomár, Perkupa, Rakaca, Rakacaszend, Szakácsi, Szalonna, Szendrő, Szendrőlád, Szin, Szinpetri, Szögliget, Szőlősardó, Szuhogy, Teresztenye, Tomor, Tornabarakony, Tornakápolna, Tornanádaska, Tornaszentandrás, Tornaszentjakab, Varbóc, Viszló, Ziliz.

A kistérség központja Edelény város, amely 10.694 lakosával a kistérség legnépesebb települése. A kistérség lakónépességének száma 36 829 fő. Megállapítható, hogy az Edelényi Kistérség lakosainak 25,1%-a (9246 fő) fiatalkorú.

A kistérség legkisebb települése Debréte, ahol 17 lakos él, azonban Debrétén kívül több más község népességszáma sem éri el a százat. A térség tipikusan aprófalvas, az átlagos népsűrűsége országosan is a legalacsonyabbak között van. A kistérség népessége korstruktúrája alapján is változatosnak mondható. Szélsőségesen előregedő és fiatalodó települések egyaránt megtalálhatók itt.

3.1. Roma népesség

A kistérség lakosságának kb. 26,1%-a roma. Az Edelényi Többcélú Kistérségi Társulás adatbázisában egy 2005. évi becslés alapján 22,4% a roma népességcsoporthoz tartozók aránya. A lakónépesség negyede vagy annál is több roma lakik Balajton, Bódvalenkén, Boldván, Borsodszirákon, Hangácson, Hegymegen, Lakon, Martonyin, Rakacán, Rakacaszenden, Szakácsin, Szalonnán, Szendrőládon, Színen, Tornanádaskán.

Település	Lakosság	A romák becsült aránya
Abod	235	8,5
Aggtelek	615	1,6
Balajt	471	59,4

Becskeháza	46	2,2
Bódvalenke	199	75,4
Bódvarákó	117	6
Bódvaszilas	1196	9,2
Boldva	2471	26,3
Borsodszirák	1280	25
Damak	265	0
Debréte	17	0
Edelény	10694	11
Égerszög	59	0
Galvács	111	0
Hangács	652	25,9
Hegymeg	132	27,3
Hidvégdárdó	697	18,7
Irota	100	0
Jósvafő	333	3,3
Komjáti	301	6
Ládbesenyő	324	9,3
Lak	647	70
Martonyi	503	51,7
Meszes	205	0
Nyomár	334	0,3
Perkupa	931	22,6
Rakaca	875	91,4
Rakacaszend	423	70,9
Szakácsi	167	83,2
Szalonna	1045	38,3
Szendrő	4327	21,7
Szendrőlád	1872	80,1
Szin	796	65,3
Szinpetri	270	19,3
Szögliget	743	2
Szőlősárdó	132	0
Szuhogy	1234	17,8

Teresztenye	30	0
Tomor	260	19,6
Tornabarakony	22	9,1
Tornakápolna	25	0
Tornanádaska	626	90,9
Tornaszentandrás	260	0
Tornaszentjakab	246	12,6
Varbóc	66	0
Viszló	83	0
Ziliz	392	10,2

3.2. Lakóhelyi szegregáció

Az Edelényi kistérség állandó lakosainak kb. 11%-a él a településen belüli szegregátumban. A kistérségben lévő lakások kb. 12%-a alacsony komfortfokozatú.

A KSH adatbázisa szerint a kistérségben 11 szegregált település van, ahol az alacsony státuszúak aránya meghaladja az 50%-ot, ezen belül öt településen meghaladja a 60%-ot, (Rakacaszend, Szín, Bódvalenke, Szendrőlád, Szakácsi) három településen a 70%-ot (Tornanádaska, Rakaca).

A kistérség adatszolgáltatása szerint szegregátumok találhatóak az alábbi településeken: Bódvaszilas, Edelény, Szendrő, Szín.

A 2008-as LHH program keretében történt felmérés során az esélyegyenlőségi szakértők az alábbi településeket jelölték meg még szegregátumként: Balajt, Becskeháza, Bódvalenke, Bódvaszilas, Hidvérgárdó, Ládbesenyő, Rakaca, Szendrőlád, Színpetri, Tornakápolna, Tornanádaska, Tornaszentjakab, Varbóc.

A településeken található szegregátumokról csak két esetben állnak rendelkezésre utca szintű adatok a KSH adatbázisa nyomán:

Település	Szegregátum 1	Szegregátum 2	Szegregátum 3	Szegregátum 4	Szegregátum 5
Edelény	Verespart út - névtelen u. - Egres út - névtelen u. - Szentpéteri út - Cseres út - településhatár	Lévay J. út - Fűzfa út - településhatár - névtelen u.	Klapka Gy. út - Gábor Á. Út - településhatár - Bem J. út	Béke út - Ifjúság út - Kossuth L. út - Bódva folyó	településhatár - Váralja út - Borsodi út - Déryné út - Csalogány út
Szendrő	Felszabadulás u. - Verbéna u. - településhatár - Rezeda u. - Szegfű u. - Muskátlí u. - Hársfa. u.	Ivánka u. - Ivánka tanya - vasútvonal - névtelen u. - Vasút u.			

Balajton, Ládbesenyőn gyakori azon lakások száma ahol hat főnél többen laknak, továbbá sok olyan család van Balajton, Bódvaszilason, Szendrőn és Edelényben akik, lakásfenntartási támogatásban részesülnek.

Infrastruktúráját tekintve Edelény kistérség telepein kissé alacsonyabb arányban veszik igénybe a vezetékes vizet és gázt a települések által megadott adatok alapján. Edelényben az edelényi városrész telepein nincsen egyetlen lakásában sem gáz. A közvilágítás minden település szegregátumán megtalálható.

A szegregátumok 500 m-es körzetén belül illegális szeméttelep található Edelény edelényi városrészén (Egres, Verespart, Bihari, Rózsavölgyi, Cseres utcák) és a Borsod városrészen (Barátság, Béke, Ifjúság utcák), valamint a Szendrőn lévő két szegregátumban.

3.3. Foglalkoztatottsági, iskolázottsági mutatók

A térségben a rendszeres munka jövedelemmel nem rendelkezők az aktív korú lakosság (15-59 évesek) 26,7%-át alkotják az összesített adatok alapján.

A 15-59 évesek között a rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya a kistérségi átlagnál magasabb a következő településeken: Aggtelek, Balajt, Becskeháza, Bódvalenke, Bódvarákó, Boldva, Borsodszirák, Damak, Hegymeg, Hidvégardó, Komjáti, Lak, Meszes, Rakaca, Szakácsi, Szendrőlád, Szín, Színpetri, Tornanádaska, Tornaszentandrás, Tornaszentjakab, Ziliz.

A kistérség 0-18 éves korú lakosságának 59,7%-a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesül. A negyvenhét településből huszonegyen ennél magasabb a hátrányos helyzetű gyermekek aránya.

Az Edelényi kistérség lakosságának 8,8%-a kap rendszeres szociális segélyt. A kistérségi átlagot meghaladja ezen lakosok aránya a következő településeken: Balajt, Bódvalenke, Boldva, Borsodszirák, Hegymeg, Lak, Meszes, Rakaca, Szakácsi, Szalonna, Szendrőlád, Szín, Színpetri, Tomor, Tornanádaska.

A térségi átlagnál is magasabb a munkanélküliségi ráta Balajton, Bódvalenkén, Hegymegen, Hidvégardón, Ládbesenyőn, Lakon, Martonyin, Meszesen, Rakacán, Rakacaszenden, Szakácsin, Szalonnán, Szendrőládon, Színen, Színpetrin, Tomoron, Tornanádaskán, Tornaszentjakabon. Az álláskeresők 42,3 százaléka legfeljebb alapfokú iskolai végzettséggel rendelkezik.

3.4. Közoktatási helyzet

A közszolgáltatások közül 21 óvodai intézmény látja el az óvodai szolgáltatást helyben a kistérség 19 településén. Három önkormányzat csak a saját településére vonatkoztatva tart fenn önállóan óvodát: Borsodszirákon, Szendrőládon és Szögligeten. Balajton egy alapítványi óvoda működik. Az óvodák száma összesen 21. Ezek közül 19 önkormányzati, egy-egy pedig alapítványi és egyházi fenntartású.

A kistérségben összesen tizenegy önkormányzati fenntartású, két alapítványi és egy egyházi fenntartású általános iskola működik.

A negyvenhét településből 17 településen van 1-4. évfolyam, az 5-8. évfolyamosok már csak 12 településen járnak saját lakóhelyükön lévő iskola épületébe. Kilenc intézmény fenntartó társulás működik a kistérségben és 10 intézmény önálló, bár feladatellátása több településre vonatkozik. A kistérségben a települések helyzete és a gyereklétszám miatt jöttek létre az intézményfenntartó társulások. Így a bejáró gyerekek száma 798 fő, akik jelentős többsége iskola busszal és iskola járatokkal járnak be a központi iskolába. Emelt szintű oktatás nem zajlik egyetlen egy intézményben sem.

Az integrációs nevelést az intézmények igyekeznek saját működési keretein belül megoldani. Két alapítványi iskola található az Edelényi kistérségben: Alapítványi Óvoda, Általános Iskola, szakiskola és Diákotthon- Edelény, Ménesvölgyi tudásvető Alapítványi Általános Iskola- Szögliget.

Szinte 100%-ban HHH gyerekek vannak Rakaca, Rakacaszend és Szendrőlád iskolájában. 50% fölött van a HHH gyerekek aránya még Bódvaszilas (50%) Hidvégdó (66,7%), Lak (75,8%), Szalonna (52,6%) és Szin településeken (77,6%).

A magas HH tanulói arányhoz képest feltűnően alacsony a HHH gyerekszám Perkupán (87,5% - 5,4%).

3.5. A kistérség forráslelívó képessége

Edelényi Kistérségben összesen 139 db sikeres projekt készült el az ÚMFT keretén belül. Ez a szám meghaladja a BAZ megyében vizsgált kistérségek átlagát. A kistérségben 3 romák által vezetett ÚMFT projekt valósul meg. Kifejezetten romákat, vagy hátrányos helyzetűeket célzó projekt hét van, egyéb, romák esélyegyenlősége szempontjából releváns program 18 darab.

Edelény városa még kistérségi vezető szerepéhez mérten is felülreprezentált a nyertes projektek között, különösen a gazdaságélénkítő projektek terén uralja a kistérséget. 52 db nyertes programja az összes projekt 37%-át jelenti, amely nagyobb, mint a város kistérségen belüli 29%-os lakosságaránya. Az összes projekt kevesebb mint 13%-a mondható a romák esélyegyenlősége szempontjából relevánsnak. Roma szervezetek által megvalósított program még kevesebb, szám szerint három, amely az összes projekt alig több mint 2%-át jelenti. Hiába tehát a kistérségen belül a nyertes projektek viszonylag magas száma, ha esélyegyenlőségi szempontból ezek nem értékelhetők.

Jellemző projektípusok:

- települési, térségi szolgáltatásfejlesztés (kiemelten egészségügyi és közoktatási);
- civil szektor fejlesztése, itt a legtöbbször kifejezetten hátrányos helyzetű lakosságot, romákat célzó programok fogalmazódnak meg;
- gazdaságélénkítő fejlesztések, köztük munkahelyteremtő programok a versenyszféra ösztönzésére;
- infrastruktúrafejlesztések (útépítés, iskola felújítás, polgármesteri hivatal felújítása, stb.).

3.6. Néhány esélyegyenlőség kapcsán releváns projekt

Nyertes: Bódvaszilas Község Önkormányzata, cél: Bódvaszilas és vonzáskörzete Alapfokú Oktatási Intézményének infrastrukturális fejlesztése, korszerűsítése (ÉMOP 4.3.1/2/2F-2f- 123 176 020 HUF).

Bódvaszilas és környéke az egyik legelmaradottabb térsége az országnak, ahol lehetséges kitörési pontként a fejlesztési stratégiák a humán erőforrás fejlesztését nevesítik. A Körzeti Általános Iskola tanulói Bódvaszilas, Komjáti, Tornaszentandrás, Tornanádaska, Bódvarákó, Szögliget, Szin, Jósvafő településekről járnak alapfokú oktatásra. Az iskola épülete felújításra és bővítésre is szorul. A projekt eredménye hozzájárul a hatékonyabb kompetenciabővítéshez és az elvándorlás csökkentéséhez.

Nyertes: Bódvaszilas Községi Önkormányzata, cél: Kompetencia alapú oktatás, egyenlő hozzáférés Bódvaszilas községben (TÁMOP 3.1.4-08/2 - 22 178 000 HUF).

Nyertes Bódva-völgyi Közéleti Roma Nők Egyesülete, cél: "Kulcs a munkához!" avagy a kistérségben élő jelentős roma népesség aktív foglalkoztatása, képzése, esélyhez segítése újszerű módszerekkel (TÁMOP 1.4.3-08/1-1F -).

Nyertes: Boldva Község Önkormányzata cél: Közoktatás térségi sajátosságokhoz igazodó szervezése és infrastruktúrájának fejlesztése (ÉMOP 4.3.1/2F -).

A pályázat megvalósításával biztosítható a minőségi oktatás feltételrendszere, az esélyegyenlőség, az SNI és a HH tanulók igényeit is kielégítve. A beruházás kiemelt szempontja a komplex akadálymentesítés mellett a racionalitás, a költséghatékonyság és energiatakarékosság az alábbi területeken: többfunkciós aula, vizesblokkok felújítása, világítás-fűtéskorszerűsítés és három üvegfal hőszigeteltre cserélése, az épület MSZ2364 és CAT6 szabvány szerinti kábelezése, taneszközök vásárlása, udvar átalakítása.

Nyertes: Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Hátrányos Helyzetű Ifjak (Magyarok, Romák) Azonos Szintű Oktatásáért Szociális, Kulturális és Oktatási Egyesület, cél: Foglalkoztatási esélyek komplex fejlesztése Szendrőládon és környékén (TÁMOP 1.4.3-08/1-1F -).

Nyertes: Edelényi Kistérség Többcélú Társulása, cél: A Civil társadalom megerősítése az Edelényi Kistérségben (TÁMOP 5.1.1-09/4 - 22 884 200 HUF)-

A projekt keretében kialakításra kerül az Edelényi Kistérségi Civil Szolgáltató Központ (EKCSZOK) Edelényben a Kistérségi Hivatal épületében. A központ szolgáltató funkciókat tölt be civil szervezetek számára: szakmai tanácsadás, együttműködések fejlesztése,

kialakítása, információ szolgáltatás, közreműködés a döntés előkészítésben, adatbázis építés, rendezvényszervezés, informatikai, irodai szolgáltatások.

Nyertes: Esélyteremtő Szolgáltató Központ Oktatási Egyesület, cél: Az edelényi halmozottan hátrányos helyzetű diákok kompetencia, ill. kompetencia fejlesztése. (TÁMOP 3.3.5/A-08/1 - 19 715 700 HUF).

A program keretien belül 45 fő halmozottan hátrányos helyzetű diák részére nyújtanak felzárkóztató, ill. fejlesztő tevékenységeket. Közvetlen céljuk a diákok iskolai eredményeinek javítása, ezáltal a lemorzsolódás megakadályozása. Hosszú távú célkitűzésük, hogy a számukra megfelelő pálya kiválasztásával képesek legyenek értékeik és lehetőségeik kihasználásával beilleszkedni a társadalomba. Az infrastrukturális fejlesztést célozza a beszerzésre kerülő 1 db videokamera; 1 db fényképezőgép; 1 db projektor és a 12 db személyi számítógép vagy laptop a működéshez szükséges szoftverekkel. Főbb programjaik: fejlesztési célok alapján kulcs kompetenciák fejlesztése - felzárkóztató program - (400 óra) valósul meg egyéni, ill. mikro-csoportos formában, tanulási készség és motiváció fejlesztése tréning, tanulástechnikai tréning csoportos formában, munkaerő-piaci program a szülők részére.

Nyertes: Községi Önkormányzat Szendrőlád, cél: "A Szendrőládi Általános Iskola felújítása és bővítése a modern, méltányos oktatási környezet és az esélyegyenlőség biztosítása érdekében." (ÉMOP 4.3.1/2F-2f - 190 822 051HUF).

A 80%-ban roma és 98%-ban HHH gyerekeket oktató, hátrányos helyzetű kistérségben lévő Szendrőládi Általános Iskola 55 helységének energiatakarékos, környezetbarát és korszerű felújítása és 27 helységgel történő bővítése. A meglévő intézmény 1411,30 m² teljes körű akadálymentes felújítása, 839,60 m²-en történő bővítése, többfunkciósá tétele, IKT eszköz fogadó számítástechnikai terem, nyelvi labor kialakítása. Korszerű bútorok és eszközök beszerzése a minőségi oktatás érdekében.

Nyertes: Rakaca Község Önkormányzata, cél: A rakacai óvoda felújítása bővítése az esélyegyenlőség biztosításának jegyében (ÉMOP 4.3.1/2F-2f - 125 930 738 HUF).

A 90%-ban roma és 90%-ban HHH gyerekeket nevelő, halmozottan hátrányos helyzetű településen lévő Rakacai Óvoda 20 helységének energiatakarékos, környezetbarát és korszerű felújítása és helyhiány miatti bővítése egy csoport szobával, tornaszobával és nélkülözhetetlen kiegészítő helységekkel (össz: hét db). A meglévő intézmény (292,6 m²) teljes körű akadálymentes felújítása, 265,9 m²-el történő bővítése, többfunkciósá tétele. Korszerű bútorok és eszközök beszerzése a minőségi oktatás érdekében.

**Nyertes: Tornanádaska Község Önkormányzata, cél: Infrastruktúra fejlesztés
Tornanádaska romák lakta településrészén (ÉMOP 3.1.3 - 32 281 904 HUF).**

A projekt megvalósulásával Tornanádaska romák lakta településrészén valósul meg infrastruktúra fejlesztés. Az Akácos utcának (Névtelen utca150/1 HRSZ) nevezett jelenlegi földút kap szilárd útburkolatot és hozzá kapcsolódóan akadálymentesített járdát (371 m). A projekt fő indikátora, a település pormentes útszakaszainak hossza 444 m-rel növekszik és javul a hátrányos helyzetű romák lakta településrész infrastruktúrája.

4. Encsi kistérség

Az encsi kistérség jellemzően aprófalvas terület, a települések közül csupán a térségközpontú települések lélekszáma haladja meg az ezer főt. A települések nagy része az encsi központú hatóságok körébe tartoznak. A kistérség összlakossága 24 228 fő. A legnagyobb lélekszámú Encs 6984, a legkisebb Gyagyapáti 15 fővel.

Az encsi kistérséget a következő települések alkotják: Abaújalpár, Abaújkér, Alsógagy, Baktakék, Beret, Büttös, Csenyéte, Csobád, Detek, Encs, Fancsal, Fáj, Felsőgagy, Forró, Fulókércs, Gyagyapáti, Garadna, Gibárt, Hernádbúd, Hernádpetri, Hernádszentandrás, Hernádvécse, Ináncs, Kány, Keresztéte, Krasznokvajda, Litka, Méra, Novajdrány, Pamlény, Pere, Percse, Pusztaradvány, Szalaszend, Szászfá, Szemere.

Az észak-magyarországi régióban az Encsi kistérség népességszámában történt a legnagyobb növekedés 1,1%. A kistérségben a legnagyobb népességvesztést szenvedő települések Hernádvécse, Szalaszend, Hernádpetri, Fulókércs.

4.1. Roma népesség

A kistérség adatszolgáltatása az LHH program során nagyon gyenge volt, így az elkészült esélyegyenlőségi helyzetelemzés is meglehetősen hiányos. A 36 településből mindössze hét küldött vissza adatlapot, amelyek azonban olyan mértékben hiányosak, hogy azok alapján sem korrekt szám adatok, sem korrekt megállapítások nem tehetők.

A roma népesség vonatkozásában nincsenek információk az esélyegyenlőségi helyzetelemzésben. Az Encsi kistérség roma lakosságának aránya becslések szerint 25-30%-os.

A kistérségi roma népesség helyzetének legszembetűnőbb mutatói a lakhatási viszonyok. Rossz állapotú, komfort nélküli, vagy félkomfortos, alacsony alapterületű lakásokban élnek. A villamos energiával a lakások többsége ellátott, de a háztartások 5-10%-ából hiányzik a villany. A vezetékes víz a szegregátumokban található lakások csak 60-70%-ában van bevezetve, noha a településeken megoldott a vezetékes vízszolgáltatás. A vezetékes gáz és szennyvízcsatorna kevés család számára elérhető.

4.2. Lakóhelyi szegregáció

A térség jellemzőit mutató számadatokon túl a szegregátumok jellemzőiről sem állnak rendelkezésünkre adatok a tekintetben, hogy:

- hol helyezkednek el,
- mekkora a népességük,
- demográfiai jellemzőik,
- lakhatási mutatóik,
- infrastrukturális ellátottságuk,
- foglalkoztatottsági mutatóik,
- egészségügyi mutatóik,
- szociális ellátórendszerhez való hozzáférésük,
- közoktatási jellemzőik.

Bár vannak információink arról, hogy a térségben jelentős a szegregátumok száma (15), és a térségben jelen van egy gettósodási folyamat (pl. Csenyéte), a települési és a szegregátumokra vonatkozó adatsorok összehasonlítását azok hiányában nem tudjuk elvégezni, amely pedig az esélyegyenlőségi vizsgálat alapeszköze.

4.3. Foglalkoztatottsági, iskolázottsági mutatók

A kistérségben az országos és a megyei átlagot meghaladó az alacsony státuszú lakosság aránya. A következő településeken a lakosság 50%-át meghaladó ezen emberek aránya: Csenyéte, Fáj, Hernádpetri, Beret, Fulókércs, Felsőgagy, Hernádvécse, Pusztaradvány. Ezen településeken az országos átlagot meghaladó a romák aránya is. Ezen kívül még négy településen (Keresztéte, Litka, Pamlény, Szászfa) magas az alacsony státuszú lakosok aránya.

Szembetűnő változás a szakmai végzettség tekintetében nem tapasztalható, csupán a segédmunkások aránya csökkent némileg, viszont emelkedett a nem fizikaiaké az előző évekhez képest. Továbbra is kiemelkedően magas (több mint 66%) a képzetlenek száma, ami a munkaerő-piaci (re)integrációjuk legfőbb akadálya.

Több évre visszatekintve megyei összevetésben a kistérségben a legmagasabb a 8 általános iskolai végzettséggel sem rendelkezők aránya.

Iskolai végzettség szerinti összetétel:

- Kevesebb 8 ált.: 19%
- 8 általános: 42%
- Szakmunkás, szakiskola: 29%
- Szakközépisk., technikum: 5%
- Gimnázium: 4%
- Felsőfokú végzettség: 1%.

4.4. Közoktatási helyzet

Az elaprózott településszerkezet a közoktatásban is szerencsétlen struktúrák kialakulását eredményezte. A kis településeken az alig 20-30 gyermekkel foglalkozó alapfokú iskolák személyi és tárgyi feltételei nem felelnek meg a 21. századi oktatás követelményeinek.

Gyakori az etnikailag homogén iskola. Az okok között elsőrendű a már fent említett települések és iskolák közötti vándorlás, a másik jellemző eset a települési szegregáció következményeként létrejövő szegregált iskola.

A kistérségeken gyakori az óvodai férőhelyhiány, az óvodaépületek gyakran alkalmatlanok a korszerű nevelésre, nemegyszer balesetveszélyesek. A kistérségben viszonylag nagyfokú az óvodai elvándorlás is. Súlyos probléma a rendszeres óvodába járás hiánya, gyakoriak a hiányzások, elsősorban a bejáró gyermekek részéről.

A kistérségben a 36 településből 15 településen van iskola, ez a települések 42%-a. Egy önkormányzat – Méra – önállóan, a többi 35 település pedig intézményfenntartó társulásban gondoskodik az általános iskolai kötelező feladatellátásról. Encs városban két általános iskola található, közülük az egyiknek a függői településrészen van egy tagintézménye, amely etnikailag szegregált.

A többi 14 településen egy-egy általános iskolai feladat ellátási hely van. Az Encsi Többcélú Kistérségi Társulás területén, tehát összesen 17 feladat ellátási helyen folyik általános iskolai nevelés-oktatás. A kistérség alapfokú oktatási helyzetét jelentősen befolyásolja a vándorlás a kistérségben belül és az encsi intézmények elszívó hatása.

4.5. A kistérség forráslelő képessége

A kistérségben összesen 60 db sikeres projekt készült el az ÚMFT keretén belül. Ez a szám vizsgált kistérségi átlagot eléri. Roma szervezet által megvalósított pályázat összes három darab van (*Jászsági Roma Polgárjogi Szervezet Egyesület, Encs Város Cigány Kisebbségi Önkormányzat, Lungo Drom Országos Cigány Érdekvédelmi és Polgári Szövetség Mériai Tagszervezete*). Kifejezetten romákat érint öt projekt az ÚMFT-ben, esélyegyenlőséget célzó 10 pályázat.

Encs város a nyertes projektek több mint 40%-át elvitte, miközben a kistérségen belüli lakossági aránya alig haladja meg a 25%-ot. A megvalósuló programok közül minden hatodik érinti valamilyen szempontból a romák esélyegyenlőségét. A fenti példákból is jól kirajzolódik, hogy az iskola, óvoda felújítások kivételével, gyakorlatilag csak a civil szervezetek programjai segítik a romák esélyegyenlőségét.

Jellemző projekttypusok:

- települési, térségi szolgáltatásfejlesztés (kiemelten egészségügyi és közoktatási);
- civil szektor fejlesztése, itt a legtöbbször kifejezetten hátrányos helyzetű lakosságot, romákat célzó programok fogalmazódnak meg;
- gazdaságélénkítő fejlesztések, köztük munkahelyteremtő programok a versenyszféra ösztönzésére;
- infrastruktúrafejlesztések (útépítés, iskola felújítás, polgármesteri hivatal felújítása, stb.).

4.6. Néhány esélyegyenlőség kapcsán releváns projekt

Nyertes: Baktakék Község Önkormányzata, mint gesztor önkormányzat, cél: Belső Cserehát Mikrotérség Szociális Alapszolgáltató Intézményfenntartó Társulás infrastrukturális fejlesztése, eszközbeszerzés a szociális ellátás fejlesztéséhez (ÉMOP 4.2.1/C.).

Nyertes: Encs Város Cigány Kisebbségi Önkormányzat, cél: Gyermek és fiatalok integrációs programjai (TÁMOP 5.2.5-08/1- 18 550 800 HUF).

A projekt keretében az encsi kistérségében élő, többségében roma fiatalok képzésben tartásának, elhelyezkedésének megkönnyítését szolgáló, tréningmódszereken alapuló képzési blokkokat valósítanak meg, amelyek segítik ezen rétegek társadalmi integrálódását. Értékteremtő szabadidős programok szervezésével elősegítik a roma és nem roma fiatalok diszkrimináció mentes közösségeinek létrejöttét, amelyet tovább generálhatnak a projektben kiképzett, ágazati együttműködést kialakító szakemberek.

Nyertes: Hernádvécse Község Önkormányzata, cél: "Esély a halmozottan hátrányos helyzetben élő gyermekek számára Hernádvécsén" (ÉMOP 4.3.1/2F-2f - 435 421 000 HUF).

Az általános iskolába 202, az óvodába 45 gyermek jár, akik 100%-ban romák, 96%-ban halmozottan hátrányos helyzetűek. A fejlesztés keretében a meglévő iskola átalakításával és bővítésével 10 db tanterem és csoportszoba, az új óvodában az intézmény elköltöztetésével három db csoportszoba és egy tornaszoba kerül kialakításra. Az egyéb helyiségek száma: három. Az udvaron játszótér épül. A fejlesztés eredményeként a lemorzsolódás csökken, a tanítás integráltan történik, a továbbtanulási esély nő.

Nyertes: Hernádvécse Község Önkormányzata, cél: Készségfejlesztés és kompetenciaalapú oktatás elősegítése Hernádvécsén (TÁMOP 3.1.4-08/2 - 29 633 496 HUF).

Nyertes: Ináncs Község Önkormányzata, cél: A kompetencia alapú oktatás feltételeinek megteremtése az Ináncs község önkormányzata általa fenntartott közoktatási intézményekben (TÁMOP 3.1.4-08/2 - 27 729 144 HUF).

Nyertes: Jászsági Roma Polgárjogi Szervezet Egyesület, cél: Alacsony foglalkoztatási eséllyel rendelkező, munkavállalásukban korlátozott emberek önálló életvitelének, foglalkoztathatóságának és társadalmi integrációjának javítása az Encsi kistérségben (TÁMOP 5.3.1-08/2 - 75 507 300 HUF).

A projekt során az önálló életvitelhez, önálló tanuláshoz és a munkavállaláshoz szükséges kulcskompetenciák megerősítésével 80 hátrányos helyzetű személyt szeretnének olyan átfogó programban részesíteni, mely lehetővé teszi számukra a munkaerő-piaci reintegrációt, felzárkózást a társadalom aktív tagjai közé. A projekt során esetmenedzserek, és pszichoszociális munkatársak bevonásával minden célcsoporttagra vonatkozóan egyénre szabott fejlesztési tervet készítenek, melynek pontos végrehajtásával kívánják a projekt során a kitűzött célt elérni. A felkészítést követően a célcsoporttagok egy része képessé válik sikeresen részt venni Munkaügyi Központ által szervezett OKJ-s képzésen, befejezni az általános iskolát. A résztvevők másik része az alapkészségeik erősítésével és képességeik fejlesztésével a hétköznapi élet viteléhez szükséges jártasságot fogják megszerezni, ezzel képessé válnak a munkakeresésre, társadalomba való beilleszkedésre.

Nyertes: Községi Önkormányzat Ináncs, cél: Az óvodai nevelés és alapfokú oktatás feltételeinek korszerűsítése Ináncson (ÉMOP 4.3.1/B-09- 233 257 330 HUF).

Nyertes: Lungo Drom Országos Cigány Érdekvédelmi és Polgári Szövetség Mérai Tagszervezete, cél: Gyógynövénytermesztés és feldolgozás Mérán (TÁMOP 1.4.3-08/1-1F -).

Nyertes: Magyarországi Evangéliumi Testvérközösség, cél: Tanoda program támogatása Abaújkéren (TÁMOP 3.3.5/A-08/1 - 21 994 950 HUF).

A Magyarországi Evangéliumi Testvérközösség, Abaújkér községben jelen pályázatával, egy tanodát kíván létrehozni, az iskolai lemorzsolódás csökkentése és a továbbtanulási utak megerősítése a halmozottan hátrányos helyzetű, roma, valamint a gyermekvédelmi gondoskodás alatt álló tanulók, fiatalok számára. Célja ezzel egy nyitott kirekesztésektől mentes tanoda létrehozása, amely a bizalmas kapcsolati rendszer által elősegíti a személyiség szabad kibontakozását és a készségfejlesztést, ezáltal növelve a formális iskolai keretekbe történő integrálódás esélyét. A létrejövő tanoda, egy komplex több modulból álló programmal és felkészült szakembergárdával várja majd a résztvevő diákokat, fiatalokat, hogy az itt megszerzhető tudással, képességeik-készségeik fejlesztésével a célcsoport minél nagyobb számban kapcsolódjon be a felsőbb oktatási intézményekbe és így a későbbiekben nagyobb sikerrel érvényesülhessen majd a munkaerő-piacon.

Nyertes: Összefogás Hernádszentandrásért Alapítvány, cél: HERNÁD-VÖLGYI TANODA (TÁMOP 3.3.5/A-08/1 - 21 565 400 HUF).

Hernádszentandrás települése, fontos feladat a hátrányos helyzetű emberek segítése, a mentális és fizikai problémával küzdő gyermekek életésélyeinek javítása. Ezek elérése érdekében nagyon fontos a fiatalok iskolázottsági szintjének növelése. A jelen oktatási rendszer nem képes megbirkózni ezzel a problémával, ezért a pályázó civil szervezet szakemberek bevonásával, az iskolai struktúrától eltérő szervezési formában tanoda kialakítását valósítja meg a projekt során, mely a hátrányos helyzetű 6-12 éves korú, halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek felzárkózását segíti 24 hónapon át, melyben egy fejlesztőpedagógus, egy pszichológus és egy szociális menedzser tevékenykedik számos egyedi módszert alkalmazva. A gyerekek igényeit figyelembe véve, egy olyan program kerül kidolgozásra mely megkönnyíti az iskolai munkájukat, beilleszkedésüket a társadalomba és megadja a felzárkózás esélyét. A projekt során informatikai fejlesztés is megvalósul, öt db számítógép konfiguráció kerül beszerzésre.

5. Mezőcsáti kistérség

A Mezőcsáti kistérség Borsod-Abaúj-Zemplén megye déli részén található, központi települése Mezőcsát (6982 fő). A kistérségben 14 800 ember él. A fiatal korosztályok lakossághoz mért aránya Ároktőn, Igriciben és Tiszatarjánban a legmagasabb.

Települések a kistérségben: Ároktő, Mezőcsát, Tiszakeszi, Gelej, Tiszabábolna, Tiszatarján, Igrici, Tiszadorogma, Tiszavalk.

5.1. Roma népesség

A kistérségben a roma népesség aránya 25-30%-ra becsülhető (1300 fő). A roma népesség becsült aránya egyes településeken eléri a 40-50%-ot.

A térség roma népessége főként az alábbi településeken koncentrálódik: Ároktő (40%), Igrici (35-40%), Mezőcsát (25-30%), Tiszadorogma (45-50%), Tiszakeszi (20-25%) és Tiszatarján (25-30%).

A magasabb roma lakosságú települések esetében külön megfigyelhető, hogy az ároktői és a tiszatarjáni iskolákban magasabb 50%-nál a roma tanulók aránya. A Mezőcsáti kistérségben ugyanakkor gettó-falu nem azonosítható be.

Település	Lakónépesség száma	Romák becsült aránya
Ároktő	1251	40%
Igrici	1260	35%
Tiszatarján	1483	28%
Tiszakeszi	2701	23%
Tiszadorogma	466	45%
Tiszabábolna	496	
Mezőcsát	6537	27%
Tiszavalk	334	
Gelej	701	

Ároktő lakosságának megközelítőleg a fele roma, a 0-18 évesek között a 70% felé közelít az arány. Ezzel magyarázható a magas születésszám: Ároktő településen a gyermekek száma növekedést mutat, a 0-2 évesek aránya 22%-kal magasabb a 3-5 korcsoportnál.

Igriciben is hasonló jelenséget láthatunk. A lakosság száma 1354 fő, az óvodáskorúak száma (3-6 év) 60 fő, ami az összlakosság 4 %-a, az iskolás korúak száma (7-18 év) 266 fő, ez 19%-a a településnek. A 0-18 évesek lakosságon belül aránya 27 százalék.

Általános jelenség ezekben a falvakban, hogy a születések magas számának köszönhetően a lakosságszám emelkedett az elmúlt években, és az iskolának növekvő létszámmal kell számolni.

A kistérségi központ **Mezőcsáton** a bevándorlás mellett megfigyelhető jelentősebb elvándorlás és az alacsony reprodukció együttesen népességfogyatkozást eredményez.

A 2600 lelkes **Tiszakeszi** roma lakossága 20% körülire tehető. A demográfiai adatokból az kiderül, hogy a 3-5 évesek számában és az általános iskoláskorú gyermekek esetében némi csökkenés mutatható ki. A település öregedő képet mutat.

5.2. Lakóhelyi szegregáció

A rendelkezésre álló adatok alapján a Mezőcsáti Kistérség két településén, Mezőcsáton és Tiszakeszin van szegregátum. Tiszakeszi a kistérség második legnagyobb települése. A KSH adatok alapján két szegregátum beazonosítása történt meg. A többi településen 50 főt meghaladó alacsony státuszú lakossági koncentráció nem mutatható ki.

Mezőcsát: A szegregátumban élők száma 1337 fő. A KSH adatok, és az önkormányzati adattáblában is beazonosított szegregátumokban élők száma megegyezik ezzel az értékkel. Az egyes szegregátumokra lebontva a települési adattábla nem lett kitöltve, így pl. nem pontosan beazonosítható a közmű és infrastruktúra ellátottság.

Település	Szegregátum 1	Szegregátum 2.	Szegregátum 3	Szegregátum 4	Szegregátum 5
Mezőcsát	Arad u. - Korona u. - Alkotmány u. - Dimitrov u. - településhatár - Csillag	Bem József u. - Deák F. u. - Bacsó B. u. - Jókai u. - Szondy u.)	Kiss J. u. - Kölcsey u. - névtelen u. - Hősök tere - Mátyás u. - Petőfi u. - Szabadság u.	Bajcsy-Zs. u. - Dobó u. - Muhi u. - Bacsó B. u.)	Kinizsi u. - Kossuth u. - Damjanich u. - Széchenyi u. - Kiss J. u. - Kinizsi u

	u. településhatár		- Munkácsy u. - névtelen u. - Pozsonyi u. - Mátyás u. - Zrínyi u		
Tiszakeszi	Alkotmány u. - Kassai u. - Poprádi u	Orgona u. - Iglói u. - Hunyadi u. - Deák F. u. - Rákóczi u. - Nagyvárad u. - településhatár			

Tiszakeszi: Az 1. számú szegregátum lakónépessége 75 fő, mely a település lakosságának 2,8%-a. A 2. számú szegregátumban 87 fő lakik, mely a település lakosságának mintegy 2,9%-a. Mindkét szegregátumban magas a legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők aránya, illetve a rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korúakon (15-59 évesek) belül. Az összesített szegregációs mutató tekintetében a 2. számú van kedvezőtlenebb helyzetben.

5.3. Foglalkoztatottsági, iskolázottsági mutatók

A kistérség népességének összetétele fiatalodó, az egy állandó lakosra jutó átlagjövedelem alacsony, mely a megye kistérségei közül a harmadik legrosszabb mutató. A 2001-es KSH adatok alapján a háztartások több mint felében nincs foglalkoztatott. 2005-ben a rendszeres szociális segélyben részesülők aránya 67,28%, mely mutató a megye kistérségei közt Mezőcsátot a középső szegmensbe sorolja. A rendszeres gyermekvédelmi támogatásban részesülők 50% feletti aránya rossz mutató, BAZ megyében 4 kistérségre jellemző. Az aktivitási ráta alapján az 5-ik legrosszabb mutatóval rendelkezik.

A munkanélküliségi arány 2006-2007 között Gelej kivételével a kistérség minden településén nőtt. A mutató legmagasabb Ároktőn, melyet Tiszakeszi és Tiszatarján követ a sorban. A munkanélküliségi ráta legalacsonyabb Tiszavalkon.

Rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korúakon (15-59 évesek) belül Ároktőn és Tiszadorogmán a legmagasabb.

50%-ot meghaladó érték a legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők arányát tekintve (az aktív korúak - 15-59 évesek) Igrici mutatója (56,9%) a legkedvezőtlenebb. Tiszatarján esetében 55,9%, Ároktő 54,2%, Tiszakeszi 53,3%. A kistérség 9 települése közül

négyenél az aktív korú lakosság többsége maximum nyolc osztállyal rendelkezik, mely alapvetően befolyásolja a térség gazdasági versenyképességét.

5.4. Közoktatási helyzet

Általános iskolai oktatás:

A kistérség kilenc településéből hét településen működik iskola. Tiszavalk és Tiszadorogma községekből a szomszédos kistérséghez tartozó Szentistvánba járnak a gyerekek, számuk nem ismert. A távolság 15 km a legtávolabbi Tiszadorogma esetében.

Ároktőn 72% a halmozottan hátrányos helyzetű tanulók aránya és kilenc tanulót kivéve minden gyerek hátrányos helyzetű. Minden évfolyamon egy heterogén összetételű osztály működik. A tanulók száma évről évre emelkedik: míg 2004-ben 124 iskolás, 2008-ban már 141 tanuló járt az intézménybe.

Gelej község a szomszédos, másik kistérséghez tartozó Mezőnagymihállyal közösen működteti az iskoláját. Gelejről 62, Nagymihályból 120 tanuló jár az intézménybe. Gelejen működik az 1-3. osztály, Nagymihályban a 4-8. osztály. A két településen élő HHH tanulók iskolai aránya 23%, a HHH tanulók települések szerinti megoszlásáról nincs adatunk.

Igric önkormányzata saját fenntartásban látja el általános iskolai feladatát. A halmozottan hátrányos helyzetű tanulók aránya 50%, párhuzamos osztályok nincsenek.

Mezőcsáton egy intézményben (ÁMK) vonták össze az óvodát, iskolákat és gimnáziumot. Mellette található egy református általános iskola a városban.

Az ÁMK – Egressy Béni Általános és Alapfokú Művészeti Iskolájában a 2003/2004-es tanévtől integrált oktatás folyik, HHH és SNI vonatkozásban egyaránt. Az integrációt segítő programok közé tartozik a patrónusi, mentori rendszer működtetése az Útravaló ösztöndíj pályázathoz.

Az iskola 2005. augusztus 1-től az Általános Művelődési Központ intézményegysége. Az intézmény a 2005/2006-os tanév végén egy új épülettel bővült egy ROP-os fejlesztés keretében. Ebben az új épületrészben 10 tanterem, könyvtár és irodahelyiségek kerültek kialakításra, továbbá idegen nyelvek /német, angol/ tanítását megkönnyítő nyelvi laborokat és a modern számítógép-parkot rendeztek be.

Az intézmény beiskolázási körzete nagy; az egész város területére kiterjed, és a környező településekről is fogadnak tanulókat (Igrici, Hejőpapi, Tiszatarján, Tiszakeszi).

A települési közoktatási helyzetelemzésben szereplő táblázatból nem derül ki az iskola HHH tanulóinak osztályok közti megoszlása. Ennek hiányában nem állapítható meg, hogy előfordul-e szegregáció az osztályok között, évfolyamszinten.

5.5. A kistérség forráslelívó képessége

A kistérségben összesen 34 db sikeres projekt készült el az ÚMFT keretén belül. Ez a szám vizsgált kistérségi átlag alatt van. Ezekből három céloz kifejezetten romákat, illetve hátrányos helyzetűeket és további hét esélyegyenlőségi program van. Roma szervezet által megvalósítandó projektek száma az ÚMFT-ben két darab. van (*Tiszatarján Cigány Kisebbségi Önkormányzat, ROMÉRO Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Cigány Értelmiségi Fiatalok Közhasznú Egyesület*).

A támogatások kétharmadát Mezőcsát és Tiszatarján települések vitték el, ugyanakkor mindössze két települése van (Gelej és Tiszavalk), amely semmilyen ÚMFT programon nem nyert eddig. A 34 darab nyertes projekt egyötöde érinti valamilyen szempontból a romák esélyegyenlőségét. Ezek jobbára vagy iskolai fejlesztések, vagy civil szervezetek célzott programjai, utóbbiból összesen három fejlesztés valósul meg, ezek közül két projektet roma szervezetek indítottak, mindkettőt Tiszatarjánban.

Jellemző projekt típusok:

- települési, térségi szolgáltatásfejlesztés (kiemelten egészségügyi és közoktatási);
- civil szektor fejlesztése, itt a legtöbbször kifejezetten hátrányos helyzetű lakosságot, romákat célzó programok fogalmazódnak meg;
- gazdaságélénkítő fejlesztések, köztük munkahelyteremtő programok a versenyszféra ösztönzésére;
- infrastruktúrafejlesztések (útépítés, iskola felújítás, polgármesteri hivatal felújítása, stb.).

5.6. Néhány esélyegyenlőség kapcsán releváns projekt

Nyertes: Ároktő Község Önkormányzata, cél: A kompetencia alapú oktatás bevezetése Ároktő Községben (TÁMOP 3.1.4-08/2 - 21 992 475 HUF).

Nyertes: Ároktő Község Önkormányzata, cél: Biztos kezdet - Integrált közösségi és szolgáltató tér kialakítása a meglévő kultúrház épületben (TÁMOP 5.1.1-09/1- 40 000 000 HUF).

A projekt célja a "deprivációs-ciklus" ismétlődésének megakadályozása. Biztosított a 0-5 éves gyermekeknek és szüleiknek a napközbeni ellátás szolgáltatása. A projekt komplexitását mutatja, az ágazatközi együttműködés a Családsegítő-és védőnői szolgálat, az óvoda, a Szakszolgálat, Munkaügyi Központ és a civilszervezet részvételével. A program elvárt eredménye, hogy elsajátítják a hiányzó kompetenciákat, csökken a közoktatási intézményekbe a beilleszkedési probléma

Nyertes: Ároktő Község Önkormányzata, cél: Az ároktői Napközi Otthonos Óvoda korszerűsítése (ÉMOP 4.3.1/2/2F-2f - 61 342 375 HUF).

A projekt keretében az ároktői Napközi Otthonos Óvoda korszerűsítése és akadálymentesítése valósul meg (526 m²-en). Ezen felül az udvar rendbetétele és parkoló férőhelyek kialakítása is megtörténik. A fejlesztés közvetlenül a feladatellátási helyre járó 52 gyermeket és az ott dolgozó öt főt érinti. A projekt eredménye az esélyegyenlőség jegyében kialakított és berendezett korszerű intézmény. Hosszú távon a projekt hozzájárul az oktatás-nevelés minőségének javulásához, a költséghatékony működéshez

Nyertes: Ónod Község Önkormányzata, cél: Az Igrici Tompa Mihály Általános Iskola és Alapfokú Művészetoktatási Intézmény korszerűsítése (ÉMOP 4.3.1/2F-2f - 39 171 336 HUF).

A projekt keretében az Igrici községben lévő Tompa Mihály Általános és Művészeti Iskola korszerűsítése, rekonstrukciója, akadálymentesítése valósul meg. A fejlesztés a feladatellátási helyre beiratkozott 143 gyermeket és az ott dolgozó 10 fő pedagógust érinti. A projekt eredménye az esélyegyenlőség jegyében kialakított és berendezett korszerű oktatási intézmény. Hosszú távon a projekt hozzájárul az oktatás minőségének javulásához és a költséghatékony működéshez.

Nyertes: ROMÉRO Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Cigány Értelmiségi Fiatalok Közhasznú Egyesület, cél: "MÁSODIK ESÉLY-KOMPLEX MUNKAERŐPIACI REINTEGRÁCIÓS PROGRAM A MEZŐCSÁTI KISTÉRSÉGBEN" (TÁMOP 1.4.1-07/1 - 63 665 578 HUF).

A program a Mezőcsáti kistérséghez tartozó településeken, a hátrányos helyzetű, roma és velük azonos élethelyzetben lévő nem roma munkanélküliek társadalmi reintegrációját segítő képzési és foglalkoztatás elősegítéséről szól, amelyet egy sűrű szövésű szociális védőháló kifejlesztése egészít ki. A program átfogó céljai közé tartozik a munkanélküliség csökkentésén

túl a társadalmi szolidaritás és a roma lakosság elfogadottságának növelése, a program által érintett településeken.

Nyertes: Tiszatarján Cigány Kisebbségi Önkormányzat, cél: Otthon a Mezőcsáti Kistérségben-térségi összefogás a fiatalokért (TÁMOP 5.2.5-08/1 - 19 822 300 HUF).

A projekt célja a mezőcsáti kistérség többnyire hátrányos helyzetű fiataljainak társadalmi integrációjának elősegítése – a továbbtanulást és a munkaerő-piaci elhelyezkedést népszerűsítő és segítő programok és tanácsadás – szabadidős és önkéntes tevékenységek révén. A megvalósítás során erősen támaszkodni kívánnak a helyi szereplők, továbbá a fiatalok lehetőségeinek bővítéséért küzdő országos és regionális szervezetek közreműködésére. Kulcsszerepet szánunk a helyi fiatal szakmai vezetőknek.

6. Ózdi kistérség

A kistérség központja Ózd város. A kistérség alapvetően négy nagyobb egységre bontható:

Nádasd-Hangony völgye: Arló, Borsodnádasd, Borsodszentgyörgy, Domaháza, Hangony, Járdánháza, Kissikátor;

Hegyhát: Borsodbóta, Bükkmogyorósd, Csernely, Csokvaomány, Farkaslyuk, Lénárddaróc, Nekézseny, Sáta, Uppony;

Gömör: Bánréve, Dubicsány, Gömörszőlős, Hét, Kelemér, Királd, Putnok, Sajómercse, Sajónémeti, Sajópüspöki, Sajóvelezd, Serényfalva;

Ózd.

A kistérségen belül három város található Ózd, Putnok és Borsodnádasd, Ózd súlyponti szereppel bír.

Az ózdi kistérség településeinek átlagos lélekszáma 2533 fő. A minimum érték 88 (Gömörszőlős), a maximum érték közel 40 ezer (Ózd). A települések közül nyolc település (a kistérség településeinek több mint az egynegyede, 27,6%-a) 500 fő alatti lélekszámú, a 2000 fő feletti települések száma mindösszesen négy (Ózd, Putnok, Borsodnádasd, Arló).

Összehasonlítva a megyei, a régiós és az országos adatokkal azt láthatjuk, hogy az ózdi kistérségben a 0-500 fős településeken él a kistérség lakosságának 2,5%-a. Ez a megyei átlagnak (4,6) közel a fele, alacsonyabb az észak-magyarországi átlagnál (3,6), ugyanakkor az országos átlag (2,7) közelében van. Kiugróan magas a kistérségben az 500-999 fős településeken élők aránya (11,7%), ez az országos átlag több mint kétszerese, a megyei átlag 1,5-szerese.

6.1. Roma népesség a kistérségben

A kistérség 29 települése közül öt település nyilatkozott úgy, hogy a településen nem élnek romák. Ezek a települések: Bükkmogyorósd, Gömörszőlős, Hét (ugyanakkor nagy valószínűséggel Héten élnek romák, és az adatok is ezt támasztják alá), Lénárddaróc, illetve Nekézseny.

Az adatszolgáltatók becslése szerint a kistérség településein összesen 20 628 roma él, ez a kistérség összlakosságának több mint egynegyede, 27,9%.

Szám szerint legtöbben Ózdon élnek romák (12 000 fő). A kistérség településeinek átlagos roma lakossága 20%, ez magasabb, mint a regionális átlag, és jóval alacsonyabb, mint az országos átlag.

A minimum érték nulla (a már említett öt településen), a maximum érték 53,4% (Domaháza). Putnok nem adott becslést, ugyanakkor a szegregátumokról nyilatkozott, mely szerint a két megjelölt szegregátumban 2585 fő él, a város lakosságának több mint egyharmada (34,3%).

Település	Népesség	Roma lakosság aránya
Arló	4067	49,90%
Bánréve	1429	10%
Borsodbóta	942	47,80%
Borsodnádasd	3447	33%
Borsodszentgyörgy	1308	12%
Bükkmogyorósd	161	0
Csernely	875	41,10%
Csokvaomány	953	18%
Domaháza	974	53,40%
Dubicsány	337	7,40%
Farkaslyuk	1986	49%
Gömörszőlős	88	0
Hangony	1764	38%
Hét	546	5%
Járdánháza	1936	30%
Kelemér	548	32%
Királd	931	2%
Kissikátor	350	1,70%
Lénárdaróc	315	0
Nekézseny	847	0
Ózd	37528	31%
Putnok	7540	34,30%
Sajómercse	259	9,70%
Sajónémeti	573	7%
Sajópüspöki	568	36%
Sajóvelezd	871	29%
Sáta	1389	32%

Serényfalva	1076	10%
Uppony	364	1,60%

1 és 5% közötti a roma lakosok aránya a kistérség három településén: Upponyban (1,6%), Kissikátorban (1,7%), Királdon (1,7%).

5 és 10% közötti a romák aránya a kistérség négy településén: Sajónémeti (7%), Dubicsány (7,4%), Sajómercse (9,7%), Bánréve (10%).

10 és 20% közötti a romák aránya a kistérség három településén (10,3%). Ezek a települések a kistérségi átlag alatt vannak: (Serényfalva, Borsodszentgyörgy, Csokvaomány). A következő kategória már a 30% fölötti roma lakosság arány, amely nyolc települést, a kistérség településeinek 27,6%-át érinti.

40 és 50% közötti a romák aránya az ózdi kistérség négy településén (13,8%):

Csermely (41,1%);

Borsodbóta (47,8%);

Arló (49,9%);

Domaháza (53,4%).

6.2. Lakóhelyi szegregáció

Szegregátumról kilenc település nyilatkozott, ám ebből kettő elírás (Gömörszőlős, Sajóvelezd). Egy település (Borsodnadasd) a KSH ellenében sem nyilatkozott szegregátumról.

A kistérség településeinek közel 1/3-ában, tehát az adatszolgáltatók szerint található szegregátum. Az esélyegyenlőségi szakértők tudomása szerint további négy szegregátum van még Borsodnadasdon – ezt a KSH térkép is igazolta, ezért szerepeltetjük az elemzésünkben –, illetve Farkaslyukon, Hangonyban, Járdánházán, Keleméren, Sajópüspökiben, Sajóvelezden és Sátán.

A legtöbb szegregátum (16) Ózdon található. Ezek a következők:

Szegregátumok Ózdon⁹		
	Szegregátum megnevezése	Szegregátumban élők száma
	Bánszállás telep	656
	Bolyki főút, Bolyki T. út, Kölcsey u., Debreceni u.	165
	Damjanich út, Petőfi S. út, Volny J. út, Vasút	711

^{9 9} Ózd Város Integrált Városfejlesztési Stratégiája alapján

	u. Kossuth L. u. Kőalja út	
	Petőfi S. út	64
	Zrínyi M. út	60
	Iparvasút u. Piac út	61
	Akácos út, Hétes telep, Hétes völgy, Contalma u. Istenmező u. Mecssey I. u.	638
	Rombauer T. tér, Alkotmány út, Kazinczy F. u. Bartók B. u. Bem u. Pázmány út Kiserdő alja	1120
	Őrs vezér u. Ladányvölgy felé vezető út keleti része	82
	Mecssey I. út a Honvéd útig, Álmos vezér u. Dobó I. u. Nyugati oldala a Huba v. utcai kereszteződésig, Forrás u.	1655
	Kovács Hagyó Gy. Út Berkenye u.	59
	Mátyás király u. Hársfa u. Szőlőkalja út, Jókai M. u. Munkácsy M. út, Május 1 u. Lyukó völgy, Rozsnyói út	511
	Somsály út, rózsadomb u. Rendelő u.	429
	Akna utcától jobbra lévő utca és a településhatár által határolt terület	59
	Toldi Miklós u. és a Karu u. találkozásától Délre az említett utcák mindkét oldala és Szondi Gy. U.	186
	Hovács-Hagyó Gy. út	54
Összesen		6510

Szegregátumok a többi településen:

Szegregátumok Arló községben			
Szegregátum megnevezése	Szegregátumban élők száma	Településen élő romák száma	Szegregátumban élők aránya
Dózsa Gy. út	614		
Mátyás király út	336		
Hunyadi János út.	483		
összesen:	1433	2030	70,6%

Szegregátumok Putnokon			
Szegregátum megnevezése	Szegregátumban élők száma	Településen élő romák száma	Szegregátumban élő romák aránya a település lakosságán belül
Vasút-Határ út – Sajó út – Szkala B. u. – Serényi L. tér – Andrássy D. út – Ady E. út – Perőfi S. út	1650		

Településhatár, Serényi B. út – Településhatár – Tompa M. út – Mikszáth K. út - Folyó	935		
összesen:	2585	n.a.	34,3%

Szegregátum Borsodszentgyörgy községben			
Szegregátum megnevezése	Szegregátumban élők száma	Településen élő romák száma	Szegregátumban élő romák aránya a település lakosságán belül
Kender utca	910	152	5.9%

Szegregátum Csermely községben			
Szegregátum megnevezése	Szegregátumban élők száma	Településen élő romák száma	Szegregátumban élők aránya
nincs név megadva	360	360	100%

Szegregátum Csokvomány községben			
Szegregátum megnevezése	Szegregátumban élők száma	Településen élő romák száma	Szegregátumban élők aránya
nincs név megadva	111	169	65,7%

Szegregátum Domaháza községben			
Szegregátum megnevezése	Szegregátumban élők száma	Településen élő romák száma	Szegregátumban élők aránya
Szabadság utca	71	520	13,7%

Szegregátum Királd községben			
Szegregátum megnevezése	Szegregátumban élők száma	Településen élő romák száma	Szegregátumban élők aránya
nincs név megadva	1611	16	100%

¹⁰ Valójában nem minősül szegregátumnak

¹¹ Valójában nem minősül szegregátumnak

Szegregátumok Borsodnádason ¹²			
Szegregátum megnevezése	Szegregátumban élők száma	Településen élő romák száma	Szegregátumban élők aránya
településhatár - Temető - Körtevölgye u. - Vajdavár u. - patak - településhatár - patak)	404		
Dombút - Berek u. - Karácsonylovatánya - névtelen u	79		
Kossuth L. u. - patak - Dózsa Gy. u. - Köztársaság u.	152		
Virág u. - névtelen u. - településhatár	66		
összesen:	701	1196	58,6%

A szegregátumokban összesen 11 796 fő él, a kistérség lakosságának 15,9%-a, a kistérség roma lakosainak pedig több mint a fele (57,2%). Ez az adat minden átlagot (országos, régiós, megyei) meghalad, s érzékletesen jelzi a romák helyzetét, helyét a kistérségen belül. Ózdon a város romáinak több mint a fele (54,2%) él szegregáltan, Arlóban ez az arány 70,6%, Borsodnádason 58,6%, Csermelyen és Királdon¹³ 100%, Csokvaományban 65,7%, Domaházán pedig 13,7%. Mivel Putnok nem szolgáltatott adatot a településen élő romák számáról, ezért a településre vonatkozóan nem tudunk releváns megállapítást tenni.

6.3. Közoktatási helyzet

A kistérség 29 településéből 21 településen helyben elérhető az **óvodai ellátás**.

Nincs óvoda az alacsony gyermeklétszám miatt: Bükkmogyorósd, Dubicsány, Gömörszőlős, Hét, Kissikátor, Lénárddaróc, Sajómercse, Uppony. Óvodabusz Hét, Kissikátor és Putnok településeken áll rendelkezésre, a többi településről nincs információ, hogy miként oldják meg az óvodáskorú gyermekek utaztatását. Óvodai férőhelyhiány mutatkozik Arló, Borsodnádason, Farkaslyuk, Hangony, Kelemér, Ózd, Putnok, Sánta Serényfalva településeken.

A kistérség 29 települése közül 17 helyen működik **általános iskola**.

Nincs iskola: Bükkmogyorósd, Csokvaomány, Dubicsány, Gömörszőlős, Hét, Királd, Kissikátor, Lénárddaróc, Sajómercse, Sajónémeti, Sajóvelezd, Uppony településeken. A gömörszőlősi, lénárddaróci és upponyi iskolás gyermekeknek nem áll rendelkezésre

¹² KSH térkép és adatai alapján

¹³ Még egyszer hangsúlyozni kell, hogy Királdon a megjelölt szegregátum nem minősül annak, hiszen ott csak 16 fő él, ettől függetlenül a településen belül elkülönülten élnek a romák...

iskolabusz. Domaháza, Kelemér, Nekézseny, Sajópüspöki és Serényfalva településeken 1-4 évfolyam működnek a tagintézmények. Sajópüspöki kivételével iskolabusz szállítja a felső tagozatos tanulókat.

Az általános iskolai létszámokhoz viszonyítva minden település iskolájánál elmondható, hogy a HH/HHH arány magas, mindenhol meghaladja a 40 %-ot. A hátrányos helyzetű tanulók aránya 68%, a halmozottan hátrányos helyzetűeké 40%. A sajátos nevelési igényű tanulók aránya az összlétszámhoz viszonyítva 3,1%. A sajátos nevelési igényű tanulók 28%-a szegregáltan oktatott, legalább 50%-a szegregátumokban él.

6.4. A kistérség forráslelő képessége

Edelényi Kistérségben összesen 142 db sikeres projekt készült el az ÚMFT keretén belül. Ez a szám a vizsgált kistérségi átlagot meghaladja. Roma civil szervezet, cigány kisebbségi önkormányzat által vezetett projekt az ÚMFT keretein belül nincsen, sem kifejezetten romákat célzó programok. Esélyegyenlőség szempontjából releváns pályázat hét született a kistérségben.

Az adatokat elemezve szembevetve, hogy Ózd a nyertes pályázatok kétharmadát elvitte, ez még akkor is kiemelkedő szám, ha a város lakossága a kistérség felét adja. Mind Ózdon, mind a többi településen jellemző a gazdaságélénkítő pályázatok nagyaránya, így közvetett módon remélhetőleg a romák foglalkoztatásának is lökést adhatnak a fejlesztések. Ugyanakkor megdöbbentően kevés az olyan projektek száma (hét darab), amelyek közvetlenebb módon is javíthatják a romák esélyeit, e projektek is jórészt oktatásfejlesztési programok. A legújabb adat egyértelműen az, hogy egyetlen célzott program sem született a kistérségben az ÚMFT keretében, így természetesen roma szervezetek által megvalósított projektről sem beszélhetünk. Civil szervezet vezette program is alig akad a kistérségben. A kistérségben a legóvatosabb becslések is 20 ezer főre teszik a romák számát, és egyetlen tanoda, egyetlen közvetlen munkahelyteremtő program sem szól sem nekik, sem a hátrányos helyzetű csoportoknak.

Jellemző projekt típusok:

- települési, térségi szolgáltatásfejlesztés (kiemelten egészségügyi és közoktatási);
- gazdaságélénkítő fejlesztések, köztük munkahelyteremtő programok a versenyszféra ösztönzésére;
- infrastruktúrafejlesztések (útépítés, iskola felújítás, polgármesteri hivatal felújítása, stb.).

6.5. Néhány esélyegyenlőség kapcsán releváns projekt

Nyertes: Bánréve Község Önkormányzata, cél: XXI. Századi óvoda kialakítása Bánrévén (ÉMOP 4.3.1/2F-2f - 127 798 842 HUF).

A jelenleg használaton kívüli, régi iskola épületében energiatakarékos, többfunkciós, komplex akadálymentesítéssel felújított korszerű intézmény kialakítása az óvodai neveléshez. 25 helyiség felújítása (554,1 m²), hat helyiség bővítése (113,4 m²). A létszámhoz szükséges foglalkoztatók, egyéni fejlesztő szoba, tornaszoba – mely többfunkciós teremként is hasznosítható – orvosi és elkülönítő szoba, öltözők, mosdók, óvodavezetői, nevelői szoba kialakítása Bánrévén.

Nyertes: Borsodbótai Önkéntes Tűzoltó-, Településszépítő-, Környezetvédő - és Foglalkoztatást Elősegítő Egyesület, cél: Első lépés az Integráció felé- lépésről lépésre az Ózdi kistérségben (TÁMOP 5.3.1-08/2- 67 600 800 HUF).

A projekt célja az ország egyik legelmaradottabb kistérségében a társadalom periferiájára került, munkanélküli emberek visszavezetése a munka világába. A projekt keretén belül 80 fő részére teszikk lehetővé az első lépések megtételét egy olyan segítő-támogató rendszer felhasználásával, amely az egyénre fókuszálva rugalmasan kezeli az felmerülő igényeket és problémákat, személyes törődést-kötődést jelent a szakmai megvalósító és a projektbe bevont között. A pályázatot sikeres megvalósítását négyoldalú megállapodást biztosítja szakmai és, kisebbségi szervezetek, önkormányzatok bevonásával.

Nyertes: Hangony Község Önkormányzata, cél: Kompetencia alapú oktatás megvalósulása Hangony Községben (TÁMOP 3.1.4-08/2 - 21 934 130 HUF).

Nyertes: Ózd Város Önkormányzata, cél: A kompetencia alapú oktatás bevezetése Ózd Város hat intézményében (TÁMOP 3.1.4-08/2 - 95 994 030 HUF).

Nyertes: Putnok Város Önkormányzata, cél: Kompetencia alapú oktatás megvalósulása Hangony Községben (TÁMOP 3.1.4-08/2 - 48 726 853 HUF).

7. Sárospataki kistérség

A Sárospataki kistérség Borsod-Abaúj-Zemplén megye keleti részén helyezkedik el, székhelye Sárospatak.

A kistérség lakosságszáma a 26 527 fő, ami az előző évekhez képest folyamatos csökkenést mutat. Még rosszabb a helyzet, ha figyelembe vesszük, hogy a kistérség 16 településéből egy rendelkezik városi ranggal, és itt él a kistérség lakosságának 51 %-a, 13 794 fő. A 15 község között oszlik el a lakosság 49 %-a, 13 262 fő.

A kistérség aprófalvas jellegű. 500 fő alatti település öt található itt, amely a kistérségi települések közel harmada (31,25%), s a települési átlag alatt (848) van további hét település (a kistérség közel fele: 43,8%).

Települések a kistérségben: Bodrogolaszi, Erdőhorváti, Györgytarló, Háromhuta, Hercegkút, Kenézlő, Komlóska, Makkoshotyka, Olaszliszka, Sáradsadány, Sárospatak, Tolcsva, Vajdáccka, Vámosújfalú, Viss Község, Zalkod Község.

7.1. Roma népesség aránya

Az elemzést nagyban torzítja az a tény, hogy két település (Olaszliszka és Vajdáccka) nem szolgáltatott adatot, miközben mindkét településen jelentős a romák aránya. Megbízható forrás nélkül, a két település adatait nullaként kell kezelnünk.

Az adatszolgáltató települések szerint a kistérségben 2651 roma él, amely pontosan 10%-a a kistérség össznépségének. Legnagyobb számban Sárospatakon élnek romák (1150-en), nagy számban élnek még romák Makkoshotykán (502 fő). Három településen (Háromhuta, Hercegkút, Komlóska) pedig egyáltalán nincsenek romák.

A kistérség roma lakosainak átlaga 106 fő. Ezt az átlagot hat település múlja felül (Erdőhorváti, Kenézlő, Makkoshotyka, Sárospatak, Tolcsva, Viss).

A romák átlagos aránya a kistérség településein 19%. A minimum érték 0% (a már említett roma lakos nélküli három település), a maximum érték 52 % (Makkoshotyka). Igen magas a romák aránya a településen belül Vissen (34%) és Vajdácskán (23%).

Település	Népesség	A romák becsült aránya
Bodrogolaszi	1001	3%
Erdőhorváti	665	17%
Györgytarló	619	13,60%
Háromhuta	156	0
Hercegekút	329	0
Kenézlió	1443	14,60%
Komlóska	329	0
Makkoshotyka	962	52%
Olaszliszka	1816	n.a
Sárazsadány	278	8,50%
Sárospatak	13640	8,50%
Tolcsva	1968	12%
Vajdácaska	1353	23%
Vámosújfalú	916	5.1%
Viss	767	34%
Zalkod	282	4%
ÖSSZESEN	26521	19%

7.2. Lakóhelyi szegregáció

Különösen nagy gondot jelent a roma kisebbség erőteljes szegregáltsága, amely 80%-ot meghaladó mértékű.

A kistérségben az adatszolgáltató települések bevallása szerint négy településen található szegregátum: Sárospatakon, Erdőhorvátiban, Makkoshotykán és Vajdácskán, mely szegregátumokban a roma lakosok átlagosan több mint fele él. A négy település szegregátumaiban összesen 1249 fő él, a kistérség összes roma népességének 47,1 százaléka.

Település	Lakosság szám (fő)	Helyi roma lakosság
Sárospatak (4 szegregátum)	479	42%
Erdőhorváti (2 szegregátum)	66	58,4%
Makkoshotykán (1 szegregátum)	345	69%

Vajdácaska	160	51%
-------------------	-----	-----

Erdőhorváti: A Bálint és Temető úton 66 fő él a két utcason. 10 család kapott lakásfenntartási támogatást és négy házat nyilvánítottak életveszélyesnek.

Makkoshotyka: A Kishegy telepen 346 fő él.

Sárospatak: A Pipacs- Búzavirág út, Halászhomok, Kazinczi út 19 és 33 sz. összesen 479 fő.

Vajdácaska: A Vásáros utcában 160 fő él, két házat nyilvánítottak életveszélyesnek.

7.3. Foglalkoztatottsági, iskolázottsági mutatók

A kistérség kedvezőtlen társadalmi mutatóit jól jelzi, hogy az alacsony státuszú lakosok átlagos aránya a kistérségben 33,7%. A minimum érték 10,4% (Hercegekút), a maximum érték 49,1% (Viss). A kistérségen belüli különbségek e mutatón belül jól tetten érhetők, hiszen a két érték között a különbség négyszeres.

A kistérségben élők között a **legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők** aránya az aktív korúakon (15-59 évesek) belül 42,4%. Legmagasabb az arányuk Makkoshotykán 59,3% és Vissen 59%, legalacsonyabb Hercegekúton 17,6%.

Rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korúakon belül 62,1%. Hercegekút és Sárospatak kivételével minden településen 50% fölött van.

Alacsony státuszú lakosok aránya (legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők és rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korúakon belül) 33,6%. Legmagasabb az arányuk Vissen 49,1%, legalacsonyabb Hercegekúton.

Megállapítható, hogy legkedvezőbb helyzetben a hercegekúti lakosok vannak, legrosszabb a helyzetük a Vissen és Makkoshotykán élőknek.

7.4. Közoktatási helyzet

A kistérségben három településen (Háromhuta, Sáradsadány és Zalkod) nincs oktatási intézmény.

A zalkodi gyerekeket Sárospatakra és Kenézlőre iskolabusz szállítja.

Az óvodák kihasználtsága alacsony. Hét településen a 80%-ot sem éri el, ezek: Bodrogolaszi, Erdőhorváti, Györgytarló, Komlóska, Olaszliszka, Tolcsva, Vámosújfalú. Kivételes helyzetben van Kenézlő, ahol viszont magasabb a gyermeklétszám a maximális férőhelynél (128%).

A demográfiai adatok alapján nem várható, hogy az óvodák kihasználtságában növekedés állna be. Három településen nincs óvoda: Háromhuta, Sáradsadány és Zalkod.

A Sárospatakon működő Erdélyi János Általános Iskola és Kollégium feladatellátását Sárospatak 2007-ben átadta megyei fenntartásba. Ez az intézmény biztosítja az enyhe és középsúlyos értelmi, testi fogyatékos gyermekek nevelését, oktatását. Az iskola egyébként fizikai valójában is egy szegregátumban, ipari környezetben található. Így az idejárom gyerekek életük minden területén kirekesztettek. Lakóhelyük, a telep is a város végén, szegregáltan helyezkedik el, és iskolájuk is a város többségétől elkülönítve működik.

A településen élő iskolás korú gyermekek száma 1025 fő. A tanulók 52%-a hátrányos helyzetű, 15%-a halmozottan hátrányos helyzetű.

7.5. A kistérség forráslelívó képessége

A kistérségben összesen 82 db sikeres projekt készült el az ÚMFT keretén belül. Ez a szám a vizsgált kistérségi átlagot eléri. Roma szervezet által megvalósított projekt egy van (Roma Polgárjogi Mozgalom Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Szervezete), kifejezetten romákat célzó hat, esélyegyenlőség szempontjából releváns pályázatból nyolc található.

A kistérségben Sárospatak abszolút erőnyerőnek minősül, hiszen a nyertes projektek közel 60%-át (48 db-ot) a kistérségi központ nyeri el. A 82 db megfelelt fejlesztés közül mindössze nyolc olyan pályázatot találtunk, amely céljaiban, eszközeiben alkalmas arra, hogy előrelendítse a romák helyzetét, ezek közül szinte mindegyik az oktatással összefüggő projekt. E kistérségben is jellemző az a tendencia, hogy roma szervezetek alig nyernek pályázatokat. Miközben a falvak az infrastrukturális beruházásaikat túlnyomórészt oktatási, egészségügyi beruházásokra, szennyvízelvezetésre, polgármesteri hivatal kicsinosítására, vagy akár ravatalozó felújítására fordítják, nagy ritkán találkozunk ellenpéldával is. Vajdácskán a helyi cigány telep útjainak felújítására pályáztak és nyertek támogatást.

Jellemző projektípusok:

- települési, térségi szolgáltatásfejlesztés (kiemelten egészségügyi és közoktatási);

- civil szektor fejlesztése, itt a legtöbbször kifejezetten hátrányos helyzetű lakosságot, romákat célzó programok fogalmazódnak meg;
- gazdaságélénkítő fejlesztések, köztük munkahelyteremtő programok a versenyszféra ösztönzésére;
- infrastruktúrafejlesztések (útépítés, iskola felújítás, polgármesteri hivatal felújítása, akadálymentesítés, stb.).

7.6. Néhány esélyegyenlőség kapcsán releváns projekt

Nyertes: Bodrogolaszi Község Önkormányzata, cél: Térségi összefogással az egyenlő esélyekért az oktatásban (TÁMOP 3.3.2-08/2 - 17 791 250 HUF).

A projekt célja, hogy a négy érintett település – Bodrogolaszi, Makkoshotyka, Vámosújfalú, Sáradsadány – alapszintű oktatási feltételeit különös tekintettel a szakmai kompetenciákra növelje, és ezáltal megteremtse a tervezett esélyegyenlőségi programok eredményeinek hatékony alkalmazásával a tanulóbarát és hatékony oktatás lehetőségét a fenntartott tagintézményekben

Nyertes: Bodrogolaszi Községi Önkormányzat, cél: Kompetencia alapú oktatás, egyenlő hozzáférés - Innovatív intézményekben (TÁMOP 3.1.4-08/2 - 21 972 040 HUF).

Nyertes: Makkoshotyka Község Önkormányzata, cél: Roma Közösségi Központ kialakítása Makkoshotyka községben (ÉMOP 3.1.3/B-09 - 23 000 000 HUF).

A projekt célja kettős. Egyrészt a Makkoshotyka település belterületén található, az önkormányzat tulajdonában lévő Rákóczi u. 14 szám (HRSZ: 84.) alatt – a Művelődési Házon belül – található Roma Közösségi Központ kialakítása, másrészt a település lakosai között a közösségi folyamatok, egyenlő esélyű generálása. A fejlesztés tárgyát képező épületrész kialakítását leginkább a nagy arányú roma lakosság létszáma (54%), valamint az általuk és közösségi szinten is megjelenő igények indokolják. A beruházás megvalósulásával amellet, hogy megteremtődnek a feltételei egy a mai kor igényeinek is megfelelő roma közösségi és kulturális tér kialakításának, valamint a társadalmi és jóléti szolgáltatások fejlődésének, hosszú távon is biztosítottá válnak a roma közösség társadalmi beilleszkedését célzó programok, valamint hátránykompenzációjuk megvalósítása. A projekt során megvalósuló tevékenységeket felújítási munkálatok keretében végezzük, mely munkálatok építés engedély kötelesek. A beruházás összes költsége: bruttó 22 882 186 Ft. A projekt keretében, mintegy 346,43 m²-i épület felújítás történik, mely a település teljes lakosságából (959 fő) közvetlenül 446 főt érint.

Nyertes: Magyar Ökumenikus Segélyszervezet, cél: Szükségünk van egymásra! Tanoda program folytatása Olaszliszván (TÁMOP 3.3.5/A-08/1 - 21 496 590 HUF).

A Magyar Ökumenikus Segélyszervezet Olaszliszváki Fejlesztő Háza 2001-től van jelen a térségben, és végez szociális, egészségügyi és fejlesztési programokat elsősorban hátrányos helyzetű, többségében roma származású családok, gyerekek számára. A szervezet 2006 és 2008 között a korábbi HEFOP 2.1.4 program keretében Tanoda programot működtetett a településen. Jelen projekt a korábbi Tanoda projekt folytatásaként az Olaszliszván élő gyerekek számára a következő szolgáltatásokat kívánja nyújtani: Tantárgyi fejlesztés; játszóházi, kézműves foglalkozások szervezése; egészségnevelés; készségfejlesztés; önismereti csoportok szervezése; telekuckó működtetése; családgondozás. Főbb indikátorok: A Tanodába járó gyermekek (30 fő) közül minimum 23 fő halmozottan hátrányos helyzetű, 80%-uknak (24 gyermek) javulnak az iskolai eredményei. A 8. osztály elvégzés után a végzősök legalább fele érettségit adó, ill. hiányszakmát nyújtó szakképzésben tanul tovább

Nyertes: Családsegítő és Pedagógiai Szakszolgálat, cél: Elzárkózás helyett felzárkózás - komplex prevenció és korrekció - integrációs program a sárospataki kistérségben (TÁMOP 5.2.5-08/1 - 15 166 110 HUF).

Feladatellátási-rendszerükön túl küldetésüknek tartják, hogy a célcsoport hátrányos helyzetű családjaik ne pusztán a gondozása, hanem az ebben a környezetben felnövő gyermekek szociális készségeinek fejlesztése is megtörténjen, hogy közel egyenlő eséllyel léphessenek tovább az iskolarendszerben, ami társadalmi integrációjuk előfeltétele. Komplex preventív és korrektív programot állítottunk össze gyermek részére, amely alternatív viselkedési repertoárt kínál a motiváció növelésével.

Nyertes: Roma Polgárjogi Mozgalom Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Szervezete, cél: Roma Oktatást Kiegészítő és Közösségi Szolgáltató Hálózat (TÁMOP 5.1.1-09/5 - 60 000 000 HUF).

A projekt célja az adekvát tapasztalatokkal rendelkező szervezet (RPM BAZ) eddigi gyakorlataira és kapcsolatrendszerére építve egy olyan fejlesztés eszközlése az Észak-Magyarországi régió egyik LHH kistérségében, mely tevékenységeken keresztül, "az iskolai szegregáció, lemorzsolódás csökkentését, a minőségi oktatáshoz való hozzáférés javítását"; "a társadalmi devianciák megelőzését" „A hátrányos rétegek életminőségét javító szolgáltatások körének bővítését”; "a civil társadalom megerősítését és aktivizálását; "a társadalmi részvétel erősítését"; "társadalmi integráció támogatását"; "a halmozottan hátrányos helyzetű fiatalok érdekeinek és jogainak aktív védelmét generálja". A projekt

eszköze a kistérségi érdekek és szükségletek összehangolásán alapuló, a települések közötti és az ágazatközi együttműködéseket eredményező, fenntartható fejlesztések megvalósítása, amely hozzájárul a társadalmi aktivitás növeléséhez, és a térség a társadalmi integrációs képesség erősítéséhez.

Nyertes: Sárospatak Város Önkormányzata, cél: "Minőségi közoktatás megteremtése Sárospatakon " (ÉMOP 4.3.1/2F-2f - 499 962 057 HUF).

A projekt keretében az önkormányzati fenntartású óvoda és általános iskola - két önálló feladat ellátási helyként működő - épületeinek bővítésére, átalakítására és felújítására kerül sor. Ennek keretében az óvoda hat csoportszobával, az iskola 10 tanteremmel bővül. Cél az integrált nevelés-oktatás elősegítése, a korszerű és egészséges tanulási feltételeket, megfelelő szaktantermi ellátottságot biztosító intézmények kialakítása.

Nyertes: Vajdácskai Községi Önkormányzat, cél: Vajdácskai Roma sor Vásáros utca I-II. szakasz belterületi földút szilárd burkolatú úttá történő fejlesztése (ÉMOP 3.1.3/B-09 - 17 837 826 HUF).

A tervezett Vásáros utca I-II. szakasz 14 méter széles szabályozási szélességű földutak, önkormányzati útból indulnak ki és abba is kötnek be. A szilárd burkolat kiépítése 3,0 méter szélességben aszfaltburkolattal és két oldalt 2,0 - 2,0 méter széles nemesített útpadkával épül. Vásáros utca I-II. szakaszon 244 folyóméteren és a Vásáros utca II. szakaszon 136 folyóméteren, összesen 380 folyóméteren.

8. Szerencsi kistérség

A kistérség településeinek területe összesen 499 km², Borsod-Abaúj-Zemplén megye területének csaknem 7%-a, ahol a megye lakosságának a területi aránynál kisebb része (6%-a), több mint 45 032 ember él. A kistérséghez tartozó települések közül négy 1000 fő alatti, 10 községben 1000 és 3000 fő közötti a lakosság száma, 3000 és 10 000 fős lakónépesség él három településen, a kistérség központját adó Szerencs városban 10000 fő feletti a lakosok száma. A kistérség egyetlen városa tehát Szerencs, itt él a népesség 22%-a.

A népesség 1990 óta fogyott. Megállapítható, hogy a szerencsi kistérség lakosainak 23,4 százaléka (10554 fő) fiatalkorú. A kistérségi átlagnál magasabb a fiatalkorúak aránya a következő településen: Alsódobsza, Legyesbénye, Megyaszó, Mezőzombor, Monok, Prügy, Sóstófalva, Taktaharkány, Taktakenéz, Taktaszada, Tiszalúc, Újcsanáros. Taktakenézen a legmagasabb a 0-18 éves lakosok aránya. Rátka és Mád településeken öregedő a lakosság, a legalacsonyabb Rátkán a fiatalok aránya.

Települések a kistérségben: Alsódobsza, Bekecs, Golop, Legyesbénye, Mád, Megyaszó, Mezőzombor, Monok, Prügy, Rátka, Sóstófalva, Szerencs, Taktaharkány, Taktakenéz, Taktaszada, Tállya, Tiszalúc, Újcsanáros.

8.1. Roma népesség aránya

A kistérség lakosságának kb. 18%-a roma. A lakónépesség negyede vagy annál több a romák aránya a következő településeken: Megyaszó, Mezőzombor, Prügy, Sóstófalva, Taktakenéz, Tállya, Tiszalúc. A legmagasabb a roma lakosok aránya Taktakenézen (43%).

Település	Népesség	A romák becsült aránya
Alsódobsza	419	23%
Bekecs	2635	3%
Golop	647	1%
Legyesbénye	1678	15%
Mád	2457	3%
Megyaszó	2879	28%

Mezőzombor	2567	31%
Monok	1814	7%
Prügy	2721	37%
Rátka	1011	0%
Sóstófalva	286	25%
Szerencs	9969	7%
Taktaharkány	4009	20%
Taktakenéz	1245	43%
Taktaszada	2129	18%
Tállya	2134	35%
Tiszalúc	5501	27%
Újcsanáros	931	7%
Kistérség összesen	45032	18%

8.2. Lakóhelyi szegregáció

Etnikailag szegregált lakókörnyezet alakult ki Mezőzomboron (2), Prügyön (2), Sóstófalván, Taktaharkányon, Taktakenézen, Taktaszadán (3), Tiszalúcon (3). A Szerencsi kistérség állandó lakosainak kb. 7 százaléka él ilyen körülmények között. A kistérségben lévő lakások kb. 13%-a alacsony komfortfokozatú. A települések által megadott adatok alapján a Szerencsi kistérségben a következő helyeken vannak szegregátumok:

Település	Lakosság – szegregátum1	Lakosság – szegregátum2	Lakosság – szegregátum3
Mezőzombor	200	100	
Prügy	264	901	
Sóstófalva	43		
Taktaharkány	134		
Taktakenéz	167		
Taktaszada	213	130	67
Tiszalúc	180	250	

Infrastruktúráját tekintve Mezőzombor, Sóstófalva, Taktaharkány, Taktakenéz telepein sokkal alacsonyabb arányban veszik igénybe a vezetékes vizet és gázt. A szennyvízhálózatra egyedül Tiszalúc egyik telepén csatlakoztak rá az ott lakók. Közvilágítás minden település szegregátumában megtalálható. Tiszalúcon a leginkább kiépített az infrastruktúra a

szegregátumokban. Pormentes út teljes mértékben hiányzik Mezőzomboron, Prügyön és Taktakenézen a telepeken. A szegregátumok 500 m-es körzetén belül szeméttelep található Taktaharkányban, illegális szeméttelep Tiszalúcon a Dankó Pista utca és a Gárdonyi utca környékén. Vizenyős a lakóterület Taktakenéz Dózsa György utca és Tiszalúc egyes területein.

8.3. Foglalkoztatottsági, iskolázottsági mutatók

A térségben az aktív korú lakosság 22%-a munkanélküli. A települések által megadott adatok alapján legmagasabb (100%-os) a munkanélküliség Újcsanálason, valamint Taktakenézen ahol 81% azon aktív korú lakosok aránya, akik rendszeres jövedelemmel nem rendelkeznek. A legalacsonyabb a munkanélküliek aránya Rátkán. Kiugróan magas a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülők aránya Mezőzomboron, míg a térségben a legkedvezőbb ilyen szempontból a helyzet Bekecsen. A lakosok közül rendszeres szociális segélyben részesülnek a lakónépesség arányában a legtöbben Taktaharkányon, legkevesebben Golopon.

Legmagasabb Prügyön és Taktakenézen a munkanélküliségi ráta. Az álláskereső 32%-a legfeljebb alapfokú iskolai végzettséggel rendelkezik.

8.4. Közoktatási helyzet

A demográfiai adatok alapján elmondható, hogy Mezőzomboron, Prügyön, Taktaharkányon, Taktaszadán, Tiszalúcon óvodai férőhely hiány van. Az óvodák kihasználtsága 100%-os Mezőzomboron, Prügyön, Taktaszadán, és 134%-os Tiszalúcon. Nem teljes a beóvodázás még Megyaszón, ahol a három évesnél idősebb gyermekek 19%-a nincs beíratva óvodai intézménybe. Óvodabusz nem áll a települések rendelkezésére, mellyel esetleg a társulásban lévő Megyaszó óvodásait szállíthatnák.

A társulás területén 15 általános iskola működik 18 feladatellátási helyen.

A sajátos nevelési igényű tanulók aránya az országos átlagnál (5,6) társulási szinten magasabb (7,9%). Az intézmények által megadott adatok alapján ezek az arányok szignifikánsan nagyobbak: 8,3%. A következő települések általános iskoláiban magasabb ennél az arányuk az SNI tanulóknak: Mánd, Megyaszó, Mezőzombor, Monok, Prügy, Taktakenéz, Taktaszada, Újcsalános. A 196 gyermek részesül gyógypedagógiai oktatásban, akik Megyaszó, Mezőzombor, Prügy, Szerencs, Taktaharkány, Taktakenéz, Tiszalúc településeken élnek. A hátrányos helyzetű iskolai tanulók száma összesen 2534 fő, a tanulók 57,8%-át teszik ki kistérségi szinten. Halmozottan hátrányos helyzetű tanulók aránya társulási szinten 37,2%.

Ennél jóval nagyobb az eltérés a következő településeken: Legyesbénye, Megyaszó, Mezőzombor, Monok, Prügy, Szerencs-Ond, Taktaharkány, Taktakenéz, Taktaszada. Rátkán 0 százalék a HHH tanulók aránya. Az állami gondozásba vett gyermekek aránya társulási szinten 1,0. Területi koncentráció tapasztalható ezen a téren Megyaszón és Újcsalánoson.

8.5. A kistérség forrásle hívó képessége

A kistérségben összesen 82 db sikeres projekt készült el az ÚMFT keretén belül. Ez a szám vizsgált kistérségi átlagot eléri. Roma szervezet által megvalósított ÚMFT projekt nincs, ahogy romákat közvetlenül célzó program sem.

A nyertes pályázatok közül mindössze 10 db olyan fejlesztést tudunk kiválasztani, amelyek valamilyen módon segítik a romák esélyegyenlőségét, ezek túlnyomórészt oktatásfejlesztési projektek.

Jellemző projekt típusok:

- települési, térségi szolgáltatásfejlesztés (kiemelten egészségügyi és közoktatási);
- civil szektor fejlesztése, itt a legtöbbször kifejezetten hátrányos helyzetű lakosságot, romákat célzó programok fogalmazódnak meg;
- gazdaságélénkítő fejlesztések, köztük munkahelyteremtő programok a versenyszféra ösztönzésére;
- infrastruktúrafejlesztések (útépítés, iskola felújítás, polgármesteri hivatal felújítása, akadálymentesítés, stb.).

8.6. Néhány esélyegyenlőség kapcsán releváns projekt

Nyertes: Bekecs Község Önkormányzata, cél: A Kompetencia alapú oktatás megvalósítása Bekecs Községben (TÁMOP 3.1.4-08/2 - 31 997 510 HUF).

Nyertes: Megyaszó Község Önkormányzata, cél: Közoktatás térségi sajátosságokhoz igazodó szervezése és infrastruktúrájának fejlesztése (ÉMOP 4.3.1/2F-2f - 226 594 340 HUF).

A projekt keretei között az iskolaépület felújítása, szigetelése, nyílászárók cseréje, fűtőberendezés korszerűsítése, lift beépítése, a villamoshálózat felújítása, a tornaterem szigetelése és tetőcseréje, a konyha bővítése és rekonstrukciója valósul meg teljes körű akadálymentesítéssel.

Nyertes: Prügy Községi Önkormányzat, cél: Kompetencia alapú oktatás bevezetése az Általános Iskolában (TÁMOP 3.1.4-08/2 - 25 000 000 HUF).

Nyertes: Szerencs Város Önkormányzata, cél: Szerencsi Általános Iskola Alapfokú Művészetoktatási Intézmény és Óvoda, óvodai intézményegység három épületének korszerűsítése, bővítése, valamint a hangszeres zeneoktatás feltételeinek javítása Szerencsen (ÉMOP 4.3.1/2/2F-2f - 456 257 993 HUF).

Nyertes: Taktaharkány Nagyközségi Önkormányzat, cél: Óvoda felújítás (átépítés, bővítés) fűtéskorszerűsítés Taktaharkányban (ÉMOP 4.3.1/B-09 - 147 216 202 HUF).

A Szivárvány Napközi Otthonos Óvoda Megyaszói utca 1/A. sz. alatti székhelyének és telephelyének rekonstrukciója, bővítéssel együtt járó korszerűsítése energiatakarékossági és esélyegyenlőségi szempontok betartásával, a nevelési környezet és pedagógia kultúra színvonalának emelése, és a jobb életminőség érdekében. Az esélyegyenlőség és egészséges környezet biztosítása három csoport óvodás és alkalmazottak részére a helyi óvoda Megyaszói utcai székhelyén és feladat ellátási helyén a 19/2002.OM.sz. r.

Nyertes: Tállya Község Önkormányzat, cél: Óvoda épület átalakítása, korszerűsítése, bővítése Tállyán (ÉMOP 4.3.1/2/2F-2f - 157 092 753 HUF).

A beruházás Tállyán, Magyarország egyik hátrányos helyzetű településén valósul meg. A Napközi otthonos Óvoda jelenleg ideiglenes létesítményben működik és jelentős szerepet játszik a 3-7 éves gyermekek helyi nevelésében, szocializációjában. Az intézmény eredeti épülete használhatatlan, nem felel meg a tevékenység végzéséhez szükséges követelményeknek, napjaink elvárt fejlettségi színvonalának. Célkitűzések: óvodai épület bővítése, korszerűbb épület kialakítása, akadálymentesítés.

Nyertes: Városi Kulturális Központ és Könyvtár, cél: Esélyegyenlőség növelése könyvtári informatikai fejlesztéssel a szerencsi kistérség településein (TIOP 1.2.3-08/1 - 68 568 079 HUF).

Az intézmény, a TÁMOP-3.2.3/08/2 kódszámú pályázat "B", "Ca", "D" komponensének megvalósításához nyújtja be pályázatát. Együttműködő partnereik a "B" komponens esetében a Szerencsi Általános Iskola, Alapfokú Művészetoktatási Intézmény, és a Bocskai István Gimnázium. A "Ca" alkomponens és a "D" komponens megvalósításához a szerencsi "Hegyalja Kapuja" Mozgáskorlátozottak Egyesületével, az ESZEI Szociális és Gyermejjóléti Alapszolgálati Központ és a szerencsi Cigány Kisebbségi Önkormányzattal kötöttek együttműködési megállapodást. A projekt célja: A tudásalapú társadalom, versenyképes tudás, az élethosszig tartó tanulás keretében az iskolán kívüli felnőttoktatás megteremtése. A tehetségfejlesztés mellett az életvezetéshez, életesély növeléshez, munkaerő-piaci

kompetenciákhoz szükséges képességek, készségek, valamint az internetkultúra fejlesztése. A hátrányos helyzetű, leszakadó célcsoportok felzárkóztatása, a kulturális esélyegyenlőség feltételeinek növelése.

Nyertes: Városi Kulturális Központ és Könyvtár, cél: A VÁROSI KULTURÁLIS KÖZPONT ÉS KÖNYVTÁR A TUDÁSALAPÚ TÁRSADALOM, A VERSENYKÉPES TUDÁS, AZ ÉLETHOSSZIG TARTÓ TANULÁS, AZ INTERNETKULTÚRA, A TEHETSÉGFEJLESZTÉS, A HÁTRÁNYOS HELYZETŰEK FELZÁRKÓZTATÁSÁNAK SZOLGÁLATÁBAN (TÁMOP 3.2.3-08/2 - 31 854 370 HUF).

Az intézmény, a TÁMOP-3.2.3/08/2 kódszámú pályázat "B", "Ca", "D" komponensének megvalósításához nyújtja be pályázatát. Együttműködő partnereik a "B" komponens esetében a Szerencsi Általános Iskola, Alapfokú Művészetoktatási Intézmény, és a Bocskai István Gimnázium. A "Ca" alkomponens és a "D" komponens megvalósításához a szerencsi "Hegyalja Kapuja" Mozgáskorlátozottak Egyesületével, az ESZEI Szociális és Gyermekjóléti Alapszolgáltatási Központ és a szerencsi Cigány Kisebbségi Önkormányzattal kötöttek együttműködési megállapodást. A projekt célja: A tudásalapú társadalom, versenyképes tudás, az élethosszig tartó tanulás keretében az iskolán kívüli felnőttoktatás megteremtése. A tehetségfejlesztés mellett az életvezetéshez, életesély növeléshez, munkaerő piaci kompetenciákhoz szükséges képességek, készségek, valamint az internetkultúra fejlesztése. A hátrányos helyzetű, leszakadó célcsoportok felzárkóztatása, a kulturális esélyegyenlőség feltételeinek növelése.

9. Szikszói kistérség

Kistérség 23 települése a megye öt kistáján található:

Keleti-Cserehát: Kázsmárk, Léh, Rásonysápberencs,

Nyugati-Cserehát: Alsóvadász, Homrogd, Monaj, Kupa, Selyeb, Felsővadász, Nyésta, Abaújszolnok, Gadna, Abajújlak, Gygyvendégi, Gygybátor

Hernád-völgy: Aszaló, Szentistvánbaksa, Halmaj, Csobád (2005-ben kivált a kistérségből, a helyzetelemzéshez az alábbi térkép állt rendelkezésre), Kiskinizs, Felsődobsza

Szerencsköz: Nagykinizs, Hernádkércs

Sajó-Hernád-sík: Szikszó (kistérségi központ).

A legkisebb település Nyésta 70 fő, Abajújlak 98 fő, Abaújszolnok 151 fő, Kupa 183 fő lakossággal, 1000 fő feletti népesség számú Alsóvadász, Aszaló, Halmaj, Kázsmárk, Szikszó, Homrogd. A kisközségek, a Belső-Csereháti települések elzártsága, a szolgáltatásokhoz, fejlesztésekhez való hozzáférése alacsony.

9.1. Roma népesség aránya

A kistérség 23 települése közül 13 településen a roma népesség aránya az országos átlag fölött van. A 2001 évi népszámlálási adatok alapján a lakosság 12,9%-a vallotta magát romának, mely a valóságban háromszor-négyszer magasabb arány lehet. A népszámlálás alapján a kistérségben Kázsmárkon a legnagyobb a helyi lakosságon belül a cigány népesség aránya, melyet Gygybátor és Felsővadász követ, ahol szintén 30% fölötti a mutató (különösen Kázsmárk 38,6%, Gygybátor 34,6%, Felsővadász, Selyeb), mely még mindig alacsonyabb értéket mutat a valóságnál: kázsmárki LHH adatlapban 50% a becsült érték.

Öt településen nem vallotta magát senki romának. A térségi különböző adatokat összevetve Abaújszolnok a legrosszabb mutatókkal rendelkező település és 0% a roma lakosság aránya, pedig cigány kisebbségi önkormányzat és civil szervezet is működik. A KSH adatok pontosságát jelzi, hogy a településre vonatkozó 0%-os önbevalláson alapuló roma nyilatkozási mutató nem tükrözi hűen a valóságot. Szikszó város esetében a lakosság 3%-a vallotta magának romának, miközben a település LHH adatlapjában a 600-750 fő a becsült lakosságszám, mely 10-13%.

Település	Lakónépesség száma	Magukat romának vallók aránya % (2001 KSH)
Abaújlak	98	0
Abaújszolnok	151	0
Alsóvadász	1532	25
Aszaló	2008	20,5
Felsődobsza	939	17,7
Felsővadász	530	30,9
Gadna	243	18,5
Gagybátor	283	34,6
Gagyvendégi	240	7,1
Halmaj	1892	8,2
Hernádkércs	347	5,8
Homrogd	1002	19,2
Kázsmárk	1002	38,6
Kiskinizs	354	2,3
Kupa	183	8,7
Léh	511	15,3
Monaj	295	0
Nagykinizs	350	0
Nyésta	70	0
Rásonysápberencs	563	4,3
Selyeb	479	29,2
Szentistvánbaksa	297	4,7
Sziksó	6007	3

9.2. Lakóhelyi szegregáció

Telepet/szegregátumot az alábbi településeken lehetett beazonosítani:

Gadna: a település szegregációs mutatója magas, a Fő úton 25 db lakás található, nagy része vályogépítésű. A gáz nem elérhető, viszont a víz a lakóterületre be van vezetve. A lakások többsége komfort nélküli, kb. 29 család, 145 fő él a szegregátumban. A településen felülreprezentált a roma lakosság aránya. A településen nincs kiépítve a szennyvíz. (LHH

adattábla nem érkezett). A település „gettó-falunak” nevezhető, a közoktatás területén is szegregáció figyelhető meg.

Aszaló: három szegregátumot azonosított be a 2001-es KSH térkép, összesen 377 lakossal, ami a település lakónépességének 18,77%-a. A legrosszabb helyzetű telepként beazonosítható szegregátumban 154 fő lakik az adatszolgáltatás alapján, mely Aszaló lakosságának 7,7%-a. A hagyományosnak tekinthető telep szegregációs mutatója 94,7%. A „CS” lakás-szerű lakásokkal beépült telepen a közműellátás elérhető, viszont a közművek nem minden otthonba vannak bekötve. Nem szilárd burkolatú az út (LHH szegregációs adattábla nem érkezett).

Települések, melyek önmagukban szegregátumok, gettósodtak: Abaújszolnok, Gadna, Gagybátor. A szegregációs mutató szerint legrosszabb helyzetű település Abaújszolnok. Nyéstán nagyon rossz a szegregációs mutató értéke, de a településen a romák kistérségi viszonylatban alulreprezentáltak és a településen nincs telepszerű lakókörnyezet. Gagybátorban a roma lakosság aránya magas, telepszerű lakókörnyezet a rendelkezésre álló információk szerint nincs, gettósodással veszélyeztetett település. Kupán az alacsony státuszúak aránya magas, szegregált településnek minősül, de a romák aránya kistérségi viszonylatban nem kiemelkedő és a rendelkezésre álló adatok szerint nincs a településen szegregátum. Felsővadászon, amely szintén szegregátumnak számít, magas a romák aránya és a településen szegregátum is található. Felsődobozán felülreprezentáltak a romák, Szikszón, Halmajon arányaiban nem magas a roma lakosság, de a településeken található telepszerű lakókörnyezet.

Összesen hat település minősül szegregátumnak – 50 % fölötti szegregációs mutatója miatt –, és további hat település szegregációval veszélyeztetettnek a kistérségben:

Település	Szegregációs mutató
Abaújszolnok	70,4%
Gadna	67,5%
Nyésta	63,6%
Gagybátor	59,4%
Kupa	55,3%
Felsővadász	55%
Kázsmárk	49,2%
Monaj	48,4%
Szentistvánbaksa	45,7%
Selyeb	45,2%
Alsóvadász	41,2%
Homrogd	40%

9.3. Foglalkoztatottsági, iskolázottsági mutatók

Az összes település esetében magas a munkanélküliség. A legrosszabb mutatója Abaújszolnoknak van, ahol 88,7%, a másik véglet a kistérség-központ Szikszó, ahol 51%-os. Nagyon rossz a mutatója Gadna községének (87,2%), Szentistvánbaksa (82,7%), Monaj (82%), Nyésta (81,8%), Gagybátor (79,7%) községeknek.

A **munkanélküliségi ráta** (a regisztrált munkanélküliek aránya az aktív korú népességben) 20,5% volt 2004-ben, ami a megyei átlagnál (11,9%) jóval magasabb értéket mutat. A munkanélküliségi ráta 40% fölötti volt, Gadna, Monaj és Nyésta településeken, 30% fölötti Gagyvendégin, Selyeben, Kázsmárkon és Kupán. A kistérségben a tartós munkanélküliek aránya összességében 8,1%-os, ami szinte duplája a megyei (4,6%-os) átlagnak.

A **legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők** aránya az aktív korúakon belül a legmagasabb Abaújszolnokon (74,6%), a legalacsonyabb Szikszón (30,5%). 50% feletti a mutató Nyésta (68,2%), Gadna (70,9%), Felsővadász (64,4%), Gagybátor (63,3%), Kupa (61,2%), Kázsmárk (57%), Monaj (51,6%), Selyeb (55,9%) településeken. Ezen települések esetében az alacsony iskolai végzettségi mutató még inkább rontja a munkaerő-piaci lehetőségeket.

Szikszón az LHH adatszolgáltatás alapján a lakosság 60%-a aktív korú, melyen belül 30% általános iskolai végzettséggel rendelkezik, 51% nem rendelkezik rendszeres jövedelemmel.

9.4. Közoktatási helyzet

Óvodáztatás:

Nem ismert, hogy pontosan hány fő maradhat ki az óvodából.

A kistérség óvodáira inkább jellemző a túlszűfolttság. A rendelkezésre álló óvodai férőhelyszámnál több gyerek részesül nevelésben Alsóvadászon (+7 fő), Aszalón (+9 fő), Halmajon (+2 fő), Homrogd (+9 fő), Kázsmárkon (+10 fő), és Selyeben (+2 fő).

Általános iskola:

A kistérség általános iskoláiban a hátrányos helyzetű tanulók száma 1253 fő, mely az összes tanulók 55,63%-a. Halmozottan hátrányos helyzetű tanulók aránya 37,87% (nem ismert Szikszó esetében a HHH tanulók száma, így az nem számít bele az arányba), mely alapján véve is magas.

A rendelkezésre álló adatok alapján valószínűsíthető, hogy több település/iskola esetében a szülők alacsony iskolai végzettségre vonatkozó nyilatkozatása hiányos, így a HHH tanulóokra vonatkozó adat nem minden esetben tükrözi a valóságos állapotokat.

A legmagasabb HH/HHH arány Selyeben van (100/100%), az intézmény teljesen szegregált. Magas, 80%-ék feletti a HH tanulók aránya Felsővadászon, Alsóvadászon. 70% feletti Rásonysápberencsen, Felsődobszán és Homrogdon. Legalacsonyabb a HH arány Szikszón 22,06 % (kistelepülések irányába való eltolódás), amit Léh 58,82%-a, illetve Halmaj 43,48%-a követ.

Magas a HHH arány 70%-ék feletti Felsővadászon. 60%-ék feletti Rásonysápberencsen, Kázsmárkon, Alsóvadászon, Felsődobszán (roma tanulókkal felülreprezentáltabb iskolák). Legalacsonyabb HHH arány Léh és Halmaj településeken (17,65 és 22,53%). A viszonylag magasabb HH arány mellett Homrogdon a harmadik legalacsonyabb a HHH tanulók aránya (Szikszó esetében nincs adat).

Az SNI tanulói arány 5,52%, mely nem magasabb a 7%-os kritikus országos aránynál, viszont magas a gyógypedagógia tantervű szegregált osztályban tanulók aránya (37,9%), illetve egyes településeken a SNI tanulók koncentrációja. Az adatokból arra a következtetésekre lehet jutni, hogy az óvodában SNI-ként nem nyilvántartott, a szociokulturális hátrányokkal küzdő, gyengébben teljesítő gyermek az iskolába kerüléskor SNI „minősítést kap”, és gyógypedagógiai vagy ún. „kislétszámú” csoportba/osztályba sorolhatják be.

A rendelkezésre álló információk alapján, az alábbi négy iskola esetében felülreprezentáltak a roma tanulók:

50%-nál magasabb roma tanulói arány	Alsóvadász	72,1
	Felsővadász	67,4
	Kázsmárk	50,8
	Selyeb	93,9

9.5. A kistérség forráslelívó képessége

A kistérségben összesen 55 db sikeres projekt készült el az ÚMFT keretén belül. Ez a szám a vizsgált kistérségi átlagot eléri. Roma szervezet által folytatott program nincs a kistérségben, sem kifejezetten romákat célzó. Esélyegyenlőség szempontjából releváns projekt hét darab van.

A kistérség pályázó aktivitása az egyik legalacsonyabb a vizsgáltak közül. Elgondolkodtató, hogy az egyik legrosszabb mutatókkal rendelkező szikszói kistérség egyetlen célzott projektet sem indított az elmúlt időszakban a romák esélyegyenlőtlenségének csökkentésére. A releváns projektet szinte egytől egyig iskolafejlesztések, egyetlen kivétel a kistérségi szociális szolgáltató központ kialakítása. Ezek után szinte természetes az is, hogy egyetlen roma szervezetnek sem sikerült eddig ÚMFT forráshoz jutnia a kistérségben.

Jellemző projektípusok:

- települési, térségi szolgáltatásfejlesztés (kiemelten egészségügyi és közoktatási);
- civil szektor fejlesztése, itt a legtöbbször kifejezetten hátrányos helyzetű lakosságot, romákat célzó programok fogalmazódnak meg;
- gazdaságélénkítő fejlesztések, köztük munkahelyteremtő programok a versenyszféra ösztönzésére;
- infrastruktúrafejlesztések (útépítés, iskola felújítás, polgármesteri hivatal felújítása, akadálymentesítés, stb.).

9.6. Néhány esélyegyenlőség kapcsán releváns projekt

Nyertes: Aszaló Község Önkormányzat, cél: Kompetencia alapú oktatás bevezetése a Gööz József Általános Iskola és Napközi otthonos Óvodában (TÁMOP 3.1.4-08/2 - 31 628 931 HUF).

Nyertes: Halmaj Község Önkormányzata, cél: Kompetencia alapú oktatás bevezetése Halmaj Községben (TÁMOP 3.1.4-08/2 - 31 861 134 HUF).

Nyertes: Homrogd Község Önkormányzata, cél: Községi óvoda rekonstrukciója és bővítése, az általános iskola felújítása, bővítése és sportudvarának kialakítása, energiahatékonyságának biztosítása Homrogdon" (ÉMOP 4.3.1/2F-2f - 365 988 988 HUF).

Cél a községi óvoda rekonstrukciója és bővítése (tornaszoba, egyéni foglalkoztató stb.), ami így nemcsak a törvényi, népegészségügyi stb. előírásoknak felel meg, hanem a térség hátrányainak csökkentését, a gyermekek kompetenciájának fejlesztését, az esélynövelést is megalapozza. Továbbá az általános iskola épülete energiahatékonyságának növelése. Cél a település népességmegtartása, Homrogd központi szerepének fenntartása a mikrotérségben.

Nyertes: Szikszói Kistérségi Többcélú Társulás, cél: Szikszói Kistérségi Szociális Szolgáltató Központ létrehozása (ÉMOP 4.2.1/C-2f - 197 788 822 HUF).

A Társulási Tanács 2007. július 1.-jén egy új, társulás által fenntartott szociális intézményt hozott létre. Az intézmény gyermekjóléti szolgáltatást, családsegítést, jelzőrendszeres házi segítségnyújtás feladatát látja el térségi szinten, és támogató szolgálatot működtet. Az intézmény létrehozását a sokoldalú szociális feladatellátás indokolta. Sajnos a tárgyi feltételek biztosítása nem megfelelő.

10. Tokaji kistérség

A tokaji kistérség 11 települést foglal magába. Központja Tokaj az egyetlen város a kistérségben. A kistérség földrajzilag két mikrotérségre oszlik: Taktaközre és Hegyaljára. A Tisza árterületére eső Taktaközhez tartozik Tiszaladány, Tiszatardos, Csobaj és Taktabáj. Hegyvidéki települések pedig Tokaj, Tarcal, Bodrogkeresztúr, Bodrogkisfalud, Szegi, Szegilong, és Erdőbénye.

A kistérség területe 256 km², Borsod-Abaúj-Zemplén megye területének 3,5%-a, ahol a megye lakosságának a területi aránynál kisebb része, mintegy 2%-a, körülbelül 14 ezer fő él. A kistérséghez tartozó települések alacsony lélekszámúak, hét településen 1000 fő alatti a lakónépesség. A Tokaji kistérség egyetlen városa Tokaj, itt él a kistérség népességének egyharmada. A kistérség legtöbb településén a népesség összetételére a 14 év alattiak és az idős népesség magas aránya jellemző.

10.1. Roma népesség

Az önkormányzati adatszolgáltatás alapján a Tokaji kistérségben a romák közel 20 %-a él külterületen.

A cigány kisebbség körében végzett felmérések azt mutatják, hogy a munkanélküliségi ráta az általuk sűrűbben lakott területeken magas, elhelyezkedési lehetőségeik beszűkültek, a legbiztosabb jövedelemforrást számukra a szociális segélyek, támogatások jelentik. Körükben az alacsony iskolázottság együtt jár a munkanélküliséggel, egészségi károsodásokkal. Munkapiaci, társadalmi integrációjuk egyre súlyosabb problémát jelent az általuk lakott, jellemzően elmaradott, szegény településeken.

Azon települések, amelyek adatot szolgáltatottak a roma népességre vonatkozólag:

Település	Romák aránya	Romák szám
Taktabáj	34,98%	219
Tarcal	11,32%	360
Tiszaladány	10,61%	75

Tiszatardos	7,49%	20
Tokaj	3,31%	150

Az adatot szolgáltató települések közül Taktabájon a legmagasabb a cigány lakosság aránya, de számukat tekintve Tarcalon élnek a legtöbben. Ezt mutatják a 2001-es népszámlálás adatai is. (Bár utóbbi mivel önbevalláson alapult, jelentősen alábecsüli a romák számát és arányát.) Minthogy a legtöbb település nem szolgáltatott adatot erre nézve, tájékoztatásképp közöljük a 2001-es népszámlálás erre vonatkozó adatait (a fenti fenntartással). Ezek alapján a kistérségben az országos aránynál valamivel kevesebb lakos vallotta magát romának, a kistérségi átlagot jelentősen meghaladó számban és arányban élnek romák a fent említett két településen kívül Tiszaladányban, és arányukat tekintve Tiszatardoson (itt ugyanakkor a roma lakosok száma alacsony, aprófaluról lévén szó). Bodrogkisfaludon, Szegin és Szegilongon a népszámlálás során senki sem vallotta magát romának.

10.2. Lakóhelyi szegregáció

Az adatszolgáltatás hiánya miatt **csak négy település esetében van tudomásunk szegregatúmról**, bár számuk a kistérségben ennél több lehet.

A KSH adatai alapján Taktabáj település szegregátumnak tekinthető, a lakónépesség 57,5%-a nem rendelkezik rendszeres munkajövedelemmel és legfeljebb általános iskolai végzettsége van.

40-50% közötti szegregációs mutatóval rendelkező, veszélyeztetettnek tekinthető település nincs a kistérségben, de öt település (Szegi, Tiszatardos, Erdőbénye, Csobaj, Tiszaladány) lakosságának több, mint 30%-a alacsony státuszú.

Tarcal egy szegregátumot jelölt, míg a KSH-nak a településre vonatkozó kartogramja két szegregátumot. Tarcalon a település adatszolgáltatása szerint 122 fő él szegregátumban, a kistérség legnagyobb szegregátuma itt található. A romák csak kevés kivétellel élnek másutt a településen. A telep infrastruktúrális ellátottsága elmarad a települési átlagtól, csupán a közvilágítás biztosított 100%-ban. Az egyik utca aszfaltozott, a másik makadám. Vezetékes ivóvíz nincs a házakban, a közkifolyót használják az emberek.

Tiszaladányban 54 fő él a szegregátumban, az adatszolgáltatás szerint csak romák. A településen élő romák 72%-a a szegregátumban él. A cigány lakosság szinte egésze (kb. 30

család) egyetlen utcában lakik. Ez egy régebben létesült telep, nem szocpolos házakkal. Aszfaltozott útburkolat, közvilágítás van az utcában, de a vezetékes ivóvízzel való ellátottság nagyon alacsony fokú, jellemzőbb a közkifolyóról való vízfordás. Csatorna teljes egészében hiányzik.

Tiszatardoson szintén egy utcában él a cigány lakosság (15-20 család). Infrastrukturális ellátottsága jóval elmarad a település átlagától: sem közvilágítás, sem aszfaltos út, sem vezetékes ivóvíz, sem csatorna nincs ebben az utcában.

Bár nincs szegregátum a településen belül, ugyanakkor elcigányosodó településeknek számít Csobaj és Taktabáj.

10.3. Foglalkoztatási, iskolázottsági mutatók

Az önkormányzati adatszolgáltatás a foglalkoztatottság terén is hiányos, Tiszatardos és Tiszaladány esetében biztosan hibás is bizonyos adatok tekintetében.

A **regisztrált állás keresők** körében a legfeljebb alapfokú végzettségűek aránya az adatszolgáltatás szerint Taktabájon a legmagasabb, 94%-os a sort Csobaj zárja (21%). Csobaj egyéb más rosszabb mutatói arra a következtetésre vezetnek, hogy az adatszolgáltatás itt is hibás.

A KSH 2005-ös adatai alapján Tiszaladányban a legmagasabb a legfeljebb alapfokú iskolai végzettségűek aránya a regisztrált munkanélküliek között. Kistérségi viszonylatban kiemelkedő még ez az arány Erdőbényén, Taktabájon és Szegin.

A **legmagasabb munkanélküliségi rátáról** Tiszatardos közölt adatot (63%). Ezt követi Csobaj (23%), Tarcal (18%), Taktabáj (16%). A többi település nem közölt adatot erre vonatkozólag. A KSH 2005-ös adatai szerint a regisztrált munkanélküliek aránya Szegin a legmagasabb (37,3%), ezt követi a négy Takta-közi település, ezek közül is kiemelkedik Taktabáj, ahol 2005 decemberében 28,1% volt a regisztrált munkanélküliek aránya.

A **regisztrált állás keresők** közül a legmagasabb arányú tartós munkanélküli az adatszolgáltatás szerint Csobaj esetében van: 89%. Ugyanez az arány 50%-ot meghaladó Tarcalon és Taktabájon (55-55%). Tokajban és Bodrogkeresztúron 50% alatti (47 ill 37%). A KSH 2005-ös adatai mást mutatnak, eszerint épp a kistérség-központban a legrosszabb a helyzet, 64%-os a tartós munkanélküliek aránya, ezt követi a másik nagyobb település, Tarcal (60%), majd Tiszatardos, Bodrogkisfalud (itt a munkanélküliek aránya kisebb, de ezek

szerint a munkanélküliség nagyobb arányban tartós állapot) és Taktabáj. Csobaj mutatója a KSH adatai szerint kistérségi viszonylatban kedvező (38,8%).

A **regisztrált álláskeresők közfoglalkoztatása** minden adatot közlő település esetében elmarad a kívánatostól (Tokaj 16%, Tarcál 19%, Taktabáj 20%, Bodrogkeresztúr 27%). Csobaj, Tiszaladány és Tiszatardos esetében a szolgáltatott adatok nem megbízhatók (42%, 66%, 33%)

A **rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők** aránya az aktív népességen belül mindegyik településen 50% feletti, de kiugróan magas ez az arány Taktabájon, ahol a 80%-ot is meghaladja. Tokajt kivéve a felnőtt lakosság több mint 30%-a nem rendelkezik általános iskolánál magasabb végzettséggel. A Taktaközi települések felnőtt lakosságának egyharmadánál is magasabb ez az arány Taktabájon.

10.4. Közoktatási helyzet

A Tokaji kistérségben 10 óvoda működik, kilenc általános iskola és két középfokú intézmény. Tiszatardos kivételével minden településen van óvoda. Mindkét középiskola Tokajban érhető el. A kistérség intézményeiben összességében 3411 gyermeket helyeztek el, nevelnek és oktatnak.

Összesen 424 óvodás van, közöttük átlagosan 49,38% a hátrányos helyzetűek aránya. A halmozottan hátrányos helyzetűek felmérése nem tekinthető teljes körűnek, hiszen a hozzáférhető adatok szerint 15,36% az arányuk, ami a hátrányos helyzetűek számát/arányát figyelembe véve igen kevésbé valószínű. Kritikus az arány Taktabáj és Tarcál óvodájában, ahol csaknem 100%-ban vannak a halmozottan hátrányos helyzetű gyerekek: Taktabájon a hátrányos helyzetűek mindegyike halmozottan hátrányos helyzetű is egyben (96,97%), Tarcalon a HH arány 83,67%, a halmozottan hátrányos helyzetű óvodásoké pedig 44,9%. Bodrogkeresztúron három, Csobajban egy, Erdőbényén egy, Taktabájon egy, Tarcálban egy, Tokajban három óvoda van.

Tokajban az egyik tagóvodában a hátrányos helyzetűek aránya a harmada csak a többi tagóvodáénak.

A II. Rákóczi Ferenc Alapfokú Nevelési Oktatási (ANOI) Intézményben tagintézmények között szegregáció van. A hátrányos helyzetű tanulók aránya: 56,25%, 77,78%, 27,27%.

Bodrogkeresztúron az egyik óvodai telephelyen az SNI arány 4,17%, miközben a másik három tagintézményben nincs SNI kisgyerek. Csobajon 2,94% az arányuk a sajátos nevelési

igényű gyermekeknek, a többi intézmény nem jelez SNI gyermeket a közoktatási statisztikában.

A kistérségben óvodába járó gyermekek 37%-a, míg az általános iskolás gyermekek 43%-a a II. Rákóczi Ferenc ANOI-ba jár, a Tokaj-Bodrogkisfalud-Tiszaladány-Tiszatardos társulás intézményeibe. A társulás által működtetett intézménynek tehát meghatározó szerepe van a kistérség közoktatásában. Az intézmény központi szerepet tölthet be a kistérségi közoktatás integrációjában, ami az egyetlen reális útja a korszerű képzési feltételek megteremtésének a kistérség valamennyi gyermeke számára.

Tiszatardoson nincs sem óvodai, sem általános iskolai feladatellátási hely, az óvodások illetve a tanulók a tiszaladányi illetve a tokaji feladatellátási helyekre járnak.

80%-ot meghaladó mértékű a HHH arány Taktabájon (általános iskola és óvoda), 40%-ot meghaladó mértékű Tarcalon (általános iskola) és Szegiben (általános iskola).

10.5. A kistérség forráslelő képessége

A kistérségben összesen 51 db sikeres projekt készült el az ÚMFT keretén belül. Ez a szám vizsgált kistérségi átlag alatt van. A kistérség mindössze három darab olyan projektet nyert, amely segíti a romák esélyegyenlőségét, és mindössze egyet, amely kifejezetten célozza is azt. Az elnyert 51 projekthez képest ez meglehetősen lehangoló szám. Egyetlen roma szervezet sem nyert az ÚMFT keretein belül támogatást a kistérségben.

Jellemző projekt típusok:

- települési, térségi szolgáltatásfejlesztés (kiemelten egészségügyi és közoktatási);
- gazdaságélénkítő, vállalkozásfejlesztő fejlesztések, köztük munkahelyteremtő programok a versenyszféra ösztönzésére;
- infrastruktúrafejlesztések (útépítés, iskola felújítás, polgármesteri hivatal felújítása, akadálymentesítés, stb.).

10.6. Néhány esélyegyenlőség kapcsán releváns projekt

Nyertes: Tarcal Község Önkormányzata, cél: Esélyegyenlőségi program Tarcalon (TÁMOP 3.3.2-08/2 - 43 690 000 HUF).

A projekt célja a HHH tanulók esélyegyenlőségének megteremtésével a kompetencia-alapú oktatás elterjesztése, az integrációt támogató módszertan implementálása. A fejlesztéssel az érintett tanulók teljesítménye mérhetően javul. A projekt a TIOP 1.1.1 pályázattal együtt komplex módon valósul meg. A rendszeresen óvodába járók aránya, a HHH gyermekek számára biztosított fejlesztő órák 10%-os javulást mutatnak. Az integrációs továbbképzésben résztvevő pedagógusok száma 39 fővel nő.

Nyertes: Tokaj Város Önkormányzata, cél: A tokaji II. Rákóczi Ferenc Alapfokú Nevelési-Oktatási Intézmény Óvodájának felújítása és bővítése (ÉMOP 4.3.1/2F-2f - 229 819 399 HUF).

Jelen projekt célja egy közös feladat ellátási hely kialakítása. Tokajban jelenleg két telephelyen látja el az óvodai ellátást a II. Rákóczi Ferenc Alapfokú Nevelési- Oktatási Intézmény. A kertvárosi épület bővítésre, felújításra, és a régi, korszerűtlen belvárosi épület felszámolásra kerül. További cél, hogy az intézmény fenntartó társulásban résztvevő települések minden gyermeke ezen új épületben töltse óvodás éveit, itt helyezték el a szülők még a projekt utánkövetési időszakán belül.

Mellékletek

1. sz. melléklet: Települések listája Szabolcs-Szatmár-Bereg megye LHH kistérségeiben

Település	Népességszám	Település	Népességszám
Apagy	2412	Nyírcsaholy	2400
Aranyosapáti	2134	Nyírcsászári	1220
Baktalórántháza	3810	Nyírderzs	659
Barabás	828	Nyírgelse	1240
Bátorliget	725	Nyírgyulaj	2088
Beregdaróc	870	Nyírbrony	1202
Beregsurány	598	Nyírfákó	910
Berkesz	865	Nyírkarász	2460
Besenyőd	713	Nyírkáta	1928
Botpalád	626	Nyírkércs	822
Cégénydányád	694	Nyírlugos	3032
Csaholc	526	Nyírmada	5046
Csaroda	605	Nyírmelegyes	2731
Császló	392	Nyírmihálydi	2056
Csegöld	731	Nyírparasznya	931
Csenger	5223	Nyírpilis	857
Csengersima	723	Nyírtass	2181
Csengerújfalu	855	Nyírtét	1152
Darnó	207	Nyírvasvári	2028
Encsencs	2042	Ófehértó	2665
Fábiánháza	2045	Olcsva	736
Fehérgyarmat	8334	Olcsvaapáti	342
Fülesd	499	Ópályi	3127
Fülpösdaróc	348	Ökörítőfülpös	2038
Gacsály	927	Önböly	466
Garbolc	153	Őr	1410
Géberjén	590	Panyola	630
Gelénes	601	Papos	883
Gemzse	857	Pátyod	666
Gulács	978	Penészlek	1015
Győrtelek	1748	Penyige	799
Gyügye	275	Petneháza	1927
Gyüre	1301	Piricse	1917
Hermánszeg	279	Pócspetri	1772
Hetefejércse	265	Porcsalma	2832
Hodász	3510	Pusztadobos	1442
Ilk		Ramocsaháza	1551

Jánd	851	Rápolc	176
Jánkmajtis	1770	Rohod	1325
Jármí	1333	Rozsály	791
Kántorjánosi	2205	Sonkád	752
Kérsején	337	Szamosangyalos	559
Kisar	1079	Szamosbecs	377
Kishódos	89	Szamoskér	466
Kisléta	1893	Szamosályi	779
Kisnamény	362	Szamosatárfalva	334
Kispalád	603	Szamosújlak	431
Kisvarsány	1036	Szamoszeg	2168
Kisszekeres	608	Szatmárcseke	1547
Kocsord	3109	Tákos	368
Komlódtótfalu	120	Tarpa	2292
Kölcse	1376	Terem	701
Kömörő	602	Tiborszállás	1100
Laskod	1095	Tiszaadony	
Levelek	2941	Tiszabecs	1121
Lónya	824	Tiszacsécse	271
Magosliget	279	Tizakerecseny	
Magy	1032	Tizakóród	822
Mánd	271	Tizaszalka	969
Máriapócs	2252	Tizavid	515
Márokpapi	441	Tiztaberek	685
Mátészalka	18676	Tivadar	224
Mátyus	336	Tivadar	224
Méhtelek	791	Tunyogmatolcs	2682
Mérk	2349	Túristvándi	775
Milota	943	Túrricse	715
Nábrád	987	Tyukod	2055
Nagyar	724	Ura	700
Nagydobos	2270	Uzka*	396
Nagyecsed	6797	Vaja	3745
Nagyhódos	134	Vállaj	1025
Nagyszekeres	594	Vámosatya	584
Nagyvarsány		Vámosoroszi	560
Nemesborzova	101	Vásárosnamény	9088
Nyírbátor	13135	Zajta	408
Nyírbétek	3036	Zsarolyán	433
Nyírbogát	3318		

2. sz. melléklet: Roma népesség száma a rendelkezésre álló adatok alapján Szabolcs-Szatmár-Bereg megye LHH kistérségeiben

A pirossal jelölt adatok a KSH 2001-es népszámlálási adatait mutatják

TELEPÜLÉS	Roma (fő)	Roma arány (%)
Cégénydányád	0	0
Gyügye	0	0
Pátyod	0	0
Szamosújlak	0	0
Tizaszalka	0	0
Nyírbogát	3	0,32
Csaroda	3	0,5
Panyola	4	0,6
Fülpösdaróc	4	1,23
Márokpapi	5	1,09
Jármí	6	0,45
Besenyőd	6	0,85
Tizacsécse	6	2,16
Kishódos	9	12,16
Mánd	10	3,63
Bátorliget	11	1,52
Tivadar	11	4,9
Tivadar	11	5
Nyírtass	13	0,6
Nemesborzova	15	14,9
Terem	18	2,56
Darnó	18	11,54
Rozsály	19	2,5
Nagyszekeres	19	3,54
Nyírgelse	20	1,6
Barabás	20	2,4
Komlódtótfalu	20	16,67
Kisnamény	21	5,87
Zajta	22	4,92
Kérsemjén	22	6,85
Petneháza	23	1,18
Vámosatya	25	4,2
Hermánszeg	25	9
Beregsurány	30	5
Szamosbecs	30	7,96
Garbolc	32	21,68
Nyírbogát	33	1
Fehérgyarmat	34	0,39
Csengersima	35	4,84
Ömböly	35	7,5
Kömörő	36	6
Magy	37	3,74
Olcsvaapáti	43	12,8
Hetefejércse	43	16
Berkesz	45	4,82
Ura	45	6,43
Apagy	46	1,9

Tákos	57	15,5
Nyírderzs	59	9
Gacsály	60	7,21
Lónya	72	8,7
Nyíribrony	73	6,5
Csegöld	74	10,8
Jánd	76	8,9
Fülesd	76	15,2
Szamossályi	81	10,4
Csengerűjfalu	90	10,53
Tunyogmatolcs	92	3,58
Gulács	100	10,2
Pusztadobos	102	7,94
Kisvarsány	104	10
Penyige	108	13,5
Vámosoroszi	110	19,6
Nagyar	119	16,4
Kisszekeres	120	19,7
Mátyus	120	35,7
Szamostatárfalva	132	39,52
Magosliget	137	49,1
Zsarolyán	140	32,3
Túrricse	144	21
Szamosangyalos	150	26,83
Sonkád	153	20,3
Tyukod	164	7,98
Gelénes	165	27,5
Túristvándi	180	23,2
Tizsakóród	205	24,9
Jánkmajtis	215	12,63
Kölcse	239	17,4
Botpalád	250	39,9
Csaholc	250	47,5
Rohod	258	19,75
Nyírgyulaj	260	12,5
Méhtelek	260	32,9
Tiszavid	279	54
Nyírlugos	280	9,2
Olcsva	280	38
Gyüre	286	22
Gemzse	287	33,5
Milota	296	31,4
Tisztaberek	325	47,4
Máriapócs	360	16
Beregdaróc	360	41,38
Tiszabecs	364	32,5
Kisar	367	34
Kisléta	378	20
Nyírmada	390	8,45
Kispalád	422	70
Nyírvasvári	450	22,1
Szatmárcseke	464	30

Nyírpilis	620	72,3
Encsencs	720	35,3
Porcsalma	774	27,33
Tarpa	802	35
Nyírbétek	820	27
Nyírmihálydi	916	44,5
Aranyosapáti	960	44,98
Vásárosnamény	1200	13,2
Csenger	1200	22,98
Nyírbátor	2700	21
Nyírkarász	280-300	11,7
Ófehértó	350-500	16
Uszka*	nincs adat	90
Tiborszállás	nincs adat	n.a.
Császló	nincs adat	nincs adat
Nábrád	nincs adat	nincs adat
Nagyhódos	nincs adat	nincs adat
Nyírcsászári		0
Penészek		0
Pócspetri		0
Szamoskér		0
Piricse		0,04
Őr		1
Mátészalka		5
Nyírmeggyes		8
Rápolt		10
Levelek		12
Kocsord		13
Ramocsaháza		15
Vállaj		15
Papos		17
Vaja		18
Szamoszeg		19
Géberjén		22
Nagydobos		22
Nyírcsaholy		23
Ópályi		25
Ökörítőfülpös		25
Mérk		26
Győrtelek		27
Baktalórántháza		31
Nagyecsed		32
Fábiánháza		35
Nyírkáta		40
Nyírparasznya		40
Kántorjánosi		48
Hodász		50
Laskod		
Nyírkércs		
Nyírtét		

3. sz. melléklet: Települések listája Borsod-Abaúj-Zemplén megye LHH kistérségeiben

Település	Népességszám	Település	Népességszám
Abaújalpár	103	Komlóska	329
Abaújkér	722	Korlát	300
Abaújlak	98	Krasznokvajda	509
Abaújszántó	3231	Kupa	183
Abaújszolnok	151	Lácacséke	414
Abaújvár	304	Ládbesenyő	324
Abod	235	Lak	647
Aggtelek	615	Legyesbénye	1678
Alsóberecki	876	Léh	511
Alsódobsza	419	Lénárdaróc	315
Alsógagy	104	Litka	73
Alsóvadász	1532	Mád	2457
Arka	105	Makkoshotyka	962
Arló	4067	Martonyi	503
Ároktő	1251	Megyaszó	2879
Aszaló	2008	Méra	1760
Baktakék	740	Meszes	205
Balajt	471	Mezőcsát	6537
Bánréve	1429	Mezőzombor	2567
Baskó	269	Mogyoróska	84
Becskeháza	46	Monaj	295
Bekecs	2635	Monok	1814
Beret	253	Nagykinizs	350
Bodroghalom	1521	Nagyrosvány	769
Bodrogkeresztúr	1295	Nekézseny	847
Bodrogkisfalud	966	Novajdrány	1453
Bodrogolaszi	1001	Nyésta	70
Bódvalenke	199	Nyomár	334
Bódvarákó	117	Olaszliszka	1816
Bódvaszilás	1196	Ózd	37528
Boldogkőújfalu	572	Pácin	1552
Boldogkőváralja	1039	Pamlény	54
Boldva	2471	Pányok	93
Borsodbóta	942	Pere	404
Borsodnádásd	3447	Percse	29
Borsodszentgyörgy	1308	Perkupa	931
Borsodszirák	1280	Prügy	2721
Bükkmogyorósd	161	Pusztaradvány	199
Büttös	256	Putnok	7540
Cigánd	3336	Rakaca	875
Csenyéte	396	Rakacaszend	423
Csernely	875	Rásonysápberencs	563
Csobád	705	Rátka	1011
Csobaj	818	Regéc	104
Csokvaomány	953	Révleány	583
Damak	265	Ricse	1875

DÁMÓC	424	Sajómercse	259
Debréte	17	Sajónémeti	573
Detek	304	Sajópüspöki	568
Domaháza	974	Sajóvelezd	871
Dubicsány	337	Sárazsadány	278
Edelény	10694	Sárospatak	13640
Égerszög	59	Sáta	1389
Encs	6488	Selyeb	479
Erdőbénye	1422	Semjén	493
Erdőhorváti	665	Serényfalva	1076
Fáj	289	Sima	23
Fancsal	349	Sóstófalva	286
Farkaslyuk	1986	Szakácsi	167
Felsőberekci	315	Szalaszend	1092
Felsődobsza	939	Szalonna	1045
Felsőgagy	161	Szászfa	176
Felsővadász	530	Szegi	358
Fony	391	Szegilong	247
Forró	2355	Szemere	393
Fulókércs	380	Szendrő	4327
Gadna	243	Szendrőlád	1872
Gagyapáti	15	Szentistvánbaksa	297
Gagybátor	283	Szerencs	9969
Gagyvendégi	240	Szikszó	6007
Galvács	111	Szin	796
Garadna	489	Színpetri	270
Gelej	701	Szögliget	743
Gibárt	382	Szőlősardó	132
Golop	647	Szuhogy	1234
Gömörszőlős	88	Taktabáj	629
Gönc	2294	Taktaharkány	4009
Göncruszka	662	Taktakenéz	1245
Györgytarló	619	Taktaszada	2129
Halmaj	1892	Tállya	2134
Hangács	652	Tarcal	3244
Hangony	1764	Telkibánya	685
Háromhuta	156	Teresztenye	30
Hegymeg	132	Tiszabábolna	496
Hejce	272	Tiszacsermely	704
Herceggút	329	Tiszadorogma	466
Hernádbüd	167	Tiszakarád	2579
Hernádcéce	225	Tiszakeszi	2701
Hernádkércs	347	Tiszaladány	726
Hernádpetri	277	Tiszalúc	5501
Hernádszentandrás	388	Tiszatardos	256
Hernádszurdok	217	Tiszatarján	1483
Hernádvécse	900	Tiszavalk	334
Hét	546	Tokaj	4303
Hidasnémeti	1162	Tolcsva	1968
Hidvégdárdó	697	Tomor	260
Homrogd	1002	Tornabarakony	22
Igrici	1260	Tornakápolna	25

Ináncs	1194	Tornanádaska	626
Irota	100	Tornaszentandrás	260
Járdánháza	1936	Tornaszentjakab	246
Jósvafő	333	Tornyosnémeti	572
Kány	86	Újcsanáros	931
Karcsa	1991	Uppony	364
Karos	555	Vajdácska	1353
Kázsmárk	1002	Vámosújfalú	916
Kéked	244	Varbóc	66
Kelemér	548	Vilmány	1472
Kenézlő	1443	Viss	767
Keresztéte	28	Viszló	83
Királd	931	Vízsolly	921
Kiskinizs	354	Zalkod	282
Kisrosvány	210	Zemplénagárd	867
Kissikátor	350	Ziliz	392
Komjáti	301	Zsujta	189

4. sz. melléklet: Roma népesség száma a rendelkezésre álló adatok alapján Borsod-Abaúj-Zemplén megye LHH kistérségeiben

Abaúj-Hegyközi kistérség:

Település	Roma lakosság aránya (KSH 2001)	Roma lakosság aránya (szegregációs kutatások)
Hejce	0	
Pányok	0	
Regéc	0	
Mogyoróská	0	
Sima	0	
Telkibánya	0	
Göncruszka	0,70%	
Baskó	1,20%	
Boldogkőváralja	1,50%	25
Tornyosnémeti	2,10%	
Hidasnémeti	2,48%	19
Kéked	3,27%	
Abaújszántó	5%	20
Hernádcéce	6%	
Gönc	6,30%	
Hernádszurdok	10,50%	
Zsujta	10,76%	
Arka	12%	

Korlát	12%	
Fony	16,86%	45
Vilmány	19,58%	50
Abaújvár	20%	
Vizsoly	22,50%	
Boldogkőújfalú	36,30%	43

Bodrogközi kistérség:

Település	Romák becsült aránya (2008)	Magukat romának vallók aránya, 2001 népszámlálás
ZEMPLÉNAGÁRD	14,8	3,5
ALSÓBERECKI	9,9	3,2
RICSE	10,5	14,8
KARCSA	12,6	7,2
CIGÁND	25,3	18,1
RÉVLEÁNYVÁR	0	0
BODROGHALOM	6,3	4,9
PÁCIN	15,7	6,1
TISZACSERMELY	43,7	21,7
NAGYROZVÁGY	5,7	0,7
TISZAKARÁD	22,1	19,1
KAROS	1,5	3,8
FELSŐBERECKI	0	0,3
KISROZVÁGY	0	1,4
DÁMÓC	1,5	13,9
LÁCACSEKE	4,5	25,1
SEMJÉN	12,9	21,1

Település	A romák becsült aránya (2008)
Abod	8,5
Aggtelek	1,6
Balajt	59,4
Becskeháza	2,2
Bódvalenke	75,4
Bódvarákó	6
Bódvaszilás	9,2
Boldva	26,3
Borsodszirák	25

Damak	0
Debréte	0
Edelény	11
Égerszög	0
Galvács	0
Hangács	25,9
Hegymeg	27,3
Hidvégardó	18,7
Irota	0
Jósvafő	3,3
Komjáti	6
Ládbesenyő	9,3
Lak	70
Martonyi	51,7
Meszes	0
Nyomár	0,3
Perkupa	22,6
Rakaca	91,4
Rakacaszend	70,9
Szakácsi	83,2
Szalonna	38,3
Szendrő	21,7
Szendrőlád	80,1
Szin	65,3
Színpetri	19,3
Szögliget	2
Szőlősardó	0
Szuhogy	17,8
Teresztenye	0
Tomor	19,6
Tornabarakony	9,1
Tornakápolna	0
Tornanádaska	90,9
Tornaszentandrás	0
Tornaszentjakab	12,6
Varbóc	0
Viszló	0
Ziliz	10,2

Encsi kistérség:

Település	Roma lakosság aránya (KSH 2001)	Roma lakosság aránya (szegregációs kutatások)
Garadna	1,22%	0
Abaújalpár	0	0
Büttös	0	0
Gibárt	0	0
Kány	0	0
Keresztéte	10,71%	0
Hernádbúd	0	5
Ináncs	7,20%	10
Abaújkér	1,52%	10
Alsógagy	12,50%	14
Hernádszentandrás	25%	15
Pamlény	16,66%	15
Detek	14,47%	18
Méra	1,98%	20
Pere	4,70%	20
Perecse	0	20
Szalaszend	12,08%	21
Litka	21,91%	23
Forró	30,65%	24
Encs	12,72%	25
Baktakék	24,45%	32
Krasznokvajda	28,68%	33
Novajdrány	23,46%	37
Szászfa	13,63%	38
Szemere	41,73%	45
Fulókércs	0	45
Pusztaradvány	48,24%	50
Gagyapáti	0	56
Beret	56,91%	63
Hernádvécse	46,55%	65
Hernádpetri	54,87%	65

Fancsal	0	76
Csenyéte	93,43%	97
Csobád	22,97%	
Fáj	3,11%	
Felsőgagy	37,88%	

Mezőcsáti kistérség:

Település	Roma lakosság aránya (KSH 2001)	Romák becsült aránya
Tiszabábolna	0%	0
Tiszavalk	0%	0
Gelej	0%	0
Tiszakeszi	1,85%	23%
Mezőcsát	5,32%	27%
Tiszatarján	10,65%	28%
Igrici	5,87%	35%
Ároktő	11,11%	40%
Tiszadorogma	0%	45%

Ózdi kistérség:

Település	Roma lakosság becsült aránya
Bükkmogyorósd	0
Gömörszőlős	0
Lénárdaróc	0
Nekézseny	0
Uppony	1,60%
Kissikátor	1,70%
Királd	2%
Hét	5%
Sajónémeti	7%
Dubicsány	7,40%
Sajómercse	9,70%
Serényfalva	10%

Bánréve	10%
Borsodszentgyörgy	12%
Csokvaomány	18%
Sajóvelezd	29%
Járdánháza	30%
Ózd	31%
Sáta	32%
Kelemér	32%
Borsodnádasd	33%
Putnok	34,30%
Sajópüspöki	36%
Hangony	38%
Csernely	41,10%
Borsodbóta	47,80%
Farkaslyuk	49%
Arló	49,90%
Domaháza	53,40%

Sárospataki kistérség:

Település	A romák becsült aránya
Bodrogolaszi	3%
Erdőhorváti	17%
Györgytarló	13,60%
Háromhuta	0
Herceggút	0
Kenézlő	14,60%
Komlóska	0
Makkoshotyka	52%
Olaszliszka	18,88%
Sárazsadány	8,50%
Sárospatak	8,50%
Tolcsva	12%
Vajdáccka	23%
Vámosújfalú	5,10%
Viss	34%
Zalkod	4%

Szerencsi kistérség:

Település	A romák becsült aránya (2008)
Alsódobsza	23%
Bekecs	3%
Golop	1%
Legyesbénye	15%
Mád	3%
Megyaszó	28%
Mezőzombor	31%
Monok	7%
Prügy	37%
Rátka	0%
Sóstófalva	25%
Szerencs	7%
Taktaharkány	20%
Taktakenéz	43%
Taktaszada	18%
Tállya	35%
Tiszalúc	27%
Újcsanáros	7%

Szikszoí kistérség:

Település	Magukat romának vallók aránya % (2001 KSH)	Roma lakosság aránya (szegregációs kutatások)
Abaújlak	0	0
Szentistvánbaksa	4,7	5
Rásonysápberencs	4,3	12
Hernádkércs	5,8	14
Szikszo	3	15
Kupa	8,7	15
Halmaj	8,2	21
Aszaló	20,5	26

Felsődobsza	17,7	27
Nyésta	0	28
Monaj	0	29
Homrogd	19,2	30
Gagybátor	34,6	30
Alsóvadász	25	33
Felsővadász	30,9	36
Selyeb	29,2	41
Kázsmárk	38,6	51
Gadna	18,5	66
Léh	15,3	
Abaújszolnok	0	
Gagyvendégi	7,1	
Kiskinizs	2,3	
Nagykinizs	0	

Tokaji kistérség:

Település	A roma lakosság aránya (2001 KSH)
BODROGKISFALUD(BODROGSZEGI)	0
TISZALADÁNY	7,91%
TOKAJ	1,32%
ERDÖBÉNYE	1,62%
CSOBAJ	1,72%
BODROGKERESZTUR	0
TARCAL	2,34%
SZEGI	0
TAKTABÁJ	12,18%
SZEGILONG	0
TISZATARDOS	4,32%

5. sz. melléklet: LHH program eljárásrend

1., Jogszabályi keretek

Az LHH eljárásrend kiinduló kereteit a jogszabályok rögzítik.

A 255/2006. Korm. Rendelet:

2. § (1) A rendelet alkalmazásában

u) kistérségi program: a kedvezményezett térségek besorolásáról szóló 311/2007. (XI. 17.) Korm. rendelet szerinti, komplex programmal segített, leghátrányosabb helyzetű kistérségek esetében a kistérség által kidolgozott és az NFÜ által jóváhagyott többéves tervdokumentum, amely tartalmazza az előzetes projektjavaslatokat is.

...

16. § (3) A projekt kiválasztás minden támogatási konstrukció esetében a következő eljárások közül egy vagy - a (2) bekezdés *a), b), e), f)* pontjai szerinti azonossága mellett - több szerint történhet:

- a)* kiemelt projekt;
- b)* kétfordulós pályázat;
- c)* egyfordulós pályázat;
- d)* kistérségi programban meghatározott projekt.

A 16/2006. MeHVM-PM együttes rendelet 2008. aug. 19-i módosítása a kistérségi programban meghatározott projektekre a kormány által nevesített kiemelt projektekre, és a kétfordulós pályázat első fordulóján túljutott projektekre vonatkozó szabályokat alkalmazza (egy eltéréssel: a részletes projekt javaslatokat nem kell – de az IH döntése esetén lehet – bíráló bizottság elé terjeszteni).

2., Részletek

Az eljárásrend fő lépései:

- projekt-csomag összeállítása,
- projekt-csomag értékelése és bírálata, jóváhagyása,
- tervezési útmutató közzététele,
- részletes projekt javaslat összeállítása,

- részletes projekt javaslat értékelése, jóváhagyása (kötelezettségvállalás), támogatási szerződés megkötése.

A tervezési útmutatót, a részletes projekt javaslat összeállítását, értékelését és bírálatát részletesen szabályozza a 16/2006. MeHVM-PM együttes rendelet, valamint a meglévő részletes eljárásrendek. Az alábbiakban elsősorban a projekt-csomag összeállítása, értékelése és bírálata kerül szabályozásra.

2.1., A projekt-csomag összeállítása

A kistérségi terv és projekt-csomag (a továbbiakban együtt: projekt-csomag) összeállításáért, a tervezési folyamat menedzseléséért a többcélú kistérségi társulás **munkaszervezete** (a továbbiakban: munkaszervezet) felelős.

A folyamatot szakmailag segítik a **kistérségi koordinátorok** (a továbbiakban: koordinátorok), és a központilag megbízott **szakértők** (a továbbiakban: szakértők).

A munkaszervezet, a koordinátorok és a szakértők munkájának összehangolása érdekében szükséges működtetni egy **tervezési munkacsoportot**. A munkacsoportban a munkaszervezet vezetője vagy kijelölt felelőse, a koordinátorok, és a vezető tervező áttekintik az előrehaladást, egyeztetik feladataikat. A munkacsoportot heti rendszerességgel szükséges működtetni. A munkacsoport – az NFÜ (KFPI¹⁴) által adott sablon alapján – kidolgozza **munkatervét**, egyezteti a fejlesztési bizottság elnökével, és jóváhagyásra megküldi az NFÜ-nek (KFPI-nek). A munkaterv – az addig elért előrehaladásnak megfelelően – tartalmazza az elvégzendő feladatokat, határidőket, felelősöket, valamint a különböző fórumokra meghívandók körét.

További szakmai segítséget nyújtanak egyrészt a szaktárcák által delegált – elsősorban közoktatási és településfejlesztési – **esélyegyenlőségi szakértők** (a továbbiakban: esélyegyenlőségi szakértők), másrészt a **regionális fejlesztési ügynökségek**. Számukra is biztosítani kell a részvételt a folyamat egésze során (a fejlesztési bizottság tagjaival azonos módon).

¹⁴ KFPI: Központi Fejlesztési Programiroda

A kistérségi tervezési folyamatot az önkormányzatok, a kisebbségi önkormányzatok, a vállalkozások és a társadalmi szervezetek képviselőiből létrehozott **kistérségi fejlesztési bizottság** (a továbbiakban: fejlesztési bizottság) felügyeli. A projekt-csomagot a fejlesztési bizottság megtárgyalja. A fejlesztési bizottság egyetértése esetén továbbítja a projekt-csomagot a többcélú kistérségi társulás tanácsa részére.

A projekt-csomagot a **többcélú kistérségi társulás tanácsa** (a továbbiakban: tanács) megtárgyalja. A tanács egyetértése esetén kezdeményezi a projekt-csomag az NFÜ-nek (LHH FPI-nak¹⁵) való benyújtását.

A projekt-csomagot egy példányban nyomtatott formában, valamint elektronikus formában – a honlapra – is be kell nyújtani.

2.2., A projekt-csomag értékelése és bírálata, jóváhagyása

Formai ellenőrzés, tartalmi értékelés

Az NFÜ (LHH FPI) elvégzi a formai ellenőrzést (ld. 1. sz. melléklet), majd – a koordinátoroktól, a szakértőtől, az esélyegyenlőségi szakértőktől és a Roma Program Támogatási Hálózattól (RPTH) kapott visszajelzéseken túl – **véleményt** kér a projekt-csomagról az alábbi szervezetektől illetve személyektől, a projekt-csomag benyújtásakor, 15 napos határidővel:

- helyi aktív, fejlesztési tevékenységet végző **civil szervezetek** (kistérségenként a 2-3 legaktívabb civil szervezet) – a civil szempontok érvényesülésére vonatkozóan,¹⁶
- helyi **cigány kisebbségi önkormányzatok** (lehetőség szerint egységes véleményt) – a roma integrációs szempontok érvényesülésére vonatkozóan,¹⁷
- **szomszédos kistérség** fejlesztési bizottságának elnöke – az esetleges kapcsolódásokra vonatkozóan.¹⁸

Az értékelés két fázisban történik.

¹⁵ LHH FPI: Koordinációs Irányító Hatóság

¹⁶ Érdemben bevonták őket a tervezésbe? Megfelelőnek látják-e a projekt-csomagot? Amennyiben nem, mivel lehetne leginkább javítani rajta?

¹⁷ Ua.

¹⁸ Vannak-e szinergiák a két kistérség projekt-csomagja között? Amennyiben nincsenek, miként lehetne leginkább javítani ezen?

- Első fázisban a projekt-csomagok egészének értékelésére kerül sor. Projekt-szintű értékelés csak annyiban történik, amennyiben a projekt-csomag egészének értékeléséhez szükséges (egyrészt a nagyobb projektekre teljes körűen, másrészt az összes projektre az esélyegyenlőségi szempontok alapján). Ebben a fázisban az **NFÜ (LHH FPI)** készített értékelést, egyrészt külső szakértők, másrészt az esélyegyenlőségi szakértők bevonásával. Az értékelés szempontrendszerét az 1. sz. melléklet tartalmazza (ld. program szint / tartalmi értékelés). Az értékelés minden szempont szerint 3-fokú skálán történik (pl. jó, elfogadható, nem elfogadható), negatív értékelés esetén indoklással. Az értékelés első fázisának célja, hogy ha egy projekt-csomag egészében sem felel meg az előre rögzített alapelveknek, akkor azonnal átdolgozást, továbbfejlesztést lehessen kérni.
- Második fázisban a projekt-csomagok és az egyes projektek – a rendelkezésre álló információk alapján elvégezhető – értékelésére kerül sor. Ebben a fázisban az **IH-k**, és a **szaktárcák** (EüM, OKM, SzMM, MeH gyerekesély, NFGM területfejlesztés, esetlegesen további szaktárcák) készítik az értékelést, a hozzájuk tartozó projektekről illetve szempontokról (illetve az RFÜ-k – mint KSz-ek – és a VÁTI a ROP IH értékeléséhez készítik az inputot). Az értékelés szempontrendszerét az eljárásrend 1. sz. melléklete tartalmazza (ld. projekt szint), a legfontosabb szempont az operatív program illetve az akcióterv adott prioritásának, konstrukciójának céljaihoz és tartalmához való illeszkedés, valamint az országosan egységes szakmapolitikai elvárásoknak való megfelelés megítélése. Az értékelés minden szempont szerint 3-fokú skálán történik (pl. teljes mértékben megfelel, részben megfelel, nem felel meg – esetleg nem megítélhető), negatív értékelés esetén indoklással. Az **RFT-k** is adnak inputot az értékeléshez, de nem az egyes projektek részletes értékelése formájában, ld. alább. Az értékelés második fázisának célja a zsűrizés előkészítése.

Az IH-k értékelése

- értékelést ad a hozzá tartozó projektekről, mindenekelőtt az operatív program illetve az akcióterv adott prioritásának, konstrukciójának céljaival és tartalmával való kompatibilitásról

A szaktárcák értékelése

- EüM, OKM, SzMM: teljes körű értékelést ad, a hozzá tartozó projektekről
- MeH gyerekesély: egy szempont, a gyerekesély érvényesítése alapján értékeli minden releváns projektet (skála: pozitív, semleges, negatív)

- NFGM területfejlesztés: egy szempont, a területi kiegyenlítés alapján értékeli minden projektet (skála: pozitív, semleges, negatív)

Az RFT-k értékelése

- azoknak a prioritásoknak, konstrukcióknak a felhasználására tesz javaslatot, amelyeknél a kistérségek összesített igénye jelentős mértékben meghaladja az elkülönített forrást

Az NFÜ (LHH FPI) gondoskodik arról, hogy a projekt-csomagok igénye közelítsen a forrás prioritások, konstrukciók szerinti bontásához.

Az NFÜ (LHH FPI) a fenti szempontok, vélemények alapján az értékelés bármely fázisában dönthet úgy, hogy a projekt-csomagot részben vagy egészben – részletes indoklással, benyújtási határidő megjelölésével – korrekcióra visszaadja.

Bírálat, jóváhagyás

Az NFÜ (LHH FPI) a beérkezett értékeléseket összesítve **előterjesztés tervezet**et készít, javaslatot téve az előzetesen jóváhagyandó projekt javaslatokra, vita esetén az alternatívák bemutatásával; egyúttal megfogalmazva a kistérséggel tisztázandó kérdéseket.

Az NFÜ (LHH FPI) az előterjesztés tervezetét előzetesen egyezteteti az NFÜ érintett szervezeti egységeivel. Az egyeztetés célja különösen azoknak a prioritásoknak, konstrukcióknak az áttekintése, amelyeknél a kistérségek összesített igénye jelentős mértékben meghaladja az elkülönített forrást. Az egyeztetés célja a rendelkezésre álló információk alapján legjobbnak ítélt projektek meghatározása, és az igényeknek a forrásokhoz történő igazítása. Az NFÜ (LHH FPI) ez alapján véglegesíti **előterjesztést**, és megküldi a kistérség (KFB elnök) részére.

Az NFÜ (LHH FPI) – legalább 10 munkanapos felkészülést biztosítva – összehívja a **zsűrit**. A zsűribe egy-egy tagot delegál az **RFT**, a **szaktárcák** (SzMM, OKM, EüM), az NFÜ által felkért **civil szervezet**, valamint öt tagot delegál az **NFÜ** (egy-egy tagot az elnök és az érintett IH-k, két tagot az integrációs elnökhelyettes). A tagok megkapják az előterjesztést, és hozzáférést kapnak a projekt-csomaghoz, valamint az értékelésekhez. A zsűri elnöki és titkársági feladatait az NFÜ (LHH FPI) látja el. A zsűri egyszerű többséggel határoz. Szavazategyenlőség esetén az elnök szavazata dönt. Adott projekt javaslat előzetes jóváhagyására az érintett IH-nak vétőjoga van.

A zsűri kétféle ülést tart (azonos szervezetek de szükség szerint különböző személyek részvételével, különböző időpontban).

- Egyrészt, **kistérségenkénti konzultációs ülést**. Ezen a tagokon túl részt vesznek a kistérség képviselői is. A kistérség képviselőjében a kistérségi fejlesztési bizottság elnökének kijelölése alapján 3-5 fő, valamint a vezető tervező vesz részt. Az ülés célja a felmerült kérdések tisztázása, az előterjesztésben foglalt javaslat megbeszélése a kistérséggel.
- Másrészt, **régióenkénti döntéshozó ülést**. Ezen a tagok vesznek részt. Az ülés célja javaslattétel egy projekt listára, amely összesített támogatási igénye nem haladja meg a kistérség számára elkülönített forrást.

A zsűri javasolhatja a projekt-csomag jóváhagyását, vagy dönthet úgy, hogy a projekt-csomagot részben vagy egészben – részletes indoklással, benyújtási határidő megjelölésével – korrekcióra visszaadja. A jóváhagyási javaslat lehet részleges, vonatkozhat pl. a fejlesztési irányokra, a projekt javaslatok egy részére. A jóváhagyási javaslat tartalmazhat változtatásokat a benyújtott projekt-csomaghoz képest, beleértve pl. a prioritás sorrendtől való eltérést.

A zsűri a prioritásonként, konstrukciónként meghatározott forrás felhasználásra tesz döntési javaslatot. Amennyiben a zsűri az igények alapján indokoltnak tartja, javaslatot tehet a prioritásonként, konstrukciónként meghatározott forrás módosítására is. Ez esetben a zsűri kétféle döntési javaslatot tesz: az egyiket a prioritásonként, konstrukciónként meghatározott forrás felhasználásra; a másikat a prioritásonként, konstrukciónként meghatározott forrás módosítására és a javasolt forrás felhasználására. A prioritásonként, konstrukciónként meghatározott forrás esetleges módosítása a Fejlesztéspolitikai Kabinet hatásköre.

A zsűri működését részletes **ügyrend** szabályozza. Az ügyrend tervezetét az NFÜ (LHH FPI) dolgozza ki. Az ügyrendet a zsűri fogadja el.

Amennyiben a zsűri a projekt-csomagot korrekcióra visszaadja, az átdolgozott projekt-csomagra ugyanazok az eljárási szabályok vonatkoznak, mint az előző verzióra. A zsűri elé átdolgozást követően visszakerült projekt-csomag esetében a zsűri javasolhatja a projekt-csomag elutasítását is, amelynek eredményeként a kistérség elveszíti a Fejlesztéspolitikai Kabinet által részére elkülönített keretet.

A zsűri javaslata alapján az **NFÜ elnöke** dönt.

A kistérség számára elkülönített forrásnak megfelelően jóváhagyott projekt-csomagban szereplő projekteknek **nem kell más projektekkel versenyezniük**, az igényelt forrás védeltségét élvez. Ezek a projektek a normál pályázati rendszerben párhuzamosan nem nyújthatók be.

A projekt-csomag a későbbiek során indokolt esetben – pl. adott projektek megghiúsulása esetén – módosítható, évente felülvizsgálatra kerülhet.

2.3., Tervezési útmutató közzététele

Az érintett IH tervezési útmutatóban tájékoztatja a projekt-csomag szerinti projekt gazdákat a támogatás igénylésének feltételeiről.

- Az NFÜ – 2009. március végétől, több részletben – véleményezés céljával közzéteszi a tervezési útmutató tervezetét honlapján. A projekt gazdák a közzétételtől számított két héten belül tehetik meg észrevételeiket. Az IH a projekt gazdák véleményének figyelembevételével véglegesíti a tervezési útmutatót.
- A közreműködő szervezet közvetlenül megküldi a véglegesített tervezési útmutatót a projekt gazdáknak. Az NFÜ közzéteszi a tervezési útmutatót honlapján is.

Az IH a tervezési útmutatóban előírhatja több hasonló jellegű projekt javaslat összevonását, egy projektként történő kidolgozását és benyújtását.

Amennyiben a projekt-csomagban javasolt projekt gazda magánvállalkozás, vagy olyan civil szervezet, amelynek a projekttel kapcsolatos tevékenységét adott színvonalon más szervezetek is végzik, a zsűri nem hoz döntést a konkrét projektjavaslatról, hanem az NFÜ illetve a közreműködő szervezet felhívást tesz közzé, biztosítva az összes potenciális projekt gazda tájékoztatását. A projekt megvalósítására – a projekt-csomag szerinti projekt gazdán túl – más szervezetek is kidolgozhatják és a közreműködő szervezethez benyújthatják részletes projekt javaslatukat (pályázatokhoz hasonlóan).

2.4., A részletes projekt javaslat összeállítása

A projekt gazda a tervezési útmutató alapján – illetve a fentiek szerint más szervezet a felhívás alapján – kidolgozza és a közreműködő szervezethez benyújtja a részletes projekt javaslatot.

2.5., A részletes projekt javaslat értékelése, jóváhagyása (kötelezettségvállalás), a támogatási szerződés megkötése

A részletes projekt javaslatról a közreműködő szervezet értékelést készít – az IH döntése esetén felállított bíráló bizottság elbírál –, majd az érintett IH dönt.

Olyan projektek részesülhetnek támogatásban, amelyek szerepelnek a jóváhagyott projekt-csomagban, és megfelelnek a tervezési útmutatóban megfogalmazott feltételeknek (beleértve a minimális pontszámot). Amennyiben adott projekt nem felel meg a tervezési útmutatóban megfogalmazott feltételeknek, a projekt gazdát tájékoztatni kell arról, hogy mely feltételnek miben nem felelt meg, és lehetőséget kell biztosítani a tervezési útmutatóban meghatározott határidőn, de legfeljebb 6 hónapon belül a projekt egyszeri átdolgozására, továbbfejlesztésére.

Amennyiben a projekt a tervezési útmutatóban meghatározott határidő lejártát követően sem felel meg a tervezési útmutatóban megfogalmazott feltételeknek, a projekthez igényelt forrás védettsége megszűnik, és a normál pályázati eljárásrend keretében kerülhet lekötésre.

Amennyiben az érintett IH támogatja a részletes projekt javaslatot (ez minősül kötelezettségvállalásnak), a közreműködő szervezet kezdeményezi a támogatási szerződés megkötését.

1. sz. melléklet: A projekt-csomag értékelésének szempontjai

Program (projekt-csomag) szint

a) Formai ellenőrzés

- a projekt-csomagot határidőre benyújtották
- a projekt-csomagot minden részében a megadott sablon szerint töltötték ki (ld. módszertani útmutató melléklete)
- a projekt-csomagot a megadott forrás 150-200%-ára tervezték, a megadott forrás felett rangsorolva a projekteket
- a projekt-csomagban az ERFA-ESZA projektek aránya kb. $\frac{3}{4}$ - $\frac{1}{4}$ (az ERFA projektek aránya max. 80%, az ESZA projektek aránya min. 20%)
- benyújtották a kistérségi fejlesztési bizottságnak és a többcélú kistérségi társulás tanácsának a projekt-csomagot, valamint az – esélyegyenlőségi szakértők által jegyzett – esélyegyenlőségi helyzetelemzést és előtervet megtárgyaló, azt jóváhagyó ülésének/üléseinek jegyzőkönyvét, határozatát
- a projekt-csomagban szereplő projektekhez csatolták a projekt gazda szándéknyilatkozatát
- benyújtották a rendezvények – workshopok, kerekasztalok, bizottsági és tanácsi ülések - dokumentációját (jelentési ívek, emlékeztetők) – ezek benyújtása az ÁROP 1.1.5/B projekt keretében, a Promei Kht-n keresztül történik
- a tervezés, különösen a rendezvények során érvényesült a partnerség, a résztvevők számában és összetételében, pl. a roma integrációs szempontok, vállalkozások, stb. képviselőiben is

b) Tartalmi értékelés

- logikai szempontok
 - a kistérség helyzetelemzése valós képet ad a kistérségről, a problémákról és a lehetőségekről
 - a fejlesztési irányok a helyzetelemzésre reflektálnak
 - a projekt-csomag a fejlesztési irányoknak és az esélyegyenlőségi előtervnek megfelelően fókuszált (akár a módszertani útmutatóban megjelölt indikatív fókuszoknak megfelelően, akár attól indoklással eltérően)

- gazdasági-társadalmi szempontok
 - a projekt-csomag közvetlenül vagy közvetetten hozzájárul a gazdaság élénkítéséhez, a foglalkoztatás bővítéséhez
 - a projekt-csomag hozzájárul a leghátrányosabb helyzetű település-csoportok fejlődéséhez, a fejlesztések hatása nem korlátozódik a kistérségi központra vagy néhány településre
 - a projekt-csomag hozzájárul a leghátrányosabb helyzetű társadalmi csoportok helyzetének javításához, különösen a romák integrációjához illetve szegregációjának csökkentéséhez, a gyerekek esélyének biztosításához
- módszertani szempontok
 - a projekt-csomag arányosan tartalmaz újszerű, komplex, a korábbi pályázatokra be nem nyújtott projekteket
 - a projekt-csomag erősíti a kistérségi együttműködést, feladatmegosztást, nem települések közti forráselosztást tükröz
 - a projekt-csomag és az egyéb forrásból (pl. GOP, ÚMVP, hazai támogatás, stb.) tervezett fejlesztések kiegészítik, erősítik egymást

A formai ellenőrzés során minden szempont alapján kétféle minősítés adható: megfelel vagy nem felel meg.

A tartalmi értékelés során minden szempont alapján háromféle minősítés adható: jó, megfelel, nem felel meg.

A projekt-csomag befogadható, azaz projekt szintű értékelésre bocsátható, ha a formai ellenőrzés és a tartalmi értékelés egyik szempontja alapján sem kap nem megfelelő minősítést, továbbá a tartalmi értékelés szempontjainak többsége (9-ből 5) valamint a gazdasági-társadalmi szempontok többsége (3-ből 2) alapján jónak minősíthető.

A projekt-csomag átdolgozásra szorul, ha a befogadás feltételeinek bármelyike nem teljesül, illetve ha a projekt-csomagok igénye eltér a forrás prioritások szerinti bontásától.

Projekt szint

Minden projektnél minimálisan vizsgálandó a projekt adatlap alapján, az abban szereplő mélységben (ld. 255/2006. kormányrendelet 14.§(8)): a projekt

- illeszkedése az operatív program adott prioritásának céljaihoz és tartalmához,
- céljainak meghatározottsága, mérhetősége és elérhetősége,
- költség-hatékonysága,
- pénzügyi és szervezeti fenntarthatósága,

- környezeti fenntarthatósághoz és esélyegyenlőséghez való hozzájárulása,
- megvalósíthatósága.

A fentiekén túl az akciótervben meghatározott szempontokat kell vizsgálni.

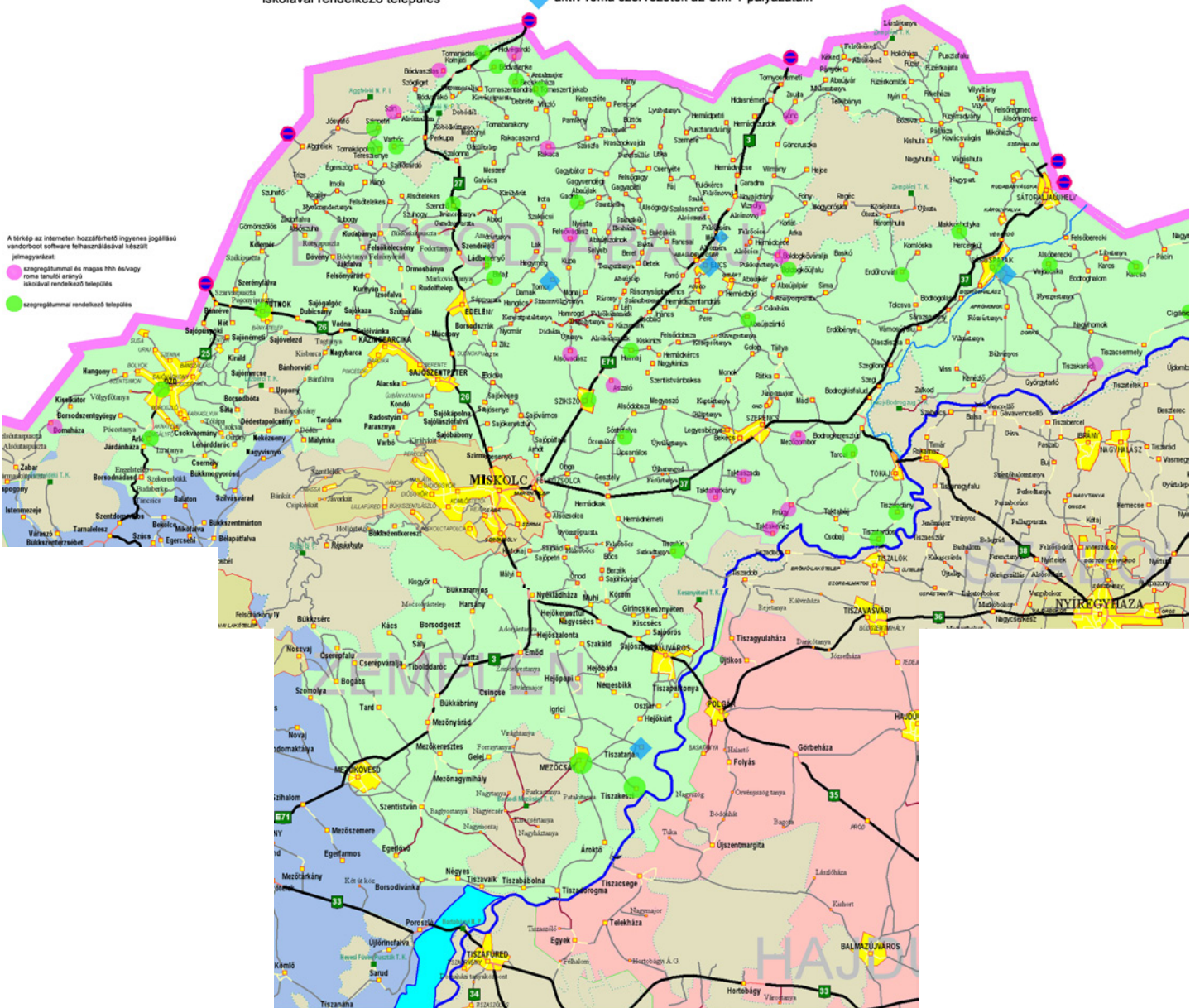
jelmagyarázat:

● szegregátummal és magas hhh és/vagy roma tanulói arányú iskolával rendelkező település

● szegregátummal rendelkező település

● aktív roma szervezetek az ÜMFT pályázatain

A térkép az interneten hozzáférhető ingyenes jogállású vanderboot software felhasználásával készült

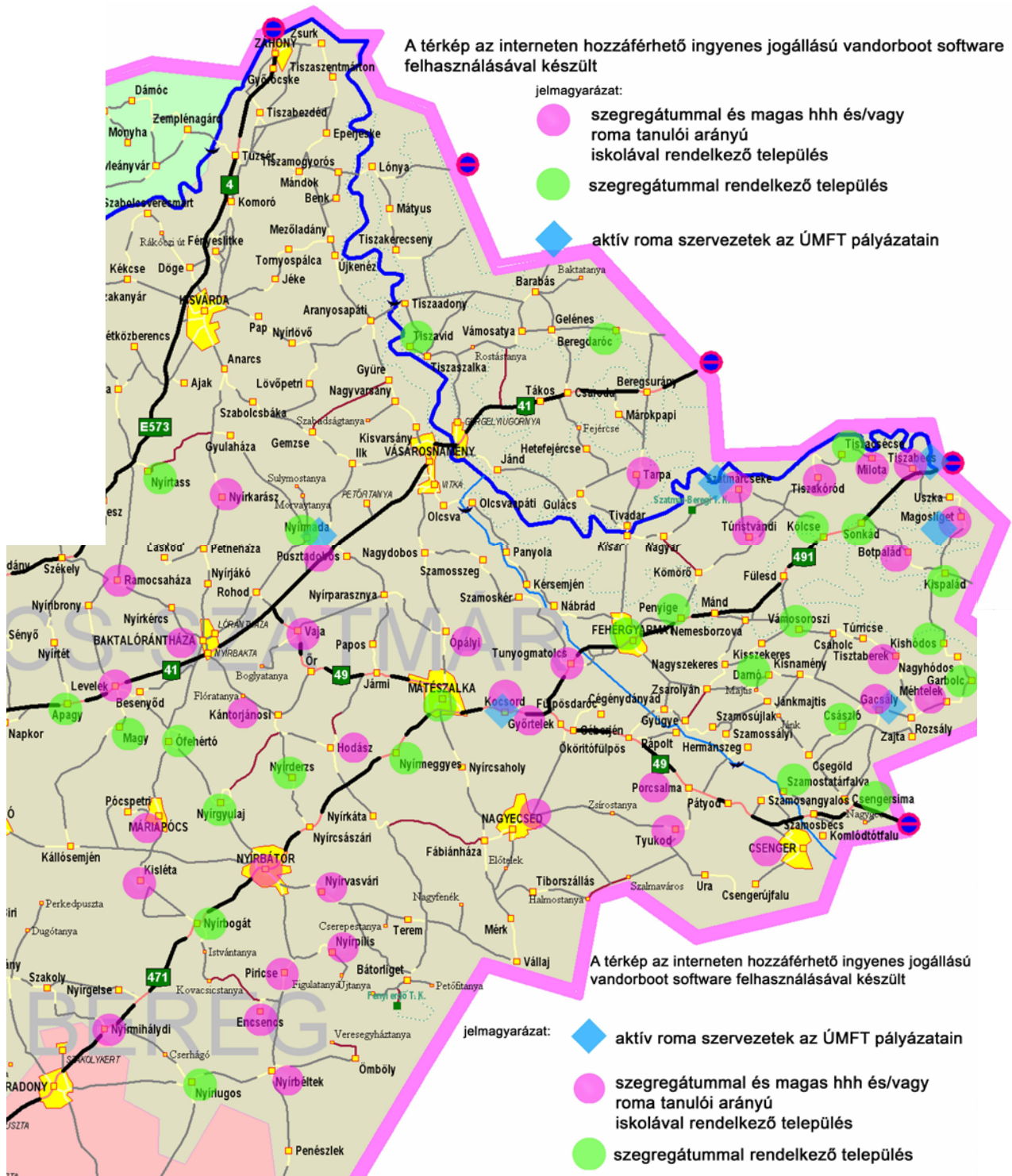
A térkép az interneten hozzáférhető ingyenes jogállású vandorboot software felhasználásával készült

jelmagyarázat:

● szegregátummal és magas hhh és/vagy roma tanulói arányú iskolával rendelkező település

● szegregátummal rendelkező település

◆ aktív roma szervezetek az ÚMFT pályázatain

A térkép az interneten hozzáférhető ingyenes jogállású vandorboot software felhasználásával készült

jelmagyarázat:

◆ aktív roma szervezetek az ÚMFT pályázatain

● szegregátummal és magas hhh és/vagy roma tanulói arányú iskolával rendelkező település

● szegregátummal rendelkező település